

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Pars I. De Virtute.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81978)

TRACTATUS DE POENITENTIA, PARS PRIMA. DE VIRTUTE.

Duas sub eodem titulo principes partes complectitur tractatus iste, alteram de Poenitentia virtute, alteram de Poenitentia Sacramento. Nec solum ad membra tituli divisio ista pervenit, sed litterarium etiam orbem transcendit, inter Doctores Theologos dissidium inducens, quod in duas etiam eos partes distinxit, nimirum an recta differendi methodus exigat, ut prius de Poenitentia Virtute; vel prius de Poenitentia Sacramento agere incipiant. D. Th. 3. part. quaest. 84. prius agit de Poenitentia Sacramento: quaestione vero 85. usque ad 89. de Poenitentia virtute. Rursus quaest. 90. reassumens iterum doctrinam de Sacramento, Justorum morte ad laborum suorum premia vocatus disputationem imperfectam reliquit. Ceterum si ad claritatem doctrinae attendamus, longe commodior videtur methodus Eximii Doctoris, qui prius de Poenitentia virtute, postea de Sacramento disputat: virtus quippe Poenitentiae se habet sicut pars superior ad inferiorem, cum possit reperiri Poenitentia virtus sine Sacramento, at non e contra: unde quoad rationem virtutis in omni statu extitit, licet non fuerit Sacramentum, ut docet Tridentinum

sess. 14. cap. 1. Ordo autem doctrinae postulat, ut prius ab universalibus incipiamus. Virtutis itidem actus est pars Sacramenti, ac proinde ad cognoscendum totum oportet prius naturam partis praemittere. Quod accurate praenotavit Catechismus Tridentini titulo de Poenitentia, dicens: *Ac primum quidem de ipsa ut virtutis parte agendum est, non solum quia fidelis populus ad omne virtutis genus institui a Pastoribus debet, sed etiam quia hujus virtutis actiones tanquam materiam praebent, in qua poenitentiae Sacramentum versatur: ac nisi prius, quae sit poenitente virtus intelligitur, Sacramenti etiam vim igneri necesse est.* Quapropter a Poenitentia virtute incipiemus, ut ad Poenitentiam Sacramentum progrediamur. Agunt de Poenitentia virtute non solum Scholastici cum Magistro in 4. distinct. 14. & cum D. Thom. ab ea qu. 85. sed etiam plures ex SS. PP. quos inter praecipue Ambrosius in lib. de Poenitentia, Cyprianus Sermone de lapsis, Chrysostomus duobus libris de compunctione cordis, & duodecim sermonibus de Poenitentia, Auctor libri de vera & falsa Poenitentia apud Augustinum tom. 4. cum & Tertullianus in lib. de Poenitentia.

DISPUTATIO I.

DE ESSENTIA, ET EXISTENTIA VIRTUTIS POENITENTIAE.

Nomen istud Poenitentia ad multa significata potest extendi. Primo sumitur genericè pro retractatione actus praecedentis, praescindendo ab eo, quod vel per actum vitiosum, vel per actum virtuosum fiat retractatio, quo in sensu Matth. 26. de Juda dicitur: *Poenitentia multum retulit triginta argenteos, & abiens laqueo se suspendit.* Secundo Philosophicè pro retractatione virtuosa actus pravi praecedentis, quae fieri potest ab actu cuiusque virtutis peccato commisso oppositè, licet motivum retractationis sit particulare, & non se extendens ad omnia peccata: sic peccatum furti quatuor

Juliorum retractatur, per actum, quo ex odio talis furti quatuor illi Julii restituuntur, quo in sensu loquitur Aristoteles 7. Ethicorum cap. 7. Tertiò Theologicè pro retractatione virtuosa actus pravi praecedentis ex generali motivo se extendente ad omnia peccata saltem gravia: sic dolor detestativus peccati furti propter turpitudinem offensae gravis DEI, vel ob metum poenarum, vel propter DEI Bonitatem peccato aversam, est actus Poenitentiae Theologicè sumptae, qui quidem actus, utpote ex generali motivo elicitus ad omnia peccata saltem gravia se extendente, impossibilis est saltem

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

666

VIR

virtualiter cum voluntate peccandi in posterum, ac proinde est propositum non peccandi de cetero. Ceterum cum voluntas sit potentia cœca, & egeat variis motivis secundum naturam actus eliciendi, ad hujus actus elicientiam præcedit ex parte intellectus actus Fidei, quo illuminatur Voluntas, & ex parte voluntatis actus Spei obtinendæ à DEO veniæ, imò & actus timoris: quo in sensu loquitur Tridentinum sess. 14. cap. 4. dicens: *Contritio, quæ primum locum inter dictos poenitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero.* Unde si talis actus est actus virtutis, habitus productivus istius actus erit virtus. Quapropter idem est quærere in præsentia, an Poenitentia theologicè sumpta sit virtus, quàm quærere, an actus Poenitentiae theologicè sumptæ sit virtuosus.

SECTIO I.

An Poenitentia theologicè sumpta sit virtus?

§. I.

3. **S**uppono primo aded conformem esse naturæ ut rationali virtutem, & vitium aded difforme, ut ipso naturæ lumine, vel ipsis Ethnicis innotescat. Quæ de causa antiqui Philosophi virtutem olim definierunt modo, quo postea Sancti Patres, & Doctores Theologi eam definiunt: *Virtus enim est recta qualitas stabilis in potentia, ac proinde est, habitus ad eliciendos actus rectos, non verò irrectos:* sub qua consideratione convenit cum donis Spiritus Sancti; à quibus distinguitur, si in rigore metaphysico loqui velimus, quia donum Spiritus Sancti est ad operandum juxta regulas extraordinarias rectæ rationis: sic Sancta Apollonia sese in flammam injecit ex extraordinario impulsu Spiritus Sancti, qui cum sit Dominus vitæ & mortis, potest creaturæ suæ facultatem dare, ut ad majorem Dei gloriam sibi necem inferat, quod juxta ordinarias regulas rectæ rationis foret illicitum; exinde virtus juxta ordinarias rationis regulas operatur, quo in sensu Plato apud Eximium Doctorem disp. de Virtutibus sect. 1. virtutem ita definit: *habitus animi, quo unaquæque potentia rectè exercet suas operationes.* Aristoteles verò 2. Ethicorum c. 6. sic: *habitus, qui bonum facit habentem, & opus ejus reddit bonum:* & infra: *Virtus est habitus electivus in mediocritate consistens, prout prudens determinaverit.* Tum etiam 7. Ethicorum c. 3. *Virtus est dispositio Perfecti ad optimum.*

4. Antiquis Philosophis consonant Sancti Patres, & Theologi. Augustinus enim lib. 1. retract. cap. 9. apud Elparzam quæst. 75. de Poenitentia: *Virtus est bona qualitas mentis, qua*

rectè vivitur, qua nemo malè vitur. Exinde D. Thomas 2. 2. quæst. 55. art. 4. in corpore dixit: *Virtus autem est habitus semper se habens ad bonum, & idè, ut discernatur virtus ab vitiis, quæ se habent ad malum, dicitur, quæ rectè vitur.* Ut autem discernatur ab his, quæ se habent quandoque ad bonum, quandoque ad malum, dicitur, quia nullus malè vitur. Tum etiam quæst. 2. de Virtutibus art. 2. in corp. in definitione virtutis aliquid ponitur, quod spectat ad perfectionem actus, & aliquid ad perfectionem operantis: ad perfectionem actus duo requiruntur: requiritur autem, quod actus sit rectus, & quod habitus non possit esse principium contrarii actus. Quomodo autem hæc omnia vera sint in virtutibus naturalibus, controversum Theologi in Tractatu de Virtutibus. Ad nos autem solum spectat rationem reddere in præsentia de Virtutibus per se infusis, cur scilicet non possint in actus pravy influere.

Ratio est, quia Deus est causa specialis actus supernaturalis. Cum verò non possit esse causa specialis actus pravi, exinde habitus virtuosus per se infusus non potest inclinare in actus pravy. Unde si murentur circumstantiæ, in quibus actus eliciendus, non amplecteretur objectum rectum, sed irrectum, Deus non applicaret concursum illius habitus ad eliciendum actum pravam circa tale objectum: Sic antequam ventum Christi per actum fidei crederetur, inde Christum venturum, post adventum vero Christi non potest jam talem actum elicere ex actus habitu fidei: quæ ratio etiam militat pro habitu acquisito, si sit intrinsecè supernaturalis. Habitus verò per se infusus in eo distinguitur ab acquisito, quia habitus acquisitus, utpote ex actuum repetitione comparatus, generatur et actibus, ac proinde limitatur ad similes actus, imò cum actus, à quibus comparatur, supponant simpliciter posse, habitus acquisitus non deservit ad simpliciter, sed ad facile posse, ac proinde non se habet tanquam potentia, sed tanquam facilitas potentiae: habitus verò per se infusus, cum sit qualitas per se stabilis à Deo infusa ad simpliciter posse, se habet tanquam potentia. Exinde

Suppono secundò magnū esse discrimen inter habitum per se infusum & acquisitum, consistens in eo, quod habitus acquisitus, utpote deserviens ad facile posse, potest esse diversus secundum diversam difficultatem. Cum autem diversa difficultas veniat non solum ex objecto formali, sed sæpè etiam exoriatur ex objecto materiali, ut constat experientia, quæ videmus, multos esse faciles ad abstinentiam in cibo, non in potu; & è contra: Exinde probabile est, quod multi Doctores cum Arrago, & Bernal defendunt; nimirum non solum ex objecto formali, sed etiam posse multiplicari habitum acquisitum ex objecto materiali: contra verò habitus per se infusus cum deserviat ad simpliciter posse, & se habeat tanquam potentia, solum debet multiplicari ad modum potentie.

potentiæ ex objecto formali, in quod per suum actum tendit habitus cum potentia, licet potentia, utpote latius patens, quam habitus, habeat objectum formale magis extensum, quam objectum formale habitus: Sic quia lucidum coloratum est objectum formale potentia visiva, eadem potentia visiva se extendit ad omne lucidum coloratum: pariter potentia intellectiva ad omne intelligibile, sive affirmandum, sive negandum, & volitiva ad omne bonum, sive honestum, sive utile, sive delectabile; nec solum ad amplectendum illud, si sit nature rationali conformis, sed etiam ad fugiendum, si sit disforme.

Quapropter sicut potentia assignandum est objectum formale distinctum ab ipso actu, in quod tendat actus; ita pariter & virtuti per se infusa: potentia siquidem non specificatur per actum in ordine ad actum, sed per actum in ordine ad objectum: sic potentia visiva non specificatur per visionem in ordine ad visionem, sed in ordine ad lucidum coloratum, nec potentia cognoscitiva per cognitionem in ordine ad cognitionem, sed in ordine ad objectum affirmatum, vel negatum: sic potentia volitiva non specificatur per actum volitionis in ordine ad volitionem, sed per volitionem in ordine ad objectum volitum; cum autem potentia volitiva, sicut & reliquæ omnes intentionales, non solum habeat objectum bonum quod amplectatur, sed etiam objectum malum quod fugiat, & specificatur secundum formalitatem amplexivæ ab objecto bono, & secundum formalitatem averlivæ ab objecto malo. Unde & virtus per se infusa voluntatis, qualis est virtus Poenitentia, de qua agimus, non solum habet objectum malum, à quo fugiat, circa quod potest tendere actus, sed etiam objectum bonum, quod amplectatur, ideoque non solum potest se exercere fugiendo peccatum, sed etiam amplectendo bonum peccato oppositum.

Ratio autem horum omnium, & quidem Philosophica, & Theologica est: quia ad eandem virtutem, ad quam spectat trahere ad se bonum, spectat etiam retrahere à se bonum, spectat etiam retrahere à se, sive impedire oppositum malum: etenim ut receptum est apud omnes Theologos proloquium illud Dionysii cap. 4. de divin. nom. *Bonum ex integra causa; malum autem ex quocunque defectu.* Unde Divus Thomas 1. 2. quæst. 19. art. 7. ad tertium dixit: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni, sive sit bona sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit voluntas bona, requiritur quod sit bona sub ratione boni: sic malum est furari ad dandam elemosynam, & recitare propter vanitatem.* Rationem à priori assignavit Eximius Doctor: quia bonum est perfectum; malum autem defectuosum; & licet ad defectuosum sufficiat in uno deficere, ad perfectum verò requiritur, quod ex nulla parte ha-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

beat defectum. Quapropter si virtus non posset retrahere à se oppositum malum, neque ad se posset afferre suum speciale bonum, ex quo originem habuit paremmia illa celebris antiquorum: *Contrariorum eadem est ratio.* Exinde

Suppono tertio objectum sive bonum sive malum morale, circa quod potest virtus tendere per actus amplexionis aut fugæ, duplex esse: alterum intrinsecè, & alterum extrinsecè bonum aut malum. Exinde est duplex bonitas, & malicia moralis objectiva, altera intrinsecè, & altera extrinsecè, ut constabit numero 11. Ratio est quia bonitas moralis objectiva stat in prædicatis objecti ex se conformis nature rationali ut rationali; malicia verò in prædicatis objecti ex se disformis. Sicut enim spectat ad lineam sensitivam operari sensitivè, ita ad rationalem operari benè, vel malè moraliter. Unde sicut bonitas objectiva sensibilis, v. g. bonitas caloris respectu illius qui laborat frigore, non stat in approbatione, aut conformitate cum cognitione sensibili, sed in conformitate cum natura sensibili; ita bonitas objectiva moralis non stat in approbatione, aut conformitate cum cognitione rationali, sed cum natura rationali, ut rationali.

Discrimen verò quod intercedit maximum inter naturam ut sensibilem, & ut rationalem, nimirum quod natura ut sensibilis non operatur imputabiliter; benè verò ut rationalis, stat in eo quod natura sensibilis non operatur cum adverentia ad honestatem, benè vero natura ut rationalis. Et cum ista advertentia seu dictamen quod habet natura rationalis, vel quo caret pro culpa sua, sit lex naturalis, ea de causa omne peccatum, cum afferat imputabilitatem, arguit etiam transgressionem contra legem salutem naturalem: quod significavit Divus Paulus ad Rom. 2. dicens: *Cum enim gentes, quæ legem non habent naturaliter ea, quæ leges sumo faciunt ejusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex.* Quod & in veteri Testamento significavit clarissime Script. Sacra Psal. 4. ubi ad illam interrogationem, in qua sermo est de bono honesto, nimirum *quis offendit nobis bona?* ita responder: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Unde ipso naturæ lumine notum est amplexionem boni cogniti ut naturæ rationali conformis esse bonam & honestam; amplexionem verò mali cogniti ut naturæ rationali disformis esse peccaminosam.

Cæterum cum sint aliqua objecta neque conformia, neque disformia intrinsecè naturæ ut rationali, sed indifferentia ut præcipiantur & sint bona: v. g. deambulatio præcepta à superiore; vel ut prohibeantur & sint mala v. g. comestio carnis in die Veneris; alia verò ita sunt intrinsecè naturæ ut rationali disformia, ut quatenus concepta prout sunt in se, nunquam possint à dictamine rationis non reprobantur, v. g. intemperantia, mendacium, odium Dei, &c. ea de causa altera dicuntur extrinsecè mala; sive

mala, quia prohibita; altera verò intrinsecè mala, sive prohibita, quia mala. Idcirco Innoc. XI. inter eas 65. propositiones iure merito damnavit 48. quæ sic habebat: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdictam, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Tum & 49. quæ sic habet: *mollities iure natura prohibita non est, unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Nec refert quod prohibitio divina sit bona, ne reddat obiectum extrinsecè malum: quia ut latè suo loco dicemus præceptum bonum afficit extrinsecè suum obiectum per convenientiam, & sic denominat illud extrinsecè bonum; prohibitio verò bona afficit suum obiectum per contrarietatem, & sic reddit illud extrinsecè malum. His positis.

S. II.

12. **A** ssero primò cum omnibus Theologis unò dempto Cajetano. Pœnitentia theologice sumptæ absolute, & absque addito limitante est virtus. Probatur primò: actus pœnitentiæ theologice sumptæ est absolute virtuosus: ergo Pœnitentia theologice sumptæ est absolute virtus. Consequentia tenet ex dictis num. 2. Antec. verò probatur: actus pœnitentiæ theologice sumptæ ex Tridentino citato eo num. 2. est *animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*; sed talis actus est absolute virtuosus: ergo, &c. Probatur Minor: actus conformis naturæ rationali ut rationali est absolute virtuosus: sed talis actus est conformis naturæ rationali ut rationali: ergo, &c. consequentia tenet, & Major constat à num. 8. Minor verò Probatur: non solum est conformis naturæ ut rationali amplexio boni sibi conformis, sed etiam fuga mali sibi disformis: sicuti non solum est conveniens naturæ ut sensitivæ alimentum, quo acquirit bonum, sed etiam medicina, qua expellit, & impedit malum: atqui actus pœnitentiæ est vera fuga mali naturæ rationali disformis: ergo, &c.

13. Probatur secundò: Deus consulit, & præcipit pœnitentiam, ut constat ex Lucæ 13. *nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Actorum secundo. *Pœnitementi, & baptizetur unusquisque vestrum*: sed quod Deus consulit, & præcipit est bonum, vel intrinsecè, si est præceptum quia bonum, vel saltem extrinsecè; cum constituatur bonum quia præceptum, ex dictis num. 11. ergo, &c. Confirmatur primò ex Cathéchismo Tridentini tit. de pœnitentiâ dicente: *quod autem intima hac pœnitentia, ut antea diximus, ad virtutem pertineat, aperte ostendunt multa, quæ de pœnitentiâ tradita sunt præcepta. Lex enim de iis tantum actionibus, quæ suscipiuntur cum virtute præcipit*: Ergo, &c. Confirmatur secundò quia actui pœniten-

tiæ convenit definitio actus virtuosus, ut collabitur expendenti definitiones virtutis traditæ à Philosophis, Theologis, & SS. PP. à numero tertio: ergo &c. Confirmatur tertio ex S. Thoma q. 85. art. 1. dicente: *Unde manifestum est, quod pœnitentia, de qua nunc loquimur, vel est virtus vel actus virtutis.* Ubi Divus Thomas notanter addit: *pœnitentia de qua nunc loquimur, propter rationes plurimas, quantum una est, quia non agit de pœnitentia physice, sed philosophice sed theologice accepta.*

Respondebis cum Cajetano 2. 2. q. 144. art. 1. pœnitentiam non esse absolute virtutem, sed cum addito limitante ex suppositione; quia Divus Thomas 3. part. quæst. 85. art. 6. ait pœnitentiam non pertinere ad perfectionem hominis simpliciter, sed ex suppositione peccati, & articulo primo dixerat, magis posse dici de pœnitentiâ, quam de verecundia, quod sit virtus; ubi ly *magis* significat neutram esse studiosi nisi ex suppositione. Contra tamen: suppositio, quæ non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiæ, non impedit, ut habitus pœnitentiæ sit absolute virtus, & actus patiter virtuosus: hic suppositio causæ productivæ ut detur Petrus à parte rei, quæ non tollit à Petro rationem absolutam hominis, non impedit, ne Petrus sit absolute homo: atqui suppositio præcedentis peccati, ut circa illud detur actus pœnitentiæ, non tollit rationem absolutam virtutis ab habitu pœnitentiæ: ergo &c. Major & consequentia tenet: Minor item patet: quia illa suppositio non tollit, ut habitus pœnitentiæ influat in actum rectum, vel quod actus pœnitentiæ non sit naturæ ut rationali conformis; sed habitus, qui non influat in actum in rectum, sed in actum rectum, & naturæ ut rationali conformem, participat absolutam rationem virtutis; & actus est absolute virtuosus, ut constat à numero tertio, ergo, &c. Unde ista Cajetani responsio, neque D. Augusti neque D. Thom. neque Philosophi & Theologi consona est; ut ex ibi dictis manifestè apparet.

A ssero secundò: Actus pœnitentiæ theologice sumptæ non includit solum dolorem, neque solum peccati detestationem, sed simul complectitur saltem virtualiter formalitates doloris, detestationis, & propositi non peccandi de cætero. Probatur primò: actus pœnitentiæ theologice sumptæ est ille contritionis actus, sive simplex, sive complexus, quem Deus peccatori præcipit, & per se necessarius est illi ad providentiam, ut à peccato vel extra, vel saltem intra Sacramentum resurgat: atqui talis actus neque est solus dolor, neque sola detestatio peccati, sed utramque formalitatem complectitur cum proposito non peccandi de cætero, saltem virtualiter: ergo &c. Consequentia tenet, & Major patet: quia actus contritionis exteriùs dicitur actus pœnitentiæ theologice sumptæ, quatenus ex Scriptura Conciliis, & PP. cognoscitur à Theologis necessarius, ut aliquæ ver-

dicatur poenitens, & rectè dispositus ad remissionem peccati, saltem intra Sacramentum: Minor verò probatur ex Tridentino citato num. 2. & ex Florentino in decreto Eugenii dicente: *quartum Sacramentum est poenitentia, cuius quasi materia sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero: ergo &c.*

16. Confirmatur illi Sanctorum clamores, qui ut actus poenitentiae à Sacra Scriptura laudantur, peccatorum dolorem detestativum includunt cum proposito non peccandi de cetero: ergo &c. Probatur antecedens ex Psalm. 6. ubi David poenitens ita fatur: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo: ly etenim laboravi, dolorem, & detestationem significat: ly lavabo, & rigabo propositum non peccandi de cetero clare praesefertur.* Sic Ezechias Isaiae 38. *recogitabo omnes annos meos in amaritudine animae meae.* Quod satis significavit Deus in veteri Testamento Ezechiae 18. dicens: *Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruina iniquitas.* Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus praevaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum. Tum & Christus Dominus in novo Testamento Matth. 11. dicens: *Si in Tyro & Sydone facta essent virtutes, quae facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent: ergo &c.* Vide num. 25.

17. Probatur secundò Beati non agunt poenitentiam, neque damnari in Interno; sed Beati habent detestationem magnam peccati, & damnari dolorem ratione peccati: ergo neque solus dolor, neque sola detestatio sufficit ad actum poenitentiae. Rursus plures peccatores dolent de peccatis commissis, quia se vident reos aeternae poenae; verum cum adeò dediti sint detestationibus, non displicent in illis, sicut oportet, ideòque nec peccata detestantur, nec propositum firmum concipiunt ulterius non peccandi; imò etiam propter specialem turpitudinem aliqua detestantur, non detestantur omnia gravia, unde fit ut solum eliciant poenitentiam vel grammaticaliter, vel ad summum philosophicè sumptam, secus autem theologicè acceptam ergo ad poenitentiam Theologicè sumptam neque sufficit solus dolor, neque sola detestatio, sed dolor efficax, sive detestativus peccatorum impossibilis cum voluntate peccandi de cetero. Confirmatur à SS. PP. per conceptum à nobis expositum poenitentiam theologicè acceptam explicantibus. Sic Gregor. hom. 34. in Evangelia: *Poenitentiam agere est, perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Cypr. ser. de lapsis: *agite poenitentiam plenam, dolentis, & lamentantis animi probate tristitiam.* Hieronym. in illud Psalm. 118. *exitum aquarum deduxerunt oculi mei, sic dicit:*

vera est poenitentia iugiter fletibus commissi diluere, & diluta non iterare: ergo &c.

18. Asserò tertio: Ad complectendas formalitates doloris, detestationis & propositi non opus est duobus actibus distinctis; sed in eodem actu possunt omnes conjungi. Probatur primò. Licet nulla sit repugnantia in eo, quòd aliquis per unum actum eliciat dolorem, & detestationem de omnibus peccatis à se commissis; praesertim si Deus revelaverit, quae sint peccata ab ipso commissi, & per alium actum propositum formale non peccandi de cetero; nihilominus unus & idem actus potest etiam omnes istas formalitates rectè complecti: ergo &c. Probatur antecedens. Licet intellectus possit per unum actum cognoscere albedinem, & per alium nigredinem, potest etiam per unum, & indivisibilem actum albedinem & nigredinem simul cognoscere: ergo licet possit voluntas per unum actum dolere, & detestari peccata, & per alium actum proponere nunquam peccare de cetero, poterit nihilominus per eundem, & indivisibilem actum dolere, detestando peccata, & proponendo nunquam peccare de cetero. Probatur consequentia: ideò potest intellectus cognoscere simul per eundem actum albedinem & nigredinem; quia expressio albedinis non est impossibilis in eodem signo cum expressione nigredinis: atqui dolor & detestatio peccati non est impossibilis in eodem signo cum proposito non peccandi de cetero; imò ut experientia constat ita semper, aut fere semper proponitur verè poenitenti: ergo &c.

19. Probatur secundò. Voluntas ut potentia libera potest elicere actum; quo diverso modo tendat in objectum secundum diversam objecti propositionem: sic quando bonitas objecti proponitur ut absens, potest elicere actum desiderii; si verò eadem bonitas proponatur ut praesens, & possessa, potest circa illam elicere actum detestationis; si ut praescindens à possessione, actum amoris secundum se; si ut absens & non consequenda, actum desiderii diffidencialis, qui est desperatio; si ut absens, & consequenda, actum desiderii fiducialis; qui est spes, & sic de aliis affectibus secundum diversas objecti boni propositiones. Pariter etiam potest elicere diversos actus fugae, vel mixtos ex fuga & prosecutione secundum diversas propositiones objecti mali; aut unius boni, & alterius mali: ergo quando voluntati proponitur objectum dignum simul dolore, & detestatione propter malitiam gravem, quam semper debet fugere voluntas; potest elicere actum; quo doleat detestando peccatum grave, & proponendo nunquam de cetero malitiam gravem committere. Ex dictis;

§. III.

20. **F**it primò, dolorem non se extendentem ad omnia peccata commissi; non esse actum poenitentiae theologicè sumptae; sed poenitentiae

Ecce 3

tiae

xia vel grammaticaliter, vel philosophicè accepta: unde si per diversos actus doleret quis de omnibus peccatis à se commissis quorum nullus esset adhuc virtualiter propositum non peccandi de cætero, nullus eorum actuum, neque aggregatum ex illis constitueret poenitentiam actualem theologicè sumptam, bene verò simul cum proposito, vel formali, vel saltem virtuali non peccandi de cætero, ut constat ex doctrina Tridentini tradita num. 2. Licet enim illi actus ab eadem virtute procederent, non ideo essent omnes actus poenitentiae theologicè sumptae: sic in sententia ferè omnium Theologorum, & omnium adversariorum, cum quibus infra contendemus ad eandem virtutem ad quam spectat elicere gaudium circa bonum, quod amplectitur, spectat etiam ante possessionem elicere desiderium illud consequendi, & post consecutionem delectationem de illo ut possessio ex dictis numero superiore. Unde sicut esset inutilis arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est desiderium, pariter esset inutilis arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est actus poenitentiae theologicè sumptae: ergo omnes actus eliciti ab hac virtute sunt desiderium, pariter esset inutilis arguendi modus: hic actus elicitus ab hac virtute est actus poenitentiae theologicè sumptae: ergo omnes actus eliciti ab hac virtute sunt actus poenitentiae theologicè sumptae. Vide num. 75.

21. Fit secundò dolorem detestativum peccati commissi ob motivum generale se extendens ad omnia peccata; v. g. propter turpitudinem offensae Dei, vel ne peccator incurrat penas inferni, quas peccatum grave meretur, vel ne amittat gloriam, quā privat quodcumque lethale, & hic de aliis poenis, ut à Deo ratione peccati infligendis esse virtualiter dolorem, & detestationem omnium peccatorum, & propositum non peccandi de cætero: ac proinde & se solo esse actum poenitentiae theologicè sumptae: Ratio est quia propositum à Tridentino requisitum, ut habet sess. 14. cap. 4. est actus voluntatis ita fugiens peccatum, ut ex se voluntatem peccandi excludat; sed hæc omnia habet dolor detestativus peccati ob motivum generale, ut per se constat: ergo &c.

22. Fit tertio actum poenitentiae theologicè sumptae esse supernaturalem. Ratio est quia cum illo dolemus, sicut oportet ad gratiam obtinendam, sed cum dolore naturali, utpote omnino improporcionado non possumus dolere sicut oportet ad gratiam obtinendam: ergo &c. Exinde Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. 4. docet non solum contritionem perfectam, verum etiam contritionem imperfectam, sive attritionem esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, ac proinde est actus verè supernaturalis: cum autem talis actus sit homini omnino necessarius, & valde frequens, & ad actus necessarios, & valde frequens datur virtus per se infusa; exinde ad talem actum elicendum datur virtus per se infusa, quæ vocatur poenitentia ut ex Scriptura Conciliis, & PP. supra adductis manifestè constat. Quamobrem poenitentia

sumpta in sensu Scripturæ, Conciliorum & PP. erit virtus per se infusa voluntatis ad elidendum dolorem detestativum de omnibus peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero. Ex quo essentia, & existentia poenitentiae satis apparet.

Fit quartò mollem Lutheranorum resipiscientiam non esse virtutem poenitentiae theologicè sumptae; de qua huc usque egimus, neque poenitentiae restrictè acceptae, de qua loci huius dicemus: Lutherus enim & cum ipso Haereticus huius temporis cum omnia aspera fugiunt, & mollia quæque sectentur, pœnalque & satisfactiones pro peccatis commissis detestantur, consequenter docent poenitentiam non impetare dolorem, & detestationem peccatorum: imò talem dolorem, & detestationem facere hominem magis hypocritam, sed significat tantum fidem & propositum novæ vitæ incipiendæ, & simplicem resipiscientiam, vitæque novitatem, doloris de peccatis, & poenitentiam expertem; ideoque vocem *Metaniam*, quæ in textu græco Bibliæ habetur, & significat poenitentiam, vertunt: resipiscientiam, quæ solum propositi, vel mentis emendationem significat. Hæc autem omnia esse signa inimicorum Dei clarè constat ex dictis num. 16. ubi Scriptura Sacra cum laude proponit illos clementes dolorosos Sanctorum poenitentium, & ex num. 17. ubi SS. PP. per dolorem detestativum peccati explicant actum poenitentiae. Quin imò & talem actum esse honestum facile probatur rationibus adductis à num. 12. cum sit natura ut rationali conformis vide à num. 25. & 370.

Quapropter quando Scriptura Sacra poenitentiam vocat *Metaniam* live resipiscientiam, non loquitur de quacumque resipiscencia, sed de dolorosa à nobis explicata, cui optime convenit ratio resipiscencie: sic Basilus ec. 3. ad *Siccitatem poenitentiam Nimivitarum*, quæ ut dicitur Jonæ 3. in cinere, sacco, & ieiunio fuit, *Metaniam* appellat, & Lactantius lib. 6. de *divinarum institutionum* c. 24. *Metaniam* latine reddit resipiscientiam ita dicens: *Resipiscere quoniam errati piget, ac se ipsum castigat dementia, confirmatque subinde ad rectius vivendum*. Quæ de causa Authores latini per explicationem doloris explicant poenitentiam. Sic Cicero in oratione pro Cælio: *id nunquam tam acerbe periret ut cum poeniret*. Ovid. lib. 1. de *Ponto* eleg. 1.

Poenitet o si quid miserorum creditur auti
Poenitet & falso torquetur ipse meo.
Quod satis expressit Ausonius, dum fidei illius antiquitatis Deus poenitentiam exprimens propter mala, quæ fecit, & bona, quæ non locit ita dixit: *Sum dea, quæ fallis, non fallitur* exigo poenam, nempe ut poeniteat, sic *metaniam* vocor. Videatur Bellarminus lib. 2. de *Poenitentia* cap. 7.

Exinde apparet huiusmodi hæresim exheretato cerebro, & excæcata duntaxat mente promanare potuisse, cum adeò clarè se opponat laudatæ authoribus; Theologis; Patribus; Quæ

Conciliis, & Sacris Scripturis. Unde iure optimo Tridentinum sess. 14. cap. 4. istos hæreticorum errores per hæc verba damnavit: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum. Et certe qui illos Sanctorum clamores consideraverit, tibi soli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, laborabo per singulas noctes lectum meum: recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios hujusmodi generis, facile intelliget, eos ex vehementi quodam antea vitæ odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse.*

26. Fit quinto dolor detestativus, & propositum constitutivum hujus actus generalis poenitentiae theologicæ sumptæ esse actum efficacem; aliter potius esset pura displicentia, quam dolor detestativus, & potius esset velleitas, quam voluntas impossibilis cum voluntate peccandi, quam requirit Tridentinum; adeoque licet dolor inefficax, & velleitas non peccandi possent aliquando constituere actum poenitentiae vel genericæ, vel philosophicæ sumptæ, non valent constituere actum poenitentiae theologicæ sumptæ. Fit sexto, peccatorem elicientem dilectionem Dei super omnia absque advertentia suorum peccatorum, adeoque absque illorum contritione, recepturum gratiam promissam dilectioni; exinde tamen non excusari ab obligatione eliciendi actum poenitentiae; quando advertat, se teneri illam elicere, aut quando velit confiteri: imò ut notant theologii, impossibile est, quod cum aliquis Deum super omnia diligit, advertat se peccata commisisse: quin per eundem vel diversum actum ea detestetur: illa enim dilectio Dei est votum adimplendi omnia, ad quæ homo tenetur, ac proinde & eliciendi poenitentiae actum, quando teneatur illum elicere. Unde in casu peccati solum per accidens ex accidentali inadvertentia potest peccato elicere dilectionem perfectam absque contritione, secus autem per se; ac proinde contritio semper est per se necessaria ex dictis num. 13. ut expressè definit Tridentinum sess. 14. cap. 4.

S E C T I O II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

27. **O**bjicies primo contra primam assertionem: Nullum aliud Sacramentum includit ut partem sui constitutivam actum virtutis: ergo neque Sacramentum poenitentiae; ac proinde neque actus poenitentiae erit virtuosus neque poenitentia erit virtus. Confirmatur primò: Ideò verecundia non est virtus ex Ari-

stotele 4. *Ethicorum* cap. 9. quia est passio quadam appetitus sensitivi cum quadam corporis commotione; nempe cum rubore, siquidem qui verecundantur, rubescunt; sed etiam poenitentia est passio appetitus sensitivi cum corporis immutatione; hoc est cum fletu, ut constat ex Gregorio citato num. 7. ergo &c. Confirmatur secundò ex ipso Aristotele 7. *Ethicorum*, ideò verecundia non est virtus; quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, verecundia vero non est dispositio perfecti, sed imperfecti, cum sit de actu turpi, ac proinde supponat in subiecto actum turpem; sed etiam poenitentia supponit in subiecto actum turpem nempe peccatum: ergo &c.

28. Resp. conc. antecedens, & nego consequentiam: quia partes constitutivæ sacramentorum pendunt à libito, & institutione Christi Domini: cum autem Christus Dominus determinaverit pro materia Poenitentiae Sacramenti actum virtuosum poenitentiae; secus autem pro materia aliorum Sacramentorum, exinde ad solum Sacramentum poenitentiae pertinet tanquam materia actus virtutis, secus ad alia Sacramenta; in his enim quæ à libito Christi Domini dependent, inutilissimus est arguendi modus sumpta paritate unius ad aliud. Sic omnes merito irridere arguentem hoc modo: nullum Sacramentum præter Sacramentum Confirmationis habet pro materia remota chrisma; ergo neque Sacramentum confirmationis. Pariter in nostro casu.

29. Ad primam conf. conc. Maj. & nego Min. actus enim poenitentiae non est passio appetitus sensitivi, sed actus rectus, & electivus voluntatis, ut manifestè constat ex dictis à num. 12. licet ex illo non raro sequatur passio appetitus sensitivi, ut fletus, & aliæ similes, quod fatemur cum SS. PP. & experientia satis ostendit, quæ videmus flere & tristari illos; qui ingenti poenitentia moventur: hæc autem passio appetitus sensitivi, licet sit effectus actus virtuosus, non est actus virtuosus; adeoque in hoc effectu convenit poenitentia cum verecundia, secus in ratione virtutis; si tamen pro verecundia sumeretur actus elicivus voluntatis, naturæ ut rationali conformis, tunc jam esset virtuosus, ut cum Arriaga & Vazquez communiter docent Recentiores. Ad secundam confirmationem nego Maj. verecundia enim ab Aristotele, & D. Thomas non excluditur à ratione virtutis ex eo, quod ante ipsam præcedat actus turpis, sed quia est motus indeliberatè consurgens ex apprehensione dedecoris ob turpe factum; quod in faciem nobis objicitur: sicque ejus turpitudine apparet præsens saltem intentionaliter, ex quo dimanat illa passio appetitus sensitivi, quæ vocatur verecundia, ideòque dum erubescimus, natura indeliberato pudore tacta sanguinem in faciem effundit.

30. Quamobrem D. Thomas 2. 2. q. 144. dicit verecundiam non esse virtutem, sed passionem laudabilem, tanquam indicium bonæ indolis. Actus

Actualis autem poenitentia (idem suo modo de habituali) est actus electivus voluntatis naturae ut rationali conformis, ac proinde est virtuosus, & habet in se perfectionem suae lineae, quam subiecto communicat, & sic est dispositio perfecti non quidem praesuppositivè, sed constitutivè; sicuti albedo est forma albi, non praesuppositivè, sed constitutivè. Neque verba Aristotelis possunt intelligi de perfecto in omni linea, sed in linea actus virtuosus; aliter cum nullus actus asserat perfectionem in omni linea, nullus actus virtuosus esset virtuosus, quod implicatorium est: cum autem quicumque actus virtutis sit recta dispositio ad optimum modum agendi in linea illius virtutis, exinde dicitur dispositio perfecti ad optimum, quae doctrina manifestè applicatur habitui in genere habitus sive virtutis:

31. Obijcies secundò: actus poenitentiae non est virtuosus; ergo Poenitentia non est virtus. Probatur antecedens: nullus actus virtuosus supponit in subiecto suum contrarium ante illius elicentiam; sed actus poenitentiae ante illius elicentiam supponit fuisse in subiecto suum contrarium, nempe peccatum: ergo &c. Confirmatur: in Christo Domino fuerunt omnes actus virtuosus, sed non fuit actus poenitentiae: ergo &c. Respondeo nego antecedens: ad prob. nego Maj. perfecta enim contritio est actus virtuosus adeò perfectus, ut etiam extra Sacramentum sit ipsi promissa justificatio, ut definit Tridentinum sess. 14. cap. 4. Et tamen ante illius elicentiam in subiecto praesupponitur peccatum: illa enim praesuppositio peccati cum non tollat, ne actus poenitentiae liberè à voluntate elicitus sit naturae ut rationali conformis, neque impedire potest, ne sit virtuosus ex dictis num. 14. Ad conf. nego antecedens: nam in Christo Domino solum fuerunt illi actus virtutis, qui ad illorum elicentiam non praesupponunt in subiecto ullam imperfectionem, & sunt cum statu ipsius composibiles; ex quo sicut à plurimis Theologis negantur Christo Domino actus fidei, & spei, quia impossibiles cum visione beata, quam Christus habebat; ita à nobis poriori jure negatur actus poenitentiae, quia impossibilis cum perfectione impeccabilitatis, quam Christus habebat.

32. Obijcies tertio: actus poenitentiae theologice sumptae praesupponit metaphysicam necessitatem peccati: ergo non est virtuosus, ac proinde neque habitus poenitentiae erit virtus. Probatur consequentia: ex eo quod actus poenitentiae Metaphysica necessitate praesupponat peccatum, bonitas illius actus secundum differentialem suum, & ultimum conceptum constituitur ex peccato praesupposito; sed bonitas ex peccato constituta non est virtuosa: implicat enim perfectiones constitui ex defectu sibi opposito: ergo bonitas actus poenitentiae non est virtuosa; ac proinde poenitentiae actus virtuosus non est. Probatur Maj. praecisè non praesupposito peccato tollitur bonitas actus poe-

nitentiae secundum differentialem, & ultimum conceptum, cum illa sine praesupposito peccato haberi non possit; sed id, quo praecisè ablato, res tollitur, est saltem pars illius constituta: ergo &c. Confirmatur primò: Punio illi à iudice est bona & iusta, si praesupponit in reo delictum verum, aut iudicium illi autem non praesupponitur, ex hac praecisè ablatione praesuppositionis est mala, & iniusta, cum in primo casu punio sit secundum jus iudicis, & in secundo contra jus innocentis: ergo sicut punio redditur non bona ex praecisè ablatione praesuppositi delicti, actus etiam poenitentiae bonitatem amittere ex praecisè ablatione peccati; ac proinde bonitas actus poenitentiae ex ipso peccato debet constitui.

Confirmatur secundò: Peccatum nequit esse medium omnino necessarium ad actum virtuosum, finis enim virtutis efficaciter intendit, movet ad eligendum medium necessarium ad attinendum virtutis, & movere non potest ad eligendum peccatum; sic qui efficaciter intendit tanquam finem sanitatem, ex illa efficaci intentione sanitatis movetur ad eligendam medicinam omnino necessariam ad sanitatem obtinendam; atqui peccatum est medium omnino necessarium ad actum poenitentiae: ergo actus poenitentiae non est actus virtutis. Probatur Min. illud est medium omnino necessarium ad finem, sine quo finis existere non potest: atqui sine peccato finis poenitentiae existere non potest: ergo &c. Confirmatur tertio: non est actus virtutis, qui pugnat cum statu perfecta virtutis; sicut non est sapientia, quae non potest convenire sapientiae: Sed actus poenitentiae propter omnino necessariam praesuppositionem peccati pugnat cum statu perfecta virtutis: v. g. cum statu Christi, & creaturae innocentis, v. g. Deiparae &c.

Mirum est, in quot & quantos dicendi modos argumentum istud auctores diversit. Card. de Lugo disput. 2. de poenit. sect. 3. viijus argumenti convictus concedit, bonitatem poenitentiae constitui ex peccato; ac proinde & peccatum esse amabile affectu aliquo honesto ab illis qui amat poenitentiam. Card. Pallavicinus lib. 7. de virt. poenit. cap. 3. §. ult. concedit, in omni malo reperiri aliquam bonitatem: non aliquin non esset permixtum à Deo, qui est infinitum bonum. Plures Recentiores licet negent Deum amare peccatum, concedunt bonitatem poenitentiae essentialiter constitui ex peccato. Alii cum Martino Perez disput. 17. de Poenitentia sect. 3. negant constitui ex peccato, quia ut dicitur actus verus poenitentiae non requiritur, quod praesupponatur in re peccatum, sed est, quod supponatur in existimatione, quae aliquis invincibiliter iudicaret, se peccatum commississe, quando illud non commisit: ac proinde docent, peccatum iia iudicatum in conscientia, sufficere ad veram contritionem, & accipiendum validè Sacramentum poenitentiae. Caeterum de hoc agendum nobis est in secunda parte hujus tractatus: Interim ne difficultas

gem fugere videamur præmittimus cum communi Theologorum, non posse dari actum verum penitentiae, quin in re præsupponatur peccatum. Quo posito.

35. Respondeo omitto antecedens, & nego consequentiam. Ad prob. nego Maj. Ad prob. dist. Maj. tollitur bonitas actus penitentiae arguitur, concedo, formaliter, nego Maj. & distincta Min. nego consequentiam. Ratio est, quia si non præsupponatur peccatum non potest dari actus supernaturalis intellectus, ut potest verus ex num. 5. qui affirmet, extitisse peccatum, quo debet illuminari voluntas ad eliciendum affectum deestativum peccati commissi: ac proinde nequit elicere affectum illum deestativum, in quo stat actus penitentiae ex dictis à num. 12. Cum autem defectus formalis peccati non sit defectus formalis hujus actus deestativi; sicuti neque peccatum formaliter est formaliter actus deestativus; exinde ablatio formalis peccati non est formalis ablatio bonitatis actus penitentiae, bene verò arguitur: quia deficiente peccato deficit id, sine quo elici non potest penitentiae actus: sicuti deficiente Deo non deficit formaliter creatura, sed arguitur: quia deficeret id, sine quo non potest dari creatura. Vide à num. 40.

36. Ad primam confirmationem distinguo antecedens: ex hac ablatione præsuppositionis est mala & injusta formaliter, nego; arguitur, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia punitio rei solum est justa, quando sit ab illo, qui habet auctoritatem ipsi concessam à Deo supremo Domino & gubernatore creaturarum, qui solus est Dominus vite & mortis, juxta illud Sap. 16. *Tu es enim Domine, qui vite & mortis habes potestatem.* Quando autem aliquis arrogat sibi auctoritatem, quam non habet, punitio est mala: hanc autem auctoritatem non concessit Deus omnibus, sed legitimis suis Ministris: Sic Judex licet suspendit homicidam; & privatus homo peccaret mortaliter illum suspendendo, quia privatus homo non habet auctoritatem à Deo concessam, bene verò Judex: cum autem Deus talem auctoritatem non concedat, nisi præsupposito delicto vero aut juridico, exinde deficeret auctoritas, qua deficiente non potest dari punitio justa: ac proinde deficiente delicto deficeret bonitas punitonis, non quidem formaliter, sed arguitur ex defectu delicti. Quo respexit responsio Christi ad Pilatum quæ habetur Jo. 19. *Dixit ergo ei Pilatus: mibi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo dimittere te? respondit Jesus: non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper.*

37. Ad secundam confirmationem concedo Majorem, & nego Minorem: Ad probationem distinguo Majorem: sine quo ut ponendo, aut non prævisio absolute futuro, finis existere non potest, concedo; sine quo ut prævisio jam posita aut prævisio absolute futuro ante voluntatem finis, nego Majorem, & distinguo Minorem:

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

nequit existere sine peccato ponendo, nego, sine peccato prævisio jam posita, aut absolute prævisio ante voluntatem finis, concedo Minorem, & nego consequentiam. Ratio autem est, quia quando aliquid est possum pro priori ad affectum, quo voluntas vult aliud posterius, non est necesse, quod affectus voluntatis terminetur ad id, quod est posterius. Quando verò non est possum, neque prævisum absolute futurum, ipse affectus voluntatis volens efficaciter finem, saltem interpretative vult, quod illud ponatur, ne omittatur finis: tunc enim voluntas, cum velit, quod finis non omittatur, exinde vult, quod ponatur id, sine quo finis omitteretur, adeoque tunc dicitur medium; quando verò præsupponitur jam possum, aut prævisum absolute futurum dicitur purus terminus. Rem explico exemplo; præsupposito peccato Petri Deus habet scientiam de illo peccato, in quo casu ego amo honestissime scientiam Dei de peccato Petri, quin amem peccatum Petri, & tunc peccatum Petri dicitur purus terminus præsuppositus ad meum actum; non autem medium ad actum. Si autem pro priori ad peccatum, & scientiam Dei de peccato vellem ego, quod Deus haberet scientiam de peccato committendo à Petro, ille actus jam non haberet peccatum ut purum terminum, sed ut medium ponendum: ac proinde talis actus esset volitio saltem interpretativa peccati, adeoque esset peccaminosus: cum autem in nostro casu actus penitentiae præsupponat peccatum possum, exinde non respicit illud ut medium, sed ut purum terminum.

Ad tertiam confirmationem: distinguo Majorem, qui pugnat cum omni statu perfectæ virtutis, concedo; cum aliquo statu, nego Majorem; & distincta Minore nego consequentiam, quæ adhuc in sententia adversariorum falsissima est, cum ipsi doceant, Christum non habuisse habitum fidei, & habitus fidei non solum sit virtus utrumque, sed altissima, & Theologica. Unde ad rationem virtutis non requiritur, quod sit composibilis cum omni statu perfectæ virtutis, sed sufficit, quod sit composibilis cum aliquo statu veræ virtutis sive cum statu, in quo verè sit actus ille conformis naturæ, ut rationali: cum autem præsupposito peccato, penitentia sit naturæ ut rationali conformis, ut constat à numero 12. exinde participat veram rationem virtutis. Ceterum ad has & alias tricas, quæ hic admisceri possent, radicibus extirpandas notare oportet, quando quærimus bonum, aut malum morale objectivum contrapositum bono aut malo morali actus, idem esse, ac quærere, quænam sint ea prædicata objectiva, quæ naturæ rationali aut conformantur, aut opponuntur: illa quippe sola prædicata, quæ opponuntur naturæ ut rationali, sunt & dicuntur mala; illa verò quæ ipsi convenientia sunt & conformia, sunt & dicuntur bona ut constat à num. 9.

Quapropter cum in moralibus non solum

Ddd d

valeat

valeat objectum denominari à sua forma, vel quasi forma per convenientiam, sicuti Deus denominatur bonus à bonitate, sed etiam possit denominari per contrarietatem; sicuti comestio carniū die Veneris denominatur mala à Divina prohibitione, quæ prohibitio est bona; exinde malum morale, quod tale sit per contrarietatem, non redditur malum à forma; quæ sit malitia, sed à forma; quæ sit bonitas. Pariter bonum objectivum morale v. g. puni- tio iusta objectiva peccati per contrarietatem: cum autem peccatum non sit bonitas, sed ma- litia moralis, ea puni- tio objectiva denomina- tur bona non quidem à bonitate, sed à malitia. Unde licet concretum ex re denominata, & denominante includat bonitatem & malitiam; res, quæ denominatur mala, non includit bo- nitatem, sed malitiam; & res, quæ denomina- tur bona, non includit pro forma malitiam; sed bonitatem; ex quo dissolvitur argumentum quod fieri potest in hac materia satis molestum, quod jam subijcio.

40.

Objicies quare instando simul solutionem. Licet non possit elici actus poenitentiae sine prævio actu intellectus, quo voluntati repræ- sentetur commissum peccatum, v. g. comestio carnis contra præceptum in die Veneris, attra- men stante præcepto, & posita ea comestione non potest rectum intellectus dictamen non reprobare eam comestionem ut malam: atqui malum formale objectivum talis comestionis constituitur per præceptum Sanctum & bonum: ergo licet actus poenitentiae non constituatur formaliter per peccatum præsuppositum, ni- hilominus malum formale objectivum, circa quod versatur actus poenitentiae, constituitur formaliter per bonitatem; ac proinde, & bo- num objectivum punitionis, quod posito deli- cto non potest intellectus Divinus non appro- bare tanquam condignum, quod infligatur pro delicto, non poterit non constitui ex ipso delicto. Major & consequentia tenent. Minor verò Probat: Ablato præcisè præcepto, licet reliqua dentur, non manet malum objectivum comestionis, neque rectum intellectus dicta- men potest eam comestionem reprobare ut malam: superaddito autem præcisè præcepto jam ea comestio est mala, & rectum intellectus dictamen non potest non reprobare illam: sed id, quo præcisè ablato res aufertur, & quo præ- cisè superaddito res ponitur, est de intrinseco rei constitutivo: ergo &c.

41.

Resp. distingo Majorem: non potest non reprobare eam comestionem ut malam extrin- secè, concedo Majorem; ut malam intrinsecè; nego Majorem; & distingo minorem: Con- stituitur per præceptum secundum id quod est intrinsecum comestioni malæ, nego; secun- dum id quod est extrinsecum, per quod de- nominatur mala, sive prout sumitur in con- creto ex re, quæ denominatur mala, & forma denominante, concedo Minorem; & distingo consequens eodem modo. Ad probationem

distingo Majorem: non manet malum ob- jectivum comestionis secundum id, quod con- cretum quod dicit extrinsecè, nego; se- cundum quod dicit extrinsecè, quod denomina- tur mala, concedo Majorem; & distingo mi- norem: est de intrinseco constitutivo, si ab- ablato intrinsecè, res aufertur intrinsecè, con- cedo; si eo ablato intrinsecè est res aufertur solum extrinsecè, nego Minorem; & distingo consequens eodem modo. Ratio est, quia cum præceptum denominet per contrarietatem comestionem malam ex n. 39, comestio illa nunquam manet mala intrinsecè, sed extrin- secè, ac proinde ablata ea ratione, quæ con- stituitur denominatur mala, non tollitur aliquid intrinsecum; sed extrinsecum comestionis, ideoque non tollitur aliquid, quod sit de illius constitutivo. Cæterum cum tollatur forma, qua comestio denominatur mala extrinsecè, nimirum præceptum; tollitur concretum con- stitutum ex re; quæ denominatur mala, & for- ma denominante; ac proinde ablato illa con- creto ex forma & comestione non manet co- mestio extrinsecè mala.

Quapropter deficiente prohibitione, vbi est forma, per quam comestio denominatur ex- trinsecè mala, deficiunt simul duæ denomina- tiones: altera, quæ natura rationalis deno- minatur bene affecta sive bona; cum nullum præceptum quin sit justum; & naturæ rationali conforme, possit esse obligatorium; & altera, quæ comestio denominatur mala: eadem nam- que forma respectu diversorum potest dare di- versas denominationes; sic actus vitalis probè- ctus à creatura; & à Deo, denominatur creaturæ viventem & non Deum. Sic actus visibilis productus à potentia visiva denominatur poten- tiam videntem, & non visam; objectum autem denominatur visum, & non videns. Patet illa prohibitio bona denominat comestionem ma- lam, & naturam rationalem bonam. Unde sicut deficiente visione deficit in objecto deno- minatio visæ, quamvis visio non sit visæ; ita de- ficiente prohibitione deficit in comestione de- nominatio malæ, quamvis prohibitio non sit mala; & sicut objectum visum non est visum sed denominatum per visionem; ita comestio mala non est prohibitio, sed objectum denomi- natum per prohibitionem.

Exinde sicut solum potest dici visio consti- tiva visæ, non quidem sumptis pro re visæ sed pro concreto ex re visæ & forma; quæ visio- nis; ita prohibitio solum potest dici constituti- va mali, non quidem sumptis pro re mala sed pro concreto ex re mala, & forma; quæ prohi- bitionis. Quin imò, cum vocatio, quan- tiendæ sint secundum significationem, quan- tum habent in communi modo loquendi, cum ratio- nem communem modum loquendi pro malo lo- quatur, significet res, quæ denominatur mala, & prohi- bitio non denominatur mala, nunquam con- cedendæ sunt absolute istæ propositiones:

Malum formale obiectivum, sive malitia formalis obiectiva constituitur ex divina prohibitione, sed in sano sensu distinguendae sunt modo explicato: in his enim rebus maxime attinet ad Theologum & cautè loqui, & ambigua explicare, ut diximus in tractatu de Sacramentis. Unde cum obiectum, quando denominatur malum per contrarietatem sit naturae ut rationali disforme, & forma, quā denominatur sit naturae rationali conformis, eapropter nunquam possumus licitè amare peccatum, neque odio habere formam, quā malum denominatur. Imò decentius forsitan loqueremur dicendo, prohibitionem esse de constitutivo mali philosophicè sumpti, secus theologicè accepti: quia philosophicè sumptum significat concretum, theologicè acceptum subiectum, quod denominatur malum per formam illius concreti, quae duae denominationes ita connexae sunt, ut deficiente philosophica, deficiat & theologica: ac proinde deficiente prohibitione deficeret formaliter malum philosophicè sumptum, & arguitivè malum theologicè acceptum. Pariter cum ad justam permissionem peccati sit sit quod reperiantur in Deo iusti tituli, quales sunt titulus causae universalis, & alii similes maner permissionis iustas licet res permilla sit omnino mala, quo praecaventur ea, quae opponi poterant ex num. 34. Vide à n. 56.

44. *Obijciens quintò. Licet actus poenitentiae non constituitur ex peccato, non potest non praesupponere peccatum, quod detestatur: ac proinde vult quod peccatum non extitisset, sed ex eo, quod talis actus velit quod peccatum non extitisset, non est virtuosus: ergo actus poenitentiae non est virtuosus. Consequentia tenet, & Major patet: quia detestari peccatum est ostendere in affectu, quod si voluntas reperitur in actu primo proximo cum praeparatione animi, quā modo reperitur non commississet peccatum, quod tunc commisit, quando poterat illud non committere: ac proinde detestari peccatum est saltem virtualiter velle quod peccatum non extitisset. Minor verò Probatur: ex eo, quod talis actus velit quod peccatum non extitisset vult etiam quod non extitisset ipse actus bonitas, ut potè impotens existere sine peccato praesupposito: sed actus volens quod ipse bonitas non extitisset non est virtuosus: ergo &c. Confirmatur: actus dolens de dolore peccati non est virtuosus: sed actus poenitentiae volens quod ipse actus non extitisset est actus dolens de dolore peccati: ergo &c.*

45. *Resp. distin. Major. vult quod peccatum non extitisset ex suppositione quod extiterit nego: vult quod non extitisset, quando potuit non existere, ut rectè ostenditur in probatione Majoris, concedo Major & distincta Minore nego consequentiam. Ad Probationem distin. Major. vult quod non extitisset ipse actus bonitas ex suppositione quod peccatum extiterit, nego, ex suppositione quod peccatum, non extiterit,*

conc. Major. & distincta Minore nego consequen. Ratio est quia si ille actus veller quod peccatum non extitisset in sensu composito quod extiterit, sive ex suppositione quod extitisset esset velle impossibile ut impossibile, ac proinde non esset virtuosus, sed implicatorius: velle autem quod peccatum non extitisset, quando potuit non existere, est velle quod non extiterit offensa Dei: cum ergo iste actus dicens, *potius vellem ego non esse, quam quod fuerit offensa Dei*, sit perfectissimus, & naturae rationali valde conformis, exinde actus poenitentiae est virtuosus volens ex hoc motivo non extitisse. Ad Confirmationem distin. Major. actus dolens de dolore peccati non est virtuosus, si doleat propter motivum impossibile cum voluntate peccandi, nego: si doleat propter affectum peccati, concedo Major. & distincta Minore nego consequen. quia actus poenitentiae doletur ex eo quod extitisset offensa Dei quando potuit non existere, quod virtuosum est, & impossibile cum voluntate peccandi, ac proinde & valde laudabile.

S. II.

46. *Obijciens sextò contra secundam assertionem. Poenitentia theologicè sumpta stat in solo dolore: ergo &c. Probatur antecedens: deficiente solo dolore licet maneat destitio & propositum, non manet actus poenitentiae ut patet in Beatis: ergo actus poenitentiae stat in solo dolore. Confirmatur primò ex S. Thoma quaest. 85. art. 1. dicente: *Poenitere est de aliquo prius à se facto dolere*: ergo stat in solo dolore. Confirmatur secundò: *poenitere nihil aliud est, quam poenam tenere*; sed poenam tenere stat in solo dolore: ergo &c.*

47. *Resp. nego antecedens: ad Probationem concedo antecedens, & nego consequen. quia totum deficit deficiente parte, ac proinde deficiente dolore, qui est pars sive inadaequatum constitutivum actus poenitentiae, deficit actus poenitentiae: sic deficiente animali deficit homo, ex quo pessimè arguitur solum animal esse de constitutivo hominis. Pariter manente dolore, & deficiente proposito deficit actus poenitentiae, ut patet in damnatis ex numero 17. quin exinde arguatur dolorem non esse de constitutivo actus poenitentiae. Ad primam confirmationem distin. anteced. est dolere ut oportet ad veram denominationem poenitentis, concedo, aliter nego antecedens & consequen. quia Divus Thom. solum potest intelligi de hoc dolore à nobis exposito, de quo Scriptura & Concilia loquuntur & loquitur ipse D. Thomas videndus à num. 76. Ad secundam confirmationem distin. eodem modo Major. poenam tenere ut oportet ad veram denominationem poenitentiae concedo, aliter nego Major. & distincta Minore nego consequen. quae falsa est ut satis constat ex dictis, & evidenter patet in illo, quod poenam teneret invitè, in quo reperiretur do-*

lor, non autem actus poenitentiae theologicæ sumptæ.

48. Objicies septimò contra tertiam assertionem. Detestatio est affectus voluntatis tendens in malum ut præteritum: dolor verò in malum ut præsens: propositum autem in malum ut futurum: atqui nullum objectum potest esse simul præteritum; præsens, & futurum: ergo nullus actus potest esse simul detestatio, dolor, & propositum. Confirmatur ex eo quod idem objectum non possit esse simul præsens & absens, neque potest idem actus tendere circa illud ut delectatio, & desiderium: sed idem peccatum non potest esse simul præsens & absens: ergo neque potest idem actus tendere circa illud ut dolor, detestatio, & propositum.

49. Resp. distin. Major. tendens in malum ut præteritum, præsens, & futurum, vel physicè, vel intentionaliter, concedo, solum physicè nego Major. & distincta Minore, nego consequenti. Ratio est quia non solum dolemus de malo pro ut in re habito, sed etiam prout imminente & in apprehensione altè concepto, ex qua excitatur dolor, præsertim si aliquam sui denominationem dolore dignam proponat: cum autem peccatum præteritum relinquat pravas sui reliquias, vel saltem denominationes illas: *Homo iste peccavit, fuit inimicus Dei, alienus à Deo*, & alias similes, quæ in subiecto capaci & expedito sufficientes latis sunt ad concipiendum dolorem; Ea de causa non solum possumus concipere detestationem, sed etiam dolorem de peccato præterito. Dixi in subiecto capaci, & expedito, quia Beati ratione statûs non possunt concipere dolorem, ac proinde neque actum poenitentiae, licet de illis verum sit dicere quod peccaverint. Vide num. 53.

50. Pariter cum etiam dignæ sint denominationes istæ, quas in posterum natura rationalis refugiat: exinde possumus etiam tunc propositum verum & firmum concipere, adeoque quam optime valent hæc omnia simul motiva proponi intellectui, ita ut in eodem actu eas omnes formalitates conjungat. Ad confirmationem distingo Major. si non possit esse præsens & absens secundum diversas sui considerationes, concedo: si possit, nego Min. & distincta Minore nego consequenti. quia peccatum potest simul representari ut præteritum in sua elicientia, & ut præsens in suis denominationibus moralibus, & effectibus ut constat ex numero superiori. Unde sicuti quando objectum bonum cognoscitur ut possessum, & possidendum, possumus ei a illud elicere actum delectationis circa possessionem, & desiderii circa futuritionem ex illo Petri Epistolâ primâ cap. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*: & ex Paulo ad Rom. 12. *spe gaudentes*: Sic etiam possumus circa idem peccatum concipere simul detestationem, & dolorem cum proposito nunquam peccandi de cætero.

51. Objicies octavò ex Tridentino sess. 14. can. 5. Dolor contritionis habitus per detestatio-

nem peccatorum est liber: atqui non esset liber si constitueret actum poenitentiae, cum talis constitutivam actus poenitentiae: ergo &c. Propter hoc argumentum judicat P. Comiti disput. prim. de Poenitentia cap. 2. num. 11. necessariò dicendum actum poenitentiae completum involvere utrumque actum, nempe detestationem, & dolorem illamque esse magis liberam; hunc autem participativè ab illi licenti actus fidei completus includit actum passionis voluntatis, à quo denominatur liber. Cæterum licet ista doctrina locum habeat, quando actus sunt distincti, falsa omnino est quando actus est idem: ac proinde falsè dicitur necessariò asserendum dolorem solum esse participativè liberum: quapropter:

Resp. concedo maj. & nego min. quia quando idem indivisibilis actus est dolor, & detestatio, repugnat quod sit libera detestatio, quin sit liber dolor. Quin imò licet in actibus distinctis frequenter contingat detestationem esse causam doloris, exitum tamen posse aliquando etiam dolorem esse causam detestationis. Ratio est, quia ex eo quod aliquis doleat de gravi malo quod patitur, naturalissimè induci potest ad detestandum causam illius: ac proinde & dolor erit rursus causa detestationis: unde in actu, qui simul sit lor, & detestatio, neque adhuc logicè debet per subsequi dolor ad detestationem. Ex dictis

Est primò: viatorem illum, cui revelatum fuisset peccata ei esse dimissa; adhuc potest elicere verum actum poenitentiae. Ratio est quia ratione statûs non impeditur ad concipiendum dolorem peccatorum detestativum cum proposito non peccandi de cætero; deinde ratione objecti maneret sufficiens motivum ad talem dolorem concipiendum: hoc enim ipsum quod est hominem peccasse, & innocentiam perdidisse satis est ex parte objecti ad concipiendum talem dolorem; ut per se patet. In Beatis autem aliter res se habet: quia licet respectu illorum maneat hæc veritas, eos tamen peccasse, & innocentiam perdidisse, ac proinde habeant quicquid requiritur ex parte objecti non habent quicquid requiritur ex parte statûs; cum statûs beatitudinis, & æternæ felicitatis sit doloris incapax.

Cæterum cum viator neque ex parte statûs neque ex parte objecti tale habeat impedimentum, quam optime potest contreri. Scito quos Recentiores contrarium sentire ex doctrina Comptoni, & Arriagæ: mihi autem omninò displicet. Ratio est quia dum homo est in via satis sunt peccata commissa, ut licet & valde accedat ad Sacramentum poenitentiae ut constat ex Benedicto XI. in Extrav. 1. de privileg. dicente, *salubrem esse, atque adeo validam confessionem peccati, iterum valde confisus, ac proinde condonari*. Atqui ad Sacramentum poenitentiae non potest homo licet accedere absque dolore, qui est pars Sacramenti

constitutiva: ergo sufficit homini viatori, quod peccata commiserit ad concipiendum dolorem. Quæ de causa SS. PP. applicare solent animæ quæ peccavit illa Hieremie verba cap. 2. *Vide quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum.*

55. Fit secundò: non esse idem dolere cum proposito delendi peccata, ac dolere cum proposito non peccandi de cætero, ac proinde non sufficere ad Sacramentum poenitentiae solum dolere cum proposito delendi peccata. Ratio est quia dolor requisitus ad Sacramentum poenitentiae est impossibilis cum voluntate peccandi: atqui solus dolor cum proposito delendi peccata non est impossibilis cum voluntate peccandi; ergo &c. Consequentia tenet, & Major constat ex dictis à num. 12. Minor vero probatur in isto casu metaphysicè possibili; in quo aliquis crederet nullum peccatum deleri posse absque Sacramento poenitentiae re ipsa adhibito; & simul sciret esse peccatum mortale negare Christum coram tyranno. Tunc enim si tyrannus in hunc finem minaretur illi homini necem statim inferendam; si Christum non negaret; & aliunde confessarii copia destitutus existeret in lethali; si ille inquam determinaretur cum dolore ad negandum Christum, & ad peccandum de novo lethaliter, ut sic conservatà vità; posset habere locum; & tempus inveniendi confessarium ad delendum utrumque peccatum cum firmo proposito utrumque delendi; tunc in tali homine reperiretur dolor, & propositum delendi peccatum compossibile tamen, ut per se pater cum voluntate peccandi; ergo &c.

concedo: supra objectum aversionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam.

Pariter quando objectum denominaretur bonum per contrarietatem à forma mala, v. g. à peccato, si aliquis instaret ita: *voluntas amat objectum ut bonum: ergo amat id quo denominatur bonum.* Responderi facile potest distinguo antecedens: amat objectum ut bonum, cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus, concedo: supra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam. Rursus si aliter ita instaret. *Voluntas amat objectum ut constitutum bonum: ergo amat constitutum objecti in esse boni.* Responderi eodem modo potest distinguo antecedens: cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus, concedo: supra objectum amplexionis voluntatis, nego antecedens, & consequentiam: Nam voluntas sicut non amat formam malam simulque objectum bonum; quæ duo constituunt concretum illud; sive objectum expressionis intellectus, sed solum amat objectum denominatum bonum; ita non amat adequatum, sed inadequatum illius concreti constitutum. Quæ; si verum fatear, mihi, explicatis terminis, naturæ lumine videntur vera, & experientia ipsa comprobata; quæ unusquisque scit se die Veneris odio prosequi comestionem carnis, secus autem divinam prohibitionem; licet intellectus proponat voluntati comestionem illam malam ratione divinæ prohibitionis. Unde cum hac sola distinctione à nobis exposita, verè, & solidè omnes adversariorum paralogismi facilè evanescunt.

56. Fit terriò: objectum extrinsecè malum per contrarietatem non posse cognosci ut tale, quin cognoscatur forma per quam malum rediit: intellectus enim, utpote potentia necessaria, non potest cognoscere unum prout denominatum à alio, quin cognoscat unum & aliud: ac proinde, cum nihil volitum quin præcognitum debet præcedere ejusmodi cognitio; ut voluntas eliciat actum aversionis mali (idèmq; suo modo de objecto dehominato per contrarietatem bono à forma mala) cæterum cum illa prævia cognitio non repræsentet esse malam formam dominantem, sed solum repræsentet esse malum objectum denominatum; voluntas, quæ est potentia libera potens laudabiliter odio prosequi malum; & non bonum; quàm optimè valet odio prosequi objectum denominatum, quin odio prosequatur formam dominantem. Unde si contra doctrinam nostram; & contra solutiones in tota ista sectione à nobis traditas aliquis per paralogismos instaret in hunc modum: *Voluntas odio prosequitur objectum ut malum: ergo odio prosequitur id, quo denominatur malum.* Responderi facile potest: distinguo antecedens: odio prosequitur objectum ut malum, cadente ly ut supra objectum expressionis intellectus;

Fit quartò: Doctrinam nostram non solum se extendere ad objectum per contrarietatem denominatum bonum aut malum; verum etiam ad actum extrinsecè bonum, vel malum; qui ita denominetur per contrarietatem: etenim si quando dictamen rectum rationis reprobatur actum; actus eliciatur, denominabitur malus per contrarietatem: pariter si quando dictamen rectum reprobatur amplexionem, eliciatur actus fugæ, denominabitur bonus neque potest dari complexum ex recto dictamine reprobante, & actum reprobato, quin detur malum: ex quo bene penetrato; habetur solutio secunda firma & solida contra ea; quæ hucusque objecta sunt adversus nostram doctrinam.

Fit quintò: voluntatem detestantem peccatum commissum per affectum; quo voluisset illud non commississe non respicere objectum sub conditione possibili, ut constat ex dictis num. 45. Unde inferes quam stulte ad probandum actum poenitentiae non esse virtuosum; obijciant hæretici contra nos illud Aristotelis 4. Ethicor. *Nullus est stultius eorum; qui sunt secundum virtutem.* Eodem modo corrumpunt sensum Apostoli ad Galat. 6. dicentis: *neque circumcisio aliquid valet, neque preputium; sed nova creatura,* intelligentes per novam so-

Iam novitatem vitæ ab ipsis consistat: quandoquidem deberent intelligere novitatem vitæ à Deo præceptæ, & à SS. PP. poenitentibus, ex doctrina Scripturæ dolorosè inchoa-

tæ, ut constat à num. 23. ex quo & Hæreticorum argutiæ manent solutæ, & veritas Catholica contra ipsos demonstrata.

DISPUTATIO II.

UTRUM POENITENTIA THEOLOGICE SUMPTA SIT VIRTUS SPECIALIS.

39. **V**irtutes per se infusæ ex dictis num. 6. tenus distinguuntur, quatenus respiciunt diversa objecta formalia. Quapropter idem est querere, an poenitentia virtus Theologicè sumpta sit una specialis, ac querere, an omnes actus poenitentiae theologicè sumptæ habeant idem objectum formale: etenim si unus actus doloris deservit peccatorum commissorum cum proposito non peccandi de cætero, possit elici ex uno motivo formali, & alter ex alio, unus proveniat ab una virtute, & alter ab alia, sicque poenitentia virtus non erit una specialis. Ad dignoscendam autem naturam virtutis maxime juvat scire, in quod distinguantur virtutes Theologicæ à moralibus, in quem finem suppono dari ex consensu Theologorum tres solas virtutes Theologicas per se infusas in via, nimirum Fidem, Spem, & Charitatem; ac proinde reliquas omnes virtutes per se infusas, quæ dantur in viatoribus esse morales: Quapropter si actus poenitentiae proveniat à virtutibus Theologicis erit Theologicus; si autem proveniat à virtutibus moralibus, erit moralis. Quale autem sit fundamentum ad admittendas de facto virtutes morales per se infusas, statim dicemus.

SECTIO I.

An & qualis sit specialis Poenitentiae virtus.

6. I.

60. **S**uppono primò dari de facto virtutes morales per se infusas distinctas à Theologicis Fide, Spe, & Charitate. Hanc enim veritatem inferebant olim Theologi ex variis scripturæ, & PP. testimoniis. Cæterum erat questio inter ipsos, an infunderentur solis adultis, ut defendebant aliqui, vel omnibus tam parvulis, quàm adultis quando remittebatur illis peccatum, ut alii contendebant ex 2. Petri cap. 1. ubi per Christum nobis conferri ea dona in justificatione docemur, dum dicitur: *per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divina consortes nature.* Qua de causa qui negabant virtutes infundi parvulis docebant eis remitti peccatum sine infusione gratiæ, ac proinde non justificari, neque fieri divinæ naturæ consortes, adeo-

que neque infundi eis virtutes, utpote gratiam comitantes. Reliqui verò Theologi asserunt, in hac providentia nunquam remitti peccatum sine infusione gratiæ, ac proinde & quia infundantur illæ virtutes comitantes gratiam, cum peccatum remittatur ex meritis Christi non minus potentibus applicari parvulis sine ipsorum dispositione, quàm adultis cum illis. Multo tempore in Ecclesia Dei agitata fuit hæc controversia, pervenit quippe ad tempora Innocentii III. nec adhuc tunc fuit definita.

Sic enim proponit controversiam istam Innocentius III. cap. majores de Bapt. *Unde vero quod opposites inducunt Fidem, & Charitatem, aliasque virtutes parvulis utpote non consentientibus non infundi, à plerisque non conceditur absolute, cum propter hoc inter Doctores Catholicos questio referatur; aliis asserentibus per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; Nonnullis dicentibus dimitti peccatum, virtutemque infundi habentibus illa; quoad habitum, non quoad usum; donec perveniant ad etatem adultam.* Exinde temporibus Innocentii III. usque ad tempora Clementis V. permansit sub iudice lis.

Postea verò Concilium generale Viennense sub Clemente V. ut habetur Clementina prima de summa Trinit. & fide Catholica exponendo utriusque sententiæ momenta, ita decrevit: *nos autem attendentes generaliter etiam mortis Christi, quæ per Baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis; etiam infundendam, quæ dicitur tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabilior, & altius SS. DD. modernorum Theologia magis consentiunt concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.* Unde cum illa prima sententia noster, ut ex relatis verbis Innocentii constaret, Fidem & Charitatem, aliasque virtutes non infundi, & secunda quam Concilium approbasset, fenderet infundi Fidem, Charitatem, & alias virtutes, planè deducitur non solum dari virtutes theologicas per se infusas, cum Spes, quæ ultra Charitatem & Fidem superest, non sint alie virtutes, ac proinde non solum dantur virtutes theologicæ Fides, Spes, & Charitas, sed etiam alie virtutes præter ipsas, cum non deest prior ratio ad admittendam unam virtutem moralem per se infusam, & non alias. Ex quo impugnandi sunt Scorius, Baconius, Alanus, & alii.

& Marfilii virtutes morales per se infusas negantes.

63. Suppono secundò: virtutes posse induere diversas denominationes secundum diversos actus ab eis elicitos: sic misericordia quando alicui elargitur elemosynam, ne incidat in paupertatem, vocatur præservativa; & quando succurrit alteri ut ab indigentia liberetur, vocatur reparativa. Quod evenit etiam in potentia, sic potentia humana dicitur sensitiva in ordine ad sensationes, & discursiva in ordine ad discursus. Pariter si à virtute Charitatis non solum possit provenire purus Dei amor super omnia, sed etiam actus perfectæ contritionis, in ordine ad purum Dei amorem super omnia, non dicitur pœnitentia, sed charitas; in ordine verò ad actum perfectæ contritionis diceretur pœnitentia. Suppono tertio: virtutes per se infusas voluntatis dividi in universales, & non universales. Virtus universalis dicitur illa, cuius objecto formali opponitur omnia peccata: Sic inter virtutes theologicas Charitas habet pro objecto formali bonitatem Divinam; cui omnia peccata opponuntur. Spes habet objecto formali salutem Omnipotentiam auxiliantem in ordine ad Beatitudinem, cui innixa fiducialiter desiderat æternam Beatitudinem; cui opponitur quodcumque mortale; cum ratione cuiuscumque peccati mortalis amittamus Beatitudinem.

64. Pariter inter virtutes morales Religio habet pro objecto formali honestatem reverentiæ, sive cultus debiti Deo; cui divino cultui singula peccata opponuntur. Obedientia respicit pro objecto formali honestatem objectivam rei præceptæ, contra quam militat quodcumque peccatum; cum sit contra præceptum divinum. Virtus gratitudinis habet pro objecto formali honestatem compenlandi beneficium acceptum à benefactore, & quodcumque peccatum mortale est contra honestatem compenlandi beneficia debita Deo. Iustitia sive stricta, sive lata; quæ datur inter Deum, & creaturas habet pro objecto formali, vel honestatem objectivam iuris Divini illæsi, ut aliqui explicant, vel honestatem habendi pacem cum Deo, ut alii contendunt; cum autem quodcumque peccatum impediatur Divini iuris illæsiōem, aut integritatem pacem cum Deo, exinde unumquodque peccatum opponitur tali iustitiæ inter creaturam & Deum; eodémque modo dicendum de aliis similibus virtutibus universalibus. Virtus non universalis est illa, cuius objecto formali non opponuntur omnia peccata: sic peccatum avaritiæ non opponitur cum objecto formali castitatis, nec peccatum intemperantiæ cum objecto formali liberalitatis; cum luxuriosus possit esse liberalis, & avarus castus; & sic de aliis. Unde huiusmodi virtutes dicuntur non universales.

65. Suppono tertio voces, quæ absolute sumptæ habent unam significationem, posse habere aliam diversam, si cum aliqua restrictione accipi-

antur: Sic rationale absolute sumptum significat idem ac capax rationis, & intellectus, quo in sensu convenit non solum creaturis, sed etiam Deo; & multò quidem perfectius, quàm creaturis, cum sit infinite perfectius capax rationis & intellectus, quàm creaturæ. Si verò rationale sumatur in restrictione philosophica, solum significat intellectum potentem transire per discursum ex notis ad ignota; quo in sensu secum præfert ignorantiam, sive positivam, sive privativam: cumque solæ creaturæ sint capaces ignorantie, secus autem Deus; ea de causa rationale in restrictione philosophica sumptum convenit creaturis, & non Deo: unde homo distinguitur à Deo per rationale restrictè sumptum; secus per rationale absolute acceptum. Pariter pœnitentia actualis (idem suo modo de habituali) potest dupliciter considerari: primò theologicè sumpta prout ex Scriptura, Conciliis, & PP. accipitur ab omnibus ferè theologis; sive expositivis, sive scholasticis, sive moralibus; nimirum pro dolore detestativo peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero, ut diximus à num. 12.

66. Secundò considerari potest in restrictione scholastica pro voluntate faciendi opera bona ex motivo formali satisfaciendi Deo per peccatum offenso. Etenim ut ait Carleton disp. 97. sec. 7. num. 5. iste est communis sensus restrictionis theologorum; non autem Scripturæ, Conciliorum, aut PP. nam ut ait Ariaga disp. 10. de virt. pœn. sec. 3. n. 15. nec verbum ullum est in tota S. Scrip. & PP. de eo speciali motivo, licet de dolore, de proposito &c. multa sint: quod prius dixerat Eximius Doctor disp. 3. sec. 3. ult. eaque de causa ait Card. de Lugo disp. 2. de pœnit. sec. 4. num. 65. *Est ergo ad salutem necessariâ pœnitentia communiter sumpta* (id est theologicè) *prout comprehendit quemcumque actum doloris efficacis ex motivo sufficienti ad contritionem vel attritionem; non verò strictè, prout significat hanc specialem virtutem, de qua nunc loquimur.* Quæ duo maxime distinguenda sunt, ne incidamus in equivocationes, in quas ob defectum huius distinctionis alii prolapsi sunt; ut infra constabit. Agemus ergo in hac disputatione de pœnitentia theologicè sumpta; in qua sunt quæstiones de re, & postea de pœnitentia in restrictione scholastica accepta, in qua sunt quæstiones de nomine, ut post alios Theologos notavit bene Maurus quæst. 232. num. 14. His positis.

§. II.

67. *A*stero primò: actus pœnitentiæ theologicè sumptæ elici potest à quacumque virtute per se infusa universali voluntatis, ac proinde quævis universalis voluntatis virtus in ordine ad illum actum elicitem denominabitur vera virtus pœnitentiæ: Ita communiter Theologi cum Eximio Doctore disp. 3. sec. 8. Probatur primò: ad eandem virtutem; ad quam pertinet trahere ad se suum peculiare bonum; spe-

etiam

stat etiam retrahere à se oppositum malum, ut constat ex dictis à num. 8. Sic charitas, quæ habet pro objecto formali bonitatem divinam non solum amat propter divinam bonitatem ea, quæ sunt divinæ bonitati conformia, sed etiam propter divinam bonitatem fugit, quidquid opponitur ipsi bonitati divinæ. Sic etiam obedientia, quæ adimplet omnia mandata, quia à Deo præcepta, fugit omnem transgressionem divinorum mandatorum; ac proinde voluntas instructa quavis virtute universalis, quando considerat malum commissum illius virtutis fini oppositum, potest detestari dolorosè illud malum cum proposito illud non committendi, non solum propter objectum suum formale, ut per aliud particulare motivum contractum ad specialem illius mali turpitudinem, verum etiam propter universalitatem sui motivi oppositi cum omni peccato; sed talis actus, ut per se patet, est actus poenitentiae theologicæ sumptæ: ergo &c.

68. Confirmatur ab Eximio Doctore: velle formaliter unum objectum unice propter rationem formalem æquè ab altero participatam est virtualiter velle alterum: sic qui formaliter amat Petrum unice, quia est amicus Dei, virtualiter amat omnes, qui sunt amici Dei, neque in consortio illius amoris potest elicere odium vel unius amici Dei: Sic etiam qui assentitur Mystero Incarnationis unice propter Testimonium Dei dicentis, virtualiter credit omnia, quæ Deus dicit, neque in sensu composito illius actus fidei potest dissentiri alteri objecto ut proposito, & dicto à Deo: ergo ille qui doler, & detestatur unum peccatum cum proposito illud non committendi de cætero, unice propter motivum virtutis universalis, virtualiter doler, & detestatur omnia peccata, cum proposito non committendi illa de cætero, utpote eandem rationem formalem motivi æquè participantia, & æquè sub ea ratione formali comprehensa; sed in eo stat actus poenitentiae theologicæ sumptæ ut constat à num. 12. ergo à quacumque virtute universalis potest elici actus poenitentiae theologicæ sumptæ.

69. Probatur secundo: non potest voluntas efficaciter intendere consecutionem finis, quin virtualiter velit remotionem illorum impedimentorum, sine qua non obtineretur finis: atqui finis virtutis universalis obtineri non potest, si ponatur vel unum peccatum mortale; cum quodcumque mortale opponatur cum fine virtutis universalis, ut constat à n. 65. ergo nequit voluntas efficaciter velle conservare illæsum finem virtutis, contra quem opponuntur omnia peccata, dolendo & detestando peccatum commissum prout oppositum objecto formali talis virtutis. quia volitio illa efficax sit virtualis saltem desertio omnium peccatorum, & propositum saltem virtuale non peccandi de cætero: repugnat enim ex ipsis terminis, quod voluntas efficaciter velit conservare illæsum objectum formale virtutis, contra quod opponun-

tur omnia peccata, & simul velit peccare: sed talis actus est actus poenitentiae theologicæ sumptæ: ergo à quacumque virtute universalis voluntatis potest elici actus poenitentiae theologicæ sumptæ. Videatur August. tom. 4. de vera & falsa poenitentia; ubi per totum tractatum doctrina nostra clarissimè confirmatur.

Confirmatur: non potest voluntas efficaciter detestari poenas inferni, quin virtualiter detestetur omnia peccata: cum unum peccatum sufficiens sit ad eas poenas incurrendas; neque potest odio prosequi unum peccatum, ne amittat Gloriam, quin virtualiter omnia detestetur, cum unum peccatum sufficiens sit ad Gloriam amittendam: ergo quando omnia peccata opponuntur objecto formali unius virtutis, non potest voluntas efficaciter odio prosequi, & dolere de peccatis commissis pure propter objectum formale talis virtutis, quin virtualiter detestetur omnia peccata, & sit ea volitio incompossibilis cum voluntate peccandi, adeoque & actus poenitentiae theologicæ sumptæ.

Respondet cum Medina, Arriaga, Comptono, & pluribus Recentioribus, aliquando posse voluntatem amare unum objectum propter motivum universale, quin virtualiter amet cætera objecta; sic potest aliquis velle dare elemosynam ut quatuor propter bonitatem elemosynæ, quin velit virtualiter dare ut octo. Periter potest velle confiteri, & communicare propter Deum, quin virtualiter velit jejuniare. Sic etiam potest velle conficere hanc navem, quia apta est ad navigandum, quin virtualiter velit conficere alias, quamvis apta sint ad navigandum, & sic de millenis aliis. Unde poterit etiam voluntas detestari unum peccatum propter motivum universale, quin exinde detestetur alia peccata virtualiter. Verum hæc responsio, ni fallor, vel non venit ad rem, vel confundit duo toto cælo diversa, nimirum motivum comprehensum in universali, cum motivo universalis, ut bene notavit Eximius Doctor supra citatus, quem adversarii animosè impugnant, & citant, quin ipsius solutionem sibi objiciant vel solvant. Quapropter.

Contra primò: quando aliquis vult dare elemosynam ut quatuor, vel habet pro objecto formali illam honestatem ut quatuor elemosynarum comprehensam in motivo universalis; vel honestatem præcisè ut honestas est elemosynæ, sive quod idem est motivum universale. Si primum: ille actus non habet motivum universale, sed comprehensum in universali, ut proinde, licet non sit virtualis volitio alterius elemosynæ, perperam exinde inferatur, actum habentem motivum universale non esse volitionem virtutalem alterius elemosynæ. Si secundum: ergo ratio, propter quam vult dare elemosynam omnino eadem militat in aliis, ut proinde erit etiam virtualis volitio alterius. Cæterum quia illi, qui dant elemosynam communiter moventur à peculiari illius honestate

majori vel minori, secundum majorem vel minorem voluntatem dandi; & rarissimi sunt, qui ex universali motivo moveantur, ea de causa sunt rarissimi, qui dant, quantum possunt dare, & qui dando unam habeant voluntatem virtutalem donandi reliqua, ut fecerunt aliqui egregii, & SS. viri, qui tale generale motivum habebant: & quia communiter motivum formale est specialis honestas, ideo volitio unius non est virtualis volitio dandi omnia; quinimo, ut accurate notavit Eximius Doctor disput. 3. sect. 8. num. 9. sapientissime non attingitur motivum universale, quia non movetur voluntas ab illo secundum suam universalitatem, sed habendo etiam pro motivo aliquam specialem conditionem, quæ ad alia objecta non se extendit, vel saltem habendo pro motivo partiali, quo universale contrahitur, ius & facultatem ad exercendum se circa hoc objectum, ideoque non attingitur præcisè propter rationem æquæ in omnibus objectis materialibus militancem. Exinde.

73. Contra secundo: quando aliquis vult confiteri, & communicare propter Deum, vel moveretur ab honestate illius operis, quæ placens est Deo, & quæ communis non est omnibus aliis objectis, vel unice à complacentia divina circa opera bona? Si primum: illud non est motivum universale, sed particulare, ac proinde nullam exinde rationem afferunt adversarii ad solvenda argumenta, quæ contra ipsos confestim. Si secundum: ergo motivum illius volitionis eodem modo ac in confessione, & communione adest in jejuniis & reliquis bonis operibus Deo placentibus, ac proinde erit volitio virtualis reliquorum, sive quod idem est ex se impossibile cum aliorum volitione: si enim voluntas alia formaliter non attingit, ideo est, quia tunc ab intellectu, vel ratione inadvertentiæ, vel ob aliam similem causam non repræsentantur. Cæterum quia hujusmodi volitiones solum habentur raro, sicuti legimus de S. Theresia, quæ voto se obstrinxerat ad faciendum in omnibus, quæ Deo placentera judicaret, ea de causa raro habet voluntas in ordine ad amplexionem ejusmodi motivum universale.

74. Pariter qui vult se committere huic navi, & non alteri, non solum habet pro motivo aptitudinem navis ad navigandum, sed aliquam contractivam conditionem respicientem hanc navem, & non alias ex dictis num. 72. aliter non eligeret hanc præ aliis. Sic qui vult emere omnes naves accedentes ad portum, præcisè quia aptæ sunt ad navigandum, non potest ex vi hujus voluntatis emere istam, & relinquere illam æquæ aptam ad navigandum, ut per se patet: ergo &c. Contra tertio detegendo æquivocationem adversariorum: Licet voluntas possit pro libito suo attingere objectum materiale, vel propter motivum purè universale, vel addendo conditionem non universalem omnibus objectis materialibus, attamen non est

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

libera ad attingendum propter motivum purè universale, & quod simul ea ratio non participetur æquæ ab omnibus objectis materialibus: si enim volo hanc medicinam, præcisè quia necessaria est ad salutem, non possum ex vi hujus volitionis respuere aliam omnino necessariam ad salutem: ergo volitio unius objecti præcisè propter motivum, quod æquæ reperitur in aliis, est virtualis volitio aliorum.

Hæc autem est ratio à priori, inquit Eximius Doctor, propter quam quilibet assensus fidei est virtualis assensus omnium, quæ à Deo dicuntur, quia ut eliciatur actus fidei, requiritur, quod unice credat propter testimonium Dei loquentis, quæ ratio formalis æquæ reperitur in omnibus fidei objectis: si autem aliquis non moveretur ad credendum propter solum testimonium Divinum, sed ut corroboratum alio motivo, jam non esset actus fidei, ut docetur in tractatu *De fide*, & constat ex ipsa fidei definitione. In objectis autem formalibus aliarum virtutum non ita contingit ex necessitate, cum non præcipiat Deus attingentiam objecti materialis semper propter universalitatem sui objecti formalis: potest enim voluntas intra lineam ejusdem virtutis magis vel minus extensè laudabiliter operari absque disformitate cum natura rationali: Sic natura rationalis non solum approbat voluntatem dandi eleemosynam ut octo, sed etiam ut unum, ac proinde & potest virtus cum voluntate concurrere ad illum actum elicendum, nisi tunc voluntas annectat conditionem non se extendentem ad omnia objecta materialia: virtus quippe ex se indifferens est, ut se conjungat cum conditionibus sibi non oppositis, licet voluntas non adeo perfectè operetur cum illa virtute, ac operaretur si moveretur ex universalitate motivi. Ex quo intelliges diversitatem actuum ab eadem virtute provenientium indicatam n. 20.

§. III.

75. A Sero secundo: actus pœnitentiæ in restrictione scholastica secundum D. Th. usurpationem considerata non procedit ex motivo omnium virtutum universalium, sed ex motivo justitiæ illius, quæ inter Deum, & creaturas intercedit, ac proinde non se extendit ad omnes virtutes universales voluntatis. Probat primum: juxta restrictionem D. Thomæ ille dicitur actus pœnitentiæ, qui est dolor de peccato commisso in quantum est offensa Dei, ita ut non solum intendat cessationem offensæ, sed ulterius exigit illius compensationem ex parte offendentis, atque elicere actum ex motivo compensandi offensam contra Deum, est illum elicere ex motivo illius justitiæ, quæ inter Deum & creaturas reperitur: ergo &c. Consequentia tenet, & præmissæ delumpræ sunt ex ipsius D. Thom. doctrina. Major enim constat ex quest. 85. art. 3. in corp. ubi D. Th. ait: *Pœnitentia non habet, quod sit virtus specialis*

Ecce

lie

habet ex hoc solo, quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo quod poenitens dolet de peccato commisso in quantum est offensiva Dei cum emendationis proposito. Emendatio autem offensae contra aliquem commissae, non fit per solam cessationem offensae, sed exigitur quadam recompensatio, quae habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio: nisi quod recompensatio est ex parte ejus, qui offendit (nupte cum satisfactione) retributio autem est ex parte ejus, in quem est offensiva commissae. Ex quo patet veritas Majoris.

77. Probatum etiam Minor ex eodem D. Thom. qui loc. cit. ita prosequitur: *utrumque autem ad materiam justitiae pertinet, quia utrumque est commutatio quadam, unde manifestum est quod poenitentia secundum quod est virtus, est pars justitiae. Quibus in verbis continetur Minor nostri syllogismi. Ubi notare maxime oportet, S. Thom. non requirere ad poenitentiam dolorem utcumque, sed de peccato perpetrato; ac proinde qui sit detestatio, ex dictis num. 48. nec solum requirere motivum utcumque, sed universale, in quantum est offensiva Dei, ac proinde quod afferat propositum non peccandi de cetero ex dictis num. 21. & latius a num. 67. Ex quo patet non posse aliter explicari D. Thom. sensum verum, nisi ut a nobis expositus fuit num. 47. Quapropter in hoc unico D. Thom. testimonio, si bene expendatur, invenitur eadem doctrina a nobis tradita tota disputatione prima.*

78. Confirmatur. Ab eodem objecto formali, a quo procedit actus volens jus alterius illa sum servare, procedit etiam actus volens in quantum fieri potest compensare jus alterius laesum: sic apud homines eadem justitiae virtus, quae movet ad non furandum, movet etiam ad restituendum compensando furtum commissum: ergo ad eandem virtutem justitiae repertam in rebus creaturas, & Deum, ad quam spectat evitare laesionem divini juris, quae fieri potest per offensam contra Deum, spectabit etiam compensare injuriam contra Deum commissam, prout compensari possit, ac proinde actus, qui movetur ex honestate talis compensationis, unice spectabit ad motivum talis justitiae: ergo sumptis actu poenitentiae restrictis prout elicito ex motivo talis satisfactionis non pertinebit ad omnes virtutes universales, sed ad solam expositam virtutem justitiae.

79. Probatum secundum. Licet actus omnium reliquarum virtutum supernaturalium sint in actu exercitio satisfactorii coram Deo, non eliciuntur ex motivo satisfaciendi, sed ex motivo cujuscumque peculiaris virtutis: Sic actus charitatis non elicitur ex motivo satisfaciendi, sed ex motivo bonitatis divinae: ad eum modum, quo si Petrus furatus fuisset quatuor Julios, eosque restitueret non quidem ex motivo satisfaciendi juri alterius laeso, sed ex timore supplicii, esset materialis restitutio, non vero actus justitiae, ad justitiam autem spectat non

quomocumque alterius jus compensare, sed ex motivo aut honestate compensationis: ergo sumpta poenitentia in restrictione supra exposita, pro virtute satisfactoria ex honestate compensationis, actus elicito ex tali motivo pertinebit ad justitiam; ac proinde in ordine ad similem actum, justitia ea, quae datur inter Deum, & homines, dicitur poenitentia in hac restricta significatione sumpta.

Confirmatur primo, ex communi modo loquendi, quo dicitur poenitentiam agere illum, qui ex motivo compensandi injuriam Deo laesam internam vel externam poenam libenter assumit; atqui iste modus loquendi unice fundari potest in hac restricta significatione; secus in significatione absoluta poenitentiae, ut constat a num. 67. ergo &c. Conf. secundo ex August. tom. 4. lib. de vera & falsa poenitentia cap. 8. dicente: *Poenitentia est quadam dolentis vindicta semper poenitens in se, quod dolet commississe, ubi non extendit illam ad quemcumque dolorem, sed ad dolorem ex motivo offensae compensativae; sed talis est poenitentia specialis a nobis exposita: ergo &c. Conf. tertio ex cath. Trident. sess. de poenit. dicente: Sed id etiam ex his rebus colligi potest, quas sibi tanquam suam poenitentiam, quem verè peccati poenitet. Primum autem hoc ei propositum est, ut peccatum deleat, non enimque animae culpam, & maculam abstergat. Alterum est, ut pro sceleribus commissis Deum satisfaciat: quod quidem ad justitiam referri perspicuum est: nam etsi inter Deum & hominem propria Justitia ratio intercedere non potest, tamen tam longo intervallo inter se distent, aliquantulum esse justitiam constat, cujusmodi est inter Patrem & filium, inter Deum & servum: ergo si poenitentia virtus in hac restrictione sumatur, non conveniet omnibus virtutibus universalibus voluntatis, sed erit illa justitiae virtus, quae inter Deum, & creaturas reperitur. Vide n. 313.*

Respondetis primo talem virtutem justitiae inter creaturas, & Deum se sola satis non esse ad constituendam virtutem poenitentiae: nam virtus poenitentiae est virtus strictae sumptae: illa vero Justitia non est virtus strictae, sed laxae sumptae, cum non sit justitia strictae, sed laxae sumptae. Contra tamen primo: quia ista responsio est merus verborum ludus: etenim si bene expendatur iste modus respondendi, est limitis huic modo arguendi: Petrus est albus, & est homo: sed non est albus per identitatem: ergo non est homo per identitatem. Quod sic ostendit. Non minus sunt separabiles conceptus poenitentiae, & conceptus strictae justitiae, quam conceptus hominis, & conceptus albi: etenim ad rationem actus strictae justitiae requiritur aequalitas satisfactionis cum magnitudine offensae, & insuper quod offensus sit injustus, imposita ea aequalitate exigit ulteriorem satisfactionem; ad conceptum vero actus strictae poenitentiae requiritur, ut constat ex Tridentino

citato, quod sit animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: atqui sicut Petrus participat per identitatem conceptum formalem constitutum hominis, & non conceptum formalem constitutum albi; ita actus iustitiæ latæ à nobis assignatus participat per identitatem conceptum formalem constitutum illius doloris, & non conceptum formalem constitutum æqualitatis cum magnitudine offensæ, neque ita exigit deletionem peccati, ut Deus esset injustus, si eum actum in satisfactionem non admitteret, ut peccatum deleteret: ergo &c.

82. Contra secundò. Licet eadem virtus sit iustitiæ, & pœnitentiæ, in ordine ad constitutum iustitiæ potest, & debet dici lata, & in ordine ad constitutum pœnitentiæ potest, & debet dici stricta; Sicuti Petrus existens Romæ respectivè ad Neapolim potest, & debet dici longè distans; respectivè verò ad se ipsum non potest dici longè distans: ergo &c. Probat-
tur antecedens: Licet satisfactio facta ab homine longè distet ab æqualitate in actu secundo eum magnitudine lethalis offensæ factæ contra Deum, & ab eo, quod Deus ita obligetur, ut non possit quin sit injustus admittere illud opus ex aliis mille titulis sibi debitum, quin admitat illud in compensationem, quod ad iusticiam strictam requirebatur; attamen non ex eo longè distat à dolore detestativo peccati propter motivum universale; cum sit talis dolor per identitatem; quod requiritur ad constitutum adæquatum actus rigorosæ pœnitentiæ: ergo licet secundum conceptum iustitiæ dicatur actus iustitiæ latæ, & non strictæ; secundum conceptum pœnitentiæ non potest dici actus pœnitentiæ latæ, sed strictæ. Quid-
quid tamen de hoc sit.

83. Contra teritiò: Actus à nobis assignatus non minus est actus pœnitentiæ, quam sit actus; ut constat ex numero superiori: sed non est actus latè, sed strictè sumptus: ergo non est actus pœnitentiæ latè, sed strictè acceptus. Contra quartò: quia hic non quærimus constitutum rigorosæ iustitiæ, sed constitutum rigorosæ pœnitentiæ. Certum enim est peccatum esse contra jus Dei, ac proinde esse injusticiam contra Deum: an autem sit lata vel stricta pertinet ad tractatum de *Iustitiâ*. Rursus certum est, quod si ille actus habeat, quod exigit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiæ, licet non sit actus rigorosæ iustitiæ; sed talis actus sive habeat, sive non habeat, quod requiritur ad rigorosam iusticiam, de facto certò habet, quod requirit Tridentinum ad actum rigorosæ pœnitentiæ: loquimur enim de actu supernaturali, qui verè sit dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: ergo sive sit actus iustitiæ latæ, sive strictæ, erit actus non quidem latæ, sed strictæ pœnitentiæ.

84. Respondebis secundò cum plurimis Recentioribus, virtutem, pœnitentiæ in restrictione
R. P. Gorman. Theolog. Tom. I. 4

scholastica acceptæ non elicere actum doloris detestativi de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; sed actum, quo imperet alias virtutes, ut eliciant talem dolorem, ac proinde non appellari pœnitentiā à suo actu elicitò, seu imperante, sed à suo actu imperato. Contra tamen primò: virtus pœnitentiæ in restrictione scholastica acceptæ habet motivum universale non minus, quam aliæ virtutes universales voluntatis, ut constat ex dictis à num. 64. & 76. ergo non minus potest elicere talem dolorem, quam aliæ virtutes. Quamvis hæc ratio sufficiens sit ad responsionem impugnandam; nihilominus propter utilitatem doctrinæ oportet illam magis explicare. Quapropter

Contra secundò; & explicatur præcedens ratio. Qui vult efficaciter finem consequi, apponit media, quæ judicat utilia ad finem obtinendum: adeoque si ad finem obediendi Deo est utilis actus charitatis, potest virtus obedientiæ ex motivo obedientiæ imperare actum charitatis, & tunc actus Charitatis proveniet ex motivo charitatis elicitive à charitate, sed ex motivo obedientiæ proveniet imperativè ab obedientia. Etenim hoc modo non solum potest virtus superior imperare inferiorem, sed etiam inferior superiorem. Sic amor erga proximum potest imperare actum charitatis, aut religionis; ut si quis ob bonum aliquod proximi votum emitat, aut aliud opus huiusmodi præstet. Qua de causa cum ad hanc præbendam Deo compensationem pro peccato commisso conducat actus charitatis & aliarum virtutum, virtus pœnitentiæ ex hoc motivo quàm optimè potest imperare actus charitatis, & aliarum virtutum, usque dum facta compensatione, vel per Sacramentum pœnitentiæ in re; vel per charitatem, aut contritionem perfectam, quibus promissa est deletio peccati quoad culpam; & reatum pœnæ æternæ, desit materia compensanda quoad culpam, & pœnam æternam.

86. Rursus cum remissa culpâ & pœnâ æternâ maneat reatus quoad pœnam temporalem in hac vel in alia vita solvendam; potest pœnitentia imperare pœnas internas, & externas ad pœnas istas solvendas; & compensandas; tum etiam potest imperare actus aliarum virtutum, cum omnes sint satisfactorii; ac proinde actus imperati possunt esse actus pœnitentiæ theologice sumptæ. Hoc autem non impedit, ne ipse actus imperans sit etiam actus pœnitentiæ theologice sumptæ, utpote procedens ex motivo universali offensæ Dei, siquæ evadat incompossibilis cum voluntate peccandi ex dictis num. 77. unde non dicitur actus pœnitentiæ specialis ex eo quod ipsi deficiat, constitutum actus pœnitentiæ universalis; sed quia contrahitur ad motivum formale compensationis pertinentens ad pœnitentiā specialem in restricta significatione acceptam.

87. Si verò ille actus non procederet ex motivo compensandi hanc pœnam particularem; ita ut
Ecc e 2 neque

neque ex parte actus imperantis, neque ex parte actus imperati daretur dolor detestativus peccatorum cum proposito non peccandi de cetero, tunc neque poenitentia elicitur, neque imperata esset theologica, de qua loquimur, sed vel philosophica, vel grammaticalis, de qua n. 2. Ceterum hoc non obstat ne poenitentia, de qua loquimur, possit elicere actum imperantem, qui sit verus dolor detestativus peccatorum cum proposito non peccandi de cetero, ut constat ex num. 84. ergo facultas ad imperandum non est impossibilis cum potentia ad elicendum actum poenitentiae theologicæ sumptum, & qui ex motivo proprio compensationis ad specialem poenitentiae virtutem pertineat.

88. Respondebis tertio cum aliis Recentioribus ex doctrina P. Esparzæ, virtutem poenitentiae ut à nobis expositam non posse dici specialem, quia virtus poenitentiae specialis distingui debet ab aliis virtutibus, quæ poenitentia sunt per conceptum proprium poenitentiae; aliter non esset specialis in ratione poenitentiae; sed reliquis poenitentiae virtutibus communis: motivum autem Justitiæ non est proprium poenitentiae, cum reperiatur in actu, quo iustum alteri reddimus absque detestatione peccati: Sic Petrus in ratione animalis non distinguitur à Leone, quia ratione animalis nullum prædicatum continet, quod non contineat Leo. Quapropter poenitentia specialis erit virtus elicitiva doloris de peccato Theologico propter specialem honestatem doloris sanativi, & emendativi ejusdem peccati, sive ut ait Esparza, habitus putè deletivus peccatorum, quatenus sunt offensæ Dei. Multa displicent in hac responsione. Quapropter.

89. Contra primò: Ut virtus poenitentiae restrictè sumpta distinguatur ab aliis poenitentiae virtutibus, in ratione poenitentiae non debet distingui per conceptum constitutivum poenitentiae absolute sumptæ, sed per conceptum constitutivum poenitentiae in restrictione exposita acceptæ, ut ex ipsis terminis notum est, & constat ex dictis num. 65. atqui ut distinguatur per hunc conceptum ab aliis poenitentiae virtutibus, satis est, quod dolor & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero habeatur ex motivo satisfaciendi, & compensandi peccatum perpetratum contra Deum, sive in quantum est offensæ Dei, quod habetur ex motivo Justitiæ, ut constat à num. 76. ergo &c. Contra secundò: Constitutivum & distinctivum rei sunt realiter idem: atqui ut virtus poenitentiae restrictè sumpta habeat suum adæquatum constitutivum, non debet addere supra rationem poenitentiae communem aliis poenitentiae virtutibus, nisi rationem specialem, quæ contrahatur ad speciem poenitentiae restrictè acceptæ, sive quod idem est tendentiam ex motivo compensationis, quod nulli ex aliis virtutibus convenit: ergo &c. Sic animal, si non fumatur in significatione philosophica pro solo principio sensationis, sed in vulgari,

quæ idem significare solet, ac brutum, manifestum est, non solum constitui in esse animalis ita sumpti per principium sensationis, sed etiam per principium irrationabilitatis: nec in rebus adeò notis oportet ulterius innuere.

Contra tertio: Omnes habitus per se infusi comitantur in præsentia Providentiæ gratiam habituales, non solum quando conferuntur adultis, sed etiam quando infunditur parvulis, inconstat ex num. 62. sed habitus ad elicendum dolorem dumtaxat delentem peccatorum non infunditur parvulis: ergo talis habitus in præsentia Providentiæ non infunditur cum gratia; ac proinde non datur talis habitus per se infusus. Probatur Min. In præsentia Providentiæ nullus infunditur habitus ad delenda sola venialia; aliter tot deberent admitti, quot sunt species peccatorum venialium; imò &c. quæ sunt species imperfectionum moralium, quod nullus hucusque Theologus dixit, neque adversarii concedent; sed ille habitus infusus parvulis ad summum deservire posset ad delenda venialia: ergo &c. Probatur Min. quando parvulus accederet ad usum rationis, non posset elicere actum, quo deleteret mortale; utrequam mortale committeret; deinde quando committeret mortale, amitteret illum habitum, utpote sine gratia non remanentem: ergo ille habitus non posset elicere actum delentem mortale, sed ad summum veniale. Videatur Eximius Doct. in Comment. artic. 2. supra quæst. 85. num. 1. ex quo.

Contra quartò: Nulla est virtus per se infusa, cujus non solum adæquatum, verum et primarium munus sit fugere malum operantem ad destructionem ejus: sed talis esset virtus adversarii assignata: ergo &c. Maj. est Eximii Doctoris: & Probatur. Virtus per se infusa ita est radicata in gratia, ut nunquam reperiatur gratia; quin reperiatur virtus per se infusa; ac proinde in quocumque statu reperiatur gratia in homine expedito ad operandum, poterit exercere suum munus primarium virtus per se infusa: sed gratia potest reperi in subiecto apto ad operandum, quin subiectum illud commiserit peccatum ullum nec mortale, nec veniale, ut patet in Deipara, quæ habet gratiam ejusdem rationis cum nostra, & in parvulis, quando post Baptismum perveniunt ad usum rationis: tunc enim quando primò expediti sunt ad peccandum, vel non peccandum, nulli adhuc habent peccatum, & tamen possunt exercere primarium munus virtutis, amplectendo ex motivo virtutis bonum, accedendo ad Deum; augendo gratiam, merendo gloriam: ergo &c. Confirmatur primò: Virtus non prærequirit, quod habens illam, habuerit suum contrarium, aliter assignari deberet: una virtus castitatis ad fugiendum malum, altera ad amplectendum bonum, & sic de aliis: ergo neque prærequirit suum contrarium ad exercendum suum munus primarium; ac proinde

potest illud primarium munus exercere amplectendo bonum, quin peccatum præextiterit, licet postquam præextiterit, possit ex eodem motivo peccatum illud detestari. Confirmatur secundum ex D. Thoma 2. 2. quæst. 79. docente esse duo inseparabilia virtutis officia declinare à malo; & facere bonum: ergo &c. Ex dictis.

§. IV.

92. Fit primò: virtutem pœnitentiæ theologice sumptam non esse unam virtutem specialem: Ratio est, quia sunt plures species virtutum, quarum qualibet est pœnitentia theologice sumpta, ut constat à num. 67. Ex quibus virtutibus aliæ sunt theologice, ut Spes, & Charitas, aliæ verò morales, ut Obedientia, Iustitia, Gracitudo, &c. ut constat ex numero 59. Vide à num. 95. Fit secundò: actum pœnitentiæ non solum posse elici à peccatore, sed etiam à iusto: Ratio est, quia non solum peccator, sed etiam iustus potest dolere de peccatis commissis eliciendo actum contritionis, & attritionis, & recipiendo licet, & valide sacramentum Pœnitentiæ, sed ad hoc requiritur verus actus pœnitentiæ: ergo &c. Fit tertio: virtutem specialem pœnitentiæ non dici specialem, quia non habeat motivum universale, sed quia habet motivum universale in linea iustitiæ, ex qua fit compensatio ex motivo satisfaciendi, quod in communi loquendi modo venit nomine pœnitentiæ, ut constat ex numero 80. quo in sensu loquuntur Augustinus ibi citatus, & expressè S. Thomas num. 77. ex quibus sumimus restrictionis sensum: non enim est liberum unicuique illum constringere, sed ut à maioribus constitutum debemus vocis sensum exponere, & controversias instituere. Exinde.

93. Fit quartò: Quodcumque lethale opponi motivo virtutis pœnitentiæ specialis, non minus quam motivo virtutis pœnitentiæ non specialis. Hæc autem oppositio alia est materialis, quæ virtualiter opponitur cum motivo virtutis ex dictis à num. 63. alia formalis, quæ formaliter opponitur tali motivo, ut odium Dei cum charitate, desperatio cum spe, & infidelitas cum fide. In præfenti autem Providentia fides solum amittitur per infidelitatem, per quam etiam amittitur spes, utporè in fide fundata: fides enim vocatur in Scriptura: *Spes videretur substantia rerum*; amittitur etiam spes per desperationem, non autem per quoddamque lethale; bene verò reliqui habitus per se infusi, unde ea oppositio virtualis orta ex quodcumque lethale non sufficit ad amittendos habitus fidei, & spei; bene verò ad amittendos aliarum virtutum habitus. Videatur Ripalda disp. 128. de supernaturalitate, & disput. 28. de spe.

94. Fit quintò: Actum pœnitentiæ elicitum à peccatore non dici actum virtutis, ex eo, quod

tunc effectivè procedat à virtute: actus enim disponens ad gratiam, ut in tractatu de iustificatione docent communiter nostri contra Thomistas, non potest effectivè procedere à gratia; ad quam ultimò disponit: sed dicitur actus virtutis pœnitentiæ, quia procedit ex motivo pœnitentiæ; quatenus propter motivum universale dolorosè detestatur peccatum: Deus autem, quando deficit habitus per se infusus, in peccatore supplet defectum habitus, vel per auxilia divinæ gratiæ, vel simul cum Omnipotentia extrinsecè applicata, ut possit eliciere virtutum actus, & se disponere ad iustificationem, vel eliciendo attritionem, quæ acquirat gratiam simul cum sacramento. Acquisitâ autem gratiâ acquirit etiam habitus virtutum, tanquam potentias stabiles supernas, ut connaturalius possit illos actus eliciere, vel amplectendo bonum, vel simul detestando malum prius commissum. Quapropter si actus respiciat unum solum objectum formale, proveniet ab una sola virtute; si verò attingat plura objecta formalia, concurrent etiam ad illum eliciendum plures virtutes: Sic potest quis jejuna ex motivo obedientiæ, quia est dies præceptus, & ex motivo Temperantiæ; nimirum propter honestatem, quæ in actione illa relucet. Sic etiam suo modo secunda dū diversas rationes, quæ reperiuntur in actu peccaminoso discurrendum est quoad oppositōnem formalem, vel contra unam, vel contra plures virtutes: Si enim formaliter sit iniustitia, & desperatio opponetur formaliter simul cum iustitia, & spe, & sic de aliis juxta dicta num. superiori.

Fit sextò: Virtutem specialem pœnitentiæ non esse theologicam, sed moralem: Ratio est, quia sicut fides est virtus intellectus, cum deserviat ad eliciendum assensum, quo revelati credimus, & assensus non sit actus voluntatis, sed intellectus; ita pœnitentia est virtus voluntatis, cum deserviat ad eliciendum actum, quo nolumus malum, aut quo volumus bonum juxta dicta à num. 12. & actus, quo volumus, aut nolumus non sit actus intellectus, sed voluntatis. Exinde cum virtutes theologice per se infusæ pertinentes ad voluntatem sint duæ dumtaxat, Spes nimirum & Charitas; & pœnitentia specialis neque sit spes, neque charitas, sed iustitia ex dictis à num. 76. ea de causa specialis pœnitentia virtus non est theologica, sed moralis. Cæterum quamvis tota ista doctrina adeò clara sit ex supra dictis, oportet præ oculis habere discrimen ex parte objecti formalis inter virtutes morales & theologicas, aliter facile posset implicari quamplurimis argumentis, ut sectione sequenti constabit. Discrimen verò consistit in eo, quod virtus moralis habet objectum suum formale ultimum pure creatum; virtus verò theologica habet pro objecto suo formali ultimum aliquid divinum.

Quapropter cum objectum formale ultimum sit illud, quod est ultimum actus resolutivum;

Ecce e 3

tivum;

tivum, exinde ultimum resolutivum actus theologicus debet includere aliquid divinum. Sic quando aegrotus non vult sumere potionem nisi utilem ad salutem, cum sibi propinatur in hunc finem aqua frigida ei valde grata, potest velle aquam propter suam bonitatem, tanquam propter objectum non ultimum, & sanitatem tanquam objectum formale ultimum. Tunc enim si interrogetur aegrotus, cur vis sumere aquam frigidam, & non aliam potionem tibi magis gratam? recte respondebit, quia hæc, & non illa est utilis ad salutem, adeoque salus erit ultimum resolutivum, & objectum formale ultimum illius volitionis. Patiter in virtutibus theologicis: Si fidelis interrogetur, cur credis hoc adeo difficile, & non illud? recte respondebit: quia Deus infinite verax, & sapiens dicit hoc ita esse, & non dicit illud ita esse. Sic quando interrogatur ille, qui amat Deum super omnia: cur amas hoc & non illud delectabilis? recte respondebit, quia hoc est conforme bonitati divinæ, & non illud. Eodem modo qui theologicè sperat, si interrogetur, cur desideras beatitudinem cum fiducia illam obtinendi, & non habes fiduciam obtinendi alia minor bona? recte respondebit, quia omnipotentia divina auxiliatur mihi, ut obtineam, si velim beatitudinem, non ita ut obtineam, etsi velim illa minora bona.

27. In virtutibus autem moralibus ultimum resolutivum est Bonitas purè creata. Sic Religio respicit honestatem, quæ est in cultu & reverentia facta Deo. Obedientia honestatem, quæ est in prædicatis rei præceptæ conformem præcepto. Justitia honestatem, quæ est in re, quæ alteri offertur, ne lædatur jus illius, vel ut compensetur, si læsum fuerit, & sic de reliquis: vel quoad fugam, vel quoad prosecutionem. Unde licet ex parte intellectus prærequiratur aliquando propositio prædicati divini, ut voluntas sit expedita ad eliciendum actum virtutis moralis propter bonitatem creatam, resolutivum attamen illius actus intra lineam virtutis moralis nunquam extenditur ad prædicatum Divinum. Sic quando Deus præcipit Jejunium, aut prohibet comestionem carnis die Veneris, præcedit ex parte intellectus expressio Divinæ voluntatis, sive præcipientis, sive prohibentis; homo verò per actum virtutis moralis non amat illud prædicatum divinum propter suam bonitatem, sed amat jejunium propter suam honestatem, per quam præceptum adimplet: non enim adimplet homo præceptum ponendo præceptum, sed ponendo rem præceptam, vel omitendo prohibitam, ac proinde illa prædicata, prout adimpletiva præcepti dicuntur honestas purè creata, & objectum ultimum virtutis moralis.

28. Sic ut intellectus eliciat actum fidei præcedunt variæ cognitiones & signa credibilitatis, ex quibus cognoscimus dari revelationem circa hoc Mysterium: attamen Mysterium non credimus propter illa motiva, sed propter divi-

nam revelationem. Ad eum modum, non cum aliquis legit librum, quin sciat quis sit auctor, si ab homine veridico cerò assequatur Augustinum esse ejus libri auctorem, legimus ibi dicuntur, eisque assensum præstat; non quidem ob testimonium illius hominis, sed quod authoritatem Augustini. Unde aliud est illuminatio ad credendum, & aliud motivum credendi. Pariter in nostro casu, aliud est illuminatio, & illuminationis motivum ad cognoscendum ista prædicata esse adimpletiva præcepti, & aliud est constitutum præcepti, prædicata adimpletiva præcepti sunt honestas moralis objectiva purè creata, sive objectum formale ultimum virtutis moralis, cognitio verò præcepti, quæ præceptum supponit, est illuminatio ad actum illum eliciendum. Quapropter illa adimpletio divinæ voluntatis non respicit divinam voluntatem tanquam objectum formale, sed tanquam obliquum sui objecti formalis: sic quando Petrus debet Paulo inimico suo centum pro equo, potest velle dare illi centum propter honestatem compensativam juri Pauli, quin Paulum amet, sed solum habeat illum pro obliquo sui objecti formalis, ex qua doctrinacile dissolvemus plura, quæ fieri solent argumenta satis implicata, quæ juxta varietatem sententiarum suo ordine proponemus, ex quibus sit.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Objicies primò contra primam attentionem ex Ludolpho, Raymundo, & Sylvestro. Actus poenitentiae est verè delectativus omnium peccatorum, prout ad justificationem, vel extra, vel intra Sacramentum oportet: sed non potest ita esse verè delectativus, nisi procedat motivo omnium virtutum: ergo poenitentia theologicè sumpta non reperitur in aliquo peculiari etsi universali virtute, sed in aggregato omnium virtutum. Maj. & Conseq. tenet Min. verò probatur. Inter peccata moralia alia sunt majora, & alia minora, ut constituit illo Christi ad Pilatum Jo. 9. *Qui me trahit ribi majus peccatum habet*: atqui majus & minora peccata non possunt verè delectari motivo unius solius virtutis, sed ex motivo omnium virtutum: ergo &c. Probatur Min. Peccator debet magis delectari peccatum minus, quàm peccatum minus: atqui per delectationem factam ex uno solo motivo non ita delectaretur peccata: ergo &c. Probatur Min. Per illam delectationem delectaretur peccatum prout comprehensa sub ratione generali offensæ Dei, aut aliâ simili: sed quando homo delectatur peccata, prout sub ratione generalis comprehensionis non delectatur unum magis, quam

quàm aliud, sed omnia æquè detestatur: ergo &c.

100. Resp. concedo Maj. & nego Min. Ad prob. conc. ant. & nego Min. ad prob. dist. Maj. debet magis detestari peccatum majus, si ly *magis* significet impossibilitatem voluntatis ex vi detestationis non solum ad amplectendum minus, sed etiam impossibilitatem ad amplectendum majus concedo; Si ly *magis* significet comparationem inter minus & majus nego Maj. & distin. Min. nego conf. Ad prob. concedo Maj. & distin. Min. nego consequentiam. Ratio est, quia si voluntas detestatur peccata, prout sunt offensa Dei, non solum manet impossibilis cum voluntate committendi peccatum minus, sed etiam cum voluntate committendi peccatum majus: cum ratio illa detestandi non solum valeat ad fugiendum minus, sed etiam ad fugiendum majus, ut per se constat, & patet ex dictis à num. 67. Ista autem, & non alia est majoritas, quæ ex Florentino & Tridentino citatis ad verum actum penitentiae requiritur in detestatione.

101. Comparatio verò inter peccatum majus & minus, aut affectus voluntatis, quo ostendat non tantum fugere ab uno, quàm ab alio nullatenus requiritur, imò & fortasse non posset talis actus absque magno periculo elici. Unde si hoc intenderent authores hujus Sententiae, rem homini impossibilem ad justificationem requirerent, cum vix Theologi post longas disputationes sciant, quale sit majus, quale minus peccatum: neque homo timens mortis periculum posset in instanti contritionem elicere, cum prius deberet cogitare quot, & quanta essent sua peccata, quænam graviora, & quænam minora; ut in excessum illum comparativum protumperet: nec peccata oblita comprehendere in illa generali detestatione contra firmam theologiæ principia supra exposita, contra Ecclesiæ praxim, & contra Trident. sess. 14. cap. 5. dicens: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitandi non occurrunt in universum eadem confessione inclusæ esse intelliguntur.* Quapropter si contrariæ sententiæ sensus esset, quod absque comparativa peccatorum detestatione non valet elici verus penitentiae actus, nulla mihi in ea vel probabilitatis umbra appareret.

102. Objicies secundò ex Cano, Ricardo, & aliis: Licet possit elici actus veræ penitentiae sive contritionis, sive attritionis per unam detestationem ex motivo generali; attamen quando adest opportunitas cogitandi singula peccata in particulari, non potest dari actus verus penitentiae per unam detestationem; sed debent esse tot detestationes, quot sunt peccata commissa: ergo &c. Probatur antecedens: quot sunt peccata, tot sunt aversiones à Deo, & conversiones expressæ ad creaturas: ergo quando adest tempus, & opportunitas, ut sufficienter retractentur, debent esse & contrario totidem expressæ conversiones ad Deum, & aversiones à creaturis:

Confirmatur primò ex Psal. 76. ubi dicitur. *Cogitavi dies antiquos; & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum, id est, ut legit Augustinus scrutabar spiritum meum.* Tum etiam Ezech. 18. *Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit judicium, vitæ vivet, & non morietur:* Sed in istis testimoniis scrutari, & judicium facere, est facere examen, & inquisitionem peccatorum ad eliciendas singulas eorum detestationes: ergo &c. Confirmatur secundò. Peccator cum convertitur, exercet munus Judicis contra se: ergo necesse est, ut omnia peccata examinètur ad eliciendum verum actum conversionis.

103. Respondeo nego antecedens. Ad probationem concedo antecedens, & nego consequentiam: quia sicut peccator, qui per plures annos aversus fuit à Deo, & conversus ad creaturas, potest apud adversarios in uno, & indivisibili instanti averti à creaturis, & converti ad Deum; ita licet per plures actus aversus fuerit à Deo, & conversus ad creaturas, potest per eundem, & indivisibilem actum averti à creaturis, & converti ad Deum, uti fit per contritionem perfectam extra Sacramentum, & per perfectam, vel imperfectam simul cum Sacramento, quod in ipso sacramento evidenter apparet: licet enim peccator per quancumque aversionem à Deo demeritis fuerit gratiam sacramenti, non eget tot sacramentis, quot fuerunt aversiones; ut istæ omnes remittantur, eo quod sacramentum habeat virtutem omnium remissionem. Sic etiam actus penitentiae cum habeat virtutem ad retractandas omnes aversiones factas contra Deum, si eliciatur ex motivo generali, satis erit talis actus ad veram retractationem peccatoris, quin opus sit ea multipliciter retractationum.

104. Ad primam confirmationem concedo Maj. & nego Min. quia ex illis testimoniis nullatenus probatur necessitas cogitandi numerum peccatorum ad ea detestanda: Si autem David, aut alii ea divisim cogitarunt, utiliter, sanè fecerunt, cum ea consideratio deserviat ad intensius dolendum; nec aliud significant ista, & similia Scripturæ, & Patrum testimonia; quæ expendit Vasquez quæst. 86. art. 2. dub. 7. Etenim quando aliud significant, non loquuntur de detestatione, sed de confessione sacramentali à Christo Domino præcepta; in qua debemus omnia, & singula peccata seorsim exponere: quo in sensu loquuntur Chrysostomus & Augustinus multis in locis. Modò autem de his non controvertimus, sed de detestatione; cum autem ad veram detestationem actus penitentiae constitutivam non requiratur major actus intentio, sed præcisè quod sit dolor detestativus peccatorum commissorum cum proposito non peccandi de cætero, ut habent Florentinum & Tridentinum; idque totum reperitur in actu detestante propter generale motum omnia peccata; ut constat à num. 67.

exinde

exinde non requiruntur tot detestationes, quot fuerunt peccata commissa, sed sufficit una generalis detestatio. Ad secundam confirmationem nego antecedens: peccator enim dum conteritur, non agit contra se munus Judicis, sed rei dolentis, & sua peccata detestantis: munus enim Judicis intra Sacramentum pertinet ad Sacerdotem, & ad Deum solum extra Sacramentum.

105. Objicies tertio ex Cajetano, & aliis. Licet non requirantur, neque necessitate medii, neque praecepti non solum in lege scripta, verum neque in lege Evangelica semper, & in omni casu tot detestationes, quot fuerunt peccata commissa ad eliciendum verum actum poenitentiae, attamen id requiri videtur ex praecepto ad verum actum poenitentiae, quando peccator sacramentaliter confitetur: ergo non sufficit in omni casu dolor detestativus ex motivo universali ad verum actum poenitentiae. Probat. antecedens: licet non extet praeceptum, ut peccator cogitet singillatim omnia peccata commissa, ut conteratur; extrat tamen praeceptum, ut ea cogitet, quando vult sacramentaliter confiteri: ergo licet non extet praeceptum exigens tot detestationes extra confessionem sacramentalem, negandum non est, requiri eas ex praecepto ad verum actum poenitentiae in confessione sacramentali. Confirmatur. Quando peccator memor diversorum mortalium confitetur sua peccata, si unum detestetur propter universale motivum, v. g. propter Deum summè dilectum, non eliciet verum actum poenitentiae requisitum ad Sacramentum: ergo &c. Probat. antecedens: si quis in praesentia duorum honestorum virorum unum tantum honoret, videtur eo ipso alterum contemnere: ergo pariter in nostro casu.

106. Resp. nego antecedens, ad probat. con. antecedens & nego consequent. Ratio est, quia ea cogitatio, & expressio singulorum peccatorum requiritur ex singulari praecepto juxta Christi institutionem: etenim Christus Dominus instituit Sacramentum Poenitentiae per modum judicii, & Sacerdotes illud administrantes reliquit ut Judices: Judices autem incognita causâ judicare non possunt, neque in poenis injungendis servare aequitatem. Ex his Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. ait: *Colligitur oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri*: Praeceptum autem circa unam materiam perperam extenditur ad aliam, praesertim quando circa aliam omnino contraria ratio militat, ut patet in nostro casu, in quo detestatio non solum debet extendi ad peccata confessa, sed ad commissa, etsi inculpabiliter oblita, cum verè sint peccata commissa, in quem finem magis conducit unica detestatio ex motivo universali, quam mille detestationes circa mille peccata, quae memoriae occurrunt, ut per se est evidens. Unde directè adversarii exigunt tot detestationes necessarias.

Ad confirmationem responderi primò tertiū Doctor disput. 4. sect. 6. negando suppositum, nimirum posse hominem in eo calidè testari propter motivum universale unum peccatum, non detestato alio. Ceterum ut questionem de voce auditus pracludamus: si adversarii loquantur de detestatione, quae talis sit, ut malitè respectu unius peccati. Responderi nego antecedens. Ad probationem diluam. antecedens: si honorem unum propter motivum aequè conveniens alteri, est alterum contemnere, nego, propter motivum non conveniens alteri, transeat antecedens, & negosequens. Ratio est, quia quando sunt duo fratres, si aliquis laudaret unum propter sanguinis nobilitatem ex paterna origine habitam, cum motivum hujus honorationis aequè conveniret alteri fratri, exinde planè sit honorationem unius non esse tunc inhonorationem alterius. Pariter in nostro casu, cum detestatio unius peccati propter motivum universale sit ratio eodem modo aliis conveniens ad illa detestanda, exinde detestatio unius peccati propter illud motivum universale non est approbatio, sed vituperatio aliorum detestatio, ut per se patet, & constat ex dictis à num. 67.

Objicies quartò ex Medina: detestari propter motivum universale non est sufficiens ad virtutalem detestationem aliorum: ergo neque ad actum veræ poenitentiae. Probat. antecedens: velle operari unum, quia est contentum rationi, non est virtualiter velle operari quicquid est rationi consentaneum: ergo neque detestari unum propter motivum universale est virtualiter detestari aliud. Confirmatur. Dilectum velle aliquid facere, ut Petrus inter amicum suum, quin exinde cogat velle omnem injuriam facere Petro: sic Pater potest legare Francisco centum, quia ejus filius est, quin exinde cogatur cuilibet filio legare centum: sic video Joannem, quia est mihi praesens, quin exinde videam omnes mihi praesentes: ergo possum etiam detestari unum peccatum, quia est mihi praesens, Dei est, quin exinde detester omnes Dei voluntas.

Resp. nego antecedens. Ad prob. negat. iam antecedens: quia licet velle aliquid particulare bonum, ut inclusum in motivo universali consentaneo rationis, si illud non vult propter motivum universale, sed propter suam particularem bonitatem, non sit virtualiter velle quicquid consentaneum est rationi; attamen velle illud praecise ob generale motivum est virtualiter velle alia in illo motivo inclusa: ut patet dist. primam partem antecedentis: si motivum faciendi sit generalis ratio injuriae, nego, si ratio talis injuriae, concedo. Deinde dist. eodem modo secundam partem antecedentis: Si Pater velit legare Francisco centum, quia praecise filius ejus est, non tenetur legare centum alteri filio, nego; si quia talis filius est, concedo. Tandem tertia pars de praesentia, ut in-

quæ Eximius Doctor, non venit ad rem: quia illa præsentia Petri necessaria, ut videatur, est peculiaris Petri, & non est communis omnibus visibilibus, unde consequentia nulla est, quia nos non asserimus motivum particulare inclusum in universali sufficere ad volendum virtualiter reliqua in universali contenta, sed ipsam rationem universalem propter se ipsam attactam, ut satis constat ex dictis à numero 72.

§. II.

Obijciens quintò contra secundam conclusionem ex Scoto & aliis. Virtus specialis poenitentiae est illa, quæ peccator sumit vindictam contra se propter peccata commissa: ergo virtus specialis poenitentiae non consistit in Justitia respiciente compensationem, quæ est species distincta Justitiæ commutativæ, sed in Justitia vindicativa. Resp. dist. antecedens: quæ sumit vindictam contra se liberè, & meritorie concedo: coactè, aut necessariò, nego antecedens, & consequens. Ratio est, quia sumere ita liberè vindictam, live potius non solum liberè facere, sed pari, non est de constitutivo Justitiæ vindicativæ, quæ solum exigit libertatem ad dæternendum in iudice, non in reo. Hæc autem est de constitutivo Justitiæ meritorie compensativæ, qualis est poenitentia specialis in restrictione Scholastica juxta mentem D. Thom. acceptam: Quæ omnia constant ex ipso D. Thom. quæst. 85. art. 3. dicente: *Ad tertium dicendum, quod sicut est commutatio quadam in beneficiis, (cùm scilicet aliquis pro beneficio recipit gratiam rependit) ita etiam est commutatio in offensis, cùm aliquis pro offensa in alterum commissa, vel in vitium poenitet, quod pertinet ad vindictivam Justitiæ, vel voluntarie recompenstat emendam, quod pertinet ad poenitentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut Justitia vindicativa personam iudicis. Unde manifestum est, quod utraque sub Justitia commutativa continetur.*

Obijciens sextò ex Esparza, & aliis Recent. Quotiescumque datur diversum objectum formale, datur diversa virtus per se infusa ad actum ex illo objecto formali eliciendum: atqui datur diversum objectum formale exclusivè præ aliis, pertinens ad poenitentiam specialem, distinctum ab honestate compensationis: ergo poenitentia specialis stat in tali virtute, & non in virtute respiciente compensationem. Major supponitur certa apud Theologos. Min. verò Probatur: honestas doloris sanativi, & emendativi peccati theologici, est objectum formale distinctum ab honestate compensationis unice pertinens ad lineam poenitentiae: ergo &c. Confirmatur. Vel nulla alia virtus habet hoc objectum formale, vel aliqua alia simul habet: atqui utrolibet modo loqui placeat motivum formale assignatum convenit huic soli virtuti poenitentiae exclusivè præ aliis: ergo &c. Probatur Min. si nulla alia virtus habet motivum

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

formale assignatum: ergo hæc sola illud habet; si aliqua alia dicitur illud habere, illa non est alia, sed hæc ipsa in sensu præsentis controversiæ: ergo &c.

Resp. distin. Maj. Quotiescumque datur diversum objectum formale comitans gratiam Sanctificantem in primario suo exercitio, concedo: non ita comitans, nego Maj. & distincta Min. nego consequentiam. Ad prob. distinguo antecedens: est objectum formale comitans in primario suo munde, & exercitio gratiam Sanctificantem, nego, non ita comitans, concedo antecedens, & nego conseq. Ratio est, quia omnes virtutes per se infusæ sunt comites gratiæ, ac proinde in quocumque statu ille, qui habet gratiam expeditam ad operandum, potest exercere primarium munus virtutis, ut constat ex dictis num. 91. Operari autem ad delendum peccatum commissum non ita fieri potest, ut patet in iusto accedente ad usum rationis; ac proinde in hac præsentia Providentia tale objectum formale non potest specificare virtutem per se infusam. Quæ doctrina adeò certa est apud omnes Theologos, si ab hac præsentia controversia, vel peritione principii præscindamus, ut vel ipsi adversarii eam concedere teneantur; quod ita demonstratio.

Actus, quo ego assentiret objecto connexò cum actu fidei propter veritatem intrinsecam actus fidei purè creatam, diversum motivum formale est à motivo fidei, & tamen non specificat virtutem per se infusam intellectus, ex eo, quod ille habitus non posset exercere suum munus primarium in omni statu, in quo iustus posset operari. Tum etiam actus, quo derestor peccatum propter peculiarem, & particularem huius derestationis honestatem exclusivè præ aliis, diversum objectum formale habet à motivo doloris præciæ sanativi, & deletivi peccati theologici, & tamen apud adversarios non specificat in hac Divina Providentia diversam virtutem per se infusam, pro quo non est assignabilis alia, nisi ratio à nobis assignata. Unde illa major, quam ut certam supponebant adversarii, si bene expendatur, & apud ipsos, & apud omnes est omnino falsa. Hinc ad confirmationem respondeo, nullam virtutem per se infusam habere tale objectum formale; nec iuxta ordinem præsentis Divinæ Providentiæ esse assignabilem aliquam cum tali objecto formali: unde totus adversariorum discursus corrumpitur.

Obijciens septimò instando simul solutionem ex doctrina D. Thom. quæst. 85. art. 2. ubi hæc habet: *Species habituum distinguuntur secundum species actuum: & ideo ubi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem actum virtutis. Manifestum est autem, quod in poenitentia invenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, in quantum est Dei offensa; quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde necesse est ponere, quod poenitentia est specialis virtus: Sed in hoc testimonio assignatur pro objecto*

FFF

for

formali virtutis poenitentiae objectum formale actus non potest elici absq; praesupposito peccato: ergo ad virtutem per se infusam non requiritur, quod possit exercere suum munus primum non praesupposito peccato. Confirmatur ex Ecclesia dicente: *Deus qui culpā offenditis, poenitentia placatis*: sed objectum huius poenitentiae, quā Deus placatur praesupponit peccatum: ergo virtus specialis poenitentiae ad suum munus primum exercendum praesupponit peccatum.

115. Resp. concedo Major. & nego Min. quia D. Thom. solum dicit, operari ad destructionem peccati in quantum est offensa Dei, esse actum laudabilem arguentem virtutem per se infusam. Quomodo autem, vel quale debeat esse motivum talis actus, hic non explicat: declarat autem illud, & quidem perspicue sequenti art. 3. ubi dicit esse honestatem compensationis, ut constat ex verbis Angelici Praeceptoris citatis num. 76. Ea autem honestas compensationis fit ex motivo illius iustitiae, quae extat inter Deum, & creaturas, ut ibidem explicat D. Th. iustitia verò operari potest non praesupposito peccato, dando quod Deo debetur, ne ipse offendarur; ex quo testimonio clarè inferitur mens D. Th. pro multiplicitate habituum, cum recurat ad quaerendum objectum formale, circa quod exerceri potest virtus non praesupposito peccato, prout exigunt leges praesentis Divinae Providentiae. Quapropter si ita non se habeant actus laudabiles, non arguent multipliciter virtutem per se infusam, ut ostendimus num. 113. Ad confirmationem concedo Major. & nego Minor. Quia licet actus supponat peccatum, virtus illud non supponit; Sic actus compensativus furti ob motivum iustitiae supponit peccatum, & tamen iustitia virtus illud non supponit ad suum munus primum exercendum, ut latè constat ex dictis.

116. Objicies octavo instando iterum solutionem: Multò difficilius est hominem liberari à peccato commisso, quam praecise elicere actum adimpletivum Divinae legis, quo peccatum non committat: ergo si actus adimpletivus Divinae legis specificat habitum per se infusum cum suo munere primario; ita actus emendativus peccati commissi specificabit suum habitum cum munere primario emendandi peccatum. Confirmatur primò: Virtus Perseverantiae ex eo est distinctus habitus per se infusus à reliquis virtutibus, quia perseverare affert secum maiorem difficultatem, quam praecise primum virtutis actum elicere; sed etiam affert distinctam difficultatem retractare peccatum ab ea, quam afferebat elicere actum bonum, quo peccatum impeditur: ergo &c.

117. Confirmatur secundò. Virtus perseverantiae non potest exercere suum munus primum statim, atque homo habet gratiam, & expeditus est ad operandum: praerequitur enim elicentiam actuum aliarum virtutum tempore praecedentium; sed hoc non obstat, ne sit virtus

per se infusa: ergo licet habitus praesentis emendativus peccatorum, sive specialis poenitentiae virtus exclusivè praesentis, non possit exercere suum munus primum statim, atque iustus expeditus est ad operandum, hoc non obstat, ne sit habitus per se infusus. Confirmatur tertio: Virtus iustitiae vindicativae est apud omnes Theologos vera virtus, & non minus per se infusa, quam aliae virtutes morales in sententia eorum, qui tales virtutes per se infusas admittunt: atqui non potest elicere suum actum primum, nisi praesupposito peccato: ergo &c.

Resp. omitto antec. & nego conseq. Ratio est, quia virtutes per se infusae, ut constat ex dictis à num. 6. non multiplicatur ad multiplicationem majoris, aut minoris difficultatis; aliter ad credendum Mysterium Trinitatis deberet dari diversa virtus Fidei ab illa, quae creditur existentiam unius Dei; sed multiplicatur ad multiplicationem diversi objecti formalis gratiam in hac divina Providentia committens: Cum autem habitus poenitentiae, qui ex munere primario solum deservit ad elicendum actum destructivum, & emendativum peccati commissi propter honestatem talis destructionis, & deletionis, non respiciet objectum formale ita comitans in suo exercitio gratiam habitualement, exinde talis habitus per se infusus alienus est ab ordinatione praesentis Divinae Providentiae. Dixi, omitto antecedennum absolute est omnino falsum: quia ad delendum in hac divina Providentia peccatum, solum requiritur ponere id, cui Deus remissionem peccati promittit, nimirum vel contritionem perfectam, vel attritionem simul cum Sacramento: Erubet planè non est difficilius, quam sit elicere contritionem, quando tenemur illam elicere, vel attritionem recipiendo Sacramentum, quando ex praeccepto tenemur sacramentaliter contriti ad non peccandum.

Ad primam confirmationem, nego suppositum Maj. nam ad perseverandum non datur habitus per se infusus distinctus à virtutibus, quae primos actus elicerunt: eadem enim virtus Charitatis (idem suo modo de reliquis) quae fecit primum charitatis actum valet elicere secundum, & tertium, ac proinde & actum perseverantiae: Neque debebant confundere adversarii duo toto caelo distincti homo enim attentè illius fragilitate, & instabilitate, tum etiam & occasibus circumstantibus ad malum allicientibus, non rem sanè habet difficultatem ad perseverandum; quam ad primum virtutis actum elicendum; ac proinde ne virtutem habeam otiosam, & ad alia declinans decidat, & ex prava sua operatione gratiam, & habitum virtutis amittat, eget speciali gratia auxiliante, à qua provenit magnum illud Perseverantiae donum, ut sciunt omnes, qui legunt Tridentinum sess. 6. can. 21. dicentia

Si quis dixerit *Iustificatum*, vel sine speciali auxilio Dei in accepta *Iustitia* perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Unde licet auxilia sint diversa, virtus per se infusa non est diversa, sed eadem, & quæ potest luum primarium munus exercere statim, atque homo iustificatus expeditus est ad operandum. Hinc

Ad secundam confirm. nego Maj. quia licet non denominetur Perseverantia à primo actu, sed à subsequentibus, potest ante actum subsequenter exercere suum munus primarium. Videatur Eximius Doctor lib. 10. de gratia cap. 8. Ad tertiam confirm. concedo Maj. & nego Min. Ratio est, quia ut ait Exim. Doct. citat. n. 90. *Iustitia* vindicativa inter creaturam & Deum, quæ creatura voluntarie se punit in compensationem peccati, non distinguitur à *Iustitia* commutativa, sive lata, sive stricta, ac proinde primarium hujus virtutis munus non præsupponit peccatum. Quapropter idem suo modo dicendum est de *Iustitia* vindicativa inter homines. Quenam autem hæc sit, controvertitur in tractatu de *Iustitia*, & Jure. Addit autem in præfati Exim. Doct. fortasse etiam inter homines *iustitiam* vindicativam, prout servat æqualitatem commutativam, non esse distinctam à communi virtute *Iustitiæ* commutativæ, licet fortasse addere possit imperium *iustitiæ* legalis, de quo alius. Ex quo fit, hanc fieri, & alias virtutes per se infusas, ita habere suum primarium exercitium, ut nullo præsupposito peccato exerceri possit: sic *Iustitia* apud homines exerceri potest dando quod cuique convenit, licet secundum diversos actus diversas fortiaur denominationes: sic in ordine ad legem observandam dicitur legalis, & in ordine ad penam, quam reo infligit Iudex, dicitur vindicativa. Imò licet Iudex non posset exercere illam virtutem, quin præsupponeretur peccatum Rei, nihil exinde obtinerent ad suum intentum adversarii, cum peccatum commissum à reo non excludat gratiam, & virtutem in Iudice, sicut excludit in ipso peccatore.

Obijcies non ex Card. de Lugo. Offensa contra Deum non adest ex conceptu suo formali offensæ injuriam Dei: ergo specialis penitentia virtus non stat in *Iustitia* compensativa offensæ Dei: Probatur antecedens: offensæ unius hominis contra alium non adest ex conceptu suo formali injuriam alterius: ergo neque offensæ contra Deum adest ex conceptu suo formali injuriam Dei. Probatur antecedens: si amicus petat à me librum commodatum, quo ipse valde indiget, & quem ego sine incommodo possum commodare, & tamen nolo id facere, procul dubio offendo amicum, & do sufficiens fundamentum, ut rationabiliter avertatur à me, sed non facio illi injuriam, cum nulum jus habeat in librum meum: ergo &c. Confirmatur: Si ab amico furarer librum, aut vestem, non solum facerem injuriam, sed offensam distinctam ab illa injuria furti: illa enim

furti injuria omnino cessaret restituto postea libro, vel veste; adhuc tamen maneret in æstimatione prudentum sufficiens fundamentum, ut ille maneret aversus, donec illi etiam pro offensa satisfacerem: ergo &c.

Resp. primò nego antecedens. Ad prob. nego antecedens. Ad prob. dist. Maj. procul dubio offendo amicum, faciendo illud in circumstantiis, in quibus appareret aliquale vilipendium, inhonoratio amici, aut quid simile, conc. aliter nego Maj. & dist. Min. nego consequ. Ratio est, quia dominium proprietatis pertinens ad *Iustitiam* contrapositè ad dominium jurisdictionis pertinens ad obedientiam, respicit omnia bona propria Domini, scilicet divitias, honorem, famam, auctoritatem, & id genus alia. Quapropter actio contra honorem alterius est læsio juris proprietatis, quod repetitur in altero, ac proinde quæcumque sit inhonoratio amici, est amici offensa, & injuria. Unde si apud homines illa negario libri reputaretur vilipendium, aut quid simile, esset offensa & injuria amici, & teneretur alter juxta inhonoratorem qualitatem pro illa satisfactionem dare amico. Quapropter si contra nullum jus amici esset, non esset illius offensa.

Ad confirm. conc. antec. & nego consequ. Duplex enim est offensa, ut explicant Theologi in tract. de peccatis, & perpetim adversarius in præfati confundit: alia quippe est realis, & alia personalis. Offensa realis stat in materia: si rei entitate ablata domino: Sic qui à Petro furatur equum, facit offensam realem, & ablatio equi dicitur offensa realis, quæ solum mensuratur ad mensuram rei ablata, adeoque restituito equo cessat offensa realis. Alia est offensa personalis, quæ est inhonoratio personæ offensæ, & crescit geometricè ad incrementum dignitatis personæ offensæ; & hæc in præfati consideratur à Theologis: Dicitur enim offensa theologica, pro ut est contra Deum; quod accuratè prænotavit D. Thom. cit. num. 76. dicens, quod penitens dolet de peccato commisso, in quantum est offensa Dei, cujus compensationem intendit specialis penitentia virtus. Hæc autem omnia respiciunt jus proprietatis Dei, sicut apud adversarios, & omnes Theologos jus jurisdictionis est bonum proprietatis superioris distinctum ab aliis, quia hoc est tale ad imperandum, & non alia proprietatis bona; Unde quævis offensa est contra verum jus offensi. Deus autem, quidquid sit apud homines, dimittit offensam personali, offensam realem etiam dimittit; ac proinde compensatio unius ex Divina ordinatione est compensatio alterius. Ex quibus apparet absque gravi fundamento discessisse adversarium à communi sententia Theologorum. Verum neque indigemus his principiis quantumvis veris ad arguendi solutionem. Quapropter

Resp. secundò: omitto antec. cum suis probationibus, & nego consequ. Ad probationem, omittis etiam præmissis nego consequ.

Ratio est, quia si omnia peccata sint stricta injuria contra Deum, si non, adeoque sint contra strictam justitiam, si non, certum est, esse Dei offensam, ac proinde contra jus Divinum si late, si si strictè sumptum, contra quamcunque virtutem opponantur. Propterea si sit offensa levis, potest Deus ex jure suo peccatorem punire, & si sit offensa gravis, non solum punire, verum etiam concipere rationabiliter aversionem adversus peccatorem, donec offensa remittatur. Cum autem ad remissionem illius destinaverit Deus compensationem per actum poenitentiae, quae sit perfecta contritio extra Sacramentum, vel attritio cum Sacramento, & sic de aliis operibus meritoriis, & satisfactoriis, virtus compensativa tendere potest ad ponendam compensationem offensae, quam exigit illud jus, in quo stat ratio justitiae illius, quae intercedit inter Creaturam, & Deum. Compensatio autem potest esse, vel praeservativa, quando apponitur, quod exigit jus Dei, ne offendantur, nimirum quando apponitur res praecipua; vel reparativa, quando apponitur, quod destinavit Deus, ut offensa facta remittatur, nempe satisfactio ab ipso designata. Cum autem satisfacere, si praeservativè, si reparativè, sit munus justitiae, ea de causa haec poenitentia specialis est virtus justitiae.

125.

Quare si ex hac virtute justitiae eliciatur actus poenitentiae, qui sit contritio perfecta, erit compensatio, quam & jure suo exigit Deus extra Sacramentum ad remittendum peccatum quoad culpam, & poenam aeternam. Eodem modo dicendum de attritione cum Sacramento. Ad satisfaciendum verò pro temporali poena, quae non sit remissa, admittit Deus reliquos supernaturales virtutum actus, si à poenitentia elicitos, si ab ipsa imperatos ex dictis num. 85. Cum autem totum hoc procedat à justitia, si eliciente, si imperante, quando sit ex motivo compensationis pertinet ad justitiam: licet enim idem peccatum secundum diversas formalitates possit opponi diversis virtutibus, ut sacrilegium justitiae, & religioni, adulterium temperantiae, & justitiae, & sic de aliis, ex eo, quod Deus posita compensatione ab ipso misericorditer ordinata remittat totum peccatum, pro quo nulla Creatura de condigno satisfacere poterat; exinde apparet clarum, quomodo tota compensatio à justitia procedat. Hic autem est legitimus Tridentini sensus sess. 14. cap. 2. *De Sacramento Poenitentiae* dicentis: *Alius est praeterea Baptismi, & alius poenitentiae fructus: per Baptismum enim Christum induentes nova prorsus in illo efficiuntur Creaturae, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Poenitentiae sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia pervenire nequaquam possumus.* Expendantur illa verba divina exigente justitia, & apparebit universa doctrina nostra firmissimè roborata.

Objicies decimò. Habitus compensationis justitiae non potest intendere compensationem seu satisfactionem aequalem pro peccato, cum ipsa sit impossibilis creaturae, deinde non potest intendere inaequalem: ergo nullam. Probatur secunda pars antecedentis. Sicut est inhonestum velle satisfactionem aequalem, in est inhonestum velle inaequalem, est enim penitus ac nolle satisfacere: ergo &c. Resp. distinguendo secundam partem antecedentis: non potest intendere inaequalem, quia inaequalem concedo: quia haec, & non alia est possibilis creaturae: imò & quia haec est à Deo pro peccati remissione destinata, nego antecedens. Ad prob. dist. antecedens: est inhonestum velle inaequalem, quia inaequalem, concedo: quia à Deo destinata pro remissione peccatorum, & prout non est alia possibilis creaturae, nego antec. & conseq. Ratio est, quia sicut est ratio rationali disforme, ac proinde inhonestum, quod creatura potens dare satisfactionem aequalem, nolit dare nisi inaequalem; ita est inhonestum rationali conforme, ac proinde honestum, quod creatura non potens dare satisfactionem aequalem, sed inaequalem à Deo destinata, tam velit dare. Cum autem ad hoc tendat specialis poenitentia virtus, si habitus compensativus, est honesta illius tendentia.

Objicies undecimò. Si specialis poenitentiae virtus intenderet compensationem juris divini offensi, prout à nobis explicatur, non esset virtus moralis, sed theologia: sed virtus justitiae, quae inter Deum, & creaturam intercedit non est theologia, sed moralis: ergo &c. Maj. prob. Si ita intenderet compensationem juris divini offensi, eo ipso nolleret Deum esse offensum: sed nolle Deum esse offensum est amare bonum Dei, quod spectat ad charitatem: ergo &c. Hoc argumentum putat esse difficillimum Card. de Lugo, praesertim propter paritatem virtutis spei, ut infra constabit. Non parum modestum foretur Arriaga: nec diffiteor difficillimum esse in eorum principiis. Est autem facile à nobis solubile ex principiis positis à num. 96. ex quibus

Resp. nego Maj. Ad prob. dist. Maj. Nolle Deum esse offensum, quatenus Deum non esse offensum est bonum Deo, nego: quatenus est bonum poenitenti, concedo Maj. & dist. Maj. est amare bonum Dei, quia bonum Deo, nego Min. quia poenitenti bonum, concedo Minorem, & nego conseq. Ratio est, quia amare bonum alterius, non quia alteri, sed quia mihi bonum, potius est amare me, quam amare alterum: ad charitatem autem, quae est virtus theologica, attinet amare bonum Dei, quia bonum Deo, & odio prosequi offensam Dei, quia Deum malum. Ad justitiam verò, quae est virtus moralis, attinet amare bonum compensationis, & illationis juris Dei, non quia Deo bonum, sed quia satisfaciendi bonum. Sic quando vult quis satisfactionem facere inimico, quae illi est bona, ex eo non amat illum, quia non vult eum

atisfactionem, ut illi bonam, sed ut bonam satisfaciendi ex num. 98.

329. **O**bjicies duodecimò instando solutionem. Spes est virtus theologica, sed solum habet pro objecto formali bonitatem visionis terminatam ad Deum: ergo ex eo, quod specialis poenitentia virtus habeat pro objecto formali bonitatem compensationis terminatam ad Deum, erit virtus theologica. Respondéo, concedo Maj. & nego Min. quia Spes theologica habet pro objecto Beatitudinem concretè sumptam constitutam ex formali, & objectiva; scilicet ex ipso Deo possessio, & ejus possessione; quod concretum desideratur, & speratur per actum spei theologice, ac proinde habet pro objecto formali aliquid divinum. Tum etiam habet pro objecto alia prædicata divina, ut condonationem peccatorum, & alia hujusmodi, ut dicitur in tract. *De spe*. Imò actus spei, cum non solum includat formalitatem desiderii, sed etiam fiduciam; habet secundum hanc formalitatem pro objecto formali ultimato Deum auxiliatorem ex dictis num. 96. Unde licet non induceret rationem theologice virtutis à formalitate desiderii, prout desiderat beatitudinem concretè sumptam ut speranti bonam, illam plane inducit propter formalitatem fiducie, quæ verè innititur Deo ut auxiliatori. Specialis autem justitiæ virtus solum exigit compensationem propter compensationis honestatem, quam amare possum, quin per illum actum amem Deum, ut constat ex numero Superiori. Etenim non amo compensationem, quatenus per illam sum possessurus immediatè Deum, sed præcisè illam amo propter se ipsam, quia ipsa mihi bona est.

§. III.

330. **O**bjicies decimotertio instando iterum solutionem: Eatenus poenitens amat compensationem peccati, quatenus intendit peccati ablationem: atqui ablatio peccati non solum dicit honestatem compensationis, sed etiam divinam condonationem: ergo poenitentia non solum habet pro objecto formali honestatem compensationis, sed etiam bonitatem Divinæ condonationis, ac proinde erit virtus theologica non minus, quam spes. Confirmatur primo. Jus Dei eatenus se habet respectivè ad creaturas, quatenus materia prima respectivè ad formas, & sicut ignis respectivè ad combustionem ligni. Si enim materia prima non habet dispositiones ad formam ignis, non exigit formam ignis; & si ignis non sit approximatus ligno, non exigit id comburere. Pariter si non detur præceptum Dei, non exigit jus Divinum compensationem præservativam, ne lædatur, bene verò posito præcepto, cum tunc lædatur, si non apponatur res præcepta: tum etiam si non detur peccatum, non exigit compensationem reparativam, bene verò posito peccato: ergo compensatio reparativa, quæ intenditur à poeni-

rentia, formalitè respicit deletionem peccati, ac proinde & divinam condonationem, quæ est formalis deletio peccati. Confirmatur secundo: poenitentia non potest intendere, quod peccatum præteritum non sit præteritum, sed solum quod peccatum præteritum non sit conditio, aut terminus, quo præsupposito jus divinum exigit, quod Deus concipiat aversionem contra peccatorem, eumque puniat. Sed hoc est formalitè velle divinam condonationem: ergo &c.

Resp. dist. Maj. quatenus intendit peccati ablationem, ita ut ablatio, & condonatio peccati sit motivum actus spei præcedentis actum poenitentiae, concedo: ita ut sit motivum actus poenitentiae, nego Major. & dist. Minor. dicit divinam condonationem, secundum quod dicit pro formali remissionem peccatorum, quam spectat poenitens, concedo: secundum quod dicit pro honestate actus compensativi eliciti, & imperati à poenitentia, nego Major. & consequ. Ad primam confirmationem, concedo antecedens, & dist. consequ. eodem pacto, quo supra. Ad secundam confirmationem, nego Major. nam virtus specialis poenitentiae solum intendit honestatem actus, quatenus compensativam ex ordinatione divina juris Dei offensi, licet ad illum elicendum, aut imperandum præcedat spes remissionis peccati, & alia dispositiones assignatæ à Tridentino sess. 6. cap. 6. quas propter utilitatem doctrinæ, & solidam nostræ explicationis solutionem, breviter insinuabo.

Peccator enim ante actum poenitentiae cognoscit per fidem ea, quæ divinitus promissa sunt in ordine ad remittendum peccatum, nempe deletionem peccati, si facti poeniteat. Exinde timens divinam justitiam, advertit poenitentiam esse necessariam in hac divina Providentia ad remissionem peccati, eamque cum auxilio, quod Deus offert, posse liberè elici à peccatore. Tunc concipit spem remissionis, sicque imperat actum poenitentiae. Unde licet actus spei imperans habeat pro objecto divinam condonationem, quam amat, adeoque sit amor Dei, actus poenitentiae imperatus non habet pro objecto formali divinam condonationem, sed honestatem, in quam tendit, ut divini juris compensativam: valde namque diversum est, prærequiri eos actus ad poenitentiam elicendam, aut ea prærequisita esse objectum formale actus poenitentiae. Præcedunt quippe aut formalitè, aut virtualitè, ut docent Theologi in tractatu *De justificatione*, actus fidei, actus timoris, actus spei, sive dilectionis Dei: Sed actus subsequens poenitentiam non habet pro objecto formali objecta eorum actuum præcedentium, ut patet ex dictis à num. 93. Si autem aliquando idem actus habeat motiva plurium virtutum, non ab una, sed à pluribus elicetur.

Quapropter Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. loquens de peccatoris præparatione ad justificationem doctrinam nostram per hæc

verba proponit: *Disponantur autem ad ipsam justificationem, dum excitati divina gratia, & adjuvi fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud in primis, justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quae est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à divina justitia timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore, illumque tanquam omnis justitia fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Exinde si peccator imperet poenitentiam sufficientem ad justificationem extra Sacramentum, necesse est, ut imperet contritionem perfectam, quae est ultima dispositio ad gratiam. Si autem tendat in actum poenitentiae ex motivo compensationis, erit actus poenitentiae specialis; si vero ex alio motivo, erit actus poenitentiae universaliter, & theologicè sumptae, ut ex dictis tota sectione praecedenti constat.

134. *Objicies decimoquarto: actus poenitentiae vult compensationem facere, non quidem hominibus, sed Deo pro offensa commissa: sed hoc ipso habet Deum pro objecto formali; adeoque compensationis actus est Theologicus: ergo. Probatur Maj. Ex eo quod velit facere compensationem Deo, compensatio respicit Deum tanquam objectum cui; sed non potest respicere Deum tanquam objectum cui, quin illud habeat tanquam objectum formale: ergo &c. Probatur Minor. actus, quo volo Petro bonum, quia ipsi bonum, habet pro objecto formali bonitatem Petri: sed non ex alia causa, nisi quia respicit Petrum ut objectum cui: ergo &c.*

135. *Respondeo distingo Major. sed Deo praesupposito, ut creditori, conced. representato ut bono amabili nego Major. Minor. & consequen. Ad probationem, dist. Major. tanquam objectum cui praesuppositum ut creditorem, conced. representatum ut bonum amabile, nego Major. & distincta Minor. nego consequen. Ratio est, quia creditor est ille, cui aliquid debetur, adeoque res illa, quae debitum solvitur, habet in se suam bonitatem compensativam, quae est totum illud bonum amabile, quod proponitur ad imperandum actum compensativum. Unde ille, cui debitum solvitur, non proponitur ut bonum amabile ad talem actum eliciendum, sed pure ut terminus cui, sive obliquum objecti formalis: purus autem terminus cui, sive obliquum objecti formalis non est objectum formale illius actus amoris: objectum quidem formale est illa bonitas movens ad amorem, quae est distincta ab ipso creditore. Sic quando volo solvere centum, quae debeo inimico, objectum formale est bonitas relucens in ea compensatione: inimicus autem est purus terminus cui, sive obliquum talis objecti formalis,*

proponitur enim ut creditor, & non ut bonum amabile ad eliciendum talem actum.

Quare Religio non est virtus theologica, sed moralis; quia solum respicit Deum ut creditorem in ordine ad cultum; quem debemus prestare Deo, adeoque bonitatem relucens in cultu respicit ut objectum formale. E contra vero contingit, quando volo Petro bonum, quia ipsi bonum, tunc enim bonitas Petri proponitur ut objectum formale talis actus: impletur enim in ipsis terminis, quod aliquod obliquum proponatur ut bonum amabile movens ad actum, quin sit objectum formale amatum per ipsum actum. Sic repugnat, quod sanitas proponatur mihi ut bonum amabile movens ad remendam medicinam, quin actus, quo volo medicinam, non attingat ut objectum formale sanatum sanitatem. Ex qua regula inferes plurima principia ad discernenda varia objectiva malitia voluntatis.

Objicies decimoquinto: in tantum peccat quis contra justitiam, & potest elicere actum compensativum propter honestatem compensationis, in quantum per illam actionem laeditur jus, vel dominium alterius: atqui jus, vel dominium Dei laedi à Creatura non potest: ergo &c. Confirmatur primo: jus proprietatis Dei est perfectissimum; sed si laedi possit, non esset perfectissimum: perfectissimum enim est illud jus, quod laedi non potest: ergo non potest dari virtus ad jus illud non laedendum, sed laesum resarciendum, magis quam callus, sed virtus ad reprimendos motus inhonestos in Angelo. Confirmatur secundo: si daretur talis justitia inter creaturam, & Deum, qui equum alteri injustè abstulisset injustus esset non solum in Dominum equi, sed etiam contra Deum, & deficiente Domino equi teneretur eum restituere Deo, ac proinde commisso quocumque peccato, statim teneretur peccator poenitere, acut in humanis teneretur statim restituere, ubi commode potest. Confirmatur tertio, scilicet, si volenti non sit injuria, quam quidem nullus patitur nisi iniustus: ergo neque sit injuria Deo scienti, & non impediendi, cum possit, hoc verum interpretativè, & moraliter est contentum in actionem illam.

Resp. dist. Major. in quantum laeditur jus, vel illud diminuendo, vel utendo, aut non utendo rebus Domini invito Domino, conced. laesum diminuendo jus, nego Major. & distincta Minor. nego consequen. Ratio est, quia cum jus Dei sit in ordine ad actus nostros liberos, & consequen. in ordine ad eos, qui possunt à nobis poni & non poni, quando exiguntur; si quando exiguntur, non ponantur, licet non laedatur jus Dei, diminuendo jus, cum in se sit inamabile, laeditur tamen non ponendo rem in vitro Domino, ad quam ex jure tenemur, ac proinde committitur injustitia. Ad primam confirmationem, concedo Major. & distincta ut supra Minor. nego consequen. quia de ratione perfectissimi dominii moralis non est, quod non possit perire

ab aliquo impediri in usu suarum rerum, sed solum quod habeat quis potestatem moralem aliquid exigendi tanquam suum, ita ut sine injuria negari ei non possit; alioquin non esset dominium morale perfectissimum, cum non esset dominium in actione creatas liberas.

139. Ad secundam confirmationem, concedo antecedens, & nego consequens, quia Dominium est potestas utendi re aliqua: cum autem Deus semper habeat potestatem utendi equo, prout voluerit, sub cuiuscumque sit potestate, non indiget ea restitutione, quā indiget homo. Imò satis ostendit Deus in scripturis, se nolle eo modo satisfactionē sibi fieri, quo hominibus, quibus bona ablata restitui debent, sed solum petiri sibi satisfactionē per veram poenitentiam. Quare qui peccavit contra Deum, non eliciendo actum charitatis, aut obedientiæ, non tenetur postea elicere alium actum charitatis, aut obedientiæ, ut ex fidelium praxi; & communi omnium sensu constat. Ex quo generalis ratio iustitiæ transcendens omnia peccata non obligat erga Deum ad hanc restitutionem offensæ realis; neque opus est eam in confessione explicare, cum jam comprehendatur sub quocumque peccato, sicut generalis ratio inobedientiæ erga Deum.

140. Si autem contineret non solum eam generalem rationem, sed insuper peculiarem in iustitiâ v. g. si quis Deum infamaret, falsam de eo doctrinam spargens, & esset periculum, ne latius seperet, ex communi fidelium sensu deberet eam statim revocare, & errorem illum ex hominum mentibus, quibus ipsum inseruerat, colere; illudque peccatum in confessione aperire. Satis enim ex hoc communi fidelium sensu inferitur, Deum huic juri non cessisse, neque restitutionem ad aliud tempus prolongasse. Ex quo magno discrimine inter Deum, & homines tenet communis hodie Theologorum Sententia apud Eximium Doctorem disp. 15. De poenitentia sect. 5. Tannerum disp. 6. quest. 6. dub. 3. Carleton disp. 43. sect. 5. & alios non obligari creaturam statim post peccatum admissum Deo pro illa injuria satisfacere, quia homines rebus suis spoliati non possunt, per se loquendo, eam independentiam habere ab aliis, quā si res suas retinerent: ideoque ad inopiam redacti, facilius contemnuntur, & vilipenduntur, Deus autem eam semper habet independentiam, nec omnia peccata provocant ad contemptum. Quare restitutio apud homines statim obligat; apud Deum verò ea solum, quæ peculiarem Dei contemptum, aut similem titulum haberet: de reliquis permittit hominibus compensationem pro tempore longiori, ut dicemus, cum agemus de præcepto poenitentiae.

141. Ad tertiam confirmationem distinguo antecedens: scienti, & volenti non retinere jus, cui potest cedere, concedo, scienti & volenti retinere jus, nego antecedens & consequens. Ratio est, quia stante voluntate, qua Dominus vult retinere jus ad rem suam, & omnes illius usus, facit

injuriā alteri, qui invito Domino re illa utitur. Talis autem voluntas præsumitur stare, donec non innoscat Dominum cedere juri suo. Quæ de causa voluntas, quæ cedit, dici solet voluntas signi contradistincta à voluntate non significativa cessionis: Recta enim ratio dicat, non esse utendum re aliena, nisi de licentia Domini, quæ per expositam voluntatem signi conceditur, non verò per puram voluntatem non impediendi, etiam cum commodè possit. Sic qui furem videns auferentem rem suam, non prohibet, patitur injuriā, & datur ei juxta leges actio in furem, eumque de injuria postulare poterit.

Sic etiam, dum quis patienter fert alterum, qui eum conviciis lacerat, & infamat, quem tamen corripere, & impedire potest, non propterea liberatur infamans à peccato injustitiæ, nec ab obligatione satisfaciendi, & famam restituendi. Sic injuriā maximam intulere martyribus Tyranni, esto illi libenti animo passi sint, se torqueri, & occidi. Nec sufficit ad cedendum præcisa traditio Physica rei suæ in circumstantiis, in quibus rectè præsumitur nolle Dominum juri suo cedere, ut patet in solvente usuris, cui in hoc fit injuria, & usurarius tenetur ad restitutionem. Quare sine voluntate signi à nobis exposta non fit cessio, aut translatio juris. Exinde cum voluntas Domini nolit cedere juri suo, ne offendantur, licet peccata permittat, non sufficit permissio, ne peccatum sit offensæ Dei. Cæterum de his latius agemus in tractatu De justitiâ. Hæc autem satis sunt ad solutionem præsentis difficultatis. Ex dictis

§. IV.

142. Est primò: non posse remitti offensam pro ipso instanti, pro quo committitur. Ratio est, quia in instanti, in quo committitur offensæ est contra voluntatem offensæ illam prohibentem, ac proinde contra ipsius jus satis manifestatum: adeoque repugnat, quod pro eo instanti daretur voluntas signi cessiva illius juris: daretur enim in illo instanti jus offensæ, adeoque daretur, & non daretur offensæ, quod ex ipsis terminis implicat, ut per se patet. Unde solum potest dari in illo instanti voluntas signi, quæ offensæ ostendat, quod pro signo sequenti desisteret ab illa voluntate, & cederet juri offensæ, quo offensæ destrueretur, & remitteretur. Sic in instanti, in quo Deus vult efficaciter producere Petrum, non potest simul velle illum non producere, licet possit in illo instanti elicere voluntatem destruendi Petrum, vel illum non conservandi in instanti sequenti. Scio plures Recentiores in hac questione plurimum immorari, sed opus non est tempus impendere in re, quæ ex principiis nostris adeo clarè deducitur, & quæ nullam afferit utilitatem, nec doctrinam ultra principia à nobis exposta. An verò remissio divinæ offensæ possit fieri non solum per formam intrinsecam, sed etiam per extrinsecam condonationem, solet hic exagitari. Cæterum quia anno proximo elapso tradita, & resoluta solidè, & ingeniosè fuit

fuit in tractatu De gratia, libenter illam omitto.

144.

Fit secundò, pro instanti, pro quo committitur offensa gravis Dei, dari verum jus ad inimicitiam inter Creaturam, & Deum. Ratio est, quia pro eo instanti datur vera offensa Dei, sive justitiæ strictæ, sive latæ opponatur: gravis autem offensa Dei, quandiu durat, indispensabiliter affert verum jus ad inimicitiam inter creaturam, & Deum: nequit enim Deus pro instanti, in quo durat illa offensa, eam non reprobare, ut legis suæ graviter transgressivam, ac proinde nequit non reprobare graviter causam per se illius actionis elicitivam, ex qua necessaria gravi reprobatione oritur necessaria gravis displicentia. Insuper actus ipse offensæ præfert creaturam creatori, & complacentiam creaturæ displicentiæ creatoris. Quibus positis existat in Supremo Domino verum jus ad inimicitiam, dixi in Supremo Domino; nam hoc jus ad inimicitiam non extat in Creaturæ offensa, utpote Creaturæ subjecta est Deo ut Domino, qui inter viatores talem prohibet inimicitiam, præcipiens, ne odio habeamus inimicos, sed ut illos diligamus, & ipsi, qui est per essentiam Judex, reservemus vindictam ex illo ad Rom. 12. *nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes, non vos metipsos defendentes carissimi, sed date locum iræ, scriptum est enim: mihi vindictam, & ego retribuam: dicit Dominus.* Hinc

145.

Fit tertio: offensam facti, & jus offensi esse metaphysicè inseparabilia. Ratio est, quia offensa facti stat in actione, quæ fit contra jus alterius nolentis tali juri cedere, imò prohibentis, ne fiat contra jus suum. Cæterum si non esset contra jus illius, jam non esset illius offensa: atqui est metaphysicè impossibile, quod actio sit contra jus offensi, & quod non detur jus offensi: ergo &c. Unde si actio est circa jus alterius, reverà dabitur jus alterius: & si actio est contra jus alterius in existimatione, dabitur jus alterius in existimatione. Fit quarto: remissionem offensæ dicere etiam duo inseparabilia, nempe & offensam extitisse, & illam destrui. Cæterum, cum offensa, quæ extitit non perseveret physicè, sed moraliter, destructio non debet tendere, ad faciendum, quod offensa non extiterit, sed ad tollendam denominationem moralem. Denominatio autem moralis stat in eo, quod offensa commissa denominat peccatorem debitorem, ad eum modum, quo furtum commissum denominat furem debitorem, donec ponatur, & admittatur satisfactio condigna, vel donec creditor, si ve offensus eliciat actum voluntatis æquivalentem tali satisfactioni condignæ, nimirum quo se placatum ostendat eodem modo, ac si posita, & admissa esset condigna satisfactio. Unde hic actus vocari solet cessio juris offensi: ac proinde est vera remissio. Exinde

146.

Fit quinto: non posse offensam existere Physicè, quin existat moraliter, benè verò è contra.

Ratio est, quia existere moraliter nihil aliud est, quam existere denominationem transgressionis juris offensi non remissam. Cum autem existat offensa pro instanti, pro quo committitur, & existit Physicè; exinde nequit existere physicè, quin existat moraliter. Pro instanti verò sequenti, si non remittatur, etsi non existat physicè offensa, manet tamen denominatio transgressionis juris offensi non remissa; ac proinde existit moraliter, quin physicè. Unde cum impossibilis sit illa transgressio, antequam offensa committatur, etiam est impossibile remissio offensæ ante commissionem offensæ: alio pro instanti, pro quo offensa committitur, esset, & non esset offensa, simulque esset, & non esset jus offensi. Norandum autem est, differre inter destructionem offensæ habitam per condonationem offensæ positam ab offenso, vel per condignam satisfactionem positam ab offenso: te, consistentem in eo, quod offendens habet debitum solvendi, aut patendi; ac proinde, si non solvat, ipsi imputatur, quando non destruitur offensa: Offensus verò non habet debitum condonandi; ac proinde si offensa per condonationem non destruitur, non imputatur offenso. Quare offendens vocatur causa conservativa offensæ, secus autem offensus.

Fit sexto: de potentia absoluta posse Deum remittere unum mortale sine alio: Ratio est, quia potest cedere juri offensi respectu unius, & non respectu alterius pro libito suo. Hoc autem in præsentī Providentiā non fit, quia Deus crevit non remittere unum mortale, alio non remisso, cum lethale remittatur per gratiam cum omni mortali impossibilem; ideoque dixit Deus penitentiam omnium peccatorum ad peccati remissionem. Quare auctor libelli de vera & falsa penitentia apud August. tom. 4. cap. 31. rectè inferit, Deum non fore fidelem in promissa aliter faceret: postquam enim totum eo capite nono declaravit ea, quæ separant veram penitentiam à falsa, & dixerit: *totum enim hominem sanavit in Sabbatho, quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, indicans penitentem oportere simul dolere de crimine orto in anima, & corpore; postea fecit ad finem capitis ita subjungit: Quodam extra impunitas infidelitatis est, ab illo, qui iustum, & justum est, dimidiam sperare veniam. Quo in lenius positā nimirum hac divina promissione, exponenda sunt testimonia dicentia, non posse Deum unum mortale sine alio remittere: homo autem, cui unum sine alio remitteretur, non esset Dei amicus, sed inimicus, non quidem ratione peccati remissi, sed ratione non remissi ad malum enim sufficit quicumque defectus. Unde illa cessio non esset amor amicitie, sed pietatis benevolentie, quo afficitur etiam*

Deus erga peccatores.

* *

DISP.

DISPUTATIO III.

DE OBJECTO MATERIALI, ET FORMALI
VIRTUTIS POENITENTIAE.

148. **N**on agimus in praesenti de objecto materiali Poenitentiae, sumpta virtute in tota sua latitudine; diximus enim à num. 20. & 67. omnes virtutes per se infusas voluntatis, utpote habentes objectum formale concomitans gratiam, posse exercere suum munus primum, quamvis nullum peccatum in subiecto praesupponatur, ac proinde posse elicere plures actus, qui neque sint dolor, neque detestatio de peccato commisso: adeoque neque actus poenitentiae theologiae, aut restrictae sumptae. Agimus ergo de eo objecto materiali, & formali, quod habet ille actus virtutis, à quo virtus illius elicitur, aut imperativa appellatur Poenitentia; sive quod idem est, vocatur poenitentia quā talis. Ceterum cum verus, & rigorosus poenitentiae actus ex intrinseca, & essentiali sua tendentia non solum sit fuga mali, sed etiam, aut semper, aut ferè semper sit amplexio boni: communis enim Theologorum contra Lugo, & Arriagam negat actus purè averfivos; illi autem, qui eos admittunt, fatentur, raro voluntatem purè averfivè se exercere, adeoque ita fugere malum, ut actus fugae à malo sit amplexio oppositi boni: ea de causa Theologi in praesenti quaerunt, quodnam sit objectum formale tum fugae, tum prosecutionis Poenitentiae quā talis.

SECTIO I.

Resolvitur controversia.

§. I.

49. **A**spero primò cum Eximio Doctore quæst. 2. sect. 1. Objectum materiale immediatum poenitentiae quā talis per modum fugae, non solum est peccatum à poenitente commissum, sed etiam lethalia omnia, quae ab illo possunt committi. Probatur primò: Illud est objectum materiale immediatum poenitentiae quā talis per modum fugae, quod immediatè fugere potest poenitentia per illum actum, per quem poenitentia denominatur: atqui poenitentia per talem actum non solum potest immediatè fugere peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quae ab illo possunt committi: ergo &c. Probatur Min. Poenitentia quā talis, ut constat ex dictis à num. 15. & 94. elicit actum, qui est animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: sed talis actus, ut per se patet, non solum immediatè fugit peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quae ab illo possunt committi, imò si non ita fugeret, non esset sufficiens ad impii justificationem, ut in secunda parte hujus tractatus constabit: ergo &c.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Confirmatur. Actus poenitentiae quā talis sufficiens ad justificationem impii cum Sacramento, sive sit actus poenitentiae universaliter, & theologicè sumptae, sive poenitentiae in restrictione scholasticè acceptae, ita fugit offensam lethalem Dei, ut voluntatem peccandi excludat: atqui actus fugiens peccata commissum, simulque excludens voluntatem peccandi lethaler non solum respicit immediatè, tanquam objectum materiale per modum fugae, peccatum à poenitente commissum, sed etiam omnia lethalia, quae ab illo possunt committi: ergo &c. Consequenter, & Min. patet: quia si peccator proponat ex infinitis peccatis moralibus possibilibus nullum lethale committere præter hoc, evidens est per illum actum non excludere voluntatem peccandi lethaler. Maj. verò probatur: actus poenitentiae theologicè sumptae expositus à Tridentino est contritio, sive perfecta, sive imperfecta: atqui ea contritio non solum dolo de peccato commisso, sed etiam excludit voluntatem peccandi lethaler: ergo &c.

Prob. Min. Si est contritio perfecta, ita est incompossibilis cum voluntate peccandi lethaler, ut sit ultima dispositio ad gratiam, adhuc extra Sacramentum, ut definit Tridentinum. Si verò est contritio imperfecta, seu attritio, non potest esse verus poenitentiae actus ad justificationem impii in Sacramento sufficiens, si hanc voluntatem peccandi non excludat, ut constat ex ipso Tridentino sess. 14. c. 4. dicente: *illam verò contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, & poenarum metu communitè concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, — quamvis sine Sacramento poenitentiae per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento poenitentiae impetrandum disponit: ergo &c.* Confir. In eo distinguitur actus poenitentiae sufficiens cum Sacramento ad justificationem impii ab aliis, qui possunt elici à poenitente; quod iste, vel extra, vel saltem intra Sacramentum sufficit ad justificationem; alii autem non ita, sed ad remissionem venialis, aut quid simile, ut suo loco dicemus: atqui licet in hac Providentia possit remitti unum veniale, alio non remisso, non ita evenit in mortali, quod in hac providentia nequie remitti, alio mortali non remisso: ergo licet actus poenitentis circa veniale non debeat esse fuga respectu omnis venialis; actus poenitentiae theologicè sumptae circa mortale non remissum debet esse fuga respectu omnis mortalis.

Respondebis primò cum Dicastillo, non requiri ad actum verum poenitentiae theologicè sumptae circa mortale non remissum propositum

Q g g g

adhuc

adhuc virtuale non peccandi de cætero, sed sufficere propositum non committendi iterum peccata, de quibus se penitens accusat, aut quæ commisit; ac proinde Penitentiam non respicere tanquam immediatum objectum materiale, aut virtuale peccata, quæ committi possunt. Ratio ejus est, quia ille est verus actus penitentiae theologicæ sumptæ circa mortale non remissum, qui ex Tridentino requiritur ad valorem Sacramenti, licet non sufficiat ad Sacramenti fructum, adeoque maneat Sacramentum validum, & informe, sicuti de Baptismo diximus in suo tract. à n. 24. Ad valorem autem Sacramenti penitentiae sufficit propositum non committendi iterum peccata, de quibus penitens se accusat, aut quæ commisit, licet non sufficiat ad fructum Sacramenti. Cæterum responso ista, & falsa est, & rationem nostram nequaquam dissolvit. Quapropter

#53.

Contra primò: Licet ille actus non haberet pro objecto materiali omnia lethalia, quæ à penitente possunt committi, non repugnat alter actus à penitentia quæ tali elicitus, qui fugiat ea omnia lethalia, sed hoc sufficit, ut ea omnia sint objectum materiale penitentiae per modum fugæ, ut per se patet: ergo &c. Contra secundò: Ut aliquod sit objectum materiale unius Scientiæ non requiritur, quod attingatur ab omni actu illius Scientiæ quæ talis, sed sufficit, quod ab aliquo actu illius scientiæ quæ talis attingatur, ut omnibus philosophis, & theologis notum est. Sic ut tres operationes intellectus sint objectum materiale logicæ, non requiritur, quod per quemcumque actum logicæ attingantur omnes intellectus operationes, sed sat est, quod per diversos actus logicæ attingantur. Pariter ut Astra sint objectum materiale Astronomiæ non requiritur, quod per quemcumque illius actum attingantur omnia Astra, sed sat est, quod circa ea per diversos actus versetur: atqui penitentia quæ talis potest per aliquos suos actus versari circa omnia lethalia, quæ à penitente possunt committi, ea nimirum fugiendo per actus, qui sint dolor de commissis, & propositum nunquam peccandi de cætero: ergo &c.

#54.

Contra tertio. Non peccare de cætero, est nullum peccatum in posterum committere saltem ex illis, quæ impediunt gratiam Sacramenti, de quo ibi Tridentinum agit, ut legenti constabit: atqui quodcumque lethale impediret gratiam Sacramenti: ergo propositum non peccandi de cætero, de quo ibi agit Tridentinum, se debet extendere ad quodcumque lethale. Contra quartò: Ut quis in hoc instanti præsentis dicatur non peccare lethaliter, non sufficit, quod in hoc instanti vitet unum, aut plura peccata ex his, quæ commisit, sed requiritur, quod omnia omnino peccata lethalia vitet: etenim si aliquod committat, jam non est verum, quod non peccet lethaliter in posterum, requiritur, quod in posterum nullum lethale committat: sed non peccare lethaliter saltem de cætero est non peccare sal-

tem lethaliter in posterum: ergo &c. Contra quintò: Ut paries in posterum non sit altus, non sufficit, quod sit privatus hac, vel illa albedine, sed requiritur, quod nullam albedinem habeat, & sic de millenis aliis exemplis: ergo ut homo proponat non peccare saltem lethaliter de cætero, non sufficit, quod proponat non peccare in posterum hæc, vel illa peccata lethalia commissa, de quibus se accusat, sed omnino requiritur, quod proponat nullum peccatum lethale in posterum committere. Ex quibus facile impugnatur aliorum responso, quam jam subijcio.

Respondebis secundò cum Gaspare Martini disp. 6. de Penitentia, quem aliqui Recentiores sequuntur, etsi fateantur nostram opinionem in praxi tenendam. Dicunt enim, neque ad valorem, neque ad effectum Sacramenti requiri propositum, aut virtuale, aut implicitum vitandi omnia mortalia, sed sufficere propositum non reincidenti in commissis, cum carentia propositi actualis peccati. Ratio eorum est, quia penitens tantum tenetur dolere de peccatis commissis, non verò de aliis, quæ non commisit: cum autem propositum solum debeat correspondere dolori, sufficit, quod se extendat ad peccata commissa, & non ad ea omnia quæ possunt committi; unde talis penitentiae actus non debet habere pro objecto adhuc virtuale omnia lethalia, quæ penitens posset committere. Hæc autem responso, sicuti & præcedens, & est falsa, & rationem nostram non dissolvit. Quapropter

Contra primò: Licet non esset necessarium, quod penitentia quæ talis illum actum eliceret, posset tamen verè, & propriè elicere illum actum, quo fugeret omnia lethalia, quæ à penitente possent committi: sed hoc sufficit, ut respiciat tanquam objectum materiale immediatum per modum fugæ ea omnia lethalia, ut videtur ex n. 153. ergo &c. Contra secundò: Quia responso non bene consonat cum doctrina Trid. exigentis propositum vitandi omnia peccata, quæ Sacramenti gratiam impediunt, ut in de cætero infra; & in secunda parte hujus tractatus quando agemus de actibus penitentis, quæ Christi institutione sunt pars essentialis Sacramenti, & diximus aliquid à n. 154. expolito.

Assero secundò: Peccata venialia sunt etiam objectum materiale immediatum penitentiae, quæ talis per modum fugæ. Probat: peccata venialia participant rationem offensæ Dei à penitente commissæ: etenim non solum sunt contra fervorem charitatis negativè, sicuti impetitiones morales, & purus reatus peccati; sed etiam positivè, quatenus fundant jus ad veniam quam de causa licet purus reatus peccati, aut impetitiones morales non sint materia sufficiens Sacramento penitentiae, etsi non necessaria, ut docet Trid. sess. 14. cap. 5. dicens: Nam venialia, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quæ

quamquam recte, & utiliter, citraque omnem
presumptionem in confessione dicantur, quod pio-
rum hominum usus demonstrat, taceri tamen
circa culpam, multisque aliis remediis expiari
possunt: atqui actus poenitentiae quā talis per
modum fugae immediatē fugit, quidquid parti-
cipat rationem offensae Dei commissae à poeni-
tente: ergo &c. Maj. & Consequen. tenent.
Minor verò patet, quia actus poenitentiae, quā
talis, utpote dolor, & desertatio de peccato
commissio retractat offensam contra Deum com-
missam: ergo immediatē fugit, quidquid parti-
cipat rationem offensae Dei commissae à poeni-
tente. Ex dictis

#58.

Fic primò: peccatum habituale esse objectum
immediatum poenitentiae quā talis per modum
fugae: Ratio est, quia est offensā Dei nondum
deleta, & à poenitente commissā: sed talis of-
fensa Dei est objectum immediatum poeniten-
tiae quā talis: ergo &c. Propter eandem ratio-
nem opus externum constituens unum pecca-
tum cum interno est objectum poenitentiae, quā
talis per modum fugae, cum illud concretum
ex interno, & externo sit vera Dei offensā a-
verrenda à poenitente, ut dicitur in tractatu De
peccatis, & in confessione explicanda, ut in se-
cunda parte dicemus. Imò & peccata, si dari
possint absque advertentia ad Deum, erunt ob-
jectum poenitentiae, cum talia verè displicerent
Deo, ejusque offensionem promererentur: ipse
enim ut creator naturae rationalis, ejusque ca-
put morale, odio habet ea, quae sunt contra di-
ctamen rationis naturalis: sicut pater, qui est
caput filii, odio habet offensas contra filium si-
ne advertentia ad ipsum patrem. Adverten-
dum tamen est circa peccatum habituale: id,
quod illud addit supra actuale, non esse offen-
sam, sed carentiam destructionis offensae com-
missae, adeoque secundum illam reduplicatio-
nem non esse objectum poenitentiae quā talis.
Quae ratio eodem modo militat pro lethali di-
missio, quod poenitens committit: si enim consi-
deretur reduplicando supra rationem remissi,
non est objectum poenitentiae: bene verò, si con-
sideretur secundum rationem offensae commis-
sae: eo namque modo est materia sufficiens Sa-
cramento poenitentiae, ut constat ex num. 54.
& dicemus in secunda parte hujus tract. ac pro-
inde & est objectum immediatum poenitentiae
quā talis.

#59.

Fic secundò: Peccatum Originale non esse
objectum immediatum poenitentiae quā talis
per modum fugae. Ratio est, quia peccatum
originale non est peccatum commissum, sed
contractum ex pravā alienae voluntatis deter-
minatione: sed actus poenitentiae, ut constat ex
Trident. & Florent. citatis num. 2. & 15. est
dolor, & desertatio de peccato commissio: ergo
&c. Quae est etiam ratio, propter quam non te-
nemur dolore de originali, neque tenentur adul-
ti ad Baptismum accedentes. Confirmatur: de-
testatio de peccato commissio est retractatio pec-
cati facti: sed poenitens non potest retractare,

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 14

quod ab ipso factum non fuit: retractatio enim
cadit supra actum, sive opus pravi elicitum ab
eo, à quo postea retractatur (quo comprehendi-
mus peccatum omissionis, si possibile sit) sic ego
voluntatem Petri retractare non possum; quod
etiam evenit in proposito: propositum enim ef-
ficax, quod Petrus non peccabit de cetero, non
elicitur à mea voluntate, sed à voluntate Petri,
ut per se est evidens. Exinde

160.

Fic tertio: peccatum alienum non esse obje-
ctum materiale poenitentiae quā talis per mo-
dum fugae. Ratio est, quia peccata aliena non
sunt peccata à nobis commissā: atqui virtus so-
lū denominatur poenitentia ab actu illius ver-
sanre circa peccata à poenitente commissā, ut ex
Trident. & Florent. diximus num. superiori,
& constat ex testimoniis scripturae, & SS. PP.
adductis à num. 16. & ex S. Thom. num. 76.
in quibus dicitur actum poenitentiae versari cir-
ca iniquitates à poenitente commissas: ergo &c.
Quapropter Div. Thom. in 4. distinct. 17. art.
2. quaest. 2. ait: *Ad primum ergo dicendum*
quod contritio non est de peccato ratione substan-
tiae actus tantum, quod ex hoc non habet ratio-
nem mali, neque iterum ratione deformitatis
tantum, quia deformitas de se non dicit ratio-
nem culpa, sed quandoque importat penam. De-
bet autem de peccato esse contritio, in quantum
importat utramque deformitatem ex actu vo-
luntatis provenientem, & hoc non est in peccato
originali, & ideo de eo non est contritio. Et in
eodem articulo: ad quintam questionem dicen-
dum, quod illud idem contritio, quod prius du-
rum, & integrum fuit. Unde patet, quod con-
tritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati du-
ritia praecessit, & sic de alienis peccatis non est
contritio. Et ibidem ad sextum. Quantum ergo
ad principium contritionis, oportet, quod sit de
singulis peccatis, quae quis in memoria habet: sed
quantum ad terminum, sufficit, quod sit una com-
munis de omnibus, tunc enim ille motus agit in vi
omnium dispositionum precedentium: Unde

161.

Fic quarto: malum poenae prout contradi-
stinctum à malo culpae, & offensae Dei, non esse
objectum aversionis, & poenitentiae, quā talis.
Ratio est, quia actus poenitentiae, quā talis non
fugit illud malum poenae: deinde reatus ad ta-
lem poenam contradistinctus à malo culpae non
est offensā, ut constat ex S. Thom. citato num.
superiori: Sic Regulae Religionum obligantes
sub poena, & non sub culpa, relinquunt in trans-
gressibus reatum poenae, & non reatum cula-
pae: reatus enim ad poenam purè talis stare por-
est inter amicos, nec affert ullum jus ad aversionem
quantumvis levi amici, sicut affert pec-
catum veniale. Sic quando duo amici ludunt,
qui perdit in ludo, habet reatum poenae, & tenetur
alteri solvere debitum; quin reatus ille affe-
rat jus ad aversionem, vel minimam amicitiae
de causa dolor de reatu puro poenae non est do-
lor de peccato commissio, ac proinde non est
sufficiens ad praestandam denominationem
poenitentiae virtuti, à qua elicitur. Exinde

Ggg g 2

sum

cum imperfectiones morales solum afferant reatum poenae, non sunt obiectum immediatum poenitentiae, quia talis. Quapropter licet ab eadem virtute possint elici ejusmodi actus circa imperfectiones, reatum poenae, peccatum originale, peccata aliena, & sic de aliis, non erunt actus poenitentiae, quia talis theologicè sumptae, sed virtutis, quae per illos actus diversas alias suscipit denominationes, ut ex argumentorum solutione constabit.

§. II.

162.

A Sfero tertio: Obiectum materiale immediatum poenitentiae, quia talis per modum prosecutionis sunt ea omnia bona, quae actus poenitentiae ut talis elicere potest ad sui finis consecutionem. Probatum primò: actus poenitentiae, quia talis non solum est dolor, & desertio de peccatis commissis, sed etiam propositum non committendi peccata de cetero; atqui non committere peccata de cetero saepius est facere bona: ergo illa bona continentur sub obiecto materiali prosecutionis actus poenitentiae, quia talis. Maj. & Conseq. tenent; Min. verò Probatum: in instanti, in quo obligat praeceptum amandi Deum, diligendi proximum, parendi superiori, succurrendi indigenti, & sic de aliis, non peccare est elicere actum amoris Dei, dilectionis proximi &c. ergo tunc non committere peccata de cetero est idem, ac facere bona. Conf. omnia bona ut conducentia ad finem sunt obiectum materiale prosecutionis virtutis respicientis finem: ergo ea omnia bona conducentia ad finem poenitentiae quia talis, sunt obiectum materiale prosecutionis virtutis poenitentiae quia talis.

163.

Prob. 2. Virtus poenitentiae, quia talis, sive generaliter, & absolute, sive in restrictione scholastica consideretur, est elicitive actus averfivi à malo, & promotivi boni: ergo sicut habet pro obiecto materiali fugae mala, à quibus avertitur, habet etiam pro obiecto materiali prosecutionis ea bona, quae promover. Conf. poenitentia quia talis tendit ad odium veteris vitae, & ad propositum, & inchoationem vitae novae: sed hoc est tendere ad fugienda mala, & amplectenda bona conducentia ad finem poenitentiae quia talis: ergo &c. Conseq. tenet, & Min. videtur per se nota. Maj. verò constat ex Trid. sess. 14. cap. 4. de actu poenitentiae, sive contritione praescindente à perfecta, & imperfecta ita dicente: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitae novae propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud, projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus praevaricati estis: ergo &c.* Ex dictis

164.

Fit 1. poenitentiam universaliter, & theologicè sumptam habere pro obiecto materiali immediato ea omnia, ad quae se extendere potest actus contritionis, quia talis ab illa virtute elicitus. Sic actus contritionis quia talis elicitus

à charitate potest peccatum fugere, sicut amare Deum propter se ipsum, sive propter divinam bonitatem, adeoque divina bonitas non solum erit obiectum formale, sed etiam obiectum materiale per modum prosecutionis illius virtutis poenitentiae quia talis: idemque modo dicendum de aliis virtutibus universalibus voluntatis; ex doctrina tradita à num. 67. Fit 2. poenitentiam specialem in restrictione Scholastica acceptam, utpote respicientem obiectum poenitentiae, à quo denominatur in ratione poenitentiae secundum rationem compensationis juris Dei offensi, respicere pro obiecto materiali per modum prosecutionis omnes omnium virtutum actus, prout invenit in illa honestatem talis compensationis, ex dictis num. 79. & 85. poenitentia enim specialis non fingit eos actus poenales, & meritorios, sed potius amplectitur ad satisfaciendum pro offensa, in qua eos respiceret non quidem ex motivo satisfactionis, sed ex motivo satisfaciendi pro peccato poenae; jam ille actus, cum non elicitur actus poenitentiae, quia talis ex n. 161. non est actus poenitentiae, de qua loquimur. Vide à n. 184.

Assero 4. cum Exim. Doct. disp. 2. sect. 1. num. 2. Obiectum formale poenitentiae, quia talis universaliter, & theologicè sumptae non est unum, & idem pro omnibus poenitentiae actibus, sed diversum pro diversitate virtutum potentium elicere talem poenitentiam actum. Prob. facile ex dictis à num. 67. Virtutes universales voluntatis potentes elicere virtutum actum poenitentiae universaliter, & theologicè sumptae, aliae sunt virtutes theologiae, nimirum spes, & charitas, aliae vero morales, nimirum obedientia, gratitudo, religio, justitia, & aliae ex dictis à num. 67. atqui obiectum formale harum virtutum non est unum, & idem, sed est diversum pro diversitate talium virtutum: ergo actus poenitentiae, qui ab illis possunt elici, non respondent unum, & idem obiectum formale, sed diversum pro diversitate talium virtutum.

Assero 5. Obiectum formale poenitentiae in restrictione Scholastica acceptae est honestas compensativa divini juris, sive latae, sive strictae sumpti. Prob. 1. virtus poenitentiae acceptae in restrictione Scholastica est illa, quae operatur ad compensandam offensam Dei per verum poenitentiae actum; sed talis virtus habet pro obiecto formali honestatem compensativam divini juris, sive latae, sive strictae sumpti: ergo &c. Consequ. tenet, & Maj. constat à num. 76. Min. verò Probatum: obiectum formale talis virtutis compensativae tale est, ut ex illo elici possit non solum actus, qui sunt vera actualis poenitentia, ac proinde & supponunt peccatum à poenitente commissum, sed etiam actus, qui poenitentia non sunt, adeoque non supponunt peccatum commissum: sed talis est honestas compensativa Divini juris, sive latae, sive strictae sumpti: ergo &c. Maj. constat à num. 90. Min. Probatum: hujusmodi honestas compensativa

vinijuris ex se indifferens est ad compensa-
tionem, vel reparativam, vel preservativam, vel
juxta exigentiam, vel juxta juris condignita-
tem: atqui ex honestate ita indifferente possunt
elici actus praesupponentes, & non praesuppo-
nentes peccatum, ut per se est evidens, & con-
stat ex n. 124. ergo &c.

167. Prob. 2. Specialis poenitentiae virtus, utpo-
te divini juris compensativa, solum potest ha-
bere pro objecto formali, vel jus divinum, vel
honestatem compensativam, ut ipsi adversarii,
cum quibus disputamus, fatentur: atqui non
habet pro objecto formali jus divinum: ergo
habet honestatem divini juris compensativam.
Prob. Min. divinum jus, utpotè identificatum
cum ipso Deo consistit in ipsa natura divina, ra-
tione cujus est Dominus, ac proinde est praedi-
catum divinum: atqui specialis poenitentia vir-
tus non habet pro objecto formali praedicatum
divinum; aliter ex dictis a n. 95. esset theolo-
gica, & non moralis, contra id, quod ipsi adver-
sarii defendunt: ergo &c.

168. Conf. non minus praerequitur ad actum
obedientiae praevia cognitio praecepti, aut in-
structionis voluntatis superioris, quam ad actum
compensativum divini juris praerequitur co-
gnitio divini juris: atqui objectum formale o-
bedientiae non est voluntas superioris, sed ho-
nestas objectiva rei praeceptae: ergo neque ob-
jectum formale virtutis compensativae erit jus
divinum, sed honestas objectiva compensativa
juris divini Prob. Conseq. Ideo voluntas supe-
rioris non est objectum formale obedientiae, be-
ne verò honestas objectiva rei praeceptae, quia
objectum formale obedientiae est illa honestas
praecepta, quae adimpletur voluntas superioris;
& voluntas superioris neque est praecepta, ne-
que sui adimpletiva; adimpletur autem per ho-
nestatem objectivam rei, quae praecipitur; atqui
eadem omnino ratio militat in nostro casu, cum
jus divinum non compensetur per se ipsum, sed
per honestatem, quae apponitur à compen-
sante: ergo &c. Ex dictis

169. Fit primò: posse poenitentiam exercere suum
actum non solum circa peccatum à poenitente
commissum, & nondum condonatum, ut patet
in veniali, sed etiam circa peccatum habituale,
quamvis aliquis per revelationem sciret esse jam
condonatum. Ratio communis est; quia dum
sumus in statu dolendi, semper possumus dolo-
re, & detestari peccatum; quod contra Deum
commisimus, ipsique offerre compensationem
ex condignitate divini juris, licet non ex exi-
gentia; quatenus jam tunc illam non exigit jus
divinum, quando peccatum est condonatum:
peccator enim licet per totam vitam intensissi-
mos virtutum actus exerceret, nunquam posset
de condigno satisfacere pro offensa lethali, adeo-
que quando remittitur, Deus condonat illam,
& cedit juri exigentiae. Qua de causa verè di-
cere potest peccator: peccavi, & non satisfaci
pro offensa: ex quo manet ea, quae vocatur con-
dignitas juris ad offerendam majorem semper

compensationem. Quinimò etsi peccator con-
dignè satisfecerit pro veniali, ut multi defen-
dunt ita fieri posse de facto, adhuc potest pecca-
tor de facto offerre satisfactionem, quasi supe-
rabundantem pro illo, cum dignum sit divinum
jus tali compensatione. Sic qui beneficium
accepit potest esse gratus, non solum praeben-
do aequale beneficio, sed etiam superabundans,
ut magis hoc modo suam ostendar gratitudi-
nem: ergo etiam poenitentia, praesupposita
cognitione juris divini, quod laesit, ut magis
ostendar suum de peccato dolorem, etiam re-
missio jam perfecte peccato quoad omnia, po-
test offerre Deo majorem; & majorem compen-
sationem. Sicut enim gratitudo non est indi-
visibilis, sed major, & major esse potest, dum
gratificatio moveatur à beneficio accepto; ita
& compensatio major, & major esse potest,
dum moveatur contritio ab offensa contra De-
um commissa. Video in hac communi ratione
posse immisceri plures quaestiones de voce, ea
de causa aliam universaliorem dabimus num.
183.

Fit secundò: Virtutem poenitentiae quae ta-
lem theologicè sumptam semper respicere De-
um saltem in obliquo. Ratio est, quia sem-
per dolo de offensa Dei: sed dolor de offensa
Dei necessariò respicit Deum saltem in obliquo:
ergo &c. Quapropter poenitentia philosophi-
cè sumpta de qua num. 2. cum indifferens sit,
ut contrahatur ad opus factum contra homi-
nem, vel ad offensam contra Deum, etiam est
indifferens; ut contrahatur ad poenitentiam
particularem theologicam, vel non theologi-
cam. Propter eandem rationem poenitentia
grammaticaliter sumpta, de qua eo n. 3. cum
indifferens sit, & ad bonam, & ad malam, ad
naturalem, & supernam, ad haec omnia mem-
bra contrahibilis est. Possibilem autem esse
habitum poenitentiae naturalem communiter
supponitur à Theologis. Ratio est, quia na-
turaliter cognoscitur peccatum esse difforme ra-
tionali, ut constat ex n. 10. ac proinde & ca-
piti naturae rationalis, quod est Deus, adeoque
potest voluntas viribus propriis illud detestari
per actum poenitentiae, neque hoc excedit ejus
vires: atqui ex repetitione talium actuum gi-
gnitur habitus facilitans voluntatem ad similes
actus eliciendos, in quo stat habitus, seu virtus
naturalis poenitentiae ex dictis à num. 3. ergo
&c. Haec autem est ratio, propter quam anti-
qui Philosophi cum Platone lib. 10. de legibus
poenitentiae virtutem cognoverunt. Sic etiam
Ovidius 1. de Ponto de Diis suis agebat:

*Sapè levant poenas, ereptaq; lumina reddunt;
Dum bene peccati poenuisse vident.*

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

S. I.

○ Biciēs primò contra primam assertionem: 171.
Plures sunt actus poenitentiae non se ex-
tendi
Ggg g 3

tendentes ad omnia peccata lethalia commissa : ergo non sunt ea omnia obiectum materiale immediatum poenitentiae per modum fugae. Probatur Antecedens : qui commisit duo peccata, & unus invincibiliter obliviscitur, si eliciat contritionem contra unum propter peculiarem illius peccati turpitudinem, elicit verum actum poenitentiae; sed talis actus non se extendit ad omnia lethalia commissa : ergo &c. Respondeo, permitto Anteced. cum sua probatione, & nego Conseq. quia licet illud peccatum non attingatur ab isto, potest attingi ab aliis poenitentiae actibus, quod sufficit, ut sit obiectum immediatum poenitentiae, ex dictis à n. 153. Unde argumentum nullius est roboris. Dixi autem permitto Anteced. quia si sermo sit de poenitentia theologicè sumpta ad justificationem impii, & ad valorem Sacramenti requisita, est fallum omnino : nam ille dolor se debet extendere ad omnia commissa nondum condonata, ut latè dicemus infra, & in 2. parte hujus tract. & constat ex Trid. cit. n. 163. de contritione ad valorem Sacramenti requisita dicente, esse odium vitae anteaetæ : quod non haberet, si ad ea omnia peccata non se extenderet.

172.

Objicies 2. instando simul solutionem ex doctrina P. Arriagæ : Licet poenitentia non attingat peccata aliena per omnes suos actus, potest tamen illa attingere per aliquos actus, de eis dolendo, simulque desistendo : atqui hoc non obstante peccata aliena non sunt obiectum materiale poenitentiae ex dictis n. 160. ergo licet per aliquos suos actus possit attingere omnia lethalia, quæ à poenitente possunt committi, non proinde erunt ea omnia peccata obiectum materiale poenitentiae. Conf. 1. Poenitentia potest fugere per suos actus ea omnia peccata, in quibus militat eadem ratio sui obiecti formalis, nimirum offensæ contra Deum commissæ : sed ista ratio non solum militat in peccatis propriis, sed etiam in alienis : ergo &c. Conf. 2. Circa peccatum originale proprium poenitentis, & circa purum reatum poenæ potest exercere aliquos suos actus : atqui peccatum originale, & purus reatus poenæ non exinde sunt obiectum materiale poenitentiae : ergo &c.

173.

Resp. dist. Maj. per aliquos actus poenitentiae qua talis, nego; per aliquos actus, à quibus non denominatur poenitentia, conc. Maj. & distincta Min. nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus denominatur poenitentia à quocumque doloris actu, quem potest elicere circa peccata, sed debet esse circa peccata ab ipso poenitente commissa, ut constat ex n. 159. Unde dolor circa peccata aliena non est actus poenitentiae qua talis, ac proinde peccata aliena non sunt obiectum poenitentiae qua talis. Sic apud adversarios in Christo, & Deipara non fuit poenitentia qua talis, & tamen dolebant valde de peccatis alienis. Hinc ad 1. Conf. dist. Maj. per suos actus, qui omnes sint actus poenitentiae qua talis, nego; qui ad hanc, vel ad aliam denominationem diversam pertineant, conc. Maj. & dista

Min. nego Conseq. ut constat ex dictis : Si enim eodem obiecto iustitiæ possunt elici plures actus, quin exinde sint omnes restitutorio, neque denominent iustitiam restituentem. Ad 2. Conf. distinctis præmissis ut supra, nego Conseq. quia peccatum originale, non est peccatum commissum, neque purus reatus poenæ offensæ Dei, ut constat ex dictis à n. 159. ac proinde actus circa talia obiecta elicit non sunt actus poenitentiae qua talis.

Objicies 3. instando simul solutionem. Peccatum originale est commissum ab Adamo tanquam à capite, adeoque *inest unicuique proprium*, ut definit Trid. sess. 5. in decreto de peccato Originali : ergo possumus illud verè retractare non minus, quam peccata commissa, ac proinde erit immediatum obiectum poenitentiae qua talis. Prob. Conf. Quando quis per procuratorem init contractum aliquem, potest postea propriè illum retractare : ergo & nos poterimus retractare peccatum commissum ab Adamo tanquam à capite, sive tanquam à procuratore nostro. Conf. Adultus, qui plura commisit peccata, potest, antequam baptizetur, elicere veram contritionem, quæ potest, non solum remittere peccata commissa, sed etiam peccatum originale : ergo non solum peccata commissa, sed etiam peccatum originale erit obiectum poenitentiae qua talis.

Resp. conc. Antec. & nego Conseq. Ad prob. conc. Antec. & nego Conseq. Ratio est, quia circa actum procuratoris habui ego voluntatem actualem propriam, quæ saltem dedi ei mea vices, & consensi in illius actionem; circa peccatum verò Adami nullam propriam habui voluntatem actualem, adeoque nullus manet locus propriæ retractioni : unde dolendo, & satisfaciendo pro illo, doleo, & satisfacio pro peccato contracto, non verò pro commissum, quod requiritur ad actum, & obiectum poenitentiae qua talis, ut ex Scripturis, Conciliis, & PP. diximus n. 160. Ad Conf. dist. Antec. potest elicere veram contritionem circa peccata commissa, conc. circa peccatum originale, nego Antec. & Conf. quia posita ea contritione confertur gratia remissiva cujuscumque mortalis tam habitualis, quam originalis : adeoque tunc originalis remitteretur per gratiam obtentam à contritione, non quidem elicita circa ipsum, sed circa peccata commissa. Vide à n. 179.

Objicies quartò contra secundam Allectionem. Si peccata venialia essent obiectum materiale poenitentiae qua talis, daretur habitus debitorius venialium : sed talis habitus non datur ex dictis à n. 90. ergo &c. Resp. conc. Maj. & nego Min. quia in præsentī Providentia omnes habitus per se infusi sunt delectivi venialium : ad eandem quippe virtutem per se infusam, ad quam debet trahere ad se suum bonum, spectat etiam contrahere ad se oppositum malum, ut constat à n. 8. cum autem peccatum veniale sit malum oppositum bono virtutis, exinde potest virtus remittere ad illius delectionem. Ille autem habitus non datur

set purè delectivis venialium, ex dictis à n. 90. eum posset exercere suum munus primum nullo præsupposito peccato in subiecto. Quapropter habitus purè delectivus venialium esset supervacaneus in hac Providentia; cum in specie cuiuscumque virtutis datur habitus nobilior præstans effectum, quem ille præstaret, cum se extendat ad delenda venialia, & impedienda mortalia.

Propter hanc rationem docent plures cum Arriaga disp. 4. sect. 3. non solum in hac Providentia; verum etiam de potentia absoluta repugnare habitum virtutis purè delectivum venialium, quia tota malitia venialis continetur in mortali, & non è contra: cum autem ille, qui virtuosè fugit venialia, illa fugiat propter eorum inhonestatem, imperceptibile apparet, quomodo honestè se gerat, si curet fugere inhonestatem, quando sit minor, & non curet eam fugere, si sit maior. Qualis enim habitus virtuosus esset, qui noller furari unum obolum, & tamen non curaret furari centum duplones, ubi tota est turpitudine; quæ in furto unius oboli, & alia incomparabiliter major? aut qui noller penas Purgatorii, & non curaret de penis Inferni, ubi sunt illæ, & alie tantò majores? Qui noller dolorem levem pati, & non curaret de gravi, aut qui veller satisfacere Deo pro exiguis, & non pro majoribus? Sanè virtus penitentiae, etsi non offerat Deo satisfactionem æqualem pro mortalibus, quia non potest, ex se non refugeret æqualem si posset; ac proinde non refugit offerre illam, quæ continetur in sphaera suæ satisfactionis possibilis puræ creaturæ.

Obijcies tamen quintò instando simul solutionem. Non repugnat, imò de facto datur in hac Providentia Sacramentum Penitentiae per se primariò tendens ad delenda peccata commissa: ergo non repugnat, imò de facto dabitur in hac Providentia habitus penitentiae per se primariò delectivus peccatorum. Rerorquoque argum. primò: non repugnat, imò de facto datur in hac Providentia gratia habitualis absque consortio Sacramenti Penitentiae: ergo & absque consortio habitus Penitentiae. Secundò: non potest dari in hac Providentia Sacramentum Penitentiae sine actu penitentis, ergo neque habitus penitentiae. Resp. deinde conc. Anteced. & nego Conseq. Ratio est, quia habitus penitentiae, sicuti & omnes habitus per se infusi in hac providentia radicanur in gratia, adeoque sunt per se in Anima, quandocumque est gratia; cumque sint ad exercendum suum munus primum, operando honestè, augendo gratiam, & merendo gloriam; quod per se non requirit, ut anima peccaverit: anima enim non indiget peccato ad operandum honestè augendo gratiam, & merendo gloriam: ea de causa habitus per se infusi non prærequirunt in hac Providentia ad exercendum suum munus primum, quod in eorum subiecto peccatum præcesserit; at verò Sacramentum Penitentiae non est comes gratiae, neque datur per se ad augen-

dam, sed ad acquirendam gratiam, cum sit Sacramentum mortuorum; eaque de causa est per se delectivum peccati, cum quo gratia non infunditur. Unde munus suum exercet in peccatore, quod habitus per se infusus exercere non posset ex dictis n. 90. cum talis habitus non sit habitus mortuorum, sed vivorum.

S. II.

Obijcies sextò contra tertiam Assertionem: Si penitentia virtus amplecteretur bona impeditiva peccati, non solum esset delectiva peccati, sed etiam non peccati, quod intenderes fugere per ea bona: sed hoc repugnat ex dictis à num. 161. ergo &c. Probatur Maj. penitentia quæ talis amplecteretur ea bona, non solum ad impediendum peccatum actuale, quod penitens posset committere, sed etiam ad detestandum habituale, quod habet: posset enim talis actus elici à spe, quæ remanet in peccatore; vel si perireretur ad alias virtutes, posset elici ab Omnipotentia loco earum extrinsecè applicata ex dictis num. 94. atqui in eo casu non solum detestaretur peccatum, sed etiam non peccatum: ergo &c. Prob. Min. peccatum habituale contradiñctum ab actuale non solum dicitur peccatum commissum, sed etiam carentiam destructionis moralis illius, quæ non est peccatum: ergo detestando peccatum habituale, detestaretur peccatum, & non peccatum. Conf. primò: Penitentia quæ talis dolere potest de peccato remisso; sed peccatum remissum supra peccatum actuale addit Divinam condonationem, quæ non est peccatum: ergo &c. Conf. secundò: Penitentia quæ talis dolere potest de eo, quod non apposuerit impedimentum peccati, ut sic peccatum non commiserit: sed impedimentum peccati non est peccatum: ergo &c.

Resp. nego Maj. ad prob. dist. Maj. Sed etiam ad detestandum habituale secundum totum concretum peccati habitualis, nego; secundum offensam Dei, quæ includitur in illo concreto, conc. Maj. & dist. Min. nego Consequ. Ad prob. dist. Antec. Sed etiam carentiam destructionis tanquam constitutivum offensæ, nego, tanquam constitutivum concreti coalescentis ex offensâ, & carentiâ destructionis, conc. Antecedens, & nego Consequ. ex dictis n. 158. Ad primam Conf. dist. eodem modo Maj. de peccato remisso, secundum adæquatam rationem constitutivam huius concreti peccatum remissum, nego; secundum rationem offensæ Dei, quæ in illo concreto continetur, conc. Maj. & dist. Min. nego Consequ. ut ex eodem numero constat. Ad secundam Confirmationem dist. Maj. de eo, quod non apposuerit impedimentum, prout non apposuisse impedimentum significat apposuisse peccatum, concedo; prout præscindit, aut excludit positionem peccati, nego Maj. & concessâ Min. nego Consequ. quia penitentia non dolo de impedimento peccati, sed potius de peccato, quod est impedimentum sui impedimenti.

Ex quo si bene perpendatur Syllogismus appositus, constat quatuor terminis, nam in majori sunt poenitentia, & non appositio impedimenti peccati; in minori sunt peccatum, & impedimentum peccati: Cum autem impedimentum peccati, & non appositio impedimenti sint duo termini contradictorie distincti; adsunt duo termini in majori, & alii duo in minori, ac proinde & quatuor in syllogismo.

181. Objicies septimò contra 4. Concl. Si unaquæque virtus universalis voluntatis eliceret actum poenitentiae ex objecto formali distincto ab aliis virtutibus, unaquæque ex illis esset poenitentia specialis: atqui unaquæque ex illis non est poenitentia specialis, sed sola Justitia ex dictis num. 76. ergo &c. Resp. dist. Maj. esset poenitentia specialis, sumptâ poenitentia speciali pro specie virtutis potentis elicere actum poenitentiae, concedo; sumptâ in restrictione Scholastica, nego Maj. & dist. Min. nego Consequ. Ratio est, quia ex eo quod unaquæque virtus universalis voluntatis possit elicere verum actum poenitentiae theologicè sumptum, unaquæque illarum est vera species virtutis potentis elicere actum poenitentiae; adeoque in hoc sensu erit poenitentia specialis. Ceterum in presenti non agimus de poenitentia speciali in hoc sensu, sed in restrictione scholastica; ex qua uni virtuti præ aliis nomen hoc quasi per Antonomasiâ in scholis tribuitur, ut habet Exim. Doct. disp. V. art. 1. num. 1. Hujus autem restrictionis sensum accipere debent Theologi à theologiae principibus, uti nos accipimus à D. Thom. num. 76. illiusquæ commentariis cum Exim. Doct. nec licet unicuique pro cerebro suo illam confingere, sicuti restrictionem rationalis philosophicè sumpti sumimus à principibus Philosophiae ex dictis n. 65.

182. Objicies 8. contra quintam Conclusionem. Virtus specialis poenitentiae talis est ex objecto formali, ut possit veros poenitentiae actus elicere circa peccata remissa; atqui si haberet pro objecto formali honestatem compensativam Divini juris, non posset circa peccata remissa elicere verum actum poenitentiae: ergo &c. Maj. pater, quia peccata remissa sunt materia sufficiens Sacramento poenitentiae ex num. 54. Min. verò prob. Ea poenitentiae virtus non potest talem actum elicere in peccatore, cum in illo non maneat; deinde neque in iusto, cum in illo offensa sit jam remissa, & condonata: ergo &c. Confirmatur. Justitia non potest suum actum exercere, nisi quando datur Jus exigens satisfactionem: etenim si debeo quatuor Petro, postquam illa quatuor ei restitui, vel postquam ipse condonavit, & juri suo cessit, jam non possum ex justitia solvere, licet possim ex gratitudine, aut alio simili titulo: atqui virtus, quæ habet pro objecto formali compensationem divini juris est justitia, ut constat à num. 76. ergo quando offensa est condonata, jam non possum compensare ex justitia, licet possim ex gratitudine,

ac proinde in iusto, in quo est offensa condonata, non potest justitia verum actum poenitentiae elicere.

Respond. conc. Maj. & nego Min. Ad probationem nego secundam partem Antec. Ratio est, quia ut specialis poenitentia virtus eliciat in iusto verum poenitentiae actum, solum requiritur, quod eliciat actum doloris deservativum peccatorum, quæ commissa, & condonata fuerint cum proposito non peccandi de cetero, & quod talis actus ex motivo compensationis divini juris procedat, non quidem ad compensandum reparativè divinum jus efficaciter, & effectivè, cum in iusto jam sit ita compensatum: reparativa enim compensatio, quæ fit per actum justitiae, solum dicitur pertinere ad justitiam, quatenus habet objectum formale justitiae; effectivè verò procedit, vel ab auxiliis divinae gratiae, vel ab omnipotentia extrinsecè applicata, ut diximus n. 94. In iusto autem solum requiritur actus compensationis præservativæ, qui non effectivè, sed affectivè solum est reparativus; cum autem iustus ex eo, quod offensam contra Deum commiserit, & reus factus fuerit compensationis, pro tali offensa verè possit deservativè dolere de tali offensa, quam commisit, eo quod reus factus fuerit eam compensandi Deo, ut constat ex num. 53. & 54. quod quidem est motivum justitiae inter Deum & homines intercedentis; exinde potest concipere in actu poenitentiae ex motivo justitiae formalitèr doloris, & deservationis. Insuper propositum non peccandi de cetero elici etiam potest ex motivo compensandi in posterum jus divinum, sicuti præservativè: unde quidquid ad actum veræ poenitentiae in iusto requiritur, manifestè procedit tunc ex motivo justitiae.

Quod adhuc evenire potest in humanis; Petrus enim, qui furatus est centum à Francisco, & sic contra justitiam peccavit, licet à Francisco condoneret furtum, potest verè deservativè dolere de eo, quod furtum commiserit, & justitiam violaverit, si reus factus fuerit compensationis juris Francisci ab ipso Petro laesi, proponendo ex motivo justitiae nunquam jus illud laedere in posterum, si non se facere reum iterum talis compensationis; qui quidem actus, etiam si sit reparativa solutio efficax effectivè, cum jam offensa sit omnino soluta, ut supponimus, est formalitèr efficax affectivè, & formalitèr impossibilis cum læsione effectiva talis juris in posterum, quod ad nullam aliam virtutem pertinet, nisi ad justitiam. Hinc ad Confirmationem. dist. Maj. non possum reparativè ex justitia solvere efficaciter effectivè, conc. affectivè, si reus factus fuerit compensationis, nego Maj. & dist. Min. nego Consequentiâ quia ut illa actus esset gratitudinis, debebat procedere ex motivo beneficii accepti, non quidem ex motivo compensativæ honestatis juris, sicuti procederet actus iste, de quo loquimur.

Objicies nono; mitando simul solutionem.

Si autem

Si actus poenitentiae compensationis reparativae in peccatore, & praeservativae compensationis in iusto, eo quod ex tali motivo procederet, esset actus iustitiae; actus iustitiae quae talis esset theologicus: sed hoc est falsum ex dictis: ergo &c. Probatur Maj. ex motivo compensationis reparativae potest peccator vel se suscipere Sacramentum poenitentiae, quatenus reparativae compensativum juris divini laesi per offensam, & iustus Sacramentum Eucharistiae, & alia Sacramenta, quatenus sunt praeservativae compensativa: sed tales actus essent theologici, utpote attingentes divinitatem, vel hypostatice unitam cum corpore, & sanguine Christi in Eucharistia, ut in eo tract. diximus cum Trid. num. 39. vel moraliter cum actionibus Christi meritoriis, ex quibus habent impetrationis valorem omnia Sacramenta: ergo &c.

Resp. nego Maj. ad probationem dist. Maj. velle suscipere Sacramentum, ut Deo bonum, nego; ut bonum iusto, aut peccatori poenitenti, conc. & distinct. Min. nego Consequentiam. Ratio est, quia volens Sacramentum, ut poenitenti bona, non habet pro objecto formali ultimato aliquid divinum, ac proinde talis volitio non est actus virtutis Theologicae, ex dictis a numer. 95. Imò Sacramenta aut poenitenti bona mensurantur ad mensuram valoris, qui juxta Christi institutionem poenitenti applicatur: Cum autem ista applicatio non sit simpliciter infinita, adeoque neque sit praedicatum divinum, actus poenitentiae specialis nunquam respicit in Sacramentis pro objecto suo formali praedicatum divinum. Quod autem illud praedicatum divinum sit obliquum illius objecti formalis, non sufficit ad specificandum actum Theologicum, ut constat ex numer. 98. Sacramenta vero formaliter, & constitutive sumpta dicunt remissionem, & institutionem, quae non sunt aliquid divinum; etsi per unionem Physicam, aut moralem afferant divinitatem. Si-

cuti res prohibita non est prohibitio, neque res praecipua est praecipuum, ut constat ex n. 41. & 56. Exinde

Fit primò: Virtutem poenitentiae non denominari poenitentiam nisi per verum actum poenitentiae; sicut intellectus non denominatur intelligens, nisi per verum actum intellectionis. Unde sicut virtus ad intelligendum non est sufficiens, ut homo praecise per illam denominetur intelligens; ita virtus elicitiva actus poenitentiae non est sufficiens, ut homo praecise per illam denominetur poenitens. Quapropter virtus illa in Christo, Deipara, & Innocentibus, cum non posset elicere actum doloris de peccato commisso, neque erat, neque denominabatur poenitentia; adeoque non denominabatur poenitentem voluntatem, cui inerat, ut sequenti disputatione dicemus: denominabatur autem secundum rationem absolutam virtutis, quam participabat, sive charitatis, sive iustitiae &c. Ratio est, quia ista denominatio habetur ex objecto formali, quod ex intrinsicis suis respicit unamquamque virtutem, ita ut absque tali objecto formali exerceri non valeat, ut charitas, quae exerceri non potest, nisi ex objecto formali bonitatis divinae, idemque suo modo de aliis, licet possit ex suo primario mutare exerceri, quin eliciat actum dolentem de peccato, adeoque quin sit poenitentia; ea quippe virtus à tali actu denominatur poenitentia, ut ex dictis constat. Imò si fugiat poenitentiam, non quidem ut debitam propter culpam commissam, sed propter purum reatum poenae; non exinde denominabitur poenitentia, ut constat ex num.

Fit secundò: quod si Deus in alia Providentia ad compensationem peccati destinasset non quidem dolorem; sed alia objecta distincta, adhuc posset virtus iustitiae propter honestatem compensationis ea objecta amplecti, ab eorumque amplexione denominari poenitentia.

* * *

DISPUTATIO IV.

DE EFFICACIA, SUBJECTO, ET PRAXI POENITENTIAE.

488. CERTUM est, nullum peccatum etiam post Baptismum commissum posse esse ita grave, ut super & infinitam Dei misericordiam cum hac major sit gravitate, & numero quorumcumque peccatorum, quia de causa ut Blasphemia reputatur illa Caini verba Gen. 4. *Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Ceterum ut refert Author de vera, & falsa poenitentia apud Aug. tom. 4. cap. 5. non defuerunt Haeretici, qui dicerent, in hac divina Providentia non esse omnia peccata remissibilia, saltem ea, quae post Baptismum rite susceptum

committuntur. Qui quidem error tribui solet Novato. Alii dixerunt aliqua peccata esse remissibilia, non vero omnia, idque solum semel post Baptismum, qui quidem error attribui solet Novatianis, sive Novati discipulis. Eorum fundamenta nituntur variis scripturae, & SS. DD. testimoniis in pravam sensum detortis, ex quibus inferebant, neque poenitentiam perfectam charitate formatam extra Sacramentum, neque actionem unam cum Sacramento sufficientem esse ad ea peccata delenda: ac proinde dicebant, frustra homines agere pro illis peccatis poenitentem.

H h h h

miter

R. P. Gorman. Theolog. Tom. II.

nitentiam. Pro istorum errorum impugnacione sit.

SECTIO I.

An omnia peccata deleri possint per penitentiam.

S. I.

189. **S**uppono primò: voces aliquando in scriptura non significare secundum verborum correcticem, sed secundum sensum, quem in communi loquendi modo habent apud homines; eaque de causa cum apud homines vocari soleat impossibile, quod est difficillimum, & rard evenit; tum etiam vocari soleat impotentia ea, quæ est consequens, præsertim conjuncta cum magna difficultate simpliciter antecedenti; exinde impossibile, & impotentia solent in ista significatione aliquando usurpari in scriptura. Sic ut unum ex multis proponamus exemplum clarum: Sap. 12. v. 10. de perversitate Chanaanæorum dicitur: *quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum*: cum tamen infra in eodem cap. v. 20. dicatur: *Deus illos punivisse dans tempus, & locum, per quem possent mutari à malitia*. Exinde

190. **S**uppono secundò, quòd apud homines dici soleat etiam penitens, qui retractat factum, ex quocumque motivo id faciat. Quapropter etiam aliquando penitentia significari solet juxta hunc sensum in scriptura, nimirum grammaticaliter, & non Theologicè sumpta, de qua loquimur, ut constat ex n. 2. Talis fuit penitentia Caini, & Judæ minimè ordinata ad veniæ consecutionem, sed elicitæ cum desperatione veniæ: tum etiam penitentia Antiochi dolentis de peccatis ex sine inutuli, sicut & penitentia Esau dolentis similiter de amissa benedictione paternâ, ut cum D. Th. dicemus n. 203. licet enim Deus aliquando peccatori non det locum penitentiae, ut patet in illis, qui in ipso actu mortaliter peccandi moriuntur, vel in perpetuam amentiam incidunt, tamen dedit eis auxilia, quibus possent impedire peccata, simulque omnes Viatores sui compotes habent parata auxilia, quibus à peccatis antea commissis per veram penitentiam possint resurgere, juxta illud Apoc. 3. *ego sto ad ostium, & pulso*, & Matth. 11. *venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*, ut latius dicemus à n. 195. His positis

191. **A**ssero cum omnibus Catholicis: Penitentia perfecta, sive sumpta pro actu perfectæ contritionis extra Sacramentum, sive pro ipso Pœnitentiæ Sacramento, sufficiens est, ut peccatori justificationis gratia conferatur, adeoque ut remittantur peccata, quin peccatorum numerus, vel qualitas obsit, quamvis post aliam penitentiam perfectam peccator sæpius lapsus fuerit. Probatur primò ex Sacra Scriptura: Deus perfectè pœnitentibus promittit remissionem peccatorum absque ulla limitatione, sive peccata sint pauciora, sive plura; sive post penitentiam, sive ante illam commissa: ergo perfecta pœnitentia

sufficiens est, ut gratia justificans conferatur. ea omnia peccata remittantur; aliter divina promissio non esset vera, quod est blasphemum. Probatur antecedens ex Joëlis 2. ubi dicitur: *nignus est Deus, & misericors, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia*; ita: 5. *est abbreviata manus Domini, ut solvere non possit, neque est aggravata auris, ut non exaudiat*. Et quibus Apost. ad Rom. 2. *An divitiis bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contentus ignorans quia benignitas Dei ad pœnitentiam adducit?* atqui misericordia Dei non promittitur præstabilis super malitia, & parata ad exaudiendum pœnitentem, si vera pœnitentia sufficiens non esset, ut justificationis gratia ei conferretur, & peccata remitterentur: ergo &c.

Confirmatur primò ex Ezech. 18. *Nonne voluntas mea est mors impij, & non magis ut convertantur, & vivat*. Et Matth. 18. *quantum precabit in me frater meus, & dimittam ei, quæ septies, non dico tibi inque septies, sed inque septuagies septies*, ubi ex vulgari, & communi modo loquendi ponitur numerus finitus pro infinito, ut significetur pluries, & pluries in infinitum, ut ex SS. PP. habet Author de vera, & falsa pœnitentia apud Aug. cap. 5. ergo &c. Confirmatur secundò: magis abundat gratia in lege Evangelica, quam in lege veteri: sed in veteri Deus semper paratus ad quæcumque peccata remittenda perfectè pœnitentibus, ut constat ex testimoniis adductis, & ex illo Ezech. 33. *Si impius egerit penitentiam vita vivet, & non morietur*: ergo &c.

Probatur secundò ex Conciliis: Lateranense enim, ut habetur cap. firmiter de summa Trinitate sic habet: *Si quis prolapsus fuerit in peccato post Baptismum, potest semper per penitentiam revocari*. Florentin. decreto Eugenii. *Quod si per peccatum agerit inordinem incurrimus animæ, per penitentiam specialiter sanamur*. Trident. sess. 14. de pœnitentia, canone 1. *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia penitentiam non esse veram, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandi, à Christo Domino nostro institutum, anathema sit*. Quod idem suo modo est de perfectæ contritionis extra Sacramentum, ut constat ex eodem Trident. sess. 14. c. 4. dicente: *Docet præterea, quæ contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare prius quam hoc Sacramentum altu suscipiatur*: ergo &c.

Probatur tertio ex SS. PP. Author enim communis, & falsa pœnitentia apud Augustinum tota cap. 1. ita habet: *Tunc itaque tracto delictum, quidquid de penitentia sentio, narrabo tibi*. P. 1. Illustratione Sancti Spiritus, & c. 2. *nam dum peccatum poterit remanere ante penitentiam, & c. 1. ille animæ solus dissidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est*. Pariter S. Leo les. de Epiph. dum in hoc corpore vivitur, nulla desperanda est reparatio, omnium est operanda correctio, auxiliante illo, qui ergo elisos, solvit compedatos, illuminat

Vide alia plura testimonia apud Eximium Doctorem disp. 8. sect. 1. & apud Bellarm. lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 5. tum etiam sacros Expositores ad illa Christi Domini verba, Matth. 9. *Non est opus valentibus Medici, sed male habentibus: euntes autem dicite, quid est: misericordiam volo, & non sacrificium: non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.* Ex dictis.

§. II.

495. **F**it primò: quemcumque viatorem sui compotem peccatorum mortaliter, si desperet de venia, cum semper habeat gratiam sufficientem, ut poenitere possit, & Deus paratus sit ad eum recipiendum, ex testimoniis relatis. Sic super illa verba Ezech. 18. *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur:* & 33. *Nunquid voluntatis mea est mors impij, advertit Hieron. dicta esse ad tollendam desperationem, quia Deus ex se semper est paratus ad vitam præstandam.* Sic Greg. lib. 17. *Moral. c. 4. quisquis delinquit, & vivit, idcirco hunc divina dispensatio in aequitate tolerat, ut ab iniquitate compefcat.* Idem late tradunt Epiphanius hæresi 59. Leo Papa Epist. 9. Fulg. Epist. 7. & Prosper ad objectiones Vincentianas responsione 25. dicens: *nemini Deus correctioni admittit vitam, neque quemquam boni possibilitate spoliat, quæ inferunt ex 11. & 12. sapientiae, ubi de Deo dicitur: dissimulans peccata hominum propter poenitentiam:* Sic Cyp. lib. 4. ep. 2. ad Demetrianum: *Quando istius excessum fuerit, jam non erit locus poenitentiae, hic vita, aut amittitur, aut tenetur, neque quisquam, aut peccatis retardatur, aut amittitur:* Sic lib. de prædestinatione, & gratia cap. 14. sub nomine Aug. dicitur: *si pie de Deo sentiamus, etiam Pharaoni non denegavit misericordiam suam.*

496. **F**it secundo: in hac vita nunquam cessare respectu viatoris sui compotis præceptum poenitendi, & præceptum etiam sperandi, ac proinde repugnare in hac Providentia totalem privationem auxilij sufficientis peccatori sui compoti. Ex quo clara patet disparitas ad casum peccatoris à tempore peccati usque ad mortem amentis, cum ille, neque præceptis, neque prohibitionibus obligetur, sicuti obligatur, qui est sui compotus: etenim in homine sui compote tota certitudo nostræ spei labefactaretur: nam juxta adversarios formidare posset peccator, ne justo Dei judicio privatus esset auxiliis sufficientibus ad poenitendum. Quapropter D. Thom. adeò veram censet doctrinam nostræ illationis, ut quæst. 86. art. 1. ita habeat: *Unde dicere, quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis poenitere non possit, erroneum est.* Primò, quia, per hoc tolleretur libertas arbitrii: secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiae, per quam moveri potest cor ejuscumque peccatoris ad poenitendum, secundum illud Proverb. 21. *Cor Regis in manu Dei, & quocumque coluerit, vertet*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

illud. Cæterum Exim. Doct. licet contrariam sententiam falsam judicer disputatione 8. sect. 2. non audet illam censurâ inurere, cum eam defendant Henricus, Abulensis, Medina, & plures alii Catholici, quorum, & Hæreticorum fundamenta sequenti sectione dissolvemus. Exinde

197. **F**it tertio: quod licet non semper Deus actu det gratiam, ut quando homo dormit, & sic de aliis eventibus; ac non habet ullum decretum absolutum, quo statuat non dare amplius gratiam sufficientem, quidquid homo operetur, vel quomodocumque causâ secundâ illam postulent, aut requirant: de hoc enim modo denegandi gratiam sufficientem propter peccata commissa est tota præsens controversia. Unde non solum Sacramentum Poenitentiae est utiliter iterabile, sed etiam actus veræ poenitentiae, ad quem ex parte Dei parata sunt auxilia. Illa verò controversia, in qua quæritur, quomodo Deus parata habeat auxilia pro omnibus ex parte sui, tam adultis, quàm parvulis, tam fidelibus, quàm infidelibus, spectat ad tract. de Providentia, ubi cum Exim. Doct. communiter dicitur, Deum omnibus adultis conferre gratiam excitantem, quia si homo habet fidem, potest orare cum communi auxilio gratiae: oratio autem, si cum debitis circumstantiis fiat, habet promissionem certam in ordine ad ea, quæ necessaria sunt ad salutem ex illo Matth. 7. *petite, & dabitur vobis.* Si verò homo non habeat fidem, vel ille audivit aliquid de fide, vel non? si audivit: habuit auxilium excitans, nam cum illo auditu semper est conjuncta aliqua interior excitatio gratiae, & tunc si non adhibeat diligentiam, ut ad fidem perveniat, per ipsum stabit. Si verò nihil audivit de fide, recipiet saltem aliquam motionem gratiae, per quam ad emendationem vitæ, vel abjectionem errorum aliquomodo inducatur, cui si bene cooperetur, majorem recipiet, si autem resisterit, liberum erit Deo, vel ultra progredi, vel ibi sistere: tunc enim cum Deus habeat parata auxilia, si homo correspondeat, non minus quàm Medicus, qui haberet contra omnes infirmitates parata medicamenta, si ægrotus vellet, jam non per Deum, sed per ipsum hominem stabit, juxta illud Oseas 13. *perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.* Pariter respectu infantium infidelium (idem suo modo fidelium) qui ante rationis ulum moriuntur, confert Deus auxilia, vel parentibus, vel aliis, ut possint impedire causas secundas inductivas mortis infantis, ut pervenire posset ad statum, in quo parata à Deo auxilia reciperet, vel ut parentes, aut alii pervenissent ad fidem, & sic remedium Baptismi pro illis haberent. In quo stat mirabilis illa divinae Providentiæ ordinatio, quæ de Deo verè dicitur primò ad Tim. 2. *omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

* *

h h h h

82.

nes autem Antiochi, & Esau non exaudivit Deus, quia illi non orabant cum vera poenitentia, ut habet D. Thom. loco citato num. superiori dicens: *Ad primum ergo dicendum, quod Esau non verè poenituit, quod patet ex hoc, quod dixit: venient dies luctus Patri mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Similiter enim neque Antiochus verè poenituit, dolebat enim de culpa præterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

204. Obijcies tertio: Matth. 12. dicitur de blasphemia contra Spiritum Sanctum: *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro, & 1. Jo. 5. est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis: ergo talia peccata sunt irremissibilia.* Confirmatur primò ex Act. 8. ubi Simon Magus dicitur: *poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hac cogitatio cordis tui:* atqui ly forte significat, quòd illud peccatum potest esse ex irremissibilibus: ergo &c. Confirmatur secundò ex Amb. lib. 2. de poenit. cap. 10. dicente: *Reperiuntur qui sepius agendam poenitentiam putant, qui luxuriantur in Christo:* ergo &c.

205. Resp. nego Conseq. quia si per peccatum contra Spiritum Sanctum, & per peccatum ad mortem intelligatur peccatum impoenitentiae finalis, in quo homo moritur, ut sentit Augustinus, nec dissentit D. Th. planum est, illud peccatum, neque in hoc sæculo, neque in alio remitti, non quidem in hoc sæculo, quia peccator noluit agere poenitentiam, quam potuit agere ante mortem; non in alio sæculo, quia post mortem jam non est amplius poenitentiae locus; unde non significatur peccatum irremissibile, sed peccatum, quod erat remissibile, & post mortem nunquam remittetur: neque oportet orare pro tali peccatore, si potius damnato. Quam expositionem de peccato ad mortem amplectitur Exim. Doct. disp. 8. sect. 1. cum magno censu SS. PP.

206. Si verò intelligantur peccata perpetrata ex magna malitia, quibus demoni tribuuntur illa opera facta ex gratia veram fidem comprobantia, & quæ debebant Spiritui Sancto tribui, adeoque contra Spiritum Sanctum commissa dicuntur, cui opera gratiæ tribuuntur, tunc non remitti, non significat absolute, sed significat non remitti de facili, juxta phrasim scripturæ cit. n. 189. quæ est expositio D. Thom. ubi supra sic dicentis. *Ad tertium dicendum, quod illud verbum, vel Blasphemia contra Spiritum Sanctum est finalis impoenitentia, ut Aug. dicit in lib. de Verbis Domini tom. 10. quæ poenitus irremissibilis est, quia post finem hujus vite non est remissio peccatorum. Vel si intelligatur per blasphemiam Spiritus Sancti peccatum, quod sit ex certa malitia, vel etiam ipsa Blasphemia Spiritus Sancti, dicitur non remitti, scilicet de facili, quia tale peccatum non habet in se causam excusationis; vel quia pro tali peccato punitur aliquis, & in hoc sæculo, & in futuro.*

207. Ad primam Confirmationem conc. Maj. &

nego Min. quia, ut ait Ambr. lib. 2. de poenitentia, per ly forte non significatur impotentia, sed difficultas juxta phrasim scripturæ. Sic Hierem. 26. ait Deus: *noli subtrahere verbum, si forte audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala;* & Ezech. 3. *Et dixit ad me: filii hominis omnes sermones meos, quos loquor ad te, assume in corde tuo, & auribus tuis audi, & vade, ingredere ad transmigrationem ad filios populi tui; & loqueris ad eos, & dies eis: hæc dicit Dominus Deus; si forte audiant, & quiescant;* ubi ly forte non significat conjecturalem scientiam, ut potest Deo repugnantem, sed difficultatem, quam Deus optime cognoscebat. Ad secundam Confirmationem nego Conseq. quia Ambrosius in eo tractatu non loquitur de poenitentia interna theologicè sumptâ, sed de extrinsecâ, & solemnî, quæ ex consuetudine Ecclesiæ non iterabatur, & erat una, sicut Baptismus est unus. Sic D. Th. quæst. 84. art. 10. *Ad secundum dicendum, quod Ambrosius loquitur de poenitentia solemnî, quæ in Ecclesiâ non iteratur.*

§. II.

208. Obijcies quartò: Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales sanavit, significant sanationes spiritualium infirmitatum, quibus homines liberantur à peccatis; sed non legitur, quòd Dominus aliquem cæcum bis illuminaverit, vel quòd aliquem leprosum bis mundaverit, aut aliquem mortuum bis suscitaverit: ergo illi, qui semel per Baptismum liberati sunt à Christo, non possunt in hac Providentia ulterius liberari, ac proinde eorum peccata erunt irremissibilia. Confirmatur primò ex Greg. circa num. 17. *Poenitentia est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare:* ergo si aliquis verè poeniteat, non iterum peccat, ac proinde post primam veram poenitentiam non dantur peccata iterum remissibilia. Confirmatur secundò ex Isid. lib. de summo bono cap. 16. ut habetur de poenitentia dist. 3. cap. *irrisor, irrisor est, non poenitens, qui adhuc agit, quod poenitet:* ergo &c. Confirmatur tertio ex Ambr. ser. 8. in Pl. 118. ut habetur 23. quæst. 4. *facilitas venia inventum præbet delinquendi;* atqui si peccatis semel remissis, possent novâ peccata iterum remitti per poenitentiam, Deus concedens facillè veniam præberet incentivum delinquendi: ergo &c.

209. Resp. dist. Maj. significant sanationes spiritualium infirmitatum, sumptâ significatione præcisè ex effectu sanitatis, nego; ex virtute Medici sanantis, concedo Maj. & concessa Min. nego Conseq. Ratio est, quia significatio non solum provenit ab illis effectibus factis: quamvis enim Christus non sanasset omnes mortuos, qui erant in mundo, sed paucos, nimirum filium Jairi, filium Viduæ, & Lazarum, exinde non solum extenditur poenitentia ad resuscitandos solum tres peccatores, sed ad omnes, qui eam verè facere volunt, ut vel ipsi Hæretici fatentur: aliter non ad omnes, sed ad solos tres Hæreticos posset inter omnes extendi poenitentiae virtus. Sic

H h h 3

etiam

etiam licet unumquemque ex illis solum semel suscitaverit Christus, non solum extenditur poenitentia ad suscitandum semel poenitentem, sed ad suscitandum, quotiescunque verè poenitere voluerit: sumitur enim significatio à virtute Medici, quæ non solum ad semel, sed ad multoties suscitandum est potens. Sic Author de vera, & falsa poenitentia cap. 5. & cum illo D. Thom. quæst. 84. art. 10. dicit: *sed qualis hic Medicus, qui malum iteratum nesciret curare? Medicorum est centies infirmum centies curare: qui ceteris minor esset, si aliis possibilia ignoraret.*

210.

Ad primam Confirmationem, nego Conseq. quia ad actum poenitentiae solum requiritur, quod ipso permanente non detur peccatum in anima, neque cum illo possit componi. Ceterum cum voluntas, utpote libera, possit illum actum retractare, exinde potest peccare, postquam elicuerat veram poenitentiam. Hinc ad secundam Confirmationem, dist. Antec. est irritor, si adhuc peccat, dum dicit, se poenitere, concedo Antecedens; si peccat postea, quando retractavit actum elicatum poenitentiae, nego Antec. & Conseq. Neque alia est mens SS. Gregorii, & Isidori, ut ait D. Thom. cit. per hæc verba. *Ad quartum dicendum, quod poenitere est ante acta peccata desistere, & stenda non committere, scilicet simul dum flet, vel actu, vel proposito: ille enim est irritor, & non poenitens, qui simul dum poenitet, agit, quod poenitet, vel proponit iterum se facturum, quod gessit, vel etiam actualiter peccat eodem, vel alio genere peccati. Quod autem aliquis postea peccat, vel actu, vel proposito, non excludit, quin prima poenitentia vera fuerit: nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem: sicut enim verè currit, qui postea sedet, ita verè poenituit, qui postea peccat: huc usque D. Th. qui & autoritate, & ratione solutionem nostram confirmat.*

211.

Ad tertiam Confirmationem dist. Maj. incentivum præbet utentibus benè misericordiâ divinâ, nego; abutentibus, sive potius facientibus incentivum pro culpa sua, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia quod ex se est incentivum ad amandum Deum, fit à pravis hominibus, per abusum, incentivum ad odio habendum. Unde Deus nunquam præbet incentivum, sed præbet id, quod ab ipsis pravè fit incentivum. Deus autem per illam magnam misericordiam satis ostendit; quantum sibi peccata displiceant, qui semper præsto est ea destruere, ne solvantur, quod creavit, nec corrumpatur, quod amavit, ut cum Aug. ait D. Th. loco cit. ad 6.

212.

Obijcies quinto ex Authoribus Catholicis citatis n. 196. Justitia divina non est minor, quam misericordia, atqui misericordia ita se ostendit erga aliquos, ut eos confirmet in gratia, ne possint labi, aut relabi in peccatum: ergo justitia Dei ita se debet ostendere erga alios, ut eos obduret in peccato per subtractionem gratiæ, ut non possint post peccatum resurgere per poenitentiam, ac proinde in hoc sensu erunt plura peccata in hac divina Providentiâ irremissibi-

lia. Confirmatur primò ex Paulo ad Rom. de Deo dicente: *(Nisi vult miseretur, & qui vult indurat: atqui sicut est magna Dei misericordia beneficium per confirmationem in gratia; ita est magnum supplicium obduratio per negationem sufficientis gratiæ ad poenitentiam: ergo sicuti unum non repugnat in hac Providentiâ, neque repugnabit aliud.*

Confirmatur secundo: ex Jo. 12. ubi de Judæis dicitur: *Propterea non poterant credere, qui iterum dixit Isaias: excavatit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non viderent corde, & non convertantur, & sanem eos.* Similia habentur de Saul ad Hebr. 12. & de Antiochò 2. Mach. 9. & que universaliter Ecclesiasticis 7. dicitur: *emphora opera Dei, quod nemo possit corrigere, cum ille despexerit: atqui peccatorem non potest credere, neque posse se corrigere, est non posse convertere per poenitentiam: ergo &c.* Confirmatur tertio: nemo potest elicere actum poenitentiae, nisi dependenter à fide, ut constat ex Trid. cit. n. 133. ergo qui incidit in peccatum infidelitatis, incidit in impotentiam poenitendi, pro ut oportet, ac proinde peccatum saltem in delictis non poterit deleri per poenitentiam.

Resp. concedo Maj. & dist. Min. misericordiâ ita se ostendit ex necessitate: nego, ex parte beneplacito Dei, conc. Min. & nego Conseq. Ratio est, quia beneplacitum Dei in ordine ad talem effectum confirmandi aliquos in gratia, ut Deiparam, & alios, constat nobis ex Scriptura, Conciliis, & SS. PP. beneplacitum autem negandi peccatori auxilia sufficientia, ut poenitere possit, si velit, nobis non constat, sed oppositum: ut constat ex testimoniis adductis n. 190. in quibus, nullo excepto viatore rationis compote, vocat Deus ad se omnes, dicens: *venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: quæ vocatio est gratia Dei, & remissionem peccati: cor contritum, & humiliatum Deus non despicies: & Zachar. Convertimini ad me, & ego convertar ad vos: ita ut ex dictis num. 193. solum possit desperare ille, qui sit tam malus, quam Deus bonus est. Quod si non esset, si Deus cuicumque peccatori rationis compoti non conferret auxilia sufficientia.* Hinc

Ad primam Conf. conc. Maj. & dist. secundam partem Min. est magnum supplicium, quo Deus uritur in hac Providentiâ, nego, quo non uritur, concedo Min. & nego Conseq. Ratio est, quia quod Deus dicitur obdurare, obducere, & despicere peccatorem, nunquam verificatur ratione voluntatis divinæ, aut solius impotentiae nostræ simpliciter antecedentis: nam Deus, & semper, & omnibus tribuit quantum sufficit ex parte actus primi, ut possimus emoliri, videri, & redire in dignitatem filiorum Dei, ex illo Jo. annis 1. *deat eis potestatem filius Dei fieri: &c.* proinde possumus semper, si velimus, agere poenitentiam, per quam possumus prudenter sperare peccatorum remissionem. Ad secundam

Conf. conc. Maj. & dist. Min. est non posse impotentia absolutâ, & antecedente, nego; impotentia consequente conjuncta cum magna difficultate antecedente, concedo Min. & nego Conf. ex dictis n. 189. quia sicut Deus neminem inducit in aliquod peccatum positivè voluntate antecedente, sed tantum sublequitur peccatum purè permissivè, post illam voluntatem antecedentem; ita nullum Viatorum obdurat in peccato commissio, aut impœnitibilem, & inemendabilem reddit voluntate antecedenti, sed id solum sequitur voluntate simpliciter consequente, & purè permissiva mali conjuncta cum illa magna difficultate antecedenti, cujus nos soli nobismetipsi sumus auctores. Unde non in Deum, sed in nos refundenda est tota culpa.

16. Quapropter Alexander VIII. die 7. Decembris anno 1690. inter illas 31. propositiones, jure merito damnavit sextam, quæ sic habebat: *gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciofa est, sic ut proinde merito possumus petere: à gratia sufficienti libera nos Domine.* Ad tertiam Confirmationem concedo Antecedens, & nego Consequ. quia infidelis potest redire ad fidem, & ex illustratione actus fidei elicere salutarem pœnitentiam: habet enim gratiam sufficientem potentia absolutâ antecedentis constitutam, ut constat ex dictis. Quapropter idem Alexander VIII. inter supradictas damnatas propositiones damnavit quintam, quæ sic habebat: *Pagani, Judæi, Heretici, aliquæ hujus generis nullam omnino accipiunt à Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.*

SECTIO III.

De subjecto, & praxi Pœnitentiæ.

§. I.

17. Fundamenta ad hujus sectionis difficultates resolvendas desumenda sunt ex formalitatibus doloris, detestationis, & propositi actus pœnitentiæ constitutivis. Dolor enim, ut ex dictis constat, est effectus anxietatis, tristitiæ, atque inquietudinis, quo animus tristatur, anxietur, & cruciatur de peccato commissio, quod detestatur, & averfatur: & hoc est, quod dicitur à Scriptura, Concilijs, & Patribus conterri, compungi, & scindi: sicut enim voluntas anxietur, tristatur, & dolet de malo præfenti physice, vel intentionaliter; ita de præfenti peccato, & præfenti denominatione, quam relinquit, ex dictis n. 49. Dolor autem potest esse non solum in parte inferiori, & sensitiva, quâ ratione prodit in lacrymas, suspiria, singultus, aliosque similes effectus, sed etiam in parte superiori animæ, & purè spiritali, qui quidem dolor est, de quo in præfenti agimus. Sic dæmones, qui sunt purè spirituales habent veros dolores, tum & animæ

in Purgatorio verè dolent de peccatis. Plerumque tamen in hominibus compositis ex corpore & anima, ex dolore purè spiritali facile oritur dolor sensitivus in parte inferiori: unde non solum de peccatis propriis, sed etiam de alienis haberi potest dolor, quatenus aliquomodo malum meum reputo offensam Dei, quem amo, vel ob aliud simile motivum.

Sic etiam Christus, & Deipara maximè dolent de peccatis alienis, dum erant viatores, sive in statu dolendi. Dolor quippe spiritalis, de quo loquimur, cum sit actus voluntatis, qui non potest tendere in objectum, nisi ut cognitum, prærequirit ad sui elicentiam cognitionem mali propriam principii non adhuc constituti in ultimo termino anxietatis exclusivo, ratione cujus mori, ut volunt aliqui, prodit affectus anxietatis, tristitiæ, & inquietudinis ex intrinsecis suis, cum exigentia, & tendentia uniuscujusque actus sit actui intrinseca. Alii verò aliter discutiunt in tractatu de passionibus, dicentes, hanc doloris tendentiam esse evidenter cognitam ex experientia, cum secum afferat aspectum, quam purus amor secum non affert, & quâ spiritus non suaviter, sed durè torquetur, quod satis est ad discernendum actum doloris ab aliis, ex quocumque capite sumatur discrimen, sive à subjecto, sive ab objecto, sive à principio. Unde actus, qui ex intrinsecis suis talem effectum formalem præstare non potest, non est dolor. Ex quibus facile est inferre naturam actus pœnitentiæ quoad formalitatem doloris, & quomodo in Beatis reperiri non possit.

Detestatio verò, ut constat ex n. 49. est actus fugæ, sive odii, quo peccatum præteritum efficitur averfatur, & abhorreretur, ideoque detestatio dici solet odium abominationis. Si autem detestemur peccatum à nobis commissum, dicitur retractatio, ut constat ex n. 159. His verbis: *Nollem peccasse:* declarari solet detestationis actus, vi cujus ostenditur affectus voluntatis ad peccatum fugiendum, illudque impediendum, si reperiretur voluntas in circumstantiis, in quibus illud potuit evitari, ut constat ex n. 45. Neque formalitas detestationis habet universalem dependentiam à præsupposita formalitate doloris, aut è contra, ut constat ex n. 52. Propositum non peccandi de cætero, est formalitas actus pœnitentiæ excludens voluntatem peccandi de cætero.

Quatuor conditionibus prædictum debet esse propositum. Prima est, ut sit firmum, ita ut quæcumque se offerret occasio peccandi moraliter, manente illo actu propositi, homo non peccaret, neque posset cum illo peccatum conjungere, ut constat ex D. Th. cit. n. 210. ubi cum communi DD. notat accuratè Valentia disp. 7. quæst. 11. punct. 2. non obesse firmitati propositi, quod aliquis considerat suâ fragilitate, merito timeat, aut existimet se ad vomitum rediturum: propositum quippe est actus voluntatis; Illa verò estimatio est actus intellectus, qui potest consistere cum firmo proposito voluntatis, cum ex eo quod

quod voluntas libera sit, & mutabilis, merito quis timere possit, ne mutetur de bono proposito in malum. Secunda conditio propositi theologicè sumpti est, ut sit universale, & supernaturale, quale est illud, quod concipitur ex universali motivo explicato à n. 18. quando sit ex impulsu Spiritus Sancti, ex dictis n. 22. tunc enim, & est universale, & supernaturale.

221.

Tertia conditio est: ut nullius mali metu, nulliusque boni amore velit quis in posterum peccare mortaliter, quod ex dictis à n. 18. & 68. habetur facile ex motivo universali. Ea de causa prudentes confessarii non curant, ut poenitentes ad proponendum in particulari descendant, quando efficaciter ex motivo universali proponunt. Sicut enim terribilia in specie narrata majorem nobis terrorem incutiant, adeoque voluntas difficilius movetur ad ea complectenda; sic etiam jucunda speciatim, & singillarim proposita multo fortius provocant ad sui amplexionem, adeoque & difficilius movetur voluntas ad propositum efficacem ea vitandi, ac proinde utilius est ad generale motivum recurrere. Quarta propositi conditio est, ut ex efficacia sua sit fuga cujuscumque occasionis, quæ vitari debet: nam cum talis occasio sit peccatum, qui non haberet voluntatem efficacem fugiendi talem occasionem, neque voluntatem efficacem haberet fugiendi omnia peccata. His positis

222.

Affero primò. Virtus per se infusa poenitentiae, quæ talis non reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis; bene verò in reliquis justis, qui de peccatis, ut à se commissis contra Deum detestativè dolent cum proposito non peccandi de cætero. Probatum facile Conclusio ex his, quæ huc usque diximus in toto tractatu: Poenitentia quæ talis, sive universaliter, & theologicè, sive restrictè considerata est illa virtus, quæ denominationem poenitentiae accipit ab actu suo, qui sit animi dolor, & detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero; atqui virtutes, quæ sunt in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis non possunt suscipere denominationem à tali actu, cum Christus, Deipara, & Innocentes nunquam peccatum commiserint, adeoque neque potuerunt de illo dolere cum proposito iterum non peccandi: Beati autem, cum sint incapaces doloris ratione status, non possunt elicere actum doloris; reliqui autem justis, qui peccarunt, & sunt in statu dolendi, quàm optimè possunt talem actum elicere, ut per se patet. Sic etiam, & animæ in Purgatorio existentes: ergo, &c.

223.

Affero secundo: sufficit ad verum poenitentiae actum, & ad valorem Sacramenti Poenitentiae propositum, quod solet vocari virtuale, & continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universali, quo quis detestatur omnia lethalia propter offensam Dei summè dilecti, vel propter motivum poenæ omnino fugiendæ. Probatum primò: illud propositum est sufficiens, quod habet, quidquid ex parte propositi requirit Tridentinum ad verum poenitentiae actum Sa-

cramenti poenitentiae constitutum; sed hoc habet propositum virtuale à nobis assignatum: ergo &c. Probatum Min. Trid. sess. 14. c. 4. explicans, quale sit istud propositum, docet sufficienter, si voluntatem peccandi excludat: atqui actus, quo poenitens detestativè dolo de peccatis commissis propter motivum universale omnino, ut à nobis expositum, metaphysicè excludit voluntatem peccandi, ut constat ex dictis à n. 18. ergo &c.

Probatum secundo: quando poenitens efficaciter, & detestativè dolo de peccatis commissis propter motivum omnino universale, vel poenit mortaliter peccare in sensu composito illius doloris, vel non? Si primum: ergo dolor ille non attingit motivum omnino universale, contra id, quod supponimus: repugnat enim in ipsa minis, quod ego detester, & doleam de uno peccato præcisè, quia est offensam Dei, & simul velim committere offensam Dei. Unde si eo actu perseverante, veniat in mentem, utrum velim committere offensam Dei, voluntas statim se convertet ab omni lethali; respicietque omnino efficaciter Dei offensam, quod idem est, ac elicitur formale propositum. Si autem non ita se gerat, signum erat, quod dolor ille non procederet ex motivo omnino universali, ut optime notatur Exim. Doct. disput. 20. sect. 4. n. 33. ac proinde ex sola inadvertentia elicitur actus ille ab omni formali proposito: Si secundum: ergo ille actus doloris habet formalitatem propositi à Tridentino requisitam, ac proinde est eisdem sufficiens ad verum poenitentiae actum, & ad Sacramentum poenitentiae constituendum. Viden à 239. Reliqua, quæ hic adungi possent, constanter à dictis disp. 1. & 2. Exinde

S. II.

Fit primò: actum poenitentiae universale non solum procedere ex motivo ex se universali, sed verum etiam ad actum illum eliciendum debere concurrere tale motivum, ut universale, & ut se extendens ad omnia peccata. Ratio est, quia si non cognosceretur ut universale, se extendens ad omnia peccata, sed ut consequens, quamvis homo actu peccet, affectus ad motivum ex se universale non respiceret motivum illud, ut universale, sed posset hic, & nunquam jungi cum affectu ad actuale peccatum, adeoque non excluderet omnem voluntatem peccandi. Sic casu, quo homo habet revelacionem de eo, quod esset prædestinatus, & quid contra totum annum non esset moriturus, scilicet quæ exinde, peccatum, quod in hoc instanti vellet committere, nequitiam allaturum esset poenam inferni.

Exinde motivum nudè sumptum fugiendæ poenas inferni in instanti, pro quo homo vellet committere tale peccatum, non repræsentatur ipsi, ut motivum universale ad omnia peccata fugienda; cum illud peccatum, esse affectum ad poenas, sicuti afferunt omnia lethalia

lia, non afferret ipsas penas. Quapropter ut homo ille in eo casu ratione pœnarum conciperet motum universale, debebat ab motu pœnarum fugere efficaciter, quidquid esset condignum tali pœnâ, aut aliam similem tendentiam eliceret: tunc enim cum quodcumque lethale esset condignum tali pœnâ; actus ille verè excluderet voluntatem peccandi, sive committendi quodcumque lethale. Idem dicendum; si quis per ignorantiam iudicaret, se non posse fugere pœnas Inferni, nisi committendo modò peccatum: tunc enim motum fugiendi pœnas non repræsenteretur, ut universale ad fugiendam omnia peccata, ut per se patet. Quod idem de aliis similibus casibus dicendum est; ut constabit à n. 235.

227. Fit secundo: ea omnia peccata, quæ cum desiderio fugiendi pœnas Inferni committerentur in casibus assignatis num. superiori; quando motum pœnarum nudiè sumptum non attri- gebatur ut universale, posse verè postea fugi à peccatore ex motivo pœnarum, si ut universale repræsenteretur postmodum in aliquibus circumstantiis: Sic casus, quo per ignorantiam peccasset homo, eliciendo hunc actum: *ego malle peccare, quam in perpetuum pati eas pœnas*: considerando postea; per illum actum exposuisse se periculo eas patiendi, & contraxisse condignitatem ad illas, poterit quàm optimè ex motivo fugiendi condignitatem ad pœnas, aut ex timore se exponendi tali periculo, dummodo hæc motiva illi ut universalia repræsenterentur, fugere efficaciter omnia lethalia. Sic homo considerando, quòd eo ipso, quòd peccet, jam est dignus Inferni pœnâ; & quòd aliunde est omnino incertus de tempore, & auxilio efficaci ad pœnitendum, potest moveri ex metu gehennæ, tanquam ex motivo universali ad omnia lethalia detestanda, ut dicemus n. 236. unde Auctores, qui dicunt requiri formale propositum non peccandi de cætero, intelligendi sunt; quando motum doloris non proponitur ut universale ad omnia peccata. Quæ de causa Tridentinum non dixit, quancumque attritionem conceptam ex metu gehennæ disponere ad gratiam cum Sacramento, sed illam, quæ impossibilis sit cum voluntate peccandi.

228. Fit tercio: pœnitentem accedentem ad Pœnitentiæ Sacramentum cum contritione à nobis exposita, præscindente à perfecta, nullatenus exponere frustrationi Sacramentum, licet ob inadvertentiam formale propositum non eliciat: si enim advertat, imperceptibile apparet, ut non proponat ex dictis n. 224. Quapropter nullo modo comprehenditur doctrina nostra sub prima ex 65. propositionibus ab Innocentio XI. damnatis. Exinde Cardenas in expositione hujus propositionis disserit. 2. cap. 6. art. 2. quæst. 4. n. 80. ita habet: *Sed notandum est, aliter dicendum esse de proposito virtuali, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universali, quo quis detestatur omnia peccata lethalia propter offensam Dei summè dilecti, vel*
R. P. Gormaz Theolog. Tom. 11.

propter motum gehennæ omnino fugiendi. Est enim supra omnem probabilitatem omnino certum, quod hoc propositum virtuale sufficiat: nam Trid. sess. 14. cap. 4. affirmat illam attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, sufficere intra Sacramentum Pœnitentiæ ad gratiam Sacramenti consequendam; sed ea detestatio peccatorum mortalium, ex eo motivo universali concepta, excludit voluntatem peccandi: non enim est compossibilis cum tali voluntate: ergo talis detestatio continet virtualiter id propositum, & facit illud esse sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti. Huc usque Cardenas, qui clariùs loqui non poterat pro nostra sententia. Et ratio ulterior est, quia licet ille dolor philosophicè vocetur propositum virtuale: theologicè tamen consideratus, est propositum formale, ut constabit à n. 468.

229. Fit quarto: Propositum præcisè quæ propositum universale non ita æquivalere contritioni universali, sicuti contritio æquivaleret propositum. Ratio est, quia propositum præcisè quæ tale habet pro proprio effectu suo excludere voluntatem peccandi: cum autem generalis contritio hanc peccandi voluntatem excludat, evidenter æquivaleret propositum quæ propositum. Contritio verò quæ talis habet pro proprio effectu suo tristitiam, anxietatem, inquietudinem, & cruciatum animæ, ex dictis à num. 217. Cum autem propositum quæ tale huic effectui non æquivaleret, ut patet in eo, qui nullum peccatum commisit, & tamen habet propositum non peccandi de cætero, qui nullam habet tristitiam, nec dolorem, sed Serenitatem, & pacem; ac proinde non dicitur habere contritionem, nec pœnitentiā; sicut nec Beati, quamvis habent illud propositum; exinde propositum præcisè, ut propositum non æquivaleret contritioni ut contritioni.

230. Quapropter communis sententia cum Eximio Doctore, Bellarmino, Continck, & Bonacina docet; quòd licet unus actus amoris Dei sit sufficiens ad justificationem extra Sacramentum, non tamen est sufficiens ad Sacramentum pœnitentiæ. Si autem propositum universale dolorosè procederet; ut contingere solet, quando elicitur ex recordatione peccatorum commissorum; tunc jam æquivaleret contritioni quæ tali; sicuti de amore Dei super omnia communiter docent Theologi, quando elicitur ex recordatione peccatorum commissorum, qui in eo eventu non potest nisi dolorosè procedere; ac proinde tunc tale propositum est sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ; ut latè docet Ariaga tom. 7. disp. 13. & tom. 8. disp. 38. & Moya in selectis theologicis disp. 5. q. 12.

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

231. Objicies primò contra primam Assertionem. Omnes virtutes per se infusæ, quæ nullam arguunt imperfectionem fuerunt in Christo Domino;

lli i

mino;

mino, Deipara, Innocentibus, & Beatis, ac proinde Charitas, Justitia, & aliae similes: sed charitas est poenitentia virtus universaliter, & theologicè sumpta; Justitia verò est poenitentia virtus restrictè accepta: ergo poenitentia virtus, & universaliter, & restrictè considerata reperitur in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis. Resp. dist. Maj. fuerunt quoad entitatem, concedo: quoad denominationem supponentem subiecti sui imperfectionem, nego Maj. & dist. Min. Charitas, Justitia, & aliae similes sunt poenitentia virtus, si fumanur præcisè quoad entitatem, nego, quoad denominationem desumptam ab actu doloris, & derelictionis de peccato commisso à Tridentino exposito, conced. Min. & nego Conseq. Ratio est, quia nulla virtus quoad munus suum primum est poenitentia, sive virtus poenitentia quā talis, ut constat ex dictis à n. 90. sed talis appellatur à munere suo secundario, quod quidem munus exercetur, postquam subiectum, in quo adest ea virtus, commisit peccatum: Cum autem reperiri nequeat tale munus in Christo, Deipara, Innocentibus, & Beatis, utpote peccato carentibus, ut per se est evidens, & diximus n. 187. exinde nequit in illis reperiri virtus poenitentiae, sive poenitentia quā talis.

232. Obijcies secundo contra secundam Assertionem: Tridentinum non solum meminit derelictionis, & doloris de peccato commisso, sed etiam propositi non peccandi de cetero: ergo non solum dolor, sed etiam formale propositum requiritur indispensabiliter ad poenitentiam. Confirmatur. Si quis advertens se formale propositum non habere, & tamen noller illud elicere, peccaret mortaliter, ita suscipiendo Sacramentum: ergo formale propositum requiritur ad valorem Sacramenti. Resp. conc. Antec. & nego Conseq. quia propositum, quod à Tridentino requiritur, ut explicat ipsum Concilium citatum n. 223. consistit in actu voluntatis efficaciter excludente voluntatem peccandi: cum autem non solum propositum formale, sed etiam propositum virtuale praestet hoc munus, exinde ad propositum requisitum à Trid. sufficit non solum actus propositi formalis, sed etiam virtualis.

233. Ad Conf. dist. Antecedens: peccaret mortaliter, si quando adverteret, posse ex vi illius actus se conjungere cum voluntate peccandi, concedo; si ex vi illius actus cognosceret, se excludere omnem voluntatem peccandi, nego Antecedens, & Conseq. quia in eo casu cognosceret, se habere quiddam à Trid. requiritur: imò interrogatus poenitens statim responderet, se nolle in posterum peccare, non minus, quam si formale propositum eliciisset, cum non minus sit incomponibilis cum voluntate peccandi de cetero unus actus, quam alter: ac proinde eliceret tunc formale propositum, respondendo interrogationi, ex dictis n. 224. Si tamen supponamus, quod imperceptibile apparet, nimirum ut in sensu composito illius generalis contritionis, & adverterentia de defectu formalis propositi, adhuc

maneret libertas ad non eliciendum propositum formale, sicuti manet libertas ad non eliciendum actum secundum formale propositum, postquam primum elicit; non teneretur ad illum eliciendum; cum se cognosceret ex vi primi actus satis dispositum, & incompositum cum voluntate peccandi.

Obijcies tertio, instando simul solutiones. Dolor ex metu gehennae non excludit omnem voluntatem peccandi: ergo quando contritio concipitur ex metu gehennae, semper requiritur indispensabiliter propositum formale. Probatur Antecedens: si quis commisit hoc peccatum, esset necessarium eligere penam Inferni ad vitandum peccatum lethale, ego potius peccatum, quam Infernum eligerem. Propositum virtuale hoc peccatum esset propositum eligendi infernum, potius quam peccatum; cum in illa hypothesi non aliter posset peccatum vitari, quam eligendo infernum; atqui metus inferni, & voluntas vitandi illum non potest movere ad eligendum illum: ergo neque ad propositum virtuale praedictum peccatum. Conf. derelictio doloris peccati ex motivo attritionis non sufficit ad fugiendum omne peccatum, etiam si motum sit generale: ergo ultra dolorem illum desiderium requiritur propositum formale. Probatur Antecedens: si quis considerans gravem acutitatem poenae aeternae, dicat intra se: ego malum peccare, quam in aeternum pati illam poenam: peccaret graviter: atqui in isto casu repugnaret super hoc peccatum ex odio poenarum: ellet enim vellet simul duo contradictoria, scilicet: nolo peccare, & damnetur; volo peccare, & damnetur: ergo etc.

Respondent primò aliqui Recentes, etc. Antecedens: dolor ex metu gehennae ex motivo non universali, concedo, ex motivo universali, nego Antecedens, & Conseq. Ad probationem, concedo Maj. & distincta, ut supra Min. nego Conseq. Ratio est, quia quando homo considerat, quod per illud peccatum factus foret reus poenarum Inferni, simulque considerat praesentem divinam Providentiae ordinationem, facili poterit invenire motivum universale ad illud, & reliqua omnia peccata fugienda ex timore gehennae: in hac enim divina Providentia electio Inferni pra peccato est medium ad infernum vitandum, ac proinde ex metu inferni, quam optime potest quis de eo peccato dolere, simulque proponere eligere Infernum, potius quam peccatum. Rem explicant exemplis: si aliquis reus mortis sciret, quod eligenda mortem, & ad illam se offerendo, mortem vitaret, bene posset ex metu mortis ad mortem se offerre, & eam eligere: ergo quando sciat peccator, quod eligere Infernum est illud medium ad infernum vitandum, quam optime poterit, ex metu inferni, Infernum eligere. Ad Confirmationem, negatur Antecedens. Ad probationem negatur Min. quia in eo casu eligere Infernum non esset velle, & nolle effectivè, sed velle affectivè, ut si fiat effectivè

Ceterum ipsa explicatio pugnat contra istos Recentiores sic respondentes: nam ista poenitentia talis esse debet, non solum coram hominibus, sed coram Deo, qui intuetur cor, & videt illum affectum non esse efficacem, qualis debet esse verus affectus poenitentiae coram Deo. Quapropter.

236. Respondeo ipse, dist. Antecedens: dolor ex metu gehennae in circumstantiis, in quibus metus gehennae representatur ut motivum universale, nego: in circumstantiis, in quibus non representatur, ut motivum universale, conc. Antecedens, & nego Conseq. Ad probationem, conc. Maj. esset propositum eligendi infernum, eligendo reatum condignitatis ad illum, nego; detestando reatum condignitatis ad illum, conc. Maj. & dist. Min. voluntas vitandi infernum cum reatu condignitatis ad illum, non potest movere ad eligendum illum cum tali reatu, conc. ad eligendum illum sine tali reatu, nego Min. & Conseq. Ad Conf. nego Antec. Ad probationem, conc. Maj. & dist. Min. repugnaret fugere hoc peccatum ex odio poenarum, conceptis poenis sine reatu ad illas, conc. cum reatu condignitatis ad illas, nego Min. & Conf. quia tunc non diceret homo ille absolute, volo, & nolo poenas, ne damner, sed volo poenas sine reatu, ne damner cum reatu condignitatis ad illas, qui quidem actus nullatenus est implicatorius, sed valde honestus, & laudabilis, ut per se patet.

237. Explico solutionem: metus inferni per se loquendo, & seclusa ignorantia, inadvertentia, extraordinario privilegio, aut revelatione, ex se affert in ista divina providentia circumstantias sufficientes ad constituendum motivum universale cuiusque lethali oppositum: seclusis enim illis circumstantiis, quae per accidens supervenire possent, re per se considerata, & ut communiter evenit, scit peccator, quodcumque lethale afferre reatum condignitatis ad eas poenas, illasque ipsum infallibiliter sustinendas, si in peccato lethali moriatur: cognoscit insuper contingentiam amittendi subita nec vitam; exinde ergo moveri potest ex timore gehennae ad detestandum dolorose quodcumque lethale, neque in sensu composito huius motivi elicere potest actum, quo dicat, *vellem potius peccare, quam eas poenas incurre*: neque actum, quo dicat: *si non essent illae poenae, peccarem*: & sic de aliis similibus: cum enim sciat, huiusmodi actus esse peccatum, manente eo affectu, quo propter timorem gehennae detestatur omnia peccata, impossibile omnino est, quod eos actus eliciat. Quae de causa dolor ex metu gehennae, si excludat omnem voluntatem peccandi, ut communiter concipitur (ait Tridentinum) satis est ad actum attritionis requisitum ad poenitentiam.

238. Si autem ex aliquo accidenti deficiant circumstantiae illae, quibus proximè proponitur obiectum universaliter, jam obiectum non movebit ut universale; sicuti si deficiat applicatio, sive approximatio ignis ad comburendam stupam; tunc ignis non comburet stupam. Unde

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I. l.

sicuti ut ignis stupam comburat, requiritur, quod si per istam viam non possit applicari, applicetur per aliam viam; ita si obiectum non possit per unam viam applicari, ut universale, necesse est ad hoc, ut universaliter moveat, quod per aliam viam applicetur, ut universale. Exinde cum casu, quo per ignorantiam elicitae fuissent illa peccata in argumento proposita, praclusa esset via, ut metus poenarum applicetur, ut universale, sicuti antea applicabatur, necesse est, ut per aliam viam applicetur ut universale, si debet movere ut universale. Applicabitur autem ut universale, si recursus fiat ad aliam circumstantiam, nimirum, si peccator sibi proponat, quam malam gehennam cum reatu ad illam: etenim multo peius incomparabiliter est, pati poenam cum culpa, & reatu ad illam, uti patiuntur malefactores, & damnati in inferno, quam sine culpa, & sine reatu ad illam; sicuti Sancti Martyres cum summâ laetitiâ mortem propter Christum patiebantur. Illud ergo motivum timendi poenam cum reatu ad illam esset in eo casu sufficiens ad eliciendum dolorem detestativum omnium lethali ex motivo universali, & sufficiens certissimè ad propositum virtuale.

239. Quod idem suo modo dicendum est in aliis circumstantiis, quae fingi possunt: si enim motivum ex uno capite non possit proponi, ut universale, vel non movebit ut universale, & sic non satis erit ad dolorem, qui sit virtuale propositum nunquam peccandi de cetero, vel quaerenda est circumstantia, in qua possit ut universale movere. Haec autem doctrina non solum est peculiaris pro nostro casu, sed communis pro omnibus motivis universalibus. Exemplum sit in motivo bonitatis divinae, quae apud omnes certissimè sufficit ad vitanda omnia peccata, si proponatur, ut motivum universale omnibus peccatis oppositum; & tamen si non ita proponatur, non sufficit, v.g. quando quis per ignorantiam invincibilem judicaret, jurare cum mendacio ad salvandam vitam proximi, non esse peccatum lethale; tunc ex desiderio fugiendi omnia lethalia propter bonitatem Dei, non fugeret homo illud mendacium, neque illud iuramentum falsum.

240. Quapropter motivum bonitatis divinae debebat approximari, non per istam, sed per aliam circumstantiam, ad fugiendum istud mendacium, & perjurium. Exinde adversariorum argumentum non solum est invalidum, verum etiam omnino extra rem, quam agimus: nam in casu, & circumstantiis ab adversariis assignatis, vel metus gehennae proponitur ut motivum universale omnibus peccatis oppositum, vel non? si primum: jam proponitur sufficiens ad eliciendum dolorem universalem, ac proinde, & quæ certò sit virtuale propositum non peccandi de cetero. Si secundum: cum ex illa approximatione non possit elici dolor universalis, neque elicietur dolor, qui sit virtuale propositum non peccandi de cetero. Verum exinde quomodo

iii i a

proba-

probabitur, quod quando approximatuf sufficienter ad eliciendum univerſalem dolorem, non approximetur ſufficienter ad eliciendum virtuale propoſitum? Sanè hoc neutiquam ſequitur, ſed oppoſitum; adeòque ex hoc argumento, ſi bene expendatur, potiùs confirmatur, quàm impugnetur noſtra ſententia.

241. Obijcies quartò: Dolor de peccatis ex motivo univerſali non inducit ad vitandum peccatum: ergo non eſt propoſitum virtuale. Probarur Antecedens: ad vitandam gehennam non eſt medium neceſſarium non peccare hic, & hunc; ſufficit enim, vel non peccare, vel ſi committatur peccatum, delere poſtea illud per pœnitentiam: ergo in illa deſtinatione non includitur propoſitum vitandi peccata in futurum, ſed vel vitandi, vel delendi poſtea illa per pœnitentiam. Confirmatur: ſi aliquis ex revelatione ſciret, ſe eſſe prædeſtinatum, dolor, quem conciperet de peccatis ex metu gehennæ, non afferret ſecum tale propoſitum virtuale, cùm enim ſciret, ſe poſtea deleturum illa peccata per pœnitentiam, etſi laboretur in illa, non apprehenderet, tanquam medium neceſſarium ad ſalutem, vitare peccatum ſubſequens: ergo ex metu gehennæ non determinaretur ad vitanda peccata in poſterum.

242. Reſp. nego Antecedens. Ad probationem diſt. Antecedens: ad vitandam gehennam per affectum elicitum ex illa, tanquam ex motivo univerſali, nego: per alios diverſos affectus; conc. Antecedens, & nego Conſ. ut conſtat ex diſtis; etenim licet Deus poſſit me ſalvare, etiam ſi ego peccem, & poſſit mihi dare tempus pœnitentiæ; hoc tamen non eſt in mea poteſtate, poſſum enim ſubito mori: exinde ſi ego volo efficaciter ſalvari ex metu gehennæ tanquam ex motivo univerſali, volo non ponere impedimentum, quo poſito non eſſet in mea poteſtate ſalvari, ac proinde nolo ponere peccatum. Sic ſi volo efficaciter vivere, non projicio in mare unicum panem, quem habeo ad vitam; licet conjecturam habeam, quod Petrus forſitan dabit mihi dimidium ſui panis: at cùm id non ſit certum, neque in mea poteſtate, non impedit ad concipiendum, modo expoſito, motivum univerſale.

243. Ad Confirmationem diſt. Antecedens: ex metu gehennæ concepto, ut motivo univerſali, nego, non ita concepto, conc. Antecedens, & diſt. Conſequ. eodem modo. Ratio eſt, quia in illo caſu poſſet ille homo concipere dolorem de peccatis commiſſis, quatenùs afferebant condignitatem ad gehennam: ſciret enim, quod ſi committeret vel unum peccatum in poſterum, haberet condignitatem ad gehennam, quam deberet delere, ut revelatio verificaretur, & adimpleretur, & quod ita melius eſſet, talem condignitatem vitare, ex quo dolor ille jam eſſet incompoſſibilis cum quacumque condignitate ad gehennam, ac proinde, & cum quocumque lethali. Si autem non conciperet motivum uni-

verſale, non eſſet caſus, de quo agimus, ut ſupra n. 240.

Obijcies quintò: Propoſitum ex motivo univerſali, ad omnia peccata ſe extendente, non eſt incompoſſibile cum voluntate peccandi: ergo neque dolor ex motivo univerſali. Probarur Antecedens: poteſt voluntas præſcindere peccata præterita à futuris, & de præteritis gaudere, proponendo firmiter vitare futura. Sic ſæpe ſenes proponunt firmiter in futuro caſtè vivere, & tamen illis non diſplicet via juvenutis: Item ſæpe gaudent, & jactant bella inita præterita, & tamen proponunt iterum ire ad bellum: ergo &c. Reſp. nego Anteced. ad probationem diſt. Antecedens proponendo ex motivo univerſali, ad omnia peccata ſe extendente, nego: ad ſola futura, & non ad præterita, conc. Antec. & nego Conſ. etenim ſi ſenex proponat caſtè vivere ex odio turpitudinis contra caſtitatem, quod eſt univerſale motivum, ad peccata præterita, & futura ſe extendens in linea caſtitatis, non poteſt ſimul illo actu complacere in luxuria præterita. Pariter ſi proponat non iterum ire ad bellum, ex motivo æquè ſe extendente ad deſtandam præterita, & futura, non poteſt ſimul cum illo actu gaudere de bello præterito.

Cæterum cùm illi, qui ita ſe jactant, non proponant ex motivo univerſali, ſe extendente ad præterita, & futura, ſed ad ſola futura: ſolent enim proponere non redire ad bellum, & ad luxuriam cum viribus extenuatis, & facili amiſſibilibus in peccatis, & laboribus belli, quas antea non ita extenuatas habebant: et proinde ſic, vel aliter contrahunt ſuum motivum ad futura, & non extendunt ad præterita: quapropter ſolum deſtatur futura, & gaudent de præteritis. Si autem deſtatur futura ex motivo eodem modo ſe extendente ad præterita, ſimul cum illo actu æquè quam gaudere poſſent de præteritis: ſi ſenex, qui verè dolet de ſuis peccatis ex motivo univerſali, non complacet in peccatis juvenutis, ſecùs autem ſi non doleat ex motivo univerſali. Pariter, qui proponit non committere futura, ex motivo univerſali æquè ſe extendente ad præterita, deſtatur virtualiter præterita, ſecùs ſi non proponat ex tali motivo univerſali. Unde nulla manet vis argumento. Quæ propter in præſenti, an merita per peccatum mortificata revivifcant per veram pœnitentiam. Cæterum quia hujus difficultatis reſolutio non habet connexionem cum principiis antecedentibus, aut conſequentibus, illam modo omitto, commodius alibi ſoluturus. Nunc

verò ad actus proprios pœnitentiæ, & obligationem illos eliciendi progrediamur.

DISPUTATIO V.

DE CONTRITIONE PERFECTA.

246. **C**ontritio ex Tridentino sess. 14. cap. 4. alia est perfecta, & alia imperfecta. Perfecta est illa, quæ etiam extra Sacramentum est sufficiens dispositio ad justificationem, & est dolor de peccatis commissis propter Deum super omnia dilectum, ut ex dicendis constabit. Imperfecta, quæ vocatur attritio, est dolor ob alia motiva conceptus, sive ob merum inferni, amissionis gloriæ, sive propter peccati turpitudinem. Exinde attritio, & contritio distinguuntur essentialiter, cum unaquæque ex intrinsicis suis respiciat diversum objectum formale: contritio enim respicit bonitatem divinam, ut Deo bonam; attritio vero respicit suum objectum formale, non quidem ut Deo, sed ad summum, ut peccatori bonum: unde peccator magis unitur cum Deo ex vi contritionis, quam ex vi attritionis, adeoque & peccata nobiliori modo manent detestata per contritionem. Quæ de causa D. Thomæ, in suppl. quæst. 1. art. 2. ad 2. dixit: *Attritio non dicitur accessum ad perfectam contritionem; unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquomodo diminuta sunt; sed non adhuc sunt comminuta, sed contrita dicuntur, quando omnes partes trite sunt simul per divisionem ad minima, & ideo attritio significat in spiritualibus quandam dissipationem de peccatis commissis, sed non perfectam; contritio autem perfectam.* An autem ad hanc perfectam contritionem requiratur indispensabiliter, quod ex motivo charitatis procedat? Negant Soto, & alii apud Cardinalem de Lugo disp. 5. sect. 1. qui etiam conatur ostendere esse probabile, quod procedat ex motivo Religionis, Obedientiæ, Justitiæ, aut alio simili, licet P. Vazquez hanc sententiam erroneam appellaverit. Eximius Doctor disp. 4. sect. 2. num. 13. ait, sibi aliquando placuisse, eamque appellat probabilem, pro cuius resolutione licet

tio extra Sacramentum sufficiens est ad justificationem, nisi quatenus dolor de peccatis commissis perficitur charitate; sive quod idem est, formalitas illa doloris, quæ ex genere suo est ignobilior, identificetur cum formalitate dilectionis Dei super omnia, sive charitatis, quæ nobilior est, sicut de animali hominis dicitur, quod non est animal imperfectum, sed perfectum, id est identificatum cum rationali: ergo ex mente Concilii contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum procedere debet ex motivo charitatis. Confirmatur: Concilium eod. c. 4. contra distinguens contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum justificat, ab imperfecta, quæ non justificat extra Sacramentum, docet esse charitatem formatam, adeoque in re adeo gravi diminutè procederet, si esset aliqua contritio non formata charitate, quæ extra Sacramentum justificaret: sed hoc nemo audebit dicere: ergo &c. Viden. 252.

248. Respondebis primò. Concilium non processisse diminutè, cum ibi doceat, imperfectam contritionem esse, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & poenarum metu communiter concipitur. Unde contritio illa, quæ concipitur de peccato, quia est irreverentia, vel injuria Dei, aut contemptus Divini præcepti in sensu Concilii non est contritio indigens Sacramento ad justificationem, adeoque est contritio in sensu Concilii potens extra Sacramentum justificare. Contra tamen primò. Concilium ibi contra distinguens contritionem perfectam ab imperfecta, non dicit, perfectam esse, quæ communiter est charitate formata, sed absolute dicit esse illam, quæ est charitate formata. Imperfectam vero non dicit, quæ semper, sed quæ ex ibi assignatis motivis communiter concipitur; per quæ verba indicat non concipi semper ex illis motivis, sed etiam posse ex aliis: ergo ex mente Concilii perfecta contritio solum potest concipi ex motivo charitatis; imperfecta vero ex aliis motivis.

249. Contra secundò. Qui dolet de peccato ex motivo Religionis, Justitiæ, vel Obedientiæ, etiam dolet de peccato ob ipsius turpitudinem; nimirum, quia privat honestatem Religionis, Justitiæ, &c. Sicut qui amat actionem aliquam ex motivo Religionis, vel Justitiæ, amat honestatem creatam, quam respiciunt illæ virtutes: ergo dolor de peccatis ob illa motiva est attritio in sensu Concilii. Contra tertio. Quando aliquis dolet de peccatis, prout sunt offensa Dei, vel confiderat offensam Dei, ut poenitentem malam, & sic non est actus Theologicus, sed Moralis, & pura attritio, ut constat à n. 128. & 135. vel considerat illam ut Deo malam, & sic est actus charitatis, sive dolor, aut contritio charitate formata, ut

SECTIO I.

An contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum debeat esse ex motivo Charitatis.

§. I.

247. **A**spero cum communi. Contritio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum debet esse ex motivo charitatis. Probat ex Tridentino sess. 14. c. 4. de Contritione sufficienti ad justificationem extra Sacramentum, ita dicente. Si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, proutquam hoc Sacramentum actu suscipiatur: Ergo ex mente Concilii non aliter contri-

perennet omnibus, charitate, ab illo, qui per Apostolum Petrum ait: *charitas operit multitudinem peccatorum, quae una si adsit, omnia illa recta fiunt, si autem desit, illa omnia frustra fiunt.* Et rom. 10. ser. 7. de temp. qui est 3. de nat. Salvatoris: *Poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: ergo, &c.*

255. Probatur tertio ista ratione conjecturali: etenim cum hoc solum dependeat ab ordinatione divina, non possumus reddere rationem, cur ita debeat fieri, sed solum conjecturam pro convenientia, ut ita ordinatum fuerit: quae autem à Theologis communiter traditur, ad hanc formam potest ita reduci. Peccatum mortale est maximum malum; & summa offensa, & injuria ex parte hominis erga Deum: ergo ut Deus tale peccatum remittat, congruentissime exigit ab homine, ut efficiat nobilissimum in specie actum, quem potest, qualis est amor Dei super omnia. Confirmatur: congruentissimum est ad remissionem peccati extra Sacramentum, ut requirat Christus Dominus magis, quam exigit in Sacramento, in quo voluit singularem favorem ostendere pro lege gratiae, quem non ostenderat Deus pro lege scriptae, aut lege naturae, applicando nimirum sua merita; facilioremque reddendo justificationem peccatori: sed in Sacramento exigit actum poenitentiae; licet non eliciatur à charitate: ergo extra Sacramentum congruenter exigit actum poenitentiae elicitum à charitate. Ex dictis.

S. II.

256. **F**it primò contra Cajetanum: Attritionem nunquam posse fieri formaliter contritionem. Ratio est: quia contritio ex intrinseco suo modo tendendi in bonitatem divinam, tanquam in objectum suum formale, distinguitur ab attritione; utpote non habente modum tendendi; tanquam in objectum formale, in bonitatem divinam: sed modus tendendi unius actus nequit mutari in modum tendendi alterius, sicut neque cognitio solius Petri fieri potest cognitio solius Pauli: ergo &c. Quapropter commune illud Theologicum axioma: *homo in Sacramento Poenitentiae de attrito fit contritus*: non intelligitur: de attrito actualiter, actualiter contritus: sed contritus habitualiter, quatenus recipit charitatis habitum; qui est principium per se infusum ad contritionis actum eliciendum, & simul admittitur ad amicitiam divinam habitualement; non minus: quam si Contritionem extra Sacramentum eliciuisset. Unde non dicitur attritio fit contritio: quia hoc est impossibile, cum significet mutationem intrinsecam attritionis in contritionem; sed dicitur: homo attritus fit contritus: prout denotatur mutatio quoad denominationem ex parte subjecti, quod de attrito in actu, fit contritus in habitu, ut bene notavit Soto in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. concl. 2.

257. Fit secundò: contritionem indispensabiliter deestatum peccatum supra omne malum poenae,

non verò attritionem: Ratio est, quia Contritio nunquam fugit peccatum propter illud malum solum poenae, sed propter bonitatem divinam, quam supra omne malum poenae appreciative diligit; at verò attritio concipi potest ex motivo gehennae, sive ex timore, ne poenam illam incurrat. Cum autem nullus actus excedat motum, sub quo fertur in objectum, utpote ab illo habens totam vim, & efficaciam; exinde, qui deestatur peccatum propter malum poenae, non deestatur plus peccatum, quam malum poenae. Caeterum non ex eo ista deestatio (quod maxime notandum est) est conditionata voluntas admittendi peccatum, si non esset poena. Ratio est evidens, quia simul cum ista deestatione attritionis, componi potest in voluntate alter actus amoris Dei super omnia, ut saepe contingit, & experientia docet, quo voluntas deestatur peccatum supra omne malum poenae: atqui cum voluntate admittendi peccatum, si non esset poena, nequit componi voluntas deestandi peccatum, licet non esset poena: ergo ea Attritio non est voluntas admittendi peccatum, si non esset poena: unde solum est voluntas impossibilis cum voluntate peccandi ex suo motivo, & compossibilis cum perfectiori peccatorum deestatione, etenim in sensu composito illius actus elicit ex motivo poenarum, ut universaliter applicato; nequit homo componi cum voluntate peccandi, ut ex dictis à n. 223. constat, & 237.

Fit tertio: non solum contritionem immediate liberam, sed etiam contritionem imperatam immediate liberam, esse ultimam dispositionem ad justificationem, juxta sententiam illorum Theologorum, qui cum Soto, Ripalda, Oviedo, &c. docent actum mediatè liberum augere meritum supra meritum actus imperantis immediate liberi, quinimo, & praecipue propter hunc casum in tractatu de actibus humanis, & in tractatu de merito, admittunt distinctum meritum in actu imperato graviores Theologi: Ratio est: quia peccator morti proximus, & copiam Confessarii destitutus, advertens se teneri ex praecepto elicere contritionem, flagrans desiderio suae aeternae salutis, potest ex obedientia imperare efficaciter contritionem: atqui si contritio imperata non haberet tunc meritum distinctum à merito actus obedientiae imperantis; ille homo coram Deo solum haberet meritum actus obedientiae; quod satis non est pro ultima dispositione ad justificationem. Si autem non haberet adeò flagrans desiderium obediendi Deo, eam contritionem immediate liberam eliciendo, haberet meritum contritionis, quod est ultima dispositio ad justificationem: ergo flagrans desiderium obediendi Deo impediit salutationem illius hominis, quod est satis absurdum.

Scio P. Vazquez docere, Contritionem perfectam esse ultimam dispositionem ex destinatione divina, sive liberè fiat, sive necessariò, quod etiam docet Arriaga de actibus humanis disp. 4. sect. 3. subsect. 2. Huic autem sententiae non acquiesco, eamque late impugnavi in tractatu de merito.

rito, quia homo non se avertit à Deo sine libertate, ac proinde, neque se convertit ad Deum, nisi cum libertate: Tridentinum enim eandem exigit libertatem ad conversionem, quam ad avertionem à Deo: Sic sess. 6. c. 5. dicit: *Declarat præterea, ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, quæ nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo averti erant, per ejus excitationem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratia liberè assentiendo, & cooperando disponantur.* Et infra. *Unde in Sacris litteris cùm dicitur: convertimini ad me, & ego convertar ad vos: libertatis nostra admonemur: cùm respondemus: converte nos Domine ad te, & convertemur: Dei nos gratia præveniri consitemur.* Ex qua doctrina plura inferri possunt scitu digna, & ad peccatoris justificationem requisita.

260.

Fic quartò: in hac Providentia per se requiri ad justificationem peccatoris ex divino præcepto actum poenitentiae. Hoc autem præceptum divinum ex Scriptura, & Conciliis, satis nobis constat, ut diximus n. 13. & in tractatu de Sacramento n. 258. Quapropter peccator suorum peccatorum memor, nunquam eliciat actum perfectæ dilectionis Dei, nisi dolendo simul de peccatis commissis, idque non solum, ut poenitentiae præceptum adimpleat, si enim noller poenitentiae præceptum adimplere, sanè neque eliceret perfectam Dei dilectionem: verum etiam, quia impossibile apparet, ut ex natura rei aliter fieri possit: si enim peccator cognoscit se esse inimicum Dei ratione offensæ, quam contra ipsum commisit, quomodo poterit Deum super omnia diligere, quin offensam illam dolorosè dereflectatur? Vide num. 269.

261.

Si autem sic invincibiliter immemor suorum peccatorum, facile credam, Deum applicantem suam omnipotentiam ad actum charitatis, excitaturum memoriam alicujus peccati, ut charitas sit dolorosa, & vera contritio. Dolor enim formalis respectu unius peccati ex generali motivo, est verus virtualis dolor omnium commissorum, non minùs, quàm actus formaliter incompossibilis cum uno peccato ex motivo generali sit virtuale propositum respectu omnium: ex eo enim, quòd Deus velit in hac Providentia veram contritionem ad remissionem peccatorum, & paratus sit ad concurrendum cum peccatore, quoties ille velit converti, paratus est etiam ad ea omnia, sine quibus non extat vera conversio, à fine usque ad finem dirigens omnia fortiter, & disponens omnia suaviter, utpote perfectissimus providens. Cæterum quia communiter supponunt Theologi, non repugnare casum, in quo peccator eliciat perfectum amorem cum omnimoda accidentali ignorantia, & inadvertentia peccati; addo, quòd tunc per accidens poterit ex illa accidentali ignorantia, & inadvertentia obtinere justificationem sine dolore; Ratio est, quia actui perfectæ charitatis est

promissa in Sacris litteris justificatio, ut constat ex testimoniis adductis n. 254. tum ex Prov. 8. *diligentes me diligo:* Eccl. 34. *oculi Dei in diligentes se:* & 1. Joan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet.* Exinde poterit per accidens eo casu extra Sacramentum obtineri justificatio sine dolore, secus autem per se, cùm per se requiratur contritio, ut habet Trident. sess. 14. cap. 1. dicens: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritio necessaria;* quæ verba saltem de necessitate per se debent intelligi. Quam autem contritio cum Martyrio sufficiat, & per se, & per accidens, constat ex n. 4. de Baptismo.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Objicies primò: Antiquiores Theologi, & aliqui Patres, explicantes contritionem perfectam, dicunt esse dolorem de offensa Dei, ut videri potest apud Eximium Doct. disp. 4. sect. 1. Vazquez quæst. 87. art. 1. & Lugo disp. 5. sect. 1. atqui dolor de offensa Dei non solum potest procedere ex charitate, sed etiam ex omnibus aliis virtutibus universalibus voluntatis: ergo contritio perfecta, quæ extra Sacramentum fit ultima dispositio ad justificationem, non solum potest procedere ex motivo charitatis, sed etiam ex motivo aliarum virtutum. Confirmatur ex Sorò: iste actus: detestor dolorosè offensam Dei, quæ talem est perfecta contritio, qui potest procedere ex motivo aliarum virtutum: ergo, &c.

Respondeo dist. Maj. de offensa Dei pro bonitas divina est illi averfa, si propter offensam est mala Deo, concedo; prout est mala poenitentia, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. ex dist. n. 128. & 135. Ratio est, quia licet velle malum alicui, quia ipsi malum, est formaliter malum odio prolequi, ita nolle malum, quia malum ipsi, est, formaliter illum amare, adeoque nolle offensam Dei, quia divina bonitas est illi averfa, est formaliter Deum amare: quo in locuti sunt antiquiores Theologi, & SS. PP. Ad Confirmationem, dist. Maj. Si ly quædam reduplicet supra bonitatem divinam, ut averfam offensam, conced. Maj. si solum reduplicet supra malitiam, aut bonitatem purè creatam, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. quia si ille adus reduplicet supra bonitatem divinam, erit adus charitatis, adeoque non pertinebit ad alias virtutes universales voluntatis, aliter cùm ex metu gehennæ possit peccator detestari offensam Dei, quæ talem, dolor ex metu gehennæ esset peritiam contritio contra expressam doctrinam Tridentini citati num. 248.

Objicies sectindò: Sapè in Sacra Scriptura promittitur justificatio poenitenti absque ulla

mentionem charitatis, ut Ezech. 18. & 33. ubi dicitur: *Si impius egerit poenitentiam, vitam vivet, & non morietur*, ibi enim nulla fit mentio de motivo charitatis, idque etiam docere videntur Chrysost. hom. 6. in Genes. & alii PP. ergo ad contritionem perfectam non requiritur indispensabiliter motivum charitatis. Confirmatur: per religionem (idemque suo modo de justitia, aliisque similibus virtutibus) ita amat homo cultum Dei, ut si necessaria esset ipsius hominis annihilatio ad illum cultum, eam veller; sed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem: ergo, &c.

Retorqueo argumentum: In illis Scripturae verbis nulla fit mentio de contritione præ attritione: ergo non potius requiritur attritio, quam contritio ad justificationem peccatoris extra Sacramentum. Respondebis, nego Consequ. quia licet non fiat explicitè, fit implicitè mentio de contritione, cum ibi sermo sit de actu poenitentiae sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; qui quidem non est attritio, sed contritio. Verum ecce jam solutio nostra. Resp. eodem modo distinct. Antecedens, absque ulla mentione explicita, conc. implicita, nego Anteced. & Consequ. quia ibi est sermo de actu poenitentiae sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; qui quidem, non nisi ex motivo charitatis, potest procedere, ut constat ex Conciliis, Scripturis, & PP. adductis à n. 247.

Ad Confirmat. retorq. argum. Per actum virtuosum conceptum ex metu gehennae, ita timet homo Deum, ut insipientem inferni poenas propter peccatum, ut si necessaria esset ipsius hominis annihilatio ad eas poenas fugiendas, eas veller; juxta illud Christi Matth. 26. *Bo-num erat ei, si natus non fuisset homo ille*: Sed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem: ergo timor virtuosus conceptus ex metu gehennae sufficiens est ad perfectam contritionem: quod expressè est contra Tridentinum; ut & ipsi adversarii fatentur. Respondebis, timorem ex metu gehennae, quantumvis virtuosum, ut definit Tridentinum, non respicere Deum eam nobilitate motivi, quae requiritur ad perfectam contritionem. Sed ecce iterum solutio nostra. Resp. igitur, dist. Maj. eam veller, prout Deo bonam, nego Maj. prout peccatori bonam; permitto Maj. & dist. eodem modo Min. nego Consequ. quia nobilitas motivi bonitatis divinae requiritur ex Scripturis, Conciliis, & PP. ad actum perfectae contritionis, ut constat ex num. 247. & 254. Haec solutio adeo efficax est ad homines, ut & ipsi adversarii, velint, nolint; eam veram esse fateri teneantur. Ceterum pro re adeo gravi, non solum est satis retorsisse contra adversarios vim argumenti; sed oportet ostendere, quam falsum sit, quod ipsi assumebant, nimirum virtutem religionis; aut aliam præter charitatem, habere vim ad eligendam annihilationem sui subjecti, ut habeatur bonum à se amatum; quae de causa dixi: permitto Major. quae quidem absolute est falsa.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Ratio est: quia Religio (idem suo modo de aliis præter charitatem) solum amat cultum præcisè ut honestum; & quidem non per modum substantiae, sed per modum accidentis, seu ut honestum homini rationali, id est sibi colenti Deum; adeoque repugnat, quod illum amet magis, quam se, aut quod velit annihilationem sui in ordine ad illum: solum namque potest homo, prout se concipit sine virtute imperfectum, velle potius non esse, quam esse imperfectum; & sic eligere annihilationem sui; potius quam conservationem defectuosam. Quod, ut ex ipsis terminis patet; non est eligere non esse, ut illa perfectio sit, sed eligere non esse, quia ipse est sine illa perfectione, quam intendit: Sicuti qui amat sanitatem sibi, quam obtinere non potest; eligere valere potius annihilationem; quam infirmitatis molestias pati; non potest autem eligere sui annihilationem; ut detur ea salus: annihilatus enim, & sanus sunt termini contradictorie pugnantes, eodem prorsus modo, ac si diceret: *Volo ego annihilatus exercere actum religionis, & Deum colere, atque servare castitatem, &c.* Quapropter huiusmodi actus, non quidem ab alia virtute, sed à sola possunt procedere charitate, quae quia non fertur in Deum, ut bonum homini amanti; sed ut bonum in se, neque amat solum obsequia à se facta; sed quicquid est per se bonum Deo; potest eo ipso amore velle citius annihilari, quam Deum offendere.

Obijciens tertio: Contritio ex motivo Charitatis non est per se unicum medium in hac divina Providentia ad justificationem extra Sacramentum: ergo quando Tridentinum loquitur de illa, non loquitur tanquam de unico medio per se, ac proinde sine ulla oppositione cum doctrina Tridentini designari possunt plures alii actus, qui sint ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum. Probatur Antecedens: Putus Dei amor super omnia; qui non sit dolor, non est Contritio: atqui est dispositio per se sufficiens: ergo &c. Probatur Min. si non esset per se, sed solum per accidens sufficiens; idcirco esset, quia solum posset elici à peccatore ex accidentaliter ignorantia; aut inadvertentia peccati committi: atqui purus Dei amor sine dolore potest etiam elici à peccatore, quantumvis sui peccati memore: ergo &c. Probatur Min. Si peccator recorderetur peccati committi in eo instanti, in quo non obligat poenitentiae præceptum, ex eo, quod amet Deum super omnia, non teneretur dolere de peccato commisso, ac proinde potest elicere amorem Dei super omnia sine dolore: ergo &c. Confirmatur: qui diligit Deum super omnia, non tenetur dolere de omnibus malis; quae Deo displicent: aliter teneretur dolere de omnibus offensis ab ipso commissis, & de peccatis alienis, quod est contra experientiam: ergo &c.

Resp. nego antecedens. Ad probationem conc. Maj. & nego Min. Ad probationem; nego Antecedens. Ratio est, quia amor charitatis super omnia diligit Deum appetitivamente supra

K k k K

omnia

omnia creata, supràque ipsum diligentem, ejusque voluptates, & bona, ut constabit à numer. 286. ac proinde in eo, qui doloris est capax, fert necessariò secum dolorosam deestationem mali, quod cognoscit, se contra Deum fecisse, præsertim si malum illud non est adhuc deletum: cum autem in signo priori, in quo peccator habet cognitionem supernam illuminativam voluntatis, & constitutivam actus primi proximi ad amorem, vel carentiam amoris, cognoscat se peccasse, & ob levem suam voluptatem graviter aversum à Deo, & non adhuc videat offensam Dei deletam, implicat, quòd moveatur ex illa cognitione ad eum amorem, quin simul dolorosè eam offensam deestetur: etenim quando offensa moraliter perseverat, protrahitur actualiter antiquum malum, eodem omninò modo, ac si tunc physicè committeretur. Quare de causa judicant plures Theologi, non solum necessitariò peccatorem in eo casu ad dolendum de peccatis à se commissis nondum deletis, sed etiam de remissis, & de peccatis alienis, si veniant in mentem, quando determinatur ad Deum super omnia diligendum.

270.

Hanc autem vim ejus amoris nullo alio aptiori modo cognoscere possumus, quàm ex ipsa experientia: Videmus enim illum, qui filium vehementer diligit, si videat, illi aliquod grave malum accidere, ex naturali illo affectu prorumpere necessariò in odium ejus mali, si ve à parente ipso, si ve ab alio industi, statimque contempere voluntatem, quantum est ex se efficacem illud malum propulsandi, præsertim si amatus id exigat, sicut exigat Deus dolorem nostrum, & poenitentiam. Exinde ad Conf. dist. Antecedens: non tenetur dolere, si mala illa veniant in mentem, quando à Deo præcipitur dolor, vel secundum conceptum, quem habebant divinæ averfionis, præscindendo à remissione, nego; si non veniant in mentem, concedo Antecedens; & nego Conseq. ut constat ex dictis. Quinimò adhuc Antecedente permisso, Consequentia nulla esset, quia malum jam deletum non nocet, sicuti nocet, quod perseverat: quapropter Mater videm de amico respectu amici] extremè amans filium, si illum videat aliquid grave actu patientem, non potest non dolere de eo malo; si tamen hoc malum non apprehendatur, ut præsens, sed ut præteritum, & sanatum, non moveretur necessariò ad dolendum de illo. Pariter respectu alieni est magnum discrimen: quia sicut ille, qui Deum super omnia diligit, præscindit ab eo, quòd alii proponant non offendere Deum in posterum, & solum curat, ut ipse nunquam Deum in posterum offendar, sed ut illum rebus omnibus præferat, ita potest non curare de malo, quòd alii intulerunt, sed de malo, quòd ipse intulit, illudque dolorosè deestari.

S. II.

271.

Objicies quartò: ille actus sufficit ad justificationem extra Sacramentum, qui est suf-

ficiens, ut homo redeat ad amicitiam cum Deo sed ad hoc non est necessaria contritio ex motivo charitatis, quâ Deum super omnia diligatur. Probat Min. potest Petrus esse venimus Pauli amicus, & cum eo, tanquam cum amico, se gerere, esto non sit paratus ad amittendum suum honorem, & omnia sua in gratiam Pauli: multò autem magis, etiam non sit paratus alios omnes offendere citius, quàm Petrum: ergo pari ratione poterit peccator habere poenitentiam à se elicitam amicus Dei, licet non sit paratus omnia omninò illi postponere, vel propter illum vitam, omniâque sua amittere. Resp. concedo Maj. & nego Min. Ad probationem concedo Antecedens, & nego Consequ. quia amicitia humana non est digna prælatione; secus amicitia divina. Quinimò apud homines plura opera egregia merentur ex se amicabilem alterius amorem; apud ipsos vero homines nulla sunt opera, quæ ex se mereantur amorem amicabilem Dei, solumque elevantur ad hanc dignitatem ex gratis, misericordia, & destinatione divina, quæ ex Scripturis dumtaxat, Conciliis, & PP. potest nobis notescere: cum autem ex scripturis, Conciliis, & PP. habeamus, Deum ad hunc finem debuisse eam contritionem, quæ procedit ex motivo charitatis, & non alios actus inferiorum virtutum, ut constar à hum. 247. exinde inferimus, hanc contritionem esse sufficientem, secus autem alios inferiores actus.

Quinimò paritas ab amicitia humana ad divinam est à longè petita: ratio est, quia ut amicitia vera, & honesta sit, debet esse juxta regulas rationis; ita ut amicus injusta non petat ab amico: cum ergo homines, etiam amici possint, à se injusta petere, non possum ex vera amicitia esse paratus ad omnia faciendâ, quæ ille petierit, sed debere esse amicus, ut dicitur, æquus ad aras. Exinde cum amico non teneat omnia meadare, multò minus alios sine causa offendere ratione amicitia erga illum. At vero ut nullum peccatum lethale contra Deum committam, ipsa ratio naturalis independens à lege amicitia me obligat: unde non est mirum, si ratione amicitia in Deum, teneat ita eum amare, ut omnibus præferam, hoc est, ut malum omnia amittere, quàm ullum mortale committere; neque aliud nunc dicimus, requiri in eo amorem super omnia ad justificationem necessariò, sed id ipsum, quod juxta rationis regulas tenetur efficere, ne Deus rationabiliter sit nobis gravior averfusus propter offensam. Quapropter amor Dei non ita esset super omnia, non excluderet omne peccatum, neque esset perfecta conversio ad Deum, ac proinde talis debet esse, ut ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum.

Objicies quintò: si perfecta Contritio ex motivo charitatis requireretur per se ad justificationem extra Sacramentum, amor Dei super omnia qui non esset perfecta Contritio, non sufficeret.

adhuc per accidens ad talem justificationem, sed talis amor sufficit ex dictis num. 261. ergo perfecta contritio ex motivo charitatis non est per se requisita. Probatur Maj. posito illo amore, cum homo maneret justificatus, haberet finem intentum per præceptum penitentiae, & per testimonia scripturae, & Conciliorum, in quibus præcipitur penitentia, sed obrento sine præcepti, jam non obligat præceptum: ergo ille homo non teneretur ad eliciendam contritionem, ac proinde nullo modo requireretur per se contritio. Hoc argumentum non tam impugnatur Conclusionem nostram, quam efficaciam puri amoris Dei super omnia: Ex illo enim intendunt plures, neque per accidens sufficere ad justificationem extra Sacramentum amorem Dei super omnia, qui non sit perfecta contritio. Ceterum hæc debilia sunt: quapropter

274. Resp. ex dictis num. 26. nego Maj. ad probat. nego Maj. quia licet homo ille maneret justificatus, non ex eo adimplevisset omnem finem intentum per præceptum penitentiae: etenim à præcepto isto intenditur tanquam finis, dolorosa retractatio peccatoris, quæ ex dictis n. 217. est de constitutivo actus penitentiae. Hæc autem, ut per se patet, non habetur per purum amorem; bene verò per perfectam contritionem, quæ est verum odium antiquæ vitæ, ut definit Tridentinum citatum n. 25. Unde si adveniente tempore, in quo præceptum istud obligat, homo ille advertens noller dolere, nec retractare peccatum, peccaret mortaliter, & cessaret amor Dei, ut cum nostris docent etiam Thomista cum Gonetio disp. 7. art. 1. n. 18. Unde ille amor non est penitentiae in re, sed in voto, ac proinde absque penitentia, vel in re, vel in voto, nequit haberi justificatio. Quando verò obligat præceptum istud, constabit infra, quando agamus de præcepto penitentiae. Sic in Sacramento penitentiae, ex eo quod non intendatur sola justificatio peccatoris, sed etiam quod manifestentur Confessario omnia peccata, licet verè justificetur, qui accedit ad istud Sacramentum invincibiliter oblitus alicujus lethalis; si tamen postea, quando advenit tempus, in quo obligatur ad confitendum, & recordatur illius lethalis, nolit illud in confessione aperire, peccabit mortaliter, & amittet gratiam, quam acceperat.

275. Obijcies sextò: potest dari dolor, qui sit ultima dispositio ad justificationem, & tamen non sit amor Dei formalis, sed ad summum virtualis: ergo saltem ad perfectam contritionem non requiritur, quod sit formalis Dei amor super omnia. Probatur Antecedens ex Psal. 31. ubi dicitur: *Dixi: confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei*: tum etiam 2. Reg. 12. statim atque David dixit: *peccavi Domino*, subjunxit Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*: at qui in his similibus testimoniis, quæ passim reperiuntur in scriptura, solum assignatur pro ultima dispositione ad justificationem dolor sine

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

amore: ergo &c. Confirmatur: ex motivo bonitatis divinæ possum detestari peccatum per actum, qui solum sit odium peccati, & non sit amor Dei; sicuti possum amare medicinam propter sanitatem, etiam si non tangam intrinsecè per eum actum ipsam sanitatem: ergo potest voluntas elicere istum actum: *detestor pro Deo hoc malum, quia illi malum est*: ita ut iste actus solum sit odium peccati, & non sit amor Dei: at qui talis actus esset ultima dispositio ad justificationem, haberet enim eandem virtutem, quam Dei amor, cum odium mali sit virtualiter amor boni oppositi; ergo &c. Propter hoc argumentum existimant plures cum Exim. Doct. posse dari dolorem charitatis, absque formalitate amoris. Ceterum cum ille actus jam procederet ex motivo charitatis, nequit ex hoc capite impugnari nostra Conclusio. Nihilominus pro majori claritate, & rei veritate.

Resp. nego Antecedens. Ad probationem concedo Maj. & nego Min. quia licet ibi non fiat explicite, sit tamen implicite mentio de motivo charitatis, ex dictis n. 265. Ad Confirmationem, nego Antecedens, & paritatem de medicina. Ratio est, quia licet permittamus, quod plurimi negant in Philosophia; nimirum posse aliquem velle Medicinam propter salutem, quin per illum actum amet salutem, attamen quando ita contingeret, salus se haberet ut finis intentus, & amatus, ex quo amore salutis oritur electio medii, nempe Medicinæ, ac proinde quatenus ille amor Medicinæ penderet ex intrinsecis suis ab amore salutis, dici posset virtualis, sive implicitus amor salutis. Hæc autem ratio cessat omnino in nostro casu: nam si dolor ille oritur, & pender ab amore Dei super omnia, jam per amorem ipsum supponeretur remissum peccatum.

Si autem non oritur, non habet unde dicatur pertinere potius ad charitatem, quam ad aliam virtutem, nisi superaddatur tendentia, quam in ipso argumento assignant adversarii, nimirum quia fugit peccatum pro ut Deo malum: Ceterum falso supponunt, hanc tendentiam esse puri odii, & non formalis amoris, quandoquidem nolle malum alteri, quia ipsi malum, est formaliter illum amare, ex dictis num. 263. Quinimo cum ipsa divina bonitas sit objectum cui, & ratio formalis amandi, non aliter moveri, quam ut bonum amabile, ac proinde nequie movere ad actum, qui detestetur peccatum, quia Deo malum; quin ille ipse actus sit Dei amor; ex quo habetur secunda disparitas ad paritatem de fine, cum finis non moveat, ut objectum cui, agrotus enim non vult medicamentum, ut bonum sanitati, sed ut bonum sibi ad obtinendam sanitatem, quam amat per actum; à quo pender electio.

* *

K k k k a

S E.

SECTIO III.

Quomodo Contritio perfecta attingat moti-
vum Charitatis?

§. I.

278. **S**uppono primò: actum charitatis apud Theo-
logos esse actum amicitiae ex illo Prov. 8.
ego diligentes me diligo: adeoque bonitatem di-
vinam non specificare actum charitatis utcum-
que attractam, sed ita debere attingi, ut affectus
ipse quatenus ex eo motivo procedens, maneat
impossibilis cum actu legum amicitiae divi-
nae transgressivo. Ratio est, quia ut constat ex
dictis à n. 73. voluntas, utpote potentia libera,
potest attingere motivum bonitatis divinae, vel
secundum totam suam universalitatem, prout
se extendens ad omnia, quae Deo placent; vel
cum aliqua restrictione, prout se extendens ad
fugienda graviter displicentia; vel cum majori
restrictione, prout coarctatur ad fugiendum us-
um, & non aliud, quo in sensu potest volun-
tas ex eo motivo ita restricto fugere unum pec-
catum lethale, & non aliud, ut optimè notavit
Exim. Doct. tom. 1. *De gratia* lib. 1. cap. 34. n.
19. atqui ad actum impossibilem cum affe-
ctu transgressivo legum amicitiae divinae, licet
non requiratur, quod divina bonitas attingatur
secundum totam suam universalitatem absque
ulla restrictione, cum amicitia Dei non amittat-
ur per venialia; requiritur tamen, quod saltem
attingatur, prout averfa omni lethali, cum per
quodcumque lethale amicitia Dei amittatur:
ergo &c. Exindè

279. **S**uppono secundò cum Arriaga disp. 8. sect. 2.
num. 5. & 7. omnem actum charitatis esse actum
amoris Dei; non verò è contra, sicuti omnis ho-
mo est animal, at verò omne animal non est ho-
mo. Ratio est, quia idèò omnis homo est ani-
mal, & non è contra, quia nullus potest dari
homo, qui non sit animal; at verò potest dari
animal, quod non sit homo, atqui etiam nullus
potest dari actus charitatis, qui non sit amor
Dei, cum debeat amare bona saltem debita intra
leges amicitiae, quia Deo bonae; at verò potest
dari amor Dei, qui non sit charitas: v. g. si quis
propter bonitatem divinam, quam amat, noller
jurare, etsi veller simul graviter furari: talis
enim actus, cum esset possibilis cum affectu
transgressivo legum divinae amicitiae, non esset
charitas, sed amor valde imperfectus: ergo &c.
Quapropter actus charitatis amat Deum super
omnia: cæterum cum particula *super omnia* sit
respectiva, potest dupliciter sumi, vel pro amo-
re super omnia, idest supra leges amicitiae; vel
pro amore super omnia, idest juxta leges amici-
tiae. Ad actum verò charitatis non requiritur,
quod sit super omnia in primo; benè verò in se-
cundo sensu, cum non debeat esse supra, sed
juxta leges amicitiae divinae, ex dictis numero
superiori. Exindè

Suppono tertio: actum charitatis esse verum
Dei amorem super omnia. Ratio est, quia, eo
durante in anima, potius omnia continentur,
quàm leges divinae amicitiae transgrediantur:
nihil enim præcipi potest, ut necellarium ad la-
gum istarum adimpletionem, quod non intelli-
gionis naturalis regulis valde conforme, in
quo distinguitur amicitia erga Deum ab
amicitia erga Creaturam, ex numer. 37.
Unde si id, quod modò prohibetur sub le-
vi, prohiberetur postea sub gravi, non posset
voluntas, durante eo amore, labi in talem
prohibitam, in quam modò labitur, quia nunc
Ipsus ille, ex ipso Deo legislatore, non est
transgressio legum divinae amicitiae: non enim
amittitur gratia, aut amicitia divina per veni-
le peccatum. Quinimò cum per actum chari-
tatis non amet homo ista, ut sibi, sed ut Deo bo-
na, si opus esset, potius eligeret sui, quàm Dei
destructionem, aut gravem offensam contra
ipsum committere: in eo namque distinguitur,
ex n. 267. actus charitatis ab actibus aliarum
virtutum, quia actus aliarum virtutum possunt
amplecti suum objectum tanquam bonum elu-
cienti; actus verò charitatis purè amplectitur
suum objectum, tanquam bonum Deo, etiam
de causa aliarum virtutum sunt elicivae actus con-
cupiscentiae; secus autem charitas.

Suppono quarto: magnitudinem amoris
vidi à Philosophis, & Theologis in intensivam,
& appetitivam. Intensiva est ea, quae fit, ut
per additionem gradus ad gradum, vel per res-
sistentiam omnino similem. Unde sicut gradus
intensivus non addit appretiationem objecti
pra appretiationem gradus remissi, sed ma-
jorem vim, aut ténacitatem affectivam, ita am-
plexivam objecti juxta illam praevisam appre-
tiationem; ita etiam, si per gradum remissum
objectum non praeferebatur omnibus, sed tribus
solis objectis; per gradum pariter intensum non
praeferebatur omnibus, sed illis tribus demer-
satis objectis; si autem per gradum remissum
alteri objecto praeferebatur, pariter per gradum in-
tensum nulli alteri objecto praeferebatur. Appre-
tiativa verò est illa, quae non ex majori in-
tensione, aut ténacitudine; sed ex natura in-
tensa, sive remissa suum objectum praeferat
aliis ex vi illius specificae tendentiae actus. Qu-
propter si actus intensus appetit suum ob-
jectum super omnia; pariter, & actus remissus
appretiat suum objectum super omnia. Qu-
de causa potest dari unus actus valde intensus,
qui suum objectum non appetit super omnia,
& alius valde remissus, qui super omnia illud
appretiet, ut dixi in Prolo. à num. 1.

Exemplum sit in patre, qui saepe solet amare
magis intensè equum, quàm filium, & filium
quàm Deum: ex qua amoris intensione prode-
it lacrymas, si amittat filium, & non patrem
quando amittit Deum, & tamen amat magis
appretiative filium, quàm equum, & Deum
quàm filium, nam si in sua electione esset, pre-
ferat

gibis eligeret amittere equum, quàm filium, & filium, quàm Deum. Quod etiam plures Doctores explicant in facto Jonathæ cum Davide 1. Reg. 18. ubi dicitur: *Anima Jonathæ conglutinata est anima David, & dilexit cum Jonathas quasi animam suam.* Credibile namque est Jonatham, sive ex admiratione virtutis, sive ob similitudinem morum inter juvenes bellatores, amore teneriori, ac magis intenso Davidem, quàm Saulem parentem dilexisse; suadet tamen præclara Regii adolescentis indoles, & sapientia, amatum ab eo Saulem magis appreciati vè, quàm Davidem; hoc est, paratum illum fuisse Patris salutem, & commodam, Davidis salutem, & commodis antepone, ac si casus urgeret, promptius, ac majori studio patri, quàm amico subvenire. Exinde cum bonitas divina movere possit ad amorem super omnes intensum, vel ad amorem super omnia appreciativum, quærimus quomodo contritio perfecta attingat bonitatem divinam?

283. Prima Sententia est Adriani asserentis, ad contritionem perfectam, & ad perfectam dilectionem Dei, quæ sit ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, requiri summum conatum, ac proinde debere esse summum dolorem, & summum amorem intensivè. Ratio ejus est, quia alioquin non amabitur Deus plusquàm omne bonum, nec peccatum odio habebitur, plusquàm omne malum. Secunda Sententia est Petri Soti, cum Bonavent. & aliis, docentis non requiri, ut sit summus dolor, aut amor intensivè; requiri tamen, ut sit intensior quovis alio actu doloris, vel amoris: Ratio ejus est, quia cum æstimatio alicujus rei sit amor illius, quò aliquis intensius rem aliquam amat, eò illam magis æstimare videtur. Unde si aliquis intensius Creaturam, quàm Deum amaret, magis æstimaret creaturam, quàm Deum. Quapropter ut quis diligat Deum super omnia, necesse est, ut Deum intensius amet, quàm alia objecta, & similiter, ut doleat de peccato super omnia, oportet, ut dolor iste sit intensior quovis alio dolore. Tertia Sententia est Cajetani exigentis aliquam durationem notabilem. Ratio ejus constabit num. 301. Quarta ferè omnium Theologorum Sententia docet, contritionem perfectam non debere esse dolorem, aut amorem super omnia intensivè, bene verò appreciativè, etsi non omnes convenient, neque in probanda, neque in explicanda natura appreciativæ. Ad clariorem horum omnium decisionem,

S. II.

284. **A**ssero primò contra primam Sententiam: contritio perfecta non debet esse elicitæ ex summo potentie conatu quoad intensiorem. Probat: amor Dei super omnia requisitus ad adimplerionem præcepti diligendi Deum, non debet esse elicitus ex summo potentie conatu quoad intensiorem: ergo neque perfecta contritio. Consequentia tener, quia præceptum

diligendi Deum obligat ad illum diligendum per verum actum charitatis, quæ de causa Innoc. IX. inter 65. propositiones damnavit 6. quæ sic habebat: *Probabile est, ne singulis quidem rigore quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum:* Antecedens verò probatur: nullum est divinum præceptum, de cuius adimplerione nullam habere possit probabilitatem ille, qui præceptum vult adimplere: tale enim, ut per se patet, esset nimis severum, & si non esset absolute impossibile, saltem fragilitati humanæ esset minimè consentaneum: atqui nullus scire probabiliter potest, quando elicit actum veræ dilectionis Dei, an ille actus in intensiōe adæquet intensiōem habitus charitatis, adeoque sit summus in intensiōe actus, & conatu potentie: ergo &c. Confirmatur primò: Per majorem amorem intensivum non tantum æstimatur res, quàm per majorem appreciativum, ut constat à n. 281. ergo ex titulo majoris æstimationis non requiritur major amor intensivus. Confirmatur secundò ex D. Thom. in suppl. quæst. 5. art. 3. in corp. dicente: *Sic ergo dicendum, quod quantumcumque parvus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet:* ergo &c. Vide Prolog. à n. 1.

285. **A**ssero secundò contra secundam Sententiam: Contritio perfecta non debet esse intensior quovis alio amore, aut dolore elicitæ ab operante. Probat. Qui magis intensè dolet de morte filii, quàm de peccato commissio contra Deum, non offendit ex eo Deum, si actus doloris de peccato sit magis appreciativus Dei, quàm filii, aut sit appreciativus Dei super omnia, quod non habet amor filii: sic enim magis perfectè Deum, quàm filium diligeret, repugnàtque ex ipsa terminis, quòd aliquis peccet diligendo Deum, & filium ex eo, quòd magis perfectè Deum, quàm filium diligit: sed talis amor appreciativus, utpote sufficiens ad amicitie divinæ leges adimplendas, sufficiens quoque est ad perfectam contritionem: ergo &c. Confirmatur primò ex D. Thom. in suppl. quæst. 5. art. 3. §. sed contra dicente: *qualibet Contritio est gratia gratum faciente informata:* ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam: ergo &c. Confirmatur secundò: si ad perfectam contritionem requireretur major amor intensivus, & non sufficeret amor super omnia appreciativus, possent duo ita elicere omninò æqualem amorem, ut unus eliceret amorem sufficientem ad justificationem, & alter non; sed hoc ex ipsis terminis implicat: ergo &c. Probat. Maj. unus ex illis duobus elicientibus eundem omninò æqualem amorem posset simul habere actum amoris intensiorem circa aliud objectum, & alter non; ergo juxta principia adversariorum, amor ab uno elicitus esset sufficiens dispositio ad justificationem; secus autem amor omninò æqualis ab alio elicitus. Confirmatur tertio: major æstimatio non stat in majori intensiōe, sed in majori appreciatione: ergo sine fundamento requirit.

quiritur major intensio amoris ad perfectam contritionem.

286. Afferro tertio contra tertiam sententiam. Ad contritionem perfectam non requiritur notabilis ulla duratio, sed talis est in ipso instanti, in quo elicitur. Probatur: sicut Deus nullam exigat determinatam intensiorem, neque in Scripturis, neque in Conciliis ad perfectam contritionem, ita neque exigit ullam durationem: ergo talis duratio ad perfectam contritionem non requiritur. Confirmatur exemplo Davidis 2. Reg. 12. qui vix dixerat peccavi, & statim audit à Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*: vix enim potest esse brevior duratio, quam illa fuit. ergo, &c. Confirmatur secundo: quia cum ex nullo testimonio constet adhuc probabiliter, quanta sit illa duratio, homo teneretur sub præcepto ad contritionem, quin sciret probabiliter, quando posset desistere sine peccato (quod etiam militat pro intensiōne) adeoque neque vicinus morti, eliciendo contritionem, in instanti posset iustificari, quod est contra persuasionem fidelium, & contra testimonia superius adducta, & contra alia statim adducenda à n. 299. ergo, &c. Confirmatur tertio ex S. Th. 3. part. q. 89. art. 2. in corp. dicente: *Motus liberi arbitrii, qui est in iustificatione impii, est ultima dispositio ad Gratiā: Unde in eodem instanti est gratia infusio*: ergo, &c. Omitto plura quæ satis constabunt ex solutione argumentorum.

287. Afferro quarto cum quarta sententia. Ad perfectam contritionem sufficit, & requiritur, quod actus supernus elicitus sit dolorosa detestatio de peccato commisso, & amor Dei appetitativè super omnia; adeoque perfecta contritio attingit secundum istum respectum motivum charitatis. Probatur primo: Perfecta contritio continet formalitatem amoris charitatis erga Deum, ut constat ex Trid. cit. n. 247. ac proinde est adimpletiva legum amicitiae divinae ex dictis à n. 278. atqui affectus adimpletivus legum amicitiae divinae debet esse detestatio dolorosa peccati, & dilectio Dei appetitativè super omnia: ergo, &c. Prob. Min. ille affectus, qui non detestaretur appetitativè peccatum super omnia, compossibilis esset cum appetitione peccati magis, quam Dei, si posset existere sub alia hypothese; & ille, qui non amaret Deum appetitativè super omnia, compossibilis pariter esset cum appetitione alterius objecti magis, quam Dei, adeoque cum hoc sit lethale, talis affectus in ea hypothese esset compossibilis cum lethali: atqui affectus compossibilis sub quacumque hypothese cum commissione peccati lethalis, non esset adimpletivus legum amicitiae divinae, cum per quodcunque lethale contrahatur meritum inimicitiae cum Deo: ergo, &c. Confirmatur. Perfecta contritio non solum est incompossibilis cum voluntate peccandi: hoc enim etiam convenit attritioni, dum ipsa existit in hypothese praesentis providentiae, ut constat ex Tridentino citato n. 223. sed ulterius habet ea

peccata fugere, quia graviter mala erant illa respectu Dei, sive ex amore debito legum amicitiae erga Deum: atqui non potest ita detestari peccata, quin ea appetitativè super omnia detestetur, & Deum appetitativè super omnia diligat: ergo, &c.

Respondetis, non satis esse, quod contritio ita sit incompossibilis cum voluntate peccandi, ut detestetur peccatum appetitativè super omnia: cum attritio concepta ex metu poenae fieri sit etiam incompossibilis cum voluntate peccandi, quin detestetur peccatum appetitativè super omnia, cum non detestetur illud poenae inferni, ex n. 257. Contra tamen primo & ut magis appareat veritas, ex ipsa eorum responsione arguo contra adversarios sic: licet actus, quo aliquis fugit peccatum ob meritum poenae inferni, non detestatur magis peccatum, quam poenam, quia nullus actus potest excedere motivum, sub quo fertur in obiectum, utpote ab illo habens totam suam vim, & efficaciam, ut diximus à n. 257. ergo cum perfecta contritio habeat pro motivo divinam bonitatem, quam appetitativè amat super omnia, accipit à suo motivo efficaciam ad detestandum peccatum super omnia. Contra secundo. Ratio communis contracta ad differentias inaequales participat in una specie rationem nobilioris, quam in alia: sic animal contrahit ad hominem, & leonem reperitur nobiliori modo in homine, quam in leone; licet enim quod animal praecindat ab identitate cum rationali, tale animal habet veram identitatem cum rationali: ergo licet poenitentia, ut sic praecindat à detestatione peccati super omnia, contritio ad perfectam contritionem non praecindet, sed identificabitur cum vera detestatione peccati super omnia.

Probatur secundo Conclusio ex Eximio Doctore. Detestatio contritionis est proportionata amor non minus, quam unum identitatum cum alio sit ei proportionatum; atqui amor prout tendit in Deum, amat Deum super omnia, ut constat ex n. 286. ergo detestatio, prout tendit in peccatum, detestatur peccatum super omnia. Confirmatur. Amor Dei regulatur ad contritionem perfectam, est ille, qui cadit sub præceptum, ne leges debitas amicitiae divinae transgrediamur, juxta illud Deut. 6. *Dilege Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. tota anima tua, &c. ex tota fortitudine tua, eruntque verba haec, quae ego precipio tibi habere in corde tuo, &c. narrabis ea filiis tuis*. Atqui præceptum amoris obligat ad actum adimpletivum legum amicitiae divinae, adeoque ad diligendum Deum appetitativè super omnia, ex illo Christi Matth. 10. *Qui amat patrem, & matrem plusquam me; non est me dignus*: ergo hæc detestatio, quam secum fert talis amor, debet detestari super omnia peccatum, quod transgredieretur leges divinae amicitiae.

Afferro quinto cum Exim. Doctore com. 1. de Gratia lib. 1. cap. 31. à num. 12. Contritio

perfecta eatenus est tendentia appetitiva super omnia, quatenus ex divina bonitate est amor obedientialis, sive divinae amicitiae legum adimpletivus. Probatur primò. Amor ex divina bonitate obedientialis, sive divinae amicitiae legum adimpletivus est ille, quo voluntas non solum vult Deo bonitatem, quam in se habet, sed etiam propter illam vult Deo ita place- re in omnibus, ut fugiat omnia contraria, solum, ut ei ita placeat; atqui talis actus est appetitivus super omnia: ergo, &c. Probatur Minus: talis actus non solum vult Deo bona sua intrinseca, sed etiam extrinseca, nec solum hæc, vel illa, sed omnia, quæ Deo placent, ne contrahatur debitum inimicitiae: non quidem quia hoc amanti est bonum, sed unice, quia bonum est Deo, penes quem est præscribere quascunque voluerit amicitiae leges; atqui talis actus est appetitivus super omnia: præfert enim bonitatem Dei omnibus aliis rebus, & detestatur super omnia detestabilia, quidquid ex lege amicitiae est ipsi contrarium: ergo, &c.

Probatur secundò: Amor ex divina bonitate obedientialis, utpote elicited circa bonitatem divinam, ut Deo bonam, & circa bona extrinseca, ut bona ipsi Deo; verè unit affectivè voluntatem amantis cum voluntate Dei, ac pròinde in hac Providentia manet exinde voluntas divina unita cum voluntate amantis ex illo Prov. 8. *Ego diligentes me diligo*: & ex 1. Jo. 4. *Charitas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est*: quo fit, ut talis actus sit formalis, aut saltem virtualis voluntas servandi omnes amicitiae leges, juxta verbum Christi Jo. 14. *Qui diligit me, mandata mea servabit*. Unde hujusmodi actus incompossibilis est cum actu postponente Deum, aut sua bona extrinseca ut aliis rebus: talis enim postpositio asserret inimicitiae debitum, quod cum tali actu est incompossibile; sed hoc est formaliter diligere Deum super omnia, & peccatum super omnia detestari, ut constat ex dictis: ergo, &c.

Confirmatur primò: iste actus: *malo te, o Deus, propter tuam bonitatem non offendere, quam omnia alia bona possidere, aut mala fugere*: est actus dilectionis Dei, & detestationis peccati super omnia; atqui amor ex divina bonitate obedientialis à nobis expositus hanc præfert tendentiam, ergo, &c. Confirmatur secundò: iste amor obedientialis non minus habet pro fine amplecti omnia Dei bona; quia Deo bona; & fugere omnia Dei mala; quia Deo mala; quam amor scissionis venæ propter salutem habeat pro fine salutem, sive subjectum sanum: sed amor scissionis venæ propter salutem amat appetitivè magis salutem, sive subjectum sanum, quam ipsam scissionem; ex illo Aristotelis, *propter quod unumquodque est tale, & illud magis*: ergo iste amor obedientialis, amat appetitivè magis bona Dei, quia ipsi bona; sive ipsum Deum bonum, quam reliqua alia, pariterque detestatur omnia ipsi Deo contraria, quia ipsi mala, plusquam reliqua omnia; quæ qui-

dem, ut per se patet est vera tendentia appetitiva super omnia. Ex dictis

§. III.

Fit primò: amorem Dei super omnia, adeoque & contritionem perfectam esse actum, vel formaliter, vel saltem virtualiter comparativum ad eum modum, quo actus, quo dico: appetitio magis Petrum, quam Paulum: est appetitivè comparativus formaliter inter Petrum, & Paulum; vel ad eum modum, quo actus, quo dico: *amo medicamentum unice propter salutem*: est virtualiter comparativus, appetiendo magis salutem, quam medicamentum. Sic contritio perfecta, quæ amor appetit magis Deum, quam reliqua omnia, & similiter quæ detestatio detestatur magis peccatum, quam reliqua detestabilia. Quapropter si unum de duobus malis eligendum esset; potius homo contritus eligeret quodvis aliud malum; quantumvis esset poena Inferni, quam peccatum. Sic Anselmus lib. de similitud. cap. 190. ferventer, & nervosè dixit: *Si hinc peccati pudorem, & illinc vererem Inferni horrorem, & necessario uni illorum haberem immergi: prius me in Infernum immergerem, quam peccatum in me immitterem: mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quam peccati sorde pollutus calorum regna tenere*.

Fit secundò, nullum actum in circumstantiis, in quibus sit lechale peccatum, esse compossibile cum perfecta contritione; licet compossibilis esset, si reperiri posset in circumstantiis, in quibus peccatum non esset: Sic de homine inculpabiliter necessitato ad alterutrum è duobus malis omnino æqualibus; v. g. vel ad relinquendum ægrotum, ut audiat Sacrum; vel ad omittendum Sacrum, ut assistat ægroti, quando per ignorantiam judicat, utrumque esse peccatum, & omnino æquale; docent communiter Theologi non peccaturum: sive unum, sive alterum eligat, quia nullam habet libertatem moralem; cum malitia moralis eadem omnino sit in utroque extremo; adeoque solum habet libertatem purè Physicam conjunctam cum necessitate ad moralitatem. Supposito ergo, quod tunc non peccet homo, non est ratio, cur non possit, vel perfectam elicere contritionem; ad cuius moralitatem veram habet libertatem, vel saltem conservare perseverantiam moralein contritionis elicite. Eodemque modo discurrendum est de suppositionibus impossibilibus, quæ fieri solent circa bona; & mala jam Intrinseca, jam extrinseca Deo: si enim illæ suppositiones afferant circumstantias, in quibus actus eliciti non sint peccaminosi, poterunt componi cum contritione saltem moraliter perseverante; secus autem si peccaminosi persistant, quantumvis illis positis subsequi possent aliqua bona: etenim, ut habet axioma Theologicum ex Augustino desumptum: *non sunt facienda mala, ut veniant bona*. Exinde

Fit

295.

Fit tercio: posse componi cum perfecta contritione aliquos voluntatis actus purè speculativos circa aliquod objectum, quamvis componi non possint actus voluntatis practici circa illud, juxta sententiam illorum, qui docent, tales actus speculativos esse honestos, licet actus practici sint vitiosi. Ratio eorum est, quia sæpe contingit, ut actus voluntatis purè speculativus circa aliquod objectum non sit peccatum; bene verò actus practicus circa ipsum: actus quippe speculativus, cum non sit inductivus malitiæ, potest illam respicere, ut purum terminum, adeoque non sumit ab ea malitiam; sicuti actus, quo amo scientiam, quam Deus habet de peccato Petri, non accipit malitiam à peccato Petri, quia respicit illud, ut purum terminum. Quare de causa Cardinalis de Lugo, & plures alii docent, licitum esse desiderare, per desiderium speculativum, homicidium, ex quo sequitur magnum Reipublicæ bonum, quamvis sit illicitum illud procurare: Sic Arriaga disp. 8. sectione 3. docet, te posse optare desiderio purè speculativo, quod peccet Petrus ad hoc, ut vitet graviora peccata, licet non possis licitè id procurare. Unde affectus detestandi peccata super omnia necessarius contritioni solum se extendit ad ea, quæ sunt vera peccata, & legum divinæ amicitiae transgressiva. Exinde

296.

Fit quarto contra aliquos recentiores: Contritionem perfectam, quæ est Dei amor super omnia, non habere pro fine Deum, ut amicum homini contrito. Ratio est, quia talis amor esset actus concupiscentiæ, & veller Deum, quia amanti bonum, quod multum distat à perfectione actus charitatis erga Deum. Quin imò per talem actum non posset Deus amari super omnia. Non enim amaretur supra ipsum amantem: neque posset cum illo affectu componi actus, quo amans potius optaret non esse, quam quod deficeret Deo; quod per illum actum attingitur: non enim possum desiderare meam annihilationem, ut habeam divitiarum bonitatem mihi bonam, ut constat ex num. 267. Lex enim amicitiae erga Deum idèd exigit, ut amem potius meam annihilationem, quam gravem offensam Dei, quia exigit, ut ea bona, quæ amo, non idèd amem, quia bona mihi; sed quia bona Deo; & pariter quod non detester mala; quia mala mihi, sed quia mala Deo. Unde licet actus charitatis non debeat esse amor Dei super omnia, sumpto ly *super omnia*, pro amore supra leges amicitiae, qualis esset amor impossibilis cum venialibus, & cum imperfectionibus moralibus; debet nihilominus esse super omnia; sumpto ly *super omnia*, pro amore, juxta regulas amicitiae ex dictis numero 279. Hic autem amor, licet ex intrinsicis suis non excludat inimicitiam Dei effectivè, excludit illam affectivè, ut constabit

n. 305.

* * *

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Objicies primò contra primam Asser. ex Adriano: per contritionem amatur Deus plusquam omne bonum, & peccatum odio habetur plusquam omne malum: sed non potest ita fieri, si contritio non eliceretur ex summo natu potentiae, essetque summa intensio: ergo, &c. Resp. dist. Maj. plus intensivè, nego, plus appetitivè, conced. Maj. & distinctè eodem modo Min. nego Conseq. Ratio est, quia per contritionem, ita amatur Deus plus alius, ut transferatur reliquis omnibus (idemque suo modo de detestatione peccati.) Cum autem ad illum finem non conducatur intensio; sed appetitio, ut constat à n. 281: exinde perfecta contritio operari non est, quod sit super omnia in intentione, bene verò in appetitione.

Objicies secundò contra secundam Conclusionem ex Petro Soro, & aliis: Amor objecti est objecti aestimatio: ergo, quod sit aestimatio, est major amoris intensio, adeoque amor Detestandi omnia erit supra omnes alios amores intentionem, tenetur facere, quantum potest: sed non solum potest elicere amorem appetitivum, verum etiam potest elicere amorem appetitivum, qui sit magis intensus: ergo ad elicendam contritionem, debet elicere amorem appetitivum, qui inter omnes ab ipso elicitos sit magis intensus. Resp. dist. Antec. est objecti aestimatio secundum naturam appetitivam amoris, concedo; supra naturam appetitivam amoris, nego Anteced. & Conseq. quia major intensio non trahit majorem naturam appetitivam amoris, sed majorem teneritudinem secundum eandem naturam appetitionis, ut constat à n. 311. Ad Confir. dist. Maj. tenetur facere quantum potest, ad ponendum id, quod destinavit Deus, ut necessarium ad justificationem, concedo; ut non necessarium, nego Maj. & distinctè eodem modo Min. nego Conf. Ratio est, quia à Deo non est destinata ea major intensio, sed Contritio per se legum amicitiae adimpletiva, ut constat à Trident. citat. ex num. 247. ubi nec minuitur mentio de actus intentione, sicuti, neque de divinis operibus, quæ peccator, operando ex sua sua fortitudine, posset apponere; aliter, ut justificaretur, teneretur facere rigorosissimas omnes quas posset, poenitentias.

Objicies tercio, instando simul solutionem. Non solum exigitur ad justificationem extra sacramentum, in Sacra Scriptura, quæcumque contritio, sed illa, quæ sit ex tota fortitudine, ut constat ex n. 289. tum etiam ex 4. Deuter. ubi dicitur: Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quaesieris, & tribulatione anima tua: atqui in istis testimoniis

non solum requiritur Contritio appetitiva, sed etiam magis intensa: ergo, &c. Confirmatur ex Cypriano tract. *De lapsis*, & Ambrosio ad virginem lapsam, c. 18. dicente, poenitentiam esse fortiolem culpā: ergo non solum est magis appetitiva, sed etiam magis intensa.

300. Resp. concedo Maj. & nego Min. quia in his testimoniis sermo est de præcepto charitatis, quod per actum charitatis sub gravi adimplere tenemur, ut constat ex numer. 284. & 289. Cum autem Deus non obliget sub gravi ad vitandum veniale, sed solum ad actum legum amicitiae adimpletium; exinde manifeste fit, in illis testimoniis sermonem non esse de majori intentione, sed de majori Dei appreciatione supra reliqua omnia, aliter cum ille, qui operatur ex tota sua fortitudine, & tribulatione, posset opera rigorosissima facere, & ingentes mortificationes, ad ea omnia ex præcepto teneretur, quod maximum esset absurdum, & contra omnium Catholicorum certam doctrinam. Ad Conf. conc. Anteced. & nego Conseq. quia ad culpam non requiritur appetitio objecti supra reliqua omnia: ille enim, qui furatur octo, peccat mortaliter, licet non appetat illa magis, quam millia; ad Contritionem verò perfectam, requiritur appetitio Dei super omnia, adeoque in hoc sensu fortior est poenitentia, quam culpa; sed exinde non probatur necessitas majoris intentionis, sed potius oppositum, cum possit dari major appetitio absque majori intentione.

301. Obijcies quarto: contra tertiam Assertionem ex Cajetano. Si non requireretur aliqua certa duratio in Contritione, ut esset ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, posset homo facile scire, se esse in Gratia: sed hoc repugnat doctrinæ Sacrae Scripturae Jobi 9. ubi dicitur: *Etiā si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea.* Prover. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Eccl. 9. *Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit.* 1. Cor. 4. *Nihil enim mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est:* ergo, &c. Ex his Scripturae testimoniis facultates Parisiensis, & Lovaniensis condemnarunt sententiam Catherini opusculo *De certitudine Gratia* docentis, justum posse esse certum certitudine fidei de sua gratia, & justificatione. Quinimò Innoc. III. contra Episcopum Bissentinum, iuravit se immunem esse à quibusdam criminibus, quæ patraverat, quia jam per poenitentiam erant ipsi dimissa, sic ait: *presumimus, quod volebat sub ea forma jurare, videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per poenitentiam, jam esset immunis ab illis: sed hoc jurare non parva temeritatis existeret, cum B. Job dicat: etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea.* Rejecta igitur ista Catherini doctrinā, quæ non solum prædictis testimoniis, verum etiam

Re P. Gormaz Theolog. Tom. II.

Conc. Trid. clarè adversatur, ut statim constabit.

Resp. nego Maj. quia ex his, quæ controversamus, nec scientiam ullam, nec certitudinem habemus de existentia gratiæ, sed solum probabilitatem, licet enim judicemus, sententiam nostram probabiliorē esse præ aliis, etsi mavis certam, adeoque, etsi juxta illam operando, habeamus probabilitatem de eo, quod sumus in gratia, & exculemur à transgressione præcepti, quod satis est ad non peccandum: hoc autem satis non est, ut habeamus certitudinem de gratia; Etenim, ut bene notat Card. de Lugo, sæpe in rebus interioribus putamus nos habere hunc, vel illum actum, cum re verà illum non habeamus ob defectum alicujus circumstantiæ, vel propter tendentiam minus rectam, quam postea advertimus. Unde priori jure contingere potest in actu charitatis superno habente, tam excellentem, & altum motum: quapropter nullo modo habemus certitudinem, cui fallum subesse non possit. Sic Trident. sess. 6. cap. 9. dixit: *Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet; sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiā Dei esse consecutum.*

Quapropter perfecta charitas non excludit à se alium actum elicitem ex motivo timoris, sed suo ipsius motivo excludit timorem, cum non eliciatur ex motivo timoris, sed ex motivo bonitatis divinæ, quo in sensu intelligitur illud Jo. 4. *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.* Sæpe autem contingit, quod aliqui viri Sancti hunc timorem non habent, non quidem per se ratione actus charitatis, sed per accidens, quia absorpti in bonitate divina, non advertunt ad motiva timoris. Si autem advertat aliquis, se probabiliter elicisse actum charitatis, quia ex nullo capite invenit, quod non fecerit, quantum potuit, poterit quam optimè concipere probabilitatem suæ justificationis: etenim, ut sæpe repetebat S. Franciscus Borgia, nihil erat in hac vita, quod ipse animā adeo quieram, & tranquillam redderet, quam actus amoris Dei, & Contritionis perfectæ. Ratio est, quia defectus, qui in apponendis aliis mediis admisceri possunt, cessant ex magna parte in amore Dei super omnia: etenim quando aliquis accedit ad absolutionem Sacramentalem, contingere potest, quod ille, qui dat absolutionem non sit Sacerdos, vel non habeat intentionem absolvendi, vel quod poenitens non habeat dispositiones necessarias ad valorem, & fructum Sacramenti, & sic de aliis conditionibus, quæ ex magna parte in amore Dei super omnia cessant, ut per se patet.

Obijcies quintò ex aliis contra quartam Assertionem. Actus poenitentiae præscindens à perfecta, & imperfecta, est genus ad Contritionem, & Attritionem, ut constat ex Trid. doctrinā sæpius repetitā: sed ratio generica contracta ad suas

L. II.

elles

species æquæ ab illis participatur; aliter non esset generica, cum non esset univoca: unde cum sit univoca, ratio detestandi peccatum æquæ convenit Attritioni, & Contritioni: ergo si Attritioni non convenit detestari peccatum appetitativè super omnia, neque convenit Contritioni. Confirmatur primò: attritioni conceptæ ex timore pœnæ non convenit detestari appetitativè peccatum super omnia, cum non detestetur peccatum supra pœnam, ut constat ex n. 257. ergo ratio illa generica contracta ad amorem, nequit facere, ut amor Dei, sive contritio perfectæ detestetur peccatum appetitativè super omnia. Confirmatur secundò: si actus perfectæ contritionis amaret Deum, & detestaretur peccatum appetitativè super omnia, esset ex naturâ suâ destructivus offensæ contra Deum commissæ; atqui actus, qui solum est dispositio ultima ad amicitiam, sive ad gratiam, nequit esse ex suâ naturâ destructivus offensæ commissæ contra Deum: ergo &c.

205.

Respondeo, concessis præmissis disting. Consequens: neque convenit contritioni per conceptum communem ipsi cum attritione, conc. per conceptum disting. ipsam ab attritione, neg. Conf. Sic ratio expressionis abstracta ab apprehensione, iudicio, & discursu participatur æquæ à suis speciebus; adeoque iudicium non enunciat unum de alio, præcisè quæ expressio; bene verò quæ talis expressio; pariter etiam in nostro casu. Hinc ad primam Confir. conc. Antec. & dist. Conf. nequit facere per conceptum communem attritioni, & contritioni, conc. per conceptum peculiarem contritioni, nego Conf. Ad secundam Conf. dist. Maj. esset ex sua natura destructivus offensæ, affectivè, concedo; effectivè, neg. Maj. & dist. Min. nego Conf. Licet enim homo velit offensam contra Deum commissam destruere, non exinde teneretur Deus illam remittere independentè à sua promissione, cum malitia offensæ sit incomparabiliter major, quàm bonitas illius obsequii, ut docent Theologi in tractatu de Incarnatione; offensæ quippe est major, quo major est dignitas personæ, cui fit offensæ; obsequium verò est minus, quò major est dignitas personæ, cui fit obsequium: cum autem compensari non possit id, quod est majus per id, quod est minus; exinde offensæ commissæ à creatura contra Deum nequit compensari ex natura rei per obsequium factum à creatura erga Deum, ac proinde actus ille, licet ex natura sua esset destructivus offensæ affectivè, non esset destructivus effectivè; neq; traheret effectivè honorem ablatum per peccatum contra Deum commissum.

206.

Objicies sextò: Si quis in casu Metaphysicè possibili appposito n. 55. invincibiliter judicaret, se damnandum, si non committeret lethale, per cuius commissionem haberet tempus ad resurgendum ab omnibus lethalibus, & obtinendam salutem æternam, posset in eis circumstantiis lethale committere: ergo perfectæ contritio non excludit peccatum, quòd in illis circumstantiis committeret homo, qui modò confertur; ac

proinde non est detestatio peccati super omnia. Confirmatur primò: in nullo casu posset homo eligere infernum ad vitandum peccatum; aliter cum infernus sit necessitas moralis peccandi, posset eligere mortalem necessitatem ad contritionem peccatum: ergo perfectæ Contritio non est detestatio peccati super omnia. Confirmatur secundò: in suppositione, quòd per inevitabilem errorem judicaret homo contritus, Deum amissurum aliquod prædicamentum intrinsecum, si homo non peccaret, posset committere peccatum, aliter non amaret Deum super omnia: ergo contritio perfectæ, vel non amat super omnia Deum, vel non detestatur peccatum super omnia.

Respondent aliqui primò, dist. Antecedens: posset lethale committere, si talis actio in eis circumstantiis maneret, & cognosceretur lethalis, nego; si neque maneret, neque cognosceretur lethale, conced. Antecedens, & neg. Conf. Ratio est, quia plures judicant, & prohibet le esse fateretur Arriaga disp. 8. sec. n. 24. hominem inter ea duo extrema constitutum, debere considerari, tanquam constitutum inter dua gravissima mala, quorum alterum solum vitare unum lethale; alterum verò, nempe infernum, cum sit necessitas moralis ad plura peccata, licet cum asserit plura peccata: homo autem constitutus inter duo gravissima mala, tenetur magis malum fugere, adeoque teneretur fugere infernum, & exinde ea actio, quæ infernum vitat tunc, jam non maneret peccatum, licet extrinsecas circumstantias peccatum esset: unde cum juxta istam sententiam ea actio circumstantiis illis vestita non maneret peccatum, non esset contritio perfectæ debeat extendi ad illam detestandam. Hæc autem responsio patitur non levem difficultatem, quæ ex solutione nostre lætæ innotescet. Quapropter

Resp. ipse, nego Anteced. nam cum ea actio verè lethalis maneret, extendi debet contritionem, vel formaliter, vel virtualiter ad illam detestationem. Ratio est, quia Infernus non solum Physicam necessitatè ad peccandum, sed solum moralem conjunctam cum Physica libertate ad vitandum peccatum; aliter nulla actio damnatorum posset illis imputari ad peccatum, cum illis committat peccatum, absque libertate vitandi illud: præsertim cum antiqui peccati jam supponantur in nostro casu retractata. Unde tunc maneret homo cum libertate physica ad omnia peccata vitanda, adeoque & deberet omnia vitare: posset autem sperare prudenter, se inferno victurum eam moralem necessitatè ad vitandum Deum, pro cuius amore admitteret eam penam, adjuturum, ne in posterum illum offenderet, sicuti sperabant Sancti, qui hujusmodi conditionatos actus eliciebant, ut constat ex Ansel. cit. num. 293. Addo, quòd si reverè casus quondam contingeret, & homo illi ne Deum offenderet, eliceret veram contritionem, quæ mallet mori, & pœnas æternas subire, reverè salvaretur, licet ex eo error

quem in eo supponimus, putaret se damnari: talis enim error coram Christo Iudice detegitur, & homo ille appareret cum gratia debita ex divina promissione Contritionis perfectæ. Hinc

309.

Ad primam Confirmationem, nego Antecedens: talis enim homo, qui in calu assignato Infernum eligeret, non eligeret illum ex animo peccandi, & succumbendi necessitati morali, sed ex animo impediendi peccatum, & vincendi eam necessitatem moralem, cujus victoriam prudentissimè poterat sperare: sicut enim necessitas physica vinci potest metaphysicè, ut patet in Eucharistia, in qua accidentia panis sunt absque substantia panis, quam physicè exigunt, & in fornace Babylonicâ, in qua ignis non comburebat pueros, licet physicè exigeret eam combustionem; Sic etiam necessitas moralis potest vinci physicè. Quinimò, & ipsa Contritio perfecta, dum perseverat, est victoria physica talis moralis necessitatis, ac proinde neque in via, neque in Inferno est composibilis cum actuali peccato. Ad secundam Confirmationem, nego Antecedens, quia si in eo casu homo ille cognosceret, id esse lethale, sciret utique adhuc in eo casu à Deo prohiberi, & esse transgressivum legum amicitia debita Deo; adeoque ex eo, quod Deum super omnia amaret, conformari debebat ejus rectissimæ, & perfectissimæ voluntati. Si autem pro eo casu impossibili objectum mutaretur de bono in malum, sicuti supponitur mutari Deum de indefectibili in defectibile, absque dubio amplecteretur illud objectum, ne Deo sua perfectio deficeret.

310.

Objicies septimò: Si Contritio perfecta ex amore Dei super omnia, esset detestatio peccati super omnia, adeoque, & supra penas Inferni, non solum haberet tendentiam exclusivam omnis voluntatis peccandi, & admittendi potius Infernum, quam peccatum, si daretur occasio ad unum è duobus necessitans; sed etiam esset desiderium, ut talis occasio daretur ad destruendum peccatum commissum: atqui Contritio perfecta non includit tale desiderium: ergo neque amorem Dei super omnia. Probat. Maj. pater magis dolens de morte filii, quam de jactura mercium, ex eo, quod amaret magis filium, quam merces, eo ipso habet, non solum voluntatem impossibilem cum desiderio occidendi filium, sed etiam desiderium, ut daretur occasio ad revocandam vitam filii, per jacturam mercium: ergo ex eo, quod Contritio perfecta detestetur peccatum supra penas Inferni, non solum includit illam tendentiam admittendi Infernum, si daretur talis occasio, sed etiam includit desiderium, ut talis occasio daretur. Resp. nego Maj. Sicut enim potest quis optare, ne occurrat occasio Martyrii, & tamen ex amore Dei super omnia esse paratus, ut si ea occurrat, velit tolerare citius Martyrium, quam Deum offendere; Sic etiam respectu Inferni se habet homo contritus comparative ad peccatum. Ad probat. dist. Anteced. ex eo præcisè, quod

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

amabat magis filium, quam merces, nego; ex eo, & aliquo alio, quod non reperitur in nostro casu, conc. Antec. & nego Conseq.

311.

Ratio est, quia homo contritus restituitur per contritionem ad vitam animæ, quæ mors peccati destruitur; Pater verò, per illum dolorem, non ita restituit vitam filio, sed adhuc jacturam filii patitur de præsentis. Quid ergo mirum, si optet de præsentis per jacturam mercium recipere filium? In nostro autem casu, homo jam supponitur liber à peccato: quinimò si adhuc liber non supponeretur, posset nihilominus per alia media faciliora, quam per incursum penas Inferni, ab eo liberari, adeoque intentio efficacis destruendi peccatum non est connexa cum desiderio absoluto patiendi penas Inferni. Sic etiam casu, quo ille parens haberet alia media longè faciliora, quam sit mercium jactura, ad iterum habendum suum filium, ex desiderio habendi filium, non teneretur ad volendam mercium jacturam, neque multum curaret de eo desiderio impediendi præteritam mortem, per mercium jacturam: pariter ergo in casu nostro.

312.

Objicies octavò ex Tannero: Actus charitatis non est per se ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, nisi in consortio actus doloris compensativi, procedentis à virtute Justitiæ, quo Contritio imperetur: ergo non est sufficiens, quod procedat ex motivo charitatis, apprehendendo Deum super omnia, ut sit ultima dispositio per se ad justificationem. Probat. Antecedens. Nullus datur actus in hac Providentia, qui sit ultima dispositio per se ad justificationem, si non sit actus poenitentia; atqui nullus est actus poenitentia, nisi procedat à Justitia, quæ sola est poenitentia virtus: ergo, &c. Confirmatur. Sola Justitia operatur ex motivo compensationis: atqui si peccator non operetur ex motivo compensationis, non satisfacit, neque extinguitur jus Dei; sicuti apud homines, si quis det creditori, non quidem ex titulo satisfaciendi, sed ob motivum gratitudinis, aliòve simili titulo, non ex eo satisfacit, nec creditor amittit jus: ergo, &c. Hac ratione, ni fallor abutuntur adversarii, quæ cum solum sit congruentia, ut Justitiæ præ aliis virtutibus nomen Poenitentia in restrictione Scholasticâ imponatur, extenditur ad excludendas à ratione Poenitentia alias virtutes, quod quàm alienum sit à mente Scripturæ, & Conciliorum satis constat ex dictis.

313.

Resp. igitur nego Antecedens. Ad probat. dist. Maj. Si non sit actus poenitentia, vel theologicè, vel restrictè sumptæ, concedo; solum restrictè sumptæ, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. quia licet actus poenitentia restrictè sumptæ solum procedat à Justitia, ut constat ex dictis à n. 76. actus verò poenitentia theologicè acceptæ, & ad justificationem requisitæ, non solum procedit à Justitia, sed etiam à charitate, & à quacumque alia virtute voluntatis universali, ut constat ex dictis à n. 67. Quinimò Tannerus,

LII 1 a

& alii,

& alii, qui cum ipso sentiunt, maximâ in hoc puncto laborant equivocacione, eò quòd non agnoscant aliam Pœnitentiam virtutem, nisi quam Scholastici vocant Pœnitentiam restrictâ sumptam: meminisse quippe deberent, Tridentinum, ad actum Pœnitentiæ, solum exigere dolorem detestativum peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero. Cum autem talis dolor procedere possit ex motivo plurium virtutum, & non solum ex motivo iustitiæ, exinde planum fit, non solum iustitiam, sed plures etiam alias virtutes elicere posse veros actus pœnitentiæ.

314.

Ad Confirm. conced. Maj. & nego Min. quia homines non possunt plenè satisfacere pro offensa contra Deum commissa, ita, ut, ea satisfactione posita, debitum cesser, sicuti debitum quatuor Juliorum cessat apud homines, solutis quatuor Julis: offensa autem contra Deum commissa solum cessare potest, apponendo, quod Deus requisivit, & quo posito promisit remissionem. Exinde, quando quærimus, quamnam sit ultima dispositio extra Sacramentum ad justificationem, non debemus inquirere, ad quam virtutem pertineat operari ex motivo satisfaciendi, sed ad quam virtutem spectet elicere actum, quo posito promisit Deus remissionem peccati: cum autem Deus remissionem peccati promiserit extra Sacramentum, apposita contritione perfecta; ea de causa satis est elicere contritionem perfectam ad obtinendam peccati remissionem, quin ex ullo capite necesse sit operari ex motivo iustitiæ, sive ex motivo satisfaciendi. Quinimò si aliquis homo in promissis suis fidelissimus, cui Petrus deberet mille, solumque posset dare unum, promiserit Petro remittere statim mille, si ex titulo gratitudinis daret unum, planè in eo casu non erat opus, ut Petrus daret unum ex alio, quam ex motivo gratitudinis: etenim si ita faceret, quamvis de nullo alio motivo cogitaret, statim obtineret totius debiti remissionem. Pariter ergo in nostro casu. Si autem debitor nolit dare ad extinguendum debitum id, quod dat ex gratitudine; neque creditor eo posito teneatur debitum remittere, quid mirum, quod in eo casu debitum non remittatur? Cæterum quantum iste casus distet à nostro, nemo est, qui non videat.

§. II.

315.

Objicies nonò contra quintam Conclusionem ex Christiano Lupo, Joanne Episcopo Castoriensi, aliisque quam plurimis Lovanensibus: dilectio Dei super omnia, sive perfecta Contritio non est ultima dispositio ad justificationem, si non sit valde intensa, adeoque solum diceretur charitas inchoata necessaria ad justificationem cum Sacramento: ergo ad amorem Dei super omnia, qui est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum, non sufficit amor ex divina bonitate obediens à nobis explicatus. Probatur Antecedens: aliqua per-

fecta Contritio, sive dilectio Dei super omnia, est necessaria ad justificationem cum Sacramento; sed illa, quæ est necessaria ad justificationem cum Sacramento, non est ultima dispositio ad gratiam extra Sacramentum; solumque dici potest charitas inchoata, sive minus intensa, ergo, &c.

Confirmatur: illa Contritio, quæ requiritur in peccatore adulto ad licitam, & fructuosam susceptionem Baptismi, requiritur, saltem in homine Baptizato, tanquam pars Sacramenti Pœnitentiæ, ut inferitur ex Trid. sess. 6. cap. 4. ubi dicitur, pœnitentiam in Baptismo, & in hoc Sacramento differre, quòd hæc includat etiam confessionem, satisfactionem, & absolutionem, ex parte verò doloris nulla differentia assignatur: atqui ad fructuosam susceptionem Baptismi, requiritur in peccatore adulto Contritio perfecta, ut constat ex ipso Trid. sess. 6. cap. 6. dicente: *in spem eriguntur, fidentes, Deum propter Christum propitium fore; illamque, tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata, per eorum aliquod, & detestationem, hoc est, geram pœnitentiam, quam ante Baptismum agere solent; nique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata*: illa enim verba: *illamque, tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt*: perfectam significant contritionem: ergo, &c. Hoc argumentum est unicum adversariorum fundamentum, & effugium, ad quod recurrunt, ut dissolvant omnia argumenta, quæ contra ipsos, in hac, & in sequenti disputatione conficiuntur, qua de causa opus est, ut plenè, & integre illud in præsentis dissolvamus.

Resp. nego Anteced. Ad prob. nego Maior. Contritio est, quia cum perfecta Contritio non possit esse appreciativa Dei super omnia in gradu intenso, quin etiam sit appreciativa in gradu remisso, ut constat à n. 281. neque potest esse adimpletiva legum amicitiae in gradu intenso, si adimpletiva non esset in gradu remisso. Cum autem nihil aliud requiratur ex destinatione divina, pro ultima dispositione ad justificationem extra Sacramentum, neque à Scriptura, neque à Conciliis, neque à SS. PP. ut constat à n. 234. eà de causa, contritio perfecta, non solum quando est intensa, verum etiam quando est remissa, est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum. Quod manifestè patet ex Tridentino citato n. 247. nullam prorsus exigentiam remissionem pro tali dispositione, adeoque ad justificationem cum Sacramento nulla est necessaria Contritio perfecta. Hinc ad Confirmat. nego Min. in illis enim Concilii verbis: *illamque, tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt*, vel sermo non est de contritione perfecta, prout plures, & gravissimi Theologi defendunt, ut statim constabit; vel si sermo sit de contritione perfecta, solum intelliguntur de dispositione sufficiente ad justificationem extra Sacramentum, ut alii Theologi docent.

318. Cæterum, ut res adeo gravis, & hac nostra tempestate apud Theologos acriter, hinc, inde discussa, plenius omnibus innotescat, operæ pretium erit, verum, & genuinum Tridentini sensum inquirere, & simul ostendere, quàm alienum sit à verò Tridentini sensu exigere contritionem perfectam, sive dilectionem Dei super omnia, ut necessariam ad justificationem cum Sacramento. Tripliciter enim possunt ea Trid. verba explicari, juxta triplicem probabilem Theologorum sententiam. Prima quidem sententia, quam cum plurimis nostris, novissimè tenet Bonetus, dissertatione *De timore poenitente* part. 1. Tum etiam, & cum plurimis Thomistis, Gonetus disput. 7. *De contrit.* art. 3. à n. 64. Yamberus ad illud 6. caput Tridentini disput. 15. *De poenit.* docet, Trid. in his verbis, solum agere de illa dispositione, quæ est ultima dispositio ad justificationem extra Sacramentum Baptismi in adultis, nondum Baptizatis; vel extra Sacramentum Poenitentiae, ex contextu, in Baptizatis; unde illa verba: *diligere incipiunt*: significat amorem Dei super omnia.

319. Ratio hujus sententiae est, quia ibi agitur de illa dispositione, quâ posita causatur ipsa justificatio; ut constat ex ipso Tridentino, ibi dicente: *de hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Et, *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Postquam autem addidit alia similia Scripturæ testimonia, quibus hoc sextum caput concludit, Concilium incipit c. 7. per hæc verba: *hanc dispositionem, seu preparationem justificatio ipsa consequitur*: atqui si illa dispositio, de qua agit Concilium, non esset sufficiens ad justificationem extra Sacramentum, illa posita, non posset Concilium dicere: *hanc dispositionem justificatio ipsa consequitur*: ergo, &c. Quapropter quando capite 14. ejusdem sessionis, comparat dispositionem ante Sacramentum Poenitentiae in Baptizato, cum dispositione ante Sacramentum Baptismi in non baptizato, loquitur etiam de dispositione sufficiente ad justificationem extra Sacramentum Poenitentiae, quæ distinguitur in eo, quod, cum Contritio sit votum adimplendi omnia, ad quæ homo tenetur, in non Baptizato est votum suscipiendi Baptismum; in Baptizato est votum suscipiendi Sacramentum Poenitentiae; ac proinde illa est Baptismus in voto; ista verò Sacramentum Poenitentiae in voto. Unde in peccatore non baptizato, nunquam obtinetur justificatio, absque Sacramento Baptismi, vel in re, vel in voto; neque in Baptizato, absque Sacramento Poenitentiae, vel in re, vel in voto.

320. Quod autem iste sit genuinus, & verus Trid. sensus, ex eo manifestius apparet, quod Contritio, quæ habetur, quando Baptismus in re suscipitur, cum tunc adimpleatur obligatio suscipiendi Baptismum; jam ea non est votum suscipiendi Baptismum: sicuti Contritio, quæ elicitur, quando quis confessus est peccata, jam non est votum confitendi ea peccata: atqui Tridenti-

num loquitur de ea dispositione, quâ recipitur gratia, & est votum suscipiendi Baptismum, ut constat ex illis verbis citatis n. 316. nimirum: *dum proponunt suscipere Baptismum*: ergo &c. Pariter quando c. 14. ejusdem sess. 6. loquitur de dispositione baptizati, dicit esse illam, quæ continet votum Sacramentalis confessionis: sic etenim habet: *Christiani hominis poenitentiam post lapsum multo aliam esse à Baptismali, eaque contineri, non mod. cessationem à peccatis, & eorum detestationem ... verum etiam eorundem Sacramentalem Confessionem saltem in voto, & suo tempore faciendam.* Si enim Concilium ad poenitentiam, quæ proximè, & immediatè disponit ad Baptismum, & confessionem, hanc Sacramenti sponsonem, & votum postulasset, præscripsisset utique videretur vitiolam hanc formulam, quam in rudioribus hominibus reprehendere solent Confessarii illi enim, ubi sua peccata Sacerdoti in aurem declararunt, doleo, inquit, ex toto corde, de his meis peccatis, & simul spondeo, me ea emendaturum, & Sacerdoti quantotius confessurum. En sanè in ipso confessionis usu redundantem, & supervacaneam additionem. Absit tam iniqua suspicio à celeberrimæ Synodi sapientiâ.

321. Hæc, quæ solida satis apparent ex ipsa expositione Concilii, non parum acquirunt roboris, si ad ipsius Concilii historiam aliquantulum advertamus, quam refert Cardinalis Pallavicinus lib. 12. cap. 10. Disceptatum quidem fuit in cæu PP. ad sess. 14. prævio, an cum eo dolore, qui ad Sacramentum sufficiat, Dei dilectio necessariò conjuncta sit. Affirmabant nonnulli Doctores, suamque sententiam aliquot scripturæ, & SS. PP. locis, ad rem, ut ipsis quidem videbatur, accommodatis exornabant, horumque Theologorum suasu, sive aliam ob causam paratum fuerat decretum, inquit idem Pallavic. in hanc formam: *Illam contritionem, quam attritionem Theologi vocant, quod imperfecta sit, & solum, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & poenarum metu concipiatur, statuit hæc Sancta Synodus, non solum non facere hominem hypocritam, verum etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, ac donum Dei esse, quo poenitens adjutus, cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat, viam sibi ad justitiam munit, &c.* Quidam ex illis PP. sive Illustrissimus Petrus Guerrero Archiepiscopus Granatensis, sive alius ex illis, ut alii judicant, resistit valde, protestans fallum esse, vix posse dari veram Attritionem absque dilectione Dei, sive dilectionis motu in Deum. Auditis itaque in Concilio Theologorum disputationibus, & requisitis PP. sententiis, Synodus jubet expungi illa verba: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat*: & approbatum fuit decretum quo modo, habetur sess. 14. c. 4. Unde quando Concilium exigit Dei dilectionem in dispositione ad justificationem, non loquitur de dispositione necessaria ad justificationem cum Sacramento, sed ad justificationem extra Sacra-

mentum, & quam oportet agere adultum ante Baptismum, quando Baptismum in re recipere non potest, ut ei justificationis gratia extra Sacramentum conferatur. Et hæc pro prima Theologorum sententia ad hujus Tridentini loci expositionem.

§22. Secunda Theologorum sententia, quam defendunt plures Recentiores cum Ledent, docet, Tridentinum illis prioribus verbis enumerasse plura motiva timoris, spei, & amoris, ex quibus singulis conceipi potest detestatio, & odium peccati efficax: nam hic, ut ipsi adversarii concedunt, agit Concilium contra Lutherum negantem, quod Contritio perfecta, & dilectio possit præcedere justificationem; ideoque nec ad illam posse disponere. His ergo enumeratis motivis, subiungit Concilium: *ac propterea adversus peccata moventur*: ubi ly *propterea* intelligitur de odio, & detestatione ex aliquo ex his motivis, nec solum refertur ad motivum dilectionis, sed vel ad istud, vel ad aliquod ex prius enumeratis: Verba enim illa: *per aliquod odium*: manifestè ostendunt, posse dari diversa odia pro diversitate motivorum.

§23. Ratio, est quia ista verba Concilii: *hoc est, per eam penitentiam, quam ante Baptismum agi oportet*, non possunt rectè intelligi de solâ contritione perfecta; nam contritio imperfecta sufficit; nec possunt intelligi de solâ Contritione imperfecta, nam etiam Contritio perfecta est sufficiens dispositio ad Baptismum. Quapropter probabilius est, ibi agi de quacumque penitentia, sive quæ sit ex motivo perfectæ dilectionis, & charitatis Dei, adeoque, & perfectum vorum Baptismi, quam consequitur justificatio, sive quæ sit ex motivo penarum, & gehennæ, quâ posita conjunctim cum Sacramento in re, adest etiam justificatio. Unde nunquam datur justificatio absque Sacramento, vel in re, vel in voto, pro quo requiritur dispositio, vel contritionis, vel attritionis. In quo autem distinguatur contritio perfecta ab imperfecta, noluit Concilium hic explicare, sed distulit usque ad sess. 14. ibi enim c.4. dilucidè explicat discrimen inter contritionem, & attritionem, appellans contritionem illam, quæ est charitate perfecta; attritionem verò, quæ voluntatem peccandi excludat, & non sit formata charitate. Unde actus attritionis ex mente Concilii non debet procedere ex motivo charitatis.

§24. Cæterum mens, & verus Concilii sensus perspicuus fiet, si sessio hæc 14. aliquantò attentius perlegatur, & simul intentio, quam in ea doctrina tradenda, Sacra Synodus habuit, non animo litigandi, sed veritatem inveniendi perspicuiatur. Propalat Synodus intentionem suam in ipsius sessionis exordio, ita dicens: *Quamvis in decreto de justificatione multus fuerit de penitentia Sacramento, propter locorum cognationem, necessariâ quadam ratione sermo interpositus*: tanta nihilominus circa illud nostra hac ætate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publica utilitatis retulerit, de eo exaltio-

rem, & pleniorẽ definitionem tradidisse, in qua demonstratis, & convulsis, Spiritus Sancti perfidio, universis erroribus, Catholica veritas perspicua, & illustris fieret, quam nunc Sacra Synodus Christianis omnibus perpetuo servanda proponit. Postmodum incipit cap. 1. in quo actum penitentia theologicè sumptæ acque necessarium agnoscit ad remissionem peccati actus alis in Baptismo, & penitentia; sic etenim loquitur: *Fuit quidem penitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinaverunt, quovis tempore ad gratiam, & justitiam assumendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablus petivissent*. Ex quo apparet intentionem Concilii esse pleniorẽ hic definitionem tradere de actu penitentia; necesse est ad justificationem, vel extra, vel intra Sacramentum Baptismi, & Penitentia.

Rursus cap. 2. assignat differentiam inter Sacramentum Baptismi, & Penitentia, jam ex parte materiae, & formæ, jam ex parte finis, & effectuum. Deinde cap. 3. agit de paribus, & fructu Sacramenti penitentia; cuius præcipua pars, inter actus à penitente appolitos, est contritio præscindens à perfecta, & imperfecta, quam ad fructum Baptismi, & ad Sacramentum penitentia Concilium exegerat. Demum cap. 4. hanc Contritionem explicat, & dividit in perfectam, quæ vocatur Contritio, & imperfectam, quæ appellatur attritio: ad utramque item requirit, quod sit: *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*. Dum verò eos actus inter se distinguit, & ad suas species contrahit, ait Sacra Synodus, illum doloris actum charitate perfectum esse contritionem; adeoque illum, qui non est charitate perfectus, esse attritionem. Unde manifestè constat ex mente Concilii, Attritionem non debere esse dilectionem Dei, seu actum charitate perfectum. Et hæc pro secunda Theologorum sententia.

Tertia sententia Theologorum, quam defendunt plures cum Esparza quæst. 89. docet, nullum requiri formalem amorem ad Attritionem sufficientem cum Sacramento ad justificationem, neque in locis citatis illum unquam exegisse Tridentinum: non enim loquitur illud Concilium de dilectione Dei super omnia, sed de dilectione Dei absolute sumptæ; quo in sensu solet intelligi dilectio ex charitate, sed cum addito limitante dilectione Dei tanquam finis omnis justitiae. Quinimò de hac non loquitur, tanquam de dilectione formali, sed initiali, ut constat ex illis verbis: *diligere incipiant*. Dilectio autem initialis, inquit Esparza, est quicquid actus virtutis supernus, ex quovis motivo eliciatur, cum charitas sit finis omnis virtutis illo: primâ ad Timoth. 1. *Finis autem præcepti est Charitas*. Unde omnes alii actus virtutis voluntatis sunt, tanquam medium respectu charitatis, ac proinde, sicut medium dicitur participare aliquid de fine; ita quicumque actus virtutis participat aliquid de charitate, ut habet D. Th.

D. Th. in 3. dist. 26. art. 2. ad 3. dicens: *omnes alie virtutes participant aliquid à charitate. Cuius ratio sumitur ex Philosopho 7. Ethic. cap. 5. dicente: sicut se habet primum principium in intelligibilibus, & prima causa in effectibilibus, ita se habet ultimus finis in appetibilibus.*

327. Quapropter cum quicumque actus poenitentiae theologicæ, sive sit Contritio, sive Attritio debeat esse virtuosus, debet habere aliquid de charitate, sive formaliter, sive participativè: ad dilectionem autem initiale, satis est, quod sit charitas participativè, adeoque dilectio, & contritio bene convertuntur, ita ut si sit dilectio Dei perfecta, sit etiam perfecta Contritio; Si verò sit dilectio Dei initialis solum, & participativa, sit Contritio imperfecta, sive Attritio. Qua de causa Tridentinum, quando appositum in Canone 3. doctrinam illius cap. 6. non dixit, requiri ad justificationem necessariò dilectionem, & poenitentiam; sed dilectionem, aut poenitentiam, ut constat ex illis verbis: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Unde ex illo Tridentini testimonio perperam inferitur, requiri dilectionem Dei super omnia ad Attritionem sufficientem cum Sacramento ad justificationem. Et hæc pro tertia sententia. Quenam autem ex his expositionibus verisimilior appareat, non est facile definire, verum ne quicquam indecisiū relinquamus, sit

SECTIO V.

Quenam sit dilectio, quam cum Sacramento exigit Tridentinum ad impii justificationem.

§. I.

328. EX sententiis, & doctrinis Theologorum, superiori sectione relatis, clarè constat plures esse solutiones, ex quibus perspicuum fit, nunquam exegisse Tridentinum perfectam Contritionem ad justificationem impii cum Sacramento. Cæterum relictis illis in sua, quam habent probabilitate; viam aliam ingrediemur conformiorem, ni fallor, doctrinæ, & definitionibus Tridentini, exindèque manifestè apparebit, qualis fuerit Tridentini sensus in hac materia. Pro quo habendum est præ oculis, quod notavi n. 323. nimirum Tridentinum sess. 6. incepisse declarare dispositiones ad justificationem requisitas: Sessione verò 14. c. 4. quidquid reliquum erat, ad majorem præjactæ doctrinæ claritatem decidisse. Unde cum una definitio Tridentini alteri contraria esse non possit, illa erit vera expositio, & ab omnibus tenenda, in qua, & omnino coherentes appareant doctrina tradita sess. 6. & tradita sess. 14. Cum autem in utraque sessione, quando homo advenit ad pec-

cata sua, requirat Tridentinum spem, tanquam præviā dispositionem ad actum poenitentiae; declarandum breviter est, quænam spei actum requirat.

329. Actus etenim spei theologicæ continet duas formalitates, nimirum fiduciæ, & desiderii: desiderium autem est amor objecti: quando enim objectum nolumus, non desideramus, sed timeamus illud; at si desideramus absque fiducia obtinendi non est spes, sed purum desiderium. Qua de causa, ut eliciatur actus spei, debet proponi objectum, ut probabiliter futurum, saltem pro libito sperantis, ut sic desiderium illud procedat amor fiducialis objecti. Per spem autem Theologicam, possumus sperare, vel aliqua bona creata à Deo promissa, ut nobis bona; vel ipsum Deum, ut nobis bonum, innitendo Deo, ut auxiliatori. Qua de causa actus ille, secundum formalitatem fiduciæ, semper habet pro objecto formali Deum; secundum formalitatem verò desiderii, est amor objecti desiderati, ac proinde si est desiderium rei creatæ, erit amor rei creatæ; si autem sit desiderium Dei, ut nobis boni, erit amor Dei; at quia respicit desiderantem, ut finem cui non ultimum, vocatur amor concupiscentiæ. Nullus quippe actus virtutis potest respicere creaturam, ut finem ultimum, cum sit medium ducens ad Deum ultimum finem, & ad ejus amorem, & dilectionem perfectam, adeoque cum quocumque virtutis actu componi optimè potest dilectio Dei perfecta, & eo facilius, quod plures alios virtutis actus homo elicerit. Unde cum præceptum positivum charitatis diligendi Deum super omnia, non obliget semper, & pro semper, licet obliget præceptum negativum non præferendi rem alteram Deo; ea de causa, sicut non pecco, quando nullum actum elicio; ita non pecco, quando per actum virtuosum concupiscentiæ, non præfero positivè Deum omnibus aliis rebus, sed de his, & variis spei acceptionibus, latè agitur in tractatu De spe. Quibus positis.

330. Affero cum pluribus Doctoribus. Dilectio, quam exigit Tridentinum ad justificationem cum Sacramento, præscindit ab eo, quod sit solus amor spei, vel amor etiam charitatis. Probat primò, Trident. illam exigit dilectionem, quæ Deum, tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipimus: ut constat ex n. 316. sed talis dilectio præscindit ab eo, quod sit, vel solum amor spei, vel amor etiam charitatis: ergo, &c. Probat Min. Deum, ut omnis justitiæ fontem diligere possumus, vel tanquam nobis bonum, misericordem, largitorem gratiæ, & condonatorem peccati, quæ dilectio pertinet ad spem, non autem ad charitatem; vel tanquam justitiæ fontem, ut bonum sibi, quæ dilectio pertinet ad charitatem. Quando autem elicitur Contritio perfecta, tendit in Deum, ut bonum sibi; quando verò elicitur Attritio, adest amor Dei, ut nobis boni: licet enim possim per virtutem spei sperare aliquod bonum extra Deum, qui actus non erit amor Dei, neque continebit hanc

hanc utramque formalitatem, nimirum sperandi, & diligendi Deum, ut constat ex numer. superiori. At verò quando spero Deum, ut mihi bonum, & condonatorei mei peccati, desidero fiducialiter illum, ut meae iustitiae fontem, & cum desiderium objecti sit objecti amor, talis actus spei est vera dilectio, & amor Dei, adeoque continet hanc utramque formalitatem sperandi, & diligendi Deum, quod exigit Tridentinum citatum n. 327. Sed exinde manifestum est, dilectionem Dei tanquam omnis iustitiae fontis, praescindere ab eo, quod sit solum amor spei, vel amor etiam charitatis: ergo, &c.

331. Probatur secundò: Tridentinum sess. 14. cap. 4. contrahens contritionem ad perfectam, quae iustificat extra Sacramentum; & ad imperfectam, quae solum iustificat cum Sacramento, ait, illam esse charitatem perfectam; istam verò ait esse Attritionem, si voluntatem peccandi excludat: *cum spe venia*; atqui hoc idem est, ac dicere, talem attritionem deservire ad justificationem cum Sacramento, si conjungatur cum fiducia divinae Misericordiae, ut nobis bonae; adeoque sit dilectio Dei, tanquam fontis iustitiae, ut boni nobis, ut constat ex num. 399. ergo eodem modo intelligendum est Concilium sess. 6. cap. 6. quando, inter dispositiones ad justificationem requisitas, exigit amorem, *quo Deum, tanquam iustitiae fontem diligere incipimus*: ita nimirum, ut illa dilectio tendat in Deum, ut sibi bonum, si sufficiens sit ad justificationem extra Sacramentum, vel saltem tendat in ipsum, ut nobis bonum, tanquam fontem iustitiae, sive gratiae, ut cum attritione disponatur sufficienter homo ad justificationem cum Sacramento.

332. Probatur tertio: Contritio praescindens à perfecta, & imperfecta est necessaria ad justificationem impii, sui peccati memoris, in hac divina Providentia; atqui talis Contritio contrahenda ad Attritionem semper fert secum, saltem per concomitantiam, dilectionem Dei, pertinentem ad spem, non minus, quam ferat secum, quando contrahitur ad Contritionem, dilectionem Dei per identitatem pertinentem ad charitatem: ergo non minus requiritur dilectio Dei, pertinens ad spem, ut Attritio disponat ad justificationem cum Sacramento, quam requiratur dilectio Dei, pertinens ad charitatem, ut Contritio disponat ad justificationem extra Sacramentum, Consequentia tener, & Maj. constat ex num. 269. & admittitur ab omnibus adversariis: Minor verò constat ex Tridentino sess. 14. cap. 4. dicente: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic Contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsò, ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinae Misericordiae, & votò prestandi reliqua, conjunctus sit, quae ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Ex dictis

Fit primò contra primam sententiam appropinquatam num. 318. Tridentinum sess. 6. cap. 7. non solum agere de dispositione sufficiente ad justificationem extra Sacramentum; sed etiam de dispositione sufficiente ad justificationem cum Sacramento. Ratio est, quia ut habetur eadem sess. 6. cap. 7. Tridentinum agit ibi de dispositione ad gratiam iustificantem, cuius gratia Baptismus est causa instrumentalis, ut constat ex illis verbis: *hujus justificationis causa sunt .... instrumentalis item Sacramentum Baptismi.* Istud autem dupliciter est causa instrumentalis, nimirum, vel in voto, vel in re susceptum, ut certum est apud omnes Theologos, & constat à num. 1. De Baptismo. Sed illa dispositio, quae, ut votum Baptismi sufficiens est ad conferendam gratiam, antequàm Baptismus in re suscipiatur, est dispositio ad gratiam extra Sacramentum; illa verò dispositio, quae conferatur gratia cum Sacramento solum in re suscepto, est dispositio ad gratiam cum Sacramento: ergo, &c. Quod evidens apparebit, si attendi legatur illud 6. cap. Trid. citat. in quo opponit Concilium non solum testimonium Scypiorae, in quibus est sermo de dispositione, sed conferatur gratia, & remittitur peccatum extra Sacramentum; sed etiam de illa, quae conferatur gratia, & remittitur peccatum intra Sacramentum. Sic enim habet: *de hac dispositione scriptum est. Confite, fili, remittuntur tibi peccata tua, & poenitentiam agere, & Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum.*

Qua de causa cum hujusmodi poenitentia actus in eo, qui se disponit ad suscipiendum Baptismum praecedat susceptionem Baptismi, de quo casu loquitur Concilium, optime intuetur, esse propositum suscipiendi Baptismum: facta poenitentiae actus in eo, qui se disponit ad susceptionem peccata, est votum, & propositum etiam suscipiendi: unde paritas, quam ex dispositione ad Sacramentum poenitentiae assumebat ista prima sent. n. 320. manifeste pugnat contra illam nam ibi agit Tridentinum de dispositione sufficiente ad remissionem peccati, aut solum extra Sacramentum, aut etiam sine illo, ut constat ex ipsius Concilii verbis, quae sic habent: *Christus in hominis poenitentiam post lapsum multo altius esse à Baptismo, eaque contineri satisfactoriam, non quidem pro pena aeterna, quae vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur.* Neque quod ante approbationem decreti expuncta fuerint illa verba citata n. 321. nimirum: *cum sine aliquo dilectionis in Deum non esse vix queat: faver ullo modo adversariis.* Non ille modus loquendi supra dilectionem spei, sive spem veniae, quae in eadem decreti parte committendo Attritionem apponebatur, videbatur significare dilectionem ex charitate, quae ex mente Concilii necessaria non erat, cum ad justificationem cum Sacramento sufficit talis

Attritio designata in ipso decreto, ex quo potius roboratur nostra sententia.

335. Fit secundò contra secundam sententiam citatam n. 322. nunquam dari veram attritionem sufficientem ad conferendam gratiam cum Sacramento absque consortio alicujus dilectionis Dei. Ratio est, quia licet attritio concipi possit ex quocumque ex illis motivis à Tridentino assignatis, quin ex motivo amoris concipiatur, ut clarius constabit n. 347. at verò in hac divina providentia semper præcedunt dispositiones à Deo ordinatæ ad illius fructuosam elicentiam: cum autem una ex illis sit Dei dilectio, quæ Deus per amorem concupiscentiæ, sive per amorem spei ametur, ut constat à n. 330. exinde nunquam reperietur in Sacramento absque aliqua Dei dilectione. Neque favere potest adversariis fundamentum, quod assunt ex Tridentino dicente, sufficere cum Sacramento Baptismi illum poenitentiae actum, qui sufficit cum Sacramento poenitentiae. Nam cum Tridentin. exigat ad Sacramentum poenitentiae dilectionem aliquam procedentem saltem à spe, ex ipso adversariorum fundamento inferendum est, etiam requiri eandem saltem dilectionem cum Sacramento Baptismi.

336. Fit tertio contra tertiam sententiam: non solum dari amorem Dei participativum, quando homo attritus justificatur cum Sacramento; verum etiam amorem Dei formalem, sive charitatis, sive concupiscentiæ. Quapropter sicut ille, qui videre incipit, reipsa videt, & qui intelligere incipit, reipsa intelligit; ita etiam qui diligere incipit, reipsa diligit. Unde fundamentum istud amoris initialis, quod pro se assumebat ista sententia, reipsa pugnat contra illam. Nec refert, quod Tridentinum non dicat: *diligere, & penitere*, sed potius: *diligere aut penitere*: quia cum ibi extrahatur doctrinam, de qua egerat cap. 6. absque eo, quod contradistinguat dispositionem sufficientem extra Sacramentum ab illa, quæ solum sufficit cum Sacramento; non debet exigere dilectionem cum poenitentia contradistinctam ab ea, quæ includitur in actu spei, si contrahatur poenitentia ad illam, quæ sufficit cum Sacramento; cum ista sufficiens sit, si jungatur cum dilectione elicita à spe. Quod satis est ad intentum Concilii ibi damnantis eos, qui dixerint, actum salutarem poenitentiae, sive sufficientem ad justificationem cum Sacramento; sive etiam extra Sacramentum posse elici sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio.

337. Fit quartò: quancumque contritionem theologice sumptam, sive perfectam, sive imperfectam esse votum præstandi omnia, ad quæ homo tenetur. Ratio est, quia contritio quævis theologice sumpta debet excludere voluntatem peccandi: sed contritio excludens voluntatem peccandi est votum præstandi omnia, ad quæ homo tenetur: ergo &c. Quapropter si aliquis per unum actum doleret de peccatis commissis propter motivum particulare, & per alium

proponeret nunquam peccare de cæterò, uti in casu posito n. 18. cum illud propositum esset votum præstandi reliqua, conjungeretur illi dolori per physicam concomitantiam votum illud. Si autem dolor sit universalis conjungitur illi per identitatem Metaphysicam: quovis autem modo fiat, satis est, ut ibi diximus, & constat ex Trid. cit. n. 332. Unde in hoc sensu attritio potest dici contritio in voto, sive votum contritionis, & amor Dei super omnia in voto, cum sit propositum, vel formale, vel virtuale elicendi amorem Dei super omnia, quando ad hoc obligatio; quo in sensu admittimus sententiam eorum, qui ad justificationem cum Sacramento exigunt amorem saltem imperfectum Dei super omnia, nimirum in voto; secus autem si intendunt formalem Dei amorem super omnia: exigere namque hujusmodi amorem, valde aliud num judico à vera Trident. doctrina.

SECTIO VI.

Solvuntur Opposita.

S. I.

338. Obijcies primò: Trid. explicans dispositiones ad justificationem necessarias, annumerat non solum spem, sed etiam dilectionem, ut constat ex n. 327. ergo sola dilectio elicita à spe non est sufficiens cum Attritione ad justificationem in Sacramento. Confirmatur: Tridentinum multis in locis evidenter significat, nunquam justificationis gratiam, sive extra Sacramentum, sive in Sacramento Poenitentiae adultis conferri, nisi contritio antecedit: Sic sess. 14. cap. 3. docet, materiam Sacramenti Poenitentiae esse contritionem, eamque ad peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiri. Et Canone 4. anathemate damnat eos, qui negaverint, contritionem, confessionem, & satisfactionem esse tres partes poenitentiae; tum etiam c. 6. dicit, eum, cui nulla adest contritio, non bene absolvi in Sacramento poenitentiae: ergo ad remissionem peccatorum, sive extra, sive intra Sacramentum poenitentiae requiritur verus amor Contritionis, sive dilectionis Dei super omnia.

339. Resp. dist. Antecedens, non solum spem, sed etiam dilectionem, contradistingendo omnem actum spei, ab omni actu dilectionis Dei, nego; aliquem actum spei ab aliquo actu dilectionis Dei, conc. Anteced. & nego Conf. quia cum possit dari actus spei theologicae, qui non sit dilectio Dei, ut constat ex num. 329. & Tridentinum ad dispositionem justificationis requirat dilectionem, non solum requirit, quod homo speret, sed quod speret, & diligat Deum: Si autem hæc dilectio in aliquo spei actu contineatur, satis est, ut habeatur, quidquid Tridentinum exigit. Quinimò cum ibi agat, non solum de dispositione sufficiente cum Sacramento

M m m

to

to, sed etiam extra Sacramentum, ut constat ex n. 336. non solum fecit mentionem de dilectione, quæ possit contrahi ad spem, sed etiam de ea, quæ possit contrahi ad charitatem, declarans, quæcumque ex his dilectionibus fieri non possit, sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio. Ad Confirm. dist. Antec. Nisi antecedit Contritio præscindens à perfecta, & imperfecta, conc. solum perfecta, nego Anteced. & Conseq. Ratio est, quia Tridentinum in illis locis agit de Contritione generatim sumpta, ut constat ex eadem sess. 14. c. 4. ubi hanc contritionem universaliter sumptam dividit in perfectam, quæ absolute vocatur Contritio, & in imperfectam, quæ vocatur Attritio, dicens, illam sufficere ad justificationem extra Sacramentum; hanc verò cum Sacramento. Unde nullibi Tridentinum exigit ad justificationem cum Sacramento dilectionem Contritionis, sive amoris Dei super omnia.

840.

Objicies secundò: licet Contritio perfecta valde intensa sufficiens sit ad justificationem extra Sacramentum, si tamen non sit adeo intensa, sufficiens non est extra Sacramentum; sed omnino requisita ad justificationem cum Sacramento: ergo dilectio concupiscentiæ, sive spei sufficiens non est cum Attritione. Probatur Anteced. Peccati malitia sita est in pravo amore, quo homo creaturas Deo præponit, easque magis, quàm summum bonum, & finem ultimum dilexit: ergo ad justificationem etiam cum Sacramento, debet dari talis retractatio, quâ homo Deum magis diligat, quàm reliqua omnia: quæ quidem retractatio, ut per se patet, est verus actus charitatis. Confirmatur primò ex Augustino citato n. 254. dicente: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: ergo quicumque actus pœnitentiæ fert secum amorem charitatis. Confirmatur secundò ex D. Thoma in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæstiunculâ 1. dicente: *Confessio est actus virtutis, & pars Sacramenti. Secundum autem quod est actus virtutis, est actus meritorius propriè, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi*. Quod quidem variis in locis etiam reperit: ergo, &c.

341.

Resp. nego Anteced. Ad probat. concedo Antec. & nego Conf. quia ea peccatoris retractatio, & quæcumque alia assignabilis, ex se factis non est, ut remittatur peccatum independentè à promissione divina. Unde ad peccati remissionem, frustra requiritur ex parte peccatoris alius actus retractativus præter illum, qui annexam habet divinam promissionem de remissione peccati. Cum autem non solum promiserit Deus remittere peccatum extra Sacramentum, si derur perfecta Dei dilectio in quacumque exigua intentione, ut constat à n. 284. & 350. sed etiam illud remittere, si derur vera Attritio, cum sola dilectione spei in Sacramento, ut clarè constat ex Tridentino sæpè citato. Exinde non solum sufficit illa Contritio extra Sacramentum; sed etiam hæc retractatio per

Attritionem cum Sacramento, ad remissionem peccati. Ad primam Confirm. conc. Antecedens, & nego Conseq. quia, ut diximus eo n. 254. Augustinus in illo, & similibus testimoniis non tractat de pœnitentia, quam homo loquitur ad justificationem, sed de illa, quam homo agit, ut justificetur, quod nunquam moriuntur, vel notare noluerunt adversarii, adeoque non agit de pœnitentia sufficiente cum Sacramento, sed extra Sacramentum, quæ est verus amor Dei; ejusque dilectio super omnia, ut constat ex dictis. Ad secundam Confirm. nego Conf. quia in illo, & aliis similibus locis loquitur S. Thomas de confessione meritoria ex charitate, quæ talis esse non potest, charitate deficientem, ut ex ipsis terminis notum est. Quando verò loquitur præcisè de remissione peccati per Sacramentum, nequaquam requirit Contritionem, ut infra se evidentè explicat Angelicus Doctor dist. 2. q. 2. art. 1. q. 4. in corp. dicens: *Quando aliquis accedit ad confessionem contritus, non plene contritus, si obicem non ponat, in ipsa confessione, & absolutione sibi gratia, & remissio peccatorum datur*: quo nihil clariùs dici poterat pro nostra sententia, neque Trident. confirmari.

Objicies tertio: Actus fidei, & spei sunt præcisè necessarij in adulto, tanquam præcisæ dispositiones ad infusionem habitûs fidei, & spei; ergo & actus charitatis est eodem modo necessarius, pro omni eventu, ad infusionem habitûs charitatis, adeoque & ad remissionem peccati, quæ absque infusione habitûs charitatis nunquam datur, Confirmatur primò. Sicut non potest esse dispositus ad magistristerium divinum, & affectum divinarum promissionum, qui nihil Deo credit, nihil sperat in Deo, seu nihil fidit promissionibus Dei; ita nequit esse dispositus ad inveniendam amicitiam cum Deo, qui Deum propitius se non amat, sed solum quia amat bonum: ergo sicut prærequiruntur actus fidei, & spei ad infusionem suorum habituum, ita etiam requiruntur actus charitatis, ad infusionem habitûs charitatis. Confirmatur secundò. Attritio, quæ ex meru gehennæ concipitur cum sola dilectione Dei, ut nobis boni, & absque dilectione Dei propter se, non est honesta: ergo necessariò requiritur amor charitatis, sive dilectio Dei propter se. Probatur Antec. Dilectio Dei, ut nobis boni præfert amorem creaturæ amoris Creatoris: sed talis dilectio non est honesta, sed inhonesta; ergo, &c.

Resp. concedo Antec. & nego Conf. quia actus fidei, & spei sunt dispositiones à Deo determinatæ in hac divina Providentia, pro actuali justificatione in quocumque casu, ut constat Tridentino, non solum exigente fidem, & spem extra Sacramentum; sed etiam cum Sacramento, ut de spe habetur numer. 312. & de fide sess. 6. cap. 8. *Fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire*: ut diximus numer. 110. de Sacramentis.

At verò actus charitatis non est dispositio à Deo destinata, ut conferatur gratia cum Sacramento; cum hæc ex ipso Tridentino conferri possit, absque actu Pœnitentiæ charitate formato, ut constat ab eo n. 330. Cum autem, quando confertur gratia, detur habitus charitatis, exinde non est pro omni eventu necessarius actus charitatis, ut charitatis habitus conferatur. Ad primam Confirm. nego Anteced. nam homo bene disponitur ad divinum Magisterium, dum apponat condiciones à Deo in hunc finem destinatas; cum autem Deus ad istum finem, licet designaverit actum fidei, & spei cum Sacramento, non designaverit actum charitatis, exinde, ut Deus exerceat magisterium divinum, quo doceat animam modum obtinendi Deum, necesse non est, ut anima eliciat actum charitatis erga ipsum.

Ad secundam Confirmationem, nego Antec. Ad probat. nego Anteced. in hac enim materia, rudi, & ingente æquivocatione adversarii laborant: aliud enim est, quod per illum actum concupiscentiæ, Deum non præferamus positivè omnibus rebus, & aliud est, quod illum aliis rebus postponamus. Primum est verum: non enim tenemur Deum, per quemcumque nostrum actum, positivè præferre omnibus rebus, aliter teneremur ad continuum exercitium actus charitatis. Secundum verò est omnino falsum: nam per actum, quo ego diligo Deum, ut bonum mihi, nequaquam præfero me ipsi Deo; imò talis actus est optimè composibilis cum actu, quo amem Deum super omnia, illumque positivè rebus omnibus præferam, ut notavi n. 329. Qua de causâ jure merito Alexander VIII. inter illas 31. propositiones damnavit decimam, quæ sic habebat. *Intentio, quâ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut celestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.* Et 13. *Quisquis etiam eterne mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet Beatitudinis operatur.* Tum & 15. *Attritio, quæ gehennæ, & poenarum metu concipitur sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.*

845. Ex quibus bene perpensis, nulla mihi manet ratio, quâ intrinsecam ullam probabilitatem agnoscere possum in sententia contraria. Quod, & ipsos agnoscere, satis innuunt adversarii, postquam Alexand. VIII. has damnavit propositiones, & librum Episcopi Castorienfis, cujus titulus: *Amor pœnitens*: macula inussit. Quapropter in novo factionis Jansenianæ sætu, qui in lucem prodiit hoc insignitus titulo: *Nona pars difficultatum propositarum D. Steyart de prohibitionibus librorum, & quibusdam aliis materiis*: trecentas, & quinquaginta sex paginas complectens, tantâ est audaciâ, ut dicere non erubescat Author suo, & lociorum nomine, nullatenus velle Pontificiæ definitioni, & condemnationi se submittere. Pag. enim 21. loquendo de hoc Alexandri VIII. decreto contra

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

lib. cit. Castorienfis, sic habet: *An tibi persuades, nos post unum, donec corrigatur, quod vocas solenne decretum Pontificis jussu editum, debere S. illius Præfulis (idest Castorienfis Episcopi) excellens volumen rejicere, tanquam noxium?* Et pag. 63. inter præcellentia opera D. Neercassel Episcopi Castorienfis plena SS. PP. doctrinâ, & unctiōe, quâ in animos insuunt, ultimum, & præstantissimum est, *Amor pœnitens.* Et pag. 123. *Nihil magis malignum, & insidum, quam expositio propositionum 31. ut ex variis exemplis fiet evidens, quibus demonstrabimus decretum illud Alex. VIII. considerari debere, ut subreptitium.* Utinam illius libri Author, omnesque factionis suæ defensores sapiant, & relapsant, memores verborum Domini, Lucæ 20. *Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.* Et memoriâ pariter recinentes, quod de Petro, ejusque successoribus, ipse Dominus dixerat Matt. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hæc enim attentè meditantes non solum nos, verum etiam, & ipsi colligent fructum hujus Sanctissimi decreti, quem Author cognovit pag. 127. dicens: *En fructus, quem producet decretum propositionum 31. videlicet, quod Molinistis intra, & extra Societatem arma subministratum sit, quibus impugnent.* Quid quæso præstantius dici poterat pro Schola nostra, quam quod ipsi fatentur, nimirum ad eos impugnandos, uti nos armis Pontificiis: dicam, & ego: *Obrinimus tandem salutem ex inimiciis nostris.*

6. II.

Objicies quarto: Si rebellis adversus Regem, veniam deinde ab eo peteret, protestatus se velle ad obedientiam, & fidelitatem redire, quia Rex petenti veniam bonus est, & propter metum poenarum, quas eidem Rex infligere potest, profectò non esset bene dispositus, nec prudenter admitteretur ad reconciliationem amicabilem, & familiarem cum ipso Rege, atque ad filiationem, & hæreditatem ejusdem, sed ulterius exigeretur pro tali, ac tanto dignitatis affectu, amor subditi erga Principem propter ipsum Principem: ergo similiter in peccatore respectu Dei. Confirmatur: actus pœnitentiæ, quicumque sit, deserviens ad justificationem, debet esse detestatio peccati super omnia: atqui actus non procedens ex motivo charitatis, nequit esse detestatio peccati super omnia: ergo, &c. Conseq. tenet, & Min. constat, ex n. 257. Maj. verò probatur. Si non sit detestatio peccati super omnia, erit actus composibilis cum voluntate peccandi: atqui actus composibilis cum voluntate peccandi non est sufficiens ad justificationem, ut constat ex n. 223. ergo, &c.

Resp. dist. Antec. Si Rex promississet admittere rebellem illum ad suam amicitiam, & filiationem, eâ solâ positâ dispositione, nego; si non

Mmm m a

proq

promississet, omitto Antec. & nego Conf. quia in casu nostro posita in peccatore eâ dispositione, unâ cum Sacramento, promissit Deus gratiam illi conferre, & ad filiationem admittere, ut constet ex dictis, unde paritas nullius est roboris. Dixi enim omitto Antec. quia Reges possunt, si velint, remittere injuriam nullâ praviâ in re belle dispositione, adeoque malè arguitur: ille non disponitur: ergo Rex non potest injuriam remittere. Deus autem etsi possit, de facto promissit, non remittere injuriam adulto absque praviâ ipsius dispositione à Deo destinata; ut videas, quàm frustra in his rebus sumatur paritas ab humanis ad divina. Ad Confirmat. nego Maj. Ad probat. nego etiam Maj. quia ad Attractionem sufficientem cum Sacramento, satis est, quod ex suo motivo, ita deservetur peccatum, ut reddat hominem impossibilem cum voluntate peccandi, adeoque licet in eo casu non esset desertio peccati super omnia, cum non esset supra suum motivum; nihilominus esset satis ad justificationem cum Sacramento: illud enim motivum, prout propositum, & approximatum est ad elicentiam talis actûs, nunquam deservire potest ad committendum peccatum, ut satis constat ex n. 236.

248.

Objicies quintò, instando simul solutionem; ordinare majus bonum ad minus bonum, malum ac vituperabile est; cum in eo fiat injuria majori bono, quod ordinetur ad minus: sed ille, qui doler de peccatis propter solum gehennæ metum, comitante amore concupiscentiæ sine amore charitatis, ordinat majus bonum; scilicet vitiationem peccati ad minus bonum, nimirum ad vitiationem poenæ: ergo malè agit, & peccat: adeoque, sine amore charitatis, nequit dari actus sufficiens cum Sacramento ad justificationem. Resp. disting. Maj. ordinare tanquam ad finem ultimum, conc. non ultimum, nego Maj. & distinga Min. nego Conf. Ratio est, quia cum Deus solus sit ultimus finis noster, ordinare unum medium ad aliquid creatum, tanquam ad ultimum finem, esset maxima perversitas, utpote aversio à Deo ultimo fine: ordinare autem unum ad aliud, tanquam ad finem non ultimum, præcisè est uti uno ad consequendum aliud per ordinationem possibilem cum consecutione ultimi finis. Cum autem Deus reliquerit creaturæ potestatem, ut licitè possit ipsum obtinere, vel per medium perfectius, vel per medium minus perfectum, licitè potest creatura amplecti medium minus perfectum; adeoque si ad illius consecutionem agnoscatur, esse utile medium magis perfectum, licitè potest uti medio magis perfecto, ad obtinendum minus perfectum intra eam viam, sibi à Deo licitè permissam.

249.

Qua de causa, & apud adversarios, & apud omnes possumus ordinare sacrificia, & orationes, ut media ad obtinendam sanitatem corporalem, vel aliquod aliud temporale: Sicut Deus ordinavit tanquam in finem non ultimum Incarnationem, & Passionem Christi in nostram

salutem, & gloriam, ut dicitur in Symbolo: *cæno: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de celis.* Sic plures dicantes, se non obtenturos matrimonium conforme, nisi castè vivant, possunt ordinè castitatem ad matrimonium, neque illud esse appetitum magis honestatem matrimonii, quam honestatem castitatis, sed eligere pro sua libertate, & licitè potestare, quam habere à Deo, ut aut matrimonium minus perfectum compellat cum tendentia ad Deum, relinquendo tamen castitatem magis perfectam, ad quam non tenemur. Unde sicut electio matrimonii, ut id certum est, non est conditionata voluntas attendendi Deum, si solum esset consequibilis perfectitatem; ita electio medii minus perfecti non est conditionata voluntas relinquendi Deum, si solum esset consequibilis per medium magis perfectum: adeoque si actus elicitus à creatura, quo vel amplectitur bonum, vel fugit malum, composibilis cum tendentia ad suum ultimum finem, nequaquam est peccaminosus, etiam si nullo formali respectu in Deum elicitur. Quia propter Alexander VIII. inter prædictas propositiones jure merito damnavit non tam, quæ habebat: *Revera peccat, qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem, & dissonantiam cum natura, sine ullo ad Deum respectu.* Reliqua, quæ hic objici possunt, facilius constabunt ex his, quæ statim dicemus.

SECTIO VII.

An perfecta Contritio habeat semper adjunctam remissionem lethalis?

S. I.

Prima sententia negat; Ita Episc. Calceolaris, plurèsque, ut ipse ait, Lovanienses cum Sylvio, qui ad qu. 5. suppl. D. Thomæ art. 10. docuit, Contritionem perfectam, non semper sed rarò habere annexam remissionem mortalis, ante realem susceptionem Sacramenti: etiam pè afferat secum jus ad justificationem, quantum si novo peccato non impediat, in fine vite debetur gratia propter illam: extra articulum vero mortis, ait hic Author, solum quando est inefficacissima, conferri statim gratiam, aut quando nonnisi difficillimè haberi potest copia confessorii, extra hujusmodi autem casus, non potest dari gratiam posita contritione perfecta, nisi simul cum Sacramento. Secundò fere reliquorum omnium Theologorum sententia docet, quantumque contritionem perfectam statim ferre debere cum gratia, imò recte Gonero disp. 3. art. 1. n. 27. idem Sylvius, qui in impressione facta Dieci anno 1618. primam illam sententiam tractaverat, postea in tertia editione ejusdem operis, eam retractavit, seu correxerat, dicens, se id non intellexisse de contritione perfecta, sed de imperfecta, quæ communiter Attritio appellatur.

Quidquid tamen de hoc sit, illam primam Syl-
vii sententiam P. Coninck tomo 1. *De Sacra-*
mentis disp. 68. art. 2. ait, esse erroneam, Vazq.
tomo 2. in 3. part. disp. 152. n. 3. dicit esse contra
sententiam Catholicam: Alphonsus Curiel, teste
Lugo, judicat eam esse periculofam, & parum
tutam in fide. Arriaga disp. 12. sect. 2. n. 15. ait; si
non possit dici omnino hæretica, videri saltem
erroneam. Verum abstinendo à censura.

351. Affero cum secunda sententia. Contritio per-
fecta, quæ homo lethalia sua nondum remissa
detestatur propter Deum summè dilectum, sta-
tim infallibiliter secum affert remissionem pec-
catorum. Probatum primò ex Scriptura, & SS.
PP. Isaie enim 30. juxta versionem septuaginta
Interpretem, dicitur: *Cum reversus ingemueris,*
tunc salvis eris: ubi notanda est quàm maximè
particula, *tunc*, quæ significatur, nullam inter-
poni moram, inter reversionem peccatoris per
contritionis gemitum, & salutem ejusdem, per
justificationis gratiam collatam, ut interpretan-
tur SS. PP. Sic Leo Papa epist. 91. *Misericor-*
diæ Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tem-
pore definire, apud quem nullas patitur venie mo-
ras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Pro-
phetam: cum ingemueris, tunc salvis eris. Item
Cælestinus Papa in epist. ad Episc. Galliæ cap.
2. *Vera conversio, mente potius, quàm tempore*
metianda est, dicente Propheta: Si conversus
fuveris, salvis eris. Unde statim, atque David
per veram Contritionem 2. Reg. 12. dixit: *Pec-*
cavi Domino, audivit à Nathan, Dominus quo-
que transtulit peccatum tuum: quod etiam ex-
pressè docet D. Thomas cit. n. 286. & Chryso-
stomus hom. 7. in 2. ad Tim. *Ubi charitas est,*
omnia sublata sunt mala: & infra: *Cuncta nem-*
pè scelera, quæ pacem perturbant, ubi charitas
fuverit, solvantur. Vide plura alia testimonia
apud Vazq. 1.2. disp. 103. cap. 4.

352. Probatum secundò ex illis Tridentini verbis,
sæpè à nobis reperitis sess. 14. c. 4. *Est Contritio-*
nem hanc aliquando charitate perfectam esse
contingat, hominemque Deo reconciliare, prius-
quàm Sacramentum hoc actu suscipiatur: ubi
pro eodem à Concilio usurpatur justificare ante
Sacramentum, & contritionem esse charitate
formatam; particula enim illa, *aliquando con-*
tingat, non est posita à Concilio, ut doceat, con-
tritionem charitate formatam, aliquando justi-
ficare, aliquando verò non; sed quia contritio
usurpabatur à Trid. universaliter, ut haberetur in
ipsius capitis initio, prout abstrahit à perfecta,
& imperfecta, quasi diceret: dolor de peccatis,
aliquando est perfectus, & tunc actu ante Sacra-
mentum justificat; aliquando verò imperfectus,
& hic non nisi intra Sacramentum: hanc enim
fuisse Concilii mentem, nullus, qui illud lege-
rit, negare potest: ergo perfecta contritio statim
secum affert remissionem omnium peccatorum.

353. Confirmatur primò ex ipso Tridentino sess.
13. c. 7. ubi necessitate urgente Sacerdoti exi-
stenti in lethali, & destituito copiâ confessarii,
conceditur facultas celebrandi cum sola con-

tritione; etsi postea teneatur, quamprimum
possit, confiteri: ergo ex mente Concilii, statim
apposita Contritione, confertur gratia; aliter
non permitteret Sacerdotem sui lethalis con-
scium, accedere ad Evcharistiam; quod quàm
contrarium sit ipsi Concilio, & toti Ecclesiæ,
nullus ignorat. Pater Consequentia, quia illa
obligatio confitendi postea, oritur ex speciali
præcepto, Ecclesiastica consuetudine, satis no-
bis cognito, & à Tridentino declarato; non au-
tem ex eo, quòd ille Sacerdos contritus gratiam
non obtinuerit: Sic qui invincibiliter oblitus
alicujus lethalis, confiteretur reliqua, & obrinet
gratiam in Sacramento Penitentiae; si ante-
quàm ad Evcharistiam accedat, illius lethalis
recedatur, non excusatur ab obligatione illud
confitendi, antequàm recipiat Evcharistiam, ut
declarat Inquisitio Hispana condemnans con-
trariam aliquorum sententiam. Confirmatur
secundò ex Catechismo Romano, titulo *De pen-*
itentia, dicente: *vehementer proderit, contri-*
tionis vim, & utilitatem sapienter proponere. Quin-
eriam statim, ut eam mentibus nostris concepi-
mus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui,
alio loco ejusdem Propheta, verba illa declarant:
Dixi: confitebor adversum me iniquitatem me-
am Domino, & tu remisisti impietatem peccati
mei..... Ex quo licet cognoscere, verè Contritio-
nis, de qua supra dictum est, eam vim esse, ut il-
lius beneficio, omnium delictorum veniam statim
à Domino impetremus: ergo, &c.

354. Respondebis primò cum Estio, Castoriensi,
& Lovanienfibus recentioribus apud ipsum: in
peccato mortali duo distinguenda esse, nimi-
rum aversionem à Deo, & reatum poenæ æter-
næ. Contritione verò perfecta, ait, solum tol-
litur aversio à Deo, reatus autem poenæ, seu
obligatio mortis æternæ tollitur, accedente ab-
solutione Sacramentali. Unde fit, ut beneficio
contritionis, homo vivere Deo incipiat, & vi
absolutionis perfectè vivificetur; Deo quidem
vi contritionis vivere incipit, quia dolor ille,
& amor, quo jam uni Deo servire studet, & in
ejus viis ambulare, alicujus vitæ actus, & signa
sunt; adhuc tamen æternæ damnationis, quæ
animæ secunda mors est, reus manet, donec
reatus ille, & poenæ acerbissimæ onus, Sacra-
mento dissolvatur: reatus enim ille non dissol-
vitur, nisi meritum Passionis Christi applicetur,
quòd non intuitu contritionis perfectæ; sed so-
lum intuitu Sacramenti applicatur, ideòque be-
neficium contritionis est distinctum à beneficio
remissionis. Quapropter novæ, & juxta Augu-
stinum, magnæ est misericordiæ; quòd pecca-
toribus jam conversis, Deus peccata condonet.
Hæc est summa doctrinæ Lovanienfium.

355. Contra tamen primò. Quando adversarii
dicunt contritionem tollere aversionem à Deo,
& absolutionem Sacramentalem solvere rea-
tum, seu debitum poenæ æternæ; vel sensus est,
quòd contritio tollat reatum culpæ, & peccati
maculam; Sacramentum verò reatum poenæ
æternæ; vel sensus est, quòd contritio tollat so-

M m m 2

lūm

lum averfionem actualem; absolutio verò Sacramentalis peccati maculam delect, ac debitum simul æternæ mortis extinguat? Si primum: hoc falvâ fide fufineri non poteft, cum reatus poenæ æternæ simul cum culpa remittatur, five remiffio fiat cum Sacramento in re, five cum Sacramento in voto, ut definit Trident. cir. n. 334. Si fecundum: infoluta manent argumenta à nobis confecta, ex ipfo Tridentino à n. 352. Conftat enim ex Tridentino, elicitâ contritione perfecta, hominem extra Sacramentum iuftificari, atqui hominem iuftificari eft recipere gratiam, quâ remittitur culpa, & extinguitur poena æterna: ergo, &c. Contra fecundò: licet peccator non mereatur auxilia efficacia ad eliciendam contritionem, adeoque fit beneficium, quod Deus illi talia auxilia conferat: & licet contritio non habeat tantam bonitatem, quantum malitiam habet peccatum, adeoque fit diverfum beneficium, quod poftitâ contritione, Deus promiferit peccatum remittere, illudque remittat; artamen in hac Divina Providentia, collato primo beneficio, Deus ex fua promiffione confert fecundum; ut conftat ex testimoniis adductis: ergo, &c.

856.

Contra tertio. Pretium fatisfactionis Chrifti non folum applicatur nobis in fufceptione Sacramentorum, fed in omnibus fupernarum virtutum operibus, etfi aliter, & aliter applicetur; Sic applicatur in jejuniis; eleemofynâ; mæore animi, corporis maceratione, quibus Deo pro illatis injuriis fatisfacimus, ejusque iuftitiam mitigamus. Quamobrem Trid. feft. 6. cap. 14. *De poenit.* Chriftiani hominis dicit, continere *fatisfactionem per jejunia, eleemofynas, orationes, & alia pia fpiritalis vite exercitia*: ergo contritioni difponenti ad iuftificationem applicatur pretium fatisfactionis Chrifti. Contra quartò. Per ultimam difpofitionem ad iuftificationem accedit homo ad Deum, tanquam filius ad Patrem; atqui accedere non poteft, nifi per ipfum Chriftum dicentem: *Nemo venit ad Patrem, nifi per me*: ergo, &c. Contra quintò ex D. Gregorio in cap. 2. lib. 1. Reg. dicente: *Nihilus hominum, neque Angelorum eft fanctus, nifi per Chriftum*: atqui poftitâ ultimâ difpofitione ad iuftificationem, homo recipit fanctitatem: ergo illi difpofitioni applicatur pretium fatisfactionis Chrifti.

§. II.

857.

Refpondebis fecundò ex Caftoriens: contritionem perfectam nunquam delere peccatum, nifi continendo vorum Sacramenti Poenitentiae; adeoque infufionem gratiae, & exclusionem peccati, contritioni fimul, & Sacramento tribuendam. Quemadmodum, ait hic Author, antiquis Patribus, intuitu Chrifti meritum, iuftitia, & fanctitas conferebatur, quamvis illi Chrifti venturi tempora longo intervallo anteirent; Ita dici poteft, virtute Sacramenti Poenitentiae, homines Deo reconciliari, licet

huiusmodi reconciliatio abfolutionis exco-
um antecedar. Refponfo ita plura contra
vera admixta falis, quæ maxime oportet in
præfenti feperare, & dilucidare, ut ad veritatem
fentus patefiat. Quapropter

Contra primò. Contritionem perfectam, fe vorum Sacramenti, eaque ratione confertur gratiam, non poteft fignificare, confertur folam gratiam ex vi Sacramenti prævifi abfolutæ futuri, ficut conferebatur gratia SS. PP. ex merito Chrifti prævifi abfolutæ futuri; fed folam poteft fignificare, quod quamvis ita, atque apponitur contritio, gratia confertur, non exinde liberatur homo ab obligatione confitendi, fi poftit, fua peccata fuo tempore, imò effi male, vel virtuale propofitum ex confitendi, quo apparet diverfus modus, quo contritio vel vorum confessionis, & vorum reftitutionis, aut quid fimile: nam condonato debito, non tenetur homo ad reftitutionem; condonato vero peccato tenetur ad confessionem: modò huius. Quamvis peccator, qui modò elicit contritionem, & recipit gratiam, nunquam poftit poftea per totam vitam fufcipere Sacramentum Poenitentiae, vel quia ita motus, vel quia quantumcumque alium inculpabilem ritulum, habere remiffionem peccati, & poenæ æternæ, non quidem per Sacramentum in re, vel ut prævidetur abfolutæ futurum, fed per Sacramentum in voto, quod non dicitur cauſare ex opere operans, fed ex opere operantis: ergo quando homo, per contritionem perfectam, iuftificatur extra Sacramentum, non poteft ea iuftificatio attribui tantum Sacramento, quantum voto Sacramenti.

Contra fecundò. Ex eo gratis collata antiquis PP. procedebat ex meritis Chrifti, tanquam cauſa morali, quia cauſa morali meritoria movet ut cognita, in fuâque differentia temporis abfolutæ exitura, & Deus antequam antiquis PP. eas gratias conferret, jam videbat pro fua differentia temporis abfolutæ exitura merita Chrifti, ex quibus eas gratias conferebat: atqui non confertur gratia ex vi contritionis, eò quod prævideatur Sacramentum Poenitentiae abfolutæ exiturum, ut pater in homine, qui poft elicitam contritionem meretur inter barbaros, copiâ confefſarii deftitutus, aut in altero, qui antequam cubitum difcedat, confcientiam examinans, & Ierhalem fuam culpam agnofcens, veram elicit contritionem; moxque inter dormiendum, apoplexiâ extinguitur: & fic de millenis aliis: ifti enim cum poft elicitam contritionem nunquam fufcipiant Sacramentum Poenitentiae in re, recipere non poſſunt gratiam, ex vi talis Sacramenti prævifi abfolutæ futuri, aliter ſcientia divina eſſet falſa, quod blaſphemum eſt: ergo ex vi contritionis confertur gratia ex opere operantis, tanquam ex vi difpofitionis, cui annexa eſt divina promiffio de gratia conferenda.

Probatur tertio Concl. ex definitionibus Pontificiis: etenim Pius V. & Gregorius XIII.

in Bulla contra Michaëlem Bajum, qui, ut ait Ariaga, fuit professor Sylvi, & à quo hic eam doctrinam didicit, damnarunt 79. propositiones, quas cum Pontificum Bullā habes apud Exam. Doctorem, tom. 1. de gratia prolegom. 6. c. 2. quarum 31. sic habebat: *Charitas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in sacramento, quam in penitentibus, potest esse sine remissione peccatorum*: & 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*: & 70. *Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeternæ damnationis, potest habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu aeternæ damnationis*: & 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjuncta, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii sine actuali susceptione Sacramentorum*: quæ videtur ipsissima Sylvi doctrina: ergo &c.

361. Respondetis in his propositionibus, Pontifices solum damnare, posse habitualemente stare cum peccato. Contra tamen primò: nam Bajus, quem damnare intendunt Pontifices, loquitur in citatis propositionibus de charitate actuali: de ea enim charitate loquitur, quæ ut dispositio prærequiritur ad remissionem peccatorum in Sacramento obtinendam, ut constat ex propositione septuagesima prima; sed hæc est actualis, cum ad Sacramenta suscipienda non disponamur per habitus, sed per actus: ergo loquitur de charitate actuali. Contra secundò: loquitur de charitate, quæ lex, & præcepta adimplentur, ut constat ex propositione 32. atqui hæc non est habitualis, sed actualis, dum non per habitus, sed per actus præcepta adimplentur: ergo &c.

362. Probatur quartò Conclusio ex duplici usu Ecclesiæ, quæ primò permittit, ut peccatores sibi consilii peccati mortalis accedant ad Sacramenta; etiam illa, quæ quia per se supponunt statum gratiæ, vivorum appellantur, dummodo præmittant actum contritionis, quod à Clemente VIII. in Pontificali Romano traditur: Excepta Eucharistiâ, de qua tamen id etiam permittit in casu necessitatis, ut constat ex nu. 353. ergo Ecclesia supponit, eos per contritionem statim justificari sine Sacramento Penitentiae. Rursus Summi Pontifices indulgentias sæpè concedunt solis contritis, & non confessis: ergo hæc concessione supponunt, posse peccatores per solam contritionem consequi remissionem peccatorum, & statum gratiæ, qui necessarius est ad fructum indulgentiarum percipiendum. Confirm. Contritio non minorem habet virtutem in lege Evangelica, & post institutionem Sacramenti Penitentiae; quam habuerit in lege naturæ, & in lege Moysayca ante hujus Sacramenti institutionem: fin autem assignent adversarii, ubinam privaverit Deus hoc fructu contritionem: atqui in lege naturæ, & in lege Moysayca Contritio habebat vim statim justifi-

candi, & remittendi peccata: tunc enim nulum supererat Sacramentum, quod redderet de attrito contritum: ergo contritio eadem virtute pollet in lege evangelica, subindeque ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdotis absolutionem non expectat.

SECTIO VIII.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Objicies primò ex D. Thom. 3. parte quæst. 72. art. 7. ad secundum, de confirmatione dicente. *Si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum*: ergo Contritio non conjungitur semper cum remissione peccatorum. Confirmatur: contritio ex Divo Thoma præcedit tempore justificationem: atqui si conjungeretur statim cum gratia, non præcederet tempore justificationem: ergo &c. Resp. concedo Antecedens, & disting. Conseq. Contritio imperfecta, sive attritio, concedo: Contritio perfecta, nego Conseq. quia D. Th. ibi agit de Sacramentis vivorum causantibus per accidens primam gratiam; ut constat ex n. 292. de Sacramentis: hanc autem non causant cum contritione perfecta, sed cum imperfecta, quæ extra Sacramentum sæpè reperitur absque remissione peccatorum. Sed quid exinde ad casum nostrum de contritione perfecta? Ad Confirm. dist. eodem modo Maj. contritio imperfecta, concedo: perfecta, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. quia in doctrina S. Th. Contritio perfecta non præcedit tempore justificationem, sed in eodem instanti cum ipsa conjungitur, ut constat ex n. 284. & 286.

Objicies secundò: Christus Dominus Luc. 7. postquam asseruit, Magdalenam dilexisse multum, ait: *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*: ergo dilectio perfecta præcessit tempore remissionem peccatorum, aliter non dixisset Christus, remittuntur, sed remissa fuere peccata, quoniam dilexit. Resp. nego Conseq. quia illa verba Christi non significabant, peccata lethalia remitti Magdalenæ, eo ipso tempore, quo illa Dominus proferebat, sed ex communi modo loquendi Hebræorum significabant declarationem internæ remissionis factæ, statim atque fuit verè contrita, cujus expositionis veritas ex ipso textu manifestè colligitur: nam ea verba protulit Christus, Simonem alloquens versic. 47. & postea interjecto aliquo temporis spatio, conversus Christus ad Magdalenam versic. 48. iterum dixit ei: *remittuntur tibi peccata tua*: cum autem ista verba, adhuc apud ipsos adversarios, non significent remissionem, quas tunc fiebat, cum saltem jam remissa essent peccata,

ra, quando Christus ea verba primò protulit, ea de causa necesse non est, ut significarent remissionem, quæ tunc fiebat, quando primà vice illa protulit Christus.

365.

Significabant ergo utrobique illa verba declarationem externam remissionis factæ internæ, & totum illud tempus præsens, quo Magdalena flere, dolere, & amare incæpit: sicuti Marci 5. dixit Christus mulieri, multo tempore postquam eam à fluxu sanguinis sanaverat: *esto sana à plaga tua*. Unde quando dixit Augustinus de Magdalena: *accessit ad Dominum immunda, ut rediret munda: accessit ægra, ut rediret sana*: non debet intelligi accessus ille, quasi corporaliter, sed spiritualiter, quasi diceret: quando voluit accedere per fidem, antequam perfectam haberet charitatem, tunc erat ægra, & accedendo per charitatem, sanata est. Sic Aug. tract. 48. in Joan. circa initium, de Judæis nolentibus ad Christum accedere, ait: *Hyems erat, & frigidi erant: ad illum enim divinum ignem accedere pigri erant: Si accedere est credere, qui credit, accedit, qui negat, recedit. Non movetur anima pedibus, sed affectibus, friguerant diligendi charitate, & ardebant nocendi cupiditate, longè aberant, & ibi erant; non accedebant credendo, & premebant persequendo. Potest etiam dici, quod primò remissa fuere Magdalene lethalia, statim atque elicit contritionem, deinde quando advenit ad Christum cum augmento contritionis, remissa fuisse alia, & alia venialia, quæ licet non sint mors, sunt tamen animæ immunditia, & ægrotudo ex num. 254. Videatur Bellarm. lib. 2. De penitentia c. 14. Vide aliam solutionem infra n. 224. De Sacramento.*

366.

Objicies tertio ex Aug. tract. 13. in Jo. dicente: *Quantumcumque cathecumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis sue portat: Non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum. Quomodo non caruit populus Israel populo Egyptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum; sic nec pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad fontem Baptismi pervenerit: ergo pariter & peccata post Baptismum commissa, non remittuntur, antequam perveniat ad Sacramentum Penitentiae.* Resp. cum Bellar. supra cit. nego Conseq. quia non solum in homine baptizato remittuntur omnia lethalia, statim atque datur perfecta contritio, sed etiam in cathecumeno. Augustinus enim ibi non loquitur de cathecumeno eliciente perfectam contritionem, sed de illis, qui ad Baptismum accedere negligunt culpabiliter, de quibus verè dicit, non obtenturos justificationem sine Baptismo: quantumvis in aliis operibus moralibus proficiant: hæc enim expositio colligitur ex ipso textu, ubi ait: *Ne quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alienius gratiæ, dedignaretur baptizari Baptismo Domini: post quæ statim subdit: quantumcumque enim cathecumenus proficiat, &c.* Scio aliquos responderè contingunt, adeoque cum communiter non contingat, cathecumenum elicere contritionem

ante Baptismum, rectè inferunt, non justificari ante Baptismum. Verùm mihi conformiter Augustino videtur nostra expositio.

Objicies quartò. Si elicità contritione justificaretur peccator, non teneretur confiteri postea peccata: atqui tenetur: ergo quando elicit contritionem, non justificatur. Retorquetur argumentum. Si quando peccator in Sacramento Penitentiae invincibiliter obliviscitur aliquem peccatum, nihilominus justificaretur, non teneretur confiteri postea illud peccatum; atqui tenetur, ut constat ex Trident. sess. 14. cap. 5. ergo quando invincibiliter obliviscitur in Sacramento Penitentiae alicujus peccatum, non justificatur. Resp. deinde, nego Maj. quia obligatio confitendi postea, ea peccata, venit ex præcepto Christi, quo tenemur, clavibus Ecclesiæ et subicere: unde Tridentinum loc. cit. ita definit: *Universa Ecclesia semper intellexit, infirmum etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis, Divino necessariam existere.* Quapropter ipsa contritio, ut ait idem Concilium præcedenti cap. 4. continet votum illa confitendi, adeoque contritio nequaquam excusat à peccatorum confessione.

Objicies quintò. Si sola contritio peccata deleteret, non requireret Tridentinum sess. 13. c. 7. ad Eucharistiam dignè suscipiendam, præter contritionem, Sacramentalem etiam confessionem: ergo per solam contritionem, non deleteretur peccata. Resp. nego Antec. quia ad suscipiendam Eucharistiam, propter reverentiam tanto Sacramento debitam, adeo speciale præceptum confessionis Sacramentalis, Ecclesiasticâ consuetudine satis notum, ut ait ibi Tridentinum: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus conscientiam mortalis peccati, quantumvis contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat.* Unde in solo casu urgentis necessitatis, ut ibi loquitur Concilium, permittitur ecclesiæ cum sola contritione, etsi Sacerdos teneatur, postea, quamprimum possit, confiteri. Ex quo rectè deducitur, contritionem satis esse ad recipiendam gratiam, cum in nullo casu permittatur homo accedere in mortali cognito ad Eucharistiam. Quinimò ad reliqua Sacramenta vivorum, licet quis accedere possit cum perfecta contritione, quod illicitum esset, si elicità contritione, gratia non conferretur. Ex quo bus satis apparet, quàm vera, & certa sit nostra sententia, quæ præmissa facilis, jam præmissa aditus ad novam disputationem.

(o)(o)

2

DISP.

DISPUTATIO VI.

DE ATTRITIONE.

369. **E**X dictis tota disputatione præcedenti clare constat, Attritionem Theologicam esse dolorem animi supernum detestativum peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero; elicited non quidem ex motivo charitatis, sed ex quocumque alio motivo ad illius elicientiam sufficienti, & satis approxiamo. Quapropter cum solus amor ex motivo charitatis sit amor Dei super omnia; secus autem ex alio inferiori motivo, cum nullus actus excedat vim sui motivi, à quo accipit suam efficaciam; ita pariter sola detestatio ex motivo charitatis erit detestatio peccati super omnia; secus autem detestatio habita ex quocumque alio motivo inferiori. Exinde cum attritio nunquam possit esse amor Dei, aut detestatio peccati appetitively super omnia, neque poterit unquam fieri Contritio, ex dictis n. 246. & 257. Quinimò aggregatum ex puro amore Dei super omnia, & attritione adhuc non contineret totum constitutum perfectæ contritionis: quia licet contineret formalitatem amoris Dei super omnia, non contineret formalitatem detestationis peccati super omnia, ex qua utrâque formalitate constituitur perfecta contritio, ex dictis à n. 287. Quando autem homo eliciens attritionem, simul elicit amorem Dei super omnia, talis amor non est purus amor, sed etiam dolor detestativus peccatorum: tunc enim, cum eliciat contritionem, habet cognitionem peccati, sine qua contritio elici nequit. Repugnat autem, quod quando homo amat Deum super omnia, utpote volens Deo bonum, quia ipsi bonum, non detestetur etiam, quod cognoscit, esse malum Dei, quia ipsi malum, ut constat à n. 269. His præmissis, præcipua hujus disputationis difficultas, ex qua ad reliquas quæstiones dissolvendas facilis erit progressus, consistit in attritione concepta ex metu gehennæ, pro qua pugnandum est nobis, partim contra hæreticos, negantes eam esse supernaturalem, & honestam; & partim contra aliquot catholicos, negantes sufficere ad justificationem cum Sacramento, ut utrumque præstemus, sit.

SECTIO I.

An Attritio ex metu gehennæ concepta sit actus honestus, & supernaturalis?

§. I.

370. **L**utherani omnino damnant, non solum operationem ex timore pænæ, sed etiam timorem ipsum, ut diximus n. 23. Nonnulli verò Catholici, qui ante Trident. scripsere, quanquam timorem reprobare non audeant; tamen operari ex timore, tanquam ex fine proximo, sive non ultimo, judicant esse malum, ut Gregorius in 2. dist. 26. q. 1. art. 3. Almainus tract. 1. Moral. c. 3. dub. ult. Adrianus Quodlib. 4. qu. 2. Post Trid. verò Estius, Sylvius, & Janfenius; alique R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

perpauci cum ipsis, etsi enim concedere videantur, attritionem, quâ quis dolet de peccato ex solo timore gehennæ, esse actum bonum, & honestum; negant tamen, illam esse sufficientem dispositionem ad dignè suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, ejusque effectum consequendum. Reliqui autem ferè omnes Theologi docent, attritionem ex metu gehennæ esse honestam, & laudabilem, & ad justificationem cum Sacramento sufficientem.

371. **A**ssero primò cum doctrina Catholica. Attritio ex metu gehennæ est actus bonus, laudabilis, & utilis ad salutem. Probatum primò, ex Scriptura: Prov. 1. dicente: *Timor Domini principium sapientiæ*: & Psal. 110. *Initium sapientiæ timor Domini*: quæ testimonia explicant SS. PP. de timore servili: hic enim sapientiam inchoat; non filialis, qui illam perficit, & consummat. Sic Aug. ser. 18. *De verbis Apostoli*, dicit, hunc timorem esse custodiam animæ, non salutem: en ejus verba: *Timor enim iste, quo gehennam times, & ideo mala non facies, continet te, & sic volentem peccare, animo interiore non sinet; est quidem custos timor, quasi Padagogus legis, littera est minans, nondum gratia juvenans. Custodiat tamen timor iste, dum non facis timendo, & veniet charitas. Idem docent Cyp. Hier. Tertul. Crysol. & Ber. apud Exim. Doct. disp. 5. sect. 2. Sic dicitur Ecclesiastici primò: *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit justificari*: quod saltem regulariter, & dispositivè intelligi debet, quatenus timor ad justificationem, & expulsionem peccati disponit, adeoque Attritio ex metu gehennæ verè disponit ad justificationem; atqui actus ad justificationem disponens est bonus, laudabilis, & utilis ad salutem: ergo &c.*

372. **P**robatum secundò ex Aug. rom. 8. ad illa verba Ps. 127. *Beati omnes, qui timent Dominum*: ubi exponendo discrimen inter amorem servilem, & filialem, sic habet: *Ille autem timor nondum castus præsentiam Domini, & pœnas timet, timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet, ne mittatur in gehennam: bonus est & iste timor, utilis est, non quidem permanebit in sæculum sæculi, sed nondum est iste casus permanens in sæculum sæculi: ergo, &c. Confirma. Christus non hortabatur homines ad mala, sed ad bona: atqui hortabatur ad timorem gehennæ, Matth. 10. *Time te cum, qui potest corpus, & animam perdere in gehennam*: ergo talis timor non est malus, sed bonus. Quapropter Tridentinum nostram definit sententiam, & contrariam damnavit sess. 6. can. 8. *Si quis dixerit, gehenna metum, per quem ad Misericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum**

Nnn n

CAIUM

catum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit. Quod etiam constat ex Alexandro VIII. cit. n. 344.

373. Probatur tertiâ ratione: Actus conformis naturæ rationali, ut rationali, non est malus, sed honestus, ut constat à n. 8. sed fuga gehennæ, quæ habetur per attritionem ex metu gehennæ conceptam, est actus conformis naturæ rationali, ut rationali: ergo, &c. Probatur Min. status gehennæ est magnum malum naturæ, ut rationalis; affert enim secum plura naturæ, ut rationali difformia, & proximas occasiones peccandi: sed valde conforme est naturæ, ut rationali fugere ipsius malum: ergo &c. Confirmatur primò: fugere mala, quæ torquent naturam sensitivam, conforme est naturæ, ut sensitivæ: ergo fugere mala, quæ torquent naturam rationalem, conforme est naturæ, ut rationali. Confirmatur secundò. Amare, secundum rectam rationem, salutem, scientiam, & id genus alia, conforme est, apud ipsos adversarios, naturæ, ut rationali, adeoque est etiam ipsi conforme fugere secundum rectam rationem opposita mala: ergo multò conformius erit fugere malum gehennæ, ut potè majus præ his omnibus malis. Ex dictis

374. Fit primò: fugam peccati esse actum honestum. Ratio est, quia est actus naturæ, ut rationali valde conformis. Fit secundò: amorem Beatitudinis oppositæ malo gehennæ, esse etiam actum honestum: Ratio est, quia Beatitudo est bonum naturæ, ut rationali valde conforme. Ex quo ulterius roboratur assertio Catholica de fugâ gehennæ, quia malum gehennæ est oppositum bono Beatitudinis: sed est honesta laudabilis, & naturæ rationalis conformis fuga mali oppositi bono naturæ rationali: ergo fuga gehennæ est honesta, laudabilis, & conformis naturæ, ut rationali. Fit tertiò: attritionem conceptam, vel ex metu gehennæ, & pœnarum, vel ex turpitudine peccati, vel ex amore Beatitudinis, dummodò sit universalis, & theologica, sive sufficiens ad Sacramentum pœnitentiæ, non solum esse honestam, verum & supernaturalem, ex n. 22. Quapropter cum actus supernaturalis fieri nequeat sine gratia, ad illam attritionem eliciendam, opus est auxilio gratiæ: Sic Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Cæterum, ut hæc clariora fiant,

375. Affero secundò cum D. Th. Bonav. & communibus Theologorum, quos citat, & sequitur Exim. Doct. disp. 3. sect. 6. contra Durandum, & Cajetanum. Non sufficit actus pœnitentiæ intrinsicè naturalis, & solum denominativè supernaturalis ad Attritionem disponentem cum Sacramento ad justificationem, sed debet esse actus intrinsicè supernaturalis. Probatur primò ex Scriptura & SS. PP. Actus, qui elici nequit sine gratia, aut Spiritus Sancti inspiratione, est intrinsicè supernaturalis: atqui actus pœnitentiæ dispo-

nentis ad justificationem nequit elici sine gratia, aut Spiritus S. inspiratione: ergo &c. Probatur Minor. ex Paulo 2. ad Tim. 2. dicente: *Nonne Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & respiciant à Diaboli laqueo: ut Deum illis dare pœnitentiam, quâ respiciant, ut ve pœnitentiam salutarem, significat, talem actum fieri non posse sine gratia Dei, aut inspiratione Spiritus Sancti, ut habet Leo Papa ep. 11. dicens: Pœnitentiam ex Dei credimus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: ne quando Deus det illis pœnitentiam.* Sic etiam Aug. lib. 7. contra Julianum cap. 3. *Nisi ipse dederit, qui pœnitentiam?* ergo &c.

Probatur secundò: actus elicitus ex gratia habitâ per merita Christi, & sine gratia producta non potens, est intrinsicè supernaturalis: sed talis est actus pœnitentiæ disponentis ad remissionem peccatorum: ergo &c. Probatur Min. ex illo Actor. 5. *Hunc Principem, & Salutatorem Deus exaltavit dexterâ suâ ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum.* Quod olim promiserat Deus Ezech. 6. *Dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in vobis: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor novum.* Ex quibus verbis inquit Aug. lib. 1. contra duas epist. Pelagianorum c. 20. actum pœnitentiæ fieri ex gratia: ergo &c. Confirmatur omnibus illis testimoniis in quibus à Deo petimus, ut nos convertat: ea enim laboris conversio fit per gratiam ex Christi meritis habitam, ut definit Trid. cit. n. 259. quod prius docuerat Hier. ad illa Jeremiæ verba c. 31. *Convertite me, & convertar, quia tu Domine Dominus meus: postquam enim convertisti me, ego pœnitentiam.* Tum, & Celestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ cap. 11. quod & Ecclesia in plurimis orationibus sæpe repetit, dicens: *Domine Christum Dominum nostrum:* ergo &c.

Prob. tertiò ex Conciliorum definitionibus requiritur gratia, sive inspiratio Spiritus Sancti ad talem actum eliciendum: ergo &c. Probatur Antecedens ex Arausiano 2. cit. 2. *quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendat; non autem ut etiam purgari velimus per Sancti Spiritus infusionem, & operationem in nos fieri cognoscitur, resistit ipsi Spiritui Sancto per Salvatorem dicenti: preparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter predicanti: Deus qui operatur in nobis, & velle, & perficere per suam voluntatem.* Tum etiam can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut tepedit, aut eligere, sive salvari, id est evangelizanti predicationi consentire posse cognoscitur, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consuetudine, & credendo veritati, heretico salutarum Spiritum, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: sine me nihil potestis facere, & illud Apostoli: nunquid idonei sumus cogitare*

aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est: ergo. Confirmatur primò ex Trid. cit. n. 274. requirente gratiam ad eliciendum actum salutarem poenitentiae, non minùs quam ad eliciendum actum fidei: sed ex hoc actus fidei salutaris est intrinsecè supernus: ergo & actus poenitentiae salutaris. Confirmatur secundò ex Arausicano 2. can. 25. *Predicare debemus, & credere, quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus possit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quòd bonum est, possit, nisi gratia cum, & misericordia divina praevenierit:* ergo &c.

378. Respondebis: ad actum Contritionis, sive salutis poenitentiae non requiri, quòd sit intrinsecè supernaturalis, sed satis esse, quòd sit supernaturalis extrinsecè, prout talis denominatur ab acceptatione divina, vel à gratia iustificante, quā informatur. Hoc est totum adversariorum fundamentum. Contra tamen primò: Arausic. & Trident. clarè definiunt, non solum requiri gratiam ad eliciendum eos actus fidei, dilectionis, & poenitentiae collectivè sumptos, sed etiam ad eliciendum unumquemque eorum, sicut oportet, aliter fieret contra Concilia, non esse de fide, opus esse gratiā ad ita credendum, ad ita poenitendum: Sed ex eo, quòd sit necessaria gratia ad eliciendum actum poenitentiae salutarem, talis actus, utpote viribus naturae non potens elici, est intrinsecè supernaturalis: ergo, &c.

379. Contra secundò, & explicatur vis hujus argumenti. Si actus poenitentiae salutaris, quoad omnia sua intrinsecè, esset naturalis, solumque diceretur esse supernaturalis per acceptationem extrinsecam Dei, sive quòd idem est, quia acceptatur à Deo, exinde fieret, quòd ad talem actum eliciendum non requireretur Spiritus Sancti inspiratio, ejusque speciale adiutorium: sed hoc est contra Trident. n. 374. ergo, &c. Probatum Maj. Homo potest suis viribus elicere illum actum, & quicquid intrinsecè in illo est, cum totum id, sit purè naturale, ac proinde ad hoc non requiritur illa inspiratio, vel adiutorium. Rursus postquam homo suis viribus elicit talem actum, Deus sua voluntate gratuita potest illum acceptare; atqui ad hanc acceptationem non est necessaria inspiratio, vel adiutorium Spiritus Sancti, cum ea acceptatio non sit operatio hominis, ad quam auxilia requiruntur, sed est sola Dei voluntas extrinsecus acceptans: ergo, neque ratione actus, neque ratione denominationis desumptae ab acceptatione divina, requireretur illa Spiritus Sancti inspiratio, & speciale adiutorium. Idem sit argumentum pro informatione gratiae sanctificantis: nam haec solum consistit in infusione habitualis gratiae, quae sanctificando personam, morali quodam modo, dignificat, & sanctificat actum, ac proinde ad talem informationem nihil novi operatur homo, sed passivè se habet, supposita priori efficientia actus: ergo si actus est intrinsecè naturalis, neque ad eliciendum actum, neque ad illius informationem.

R. P. Gormaz Tom. II. Theolog.

nem, erit necessaria gratia excitans, vel adjuvans. Exinde

380. Contra tertio: vel actus poenitentiae salutaris acceptatur à Deo, seu informatur gratiā, quia supernaturalis est; vel è converso; idèò tantum est supernaturalis, quia acceptatur à Deo, & informatur gratiā? Si primum: ergo supernaturalitas actus non consistit in sola acceptatione, vel informatione extrinsecā, sed in natura intrinsecā actus praevii ad acceptationem, & informationem. Si secundum: ergo ad eliciendum talem actum, necessaria non est gratia excitans, vel adjuvans: quòd manifestè pugnat contra Concilia superius allata. Contra quarto. Non minùs requirit Trid. gratiam, ad eliciendū actum poenitentiae, quā actum fidei salutaris, ut constat ex n. 374. atqui actus fidei salutaris, non dicitur pendens à gratiā à posteriori, quatenus supervenit gratia acceptans, & informans, sed quatenus necesse est, quòd praecedat gratia, ut ipse actus eliciatur: ergo eodem modo pendet à gratia actus poenitentiae salutaris, adeoque non minùs, quā actus fidei erit intrinsecè supernaturalis. Probatum Min. ex Arausicano can. 35. dicente: *Gratiā salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. Et quòd de se ipso ait Apostolus: Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem:* ergo, &c. Ex dictis

381. Fit primò: non sufficere ad valorem Sacramenti attritionem purè naturalem, explicatam n. 170. Ratio est, quia forma iustificans est intrinsecè supernaturalis; Attritio autem, cum sit dispositio ad talem formam, debet esse ad illam proportionata; nulla quippe esse potest dispositio ad ullam formam, quae cum illa non habeat proportionem: haec autem proportio inter alia exigit supernaturalitatem, ut ex adductis Scripturae, & Conciliorum testimoniis, satis constat. Quapropter Innocentius XI. inter propositiones, quas damnavit, attinentes ad Sacramentū Poenitentiae, damnavit 57. quae sic habebat: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem modò honestam.* Quid autem sit ens supernaturale, prout à naturali distinctum? hoc opus, hic labor. Non enim est facile breviter definire, est quia dem negotium magni moliminis apud Theologos, pro quo plures valdè insudarunt, & magna volumina impleverunt. Nihilominus ne rem adeò celeberrimam insalutarem relinquamus; quae latius olim tradidi, paucis modò illationibus comprehendam, quae satis sint ad explicandos terminos, & ad rem abstrusissimam, non absque aliqua claritate enodandam; pro quo

382. Fit secundò: Distinctivum entis naturalis à supernaturali theologico desumendum esse ex doctrina Conciliorum, & Patrum. Ratio est, quia licet vox ista *supernaturale*, originem debeat scholis, & auctoritatem Sanctis Patribus scholae stylo loquentibus, praesertim Cyrillo Alexandrino, ut constabit n. 389. Tum etiam Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra Bajum citatā.

N n n a

hum.

num. 360. secundum; quod sæpius definierunt Araucanum, & Milevitanum; vocis tamen significatum eo tendit, ut ordo creatus gratiæ intrinsicè conducens ad Dei possessionem, sive ad regnum Cælorum, & vitam æternam, in Sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus nobis expostus, contradistingatur ab ordine naturæ: unde aggregatum, & ordo rerum creatarum, contradistinctum ab eo ordine gratiæ, vocari debet natura theologicè sumpta; quidquid autem extra illud habet esse creatum, cum per se conducat ad illum ordinem gratiæ, sive visionis beatificæ. & est, & vocari debet ens supernaturale Theologicum. Cæterum quamvis hæc, primo quasi intuitu, satis clarescant, sunt & multæ, & non leves difficultates, quibus tota hæc perspicuitas obscuratur:

383.

Ratio est, quia in aggregato, & ordine rerum creatarum, per se non pertinentium ad ordinem gratiæ, aut visionis beatificæ, reperiuntur plura entia supernaturalia: etenim qualitas torquens animas in Inferno est supernaturalis, & tamen per se, neque disponit, neque conducit ad gratiā: Sic etiam resurrectio mortui, curatio cæci nati, volatus hominis per aëra supernaturalia sunt, nec tamen conducunt per se ad ordinem gratiæ: Sic etiam casu, quo Deus revelaret Petro, nullum sibi dandum auxilium conducens ad ordinem gratiæ; & Petrus per actum fidei crederet Deo revelanti, talis actus fidei esset supernaturalis, quin per se ad ordinem gratiæ conduceret: unde aggregatum rerum creatarum per se non pertinentium ad ordinem gratiæ, continet plura entia supernaturalia, adeoque tale aggregatum nequit esse natura theologicè sumpta, supra quam debeat esse ens supernaturale. Cum ergo ens supernaturale debeat esse supra naturam, quid intelligitur pro natura? quid pro ente supernaturali?

384.

Explicatur ulterius maxima huius rei difficultas: nam pro natura nequit intelligi aggregatum omnium rerum de facto creatarum: est enim de fide, inter res de facto productas esse aliquas supernaturales. Rursus pro natura nequit intelligi natura hominis, aliter quidquid vires hominis excedit, esse supernaturale, adeoque cum homo volare nequeat, & avis possit volare, volatus avis esset supernaturalis, tum etiam Angelus excedens hominem supernaturalis esset, quod est absurdum. Pariter nequit pro natura intelligi Angelus; aliter quidquid excederet vires Angeli esset supernaturale, adeoque sensatio, generatio, & id genus alia, ad quæ est impotens Angelus, essent superna: tum etiam quæcumque creatura possibilis perfectior Angelo esset supernaturalis, quod absurdissimum est, cum intra naturæ ordinem habeat Deus infinitas creaturas posibles Angelo perfectiores: imò supernaturalitas non est metienda cum perfectione rei entitativa; perfectio enim entitativa, & physica Angeli, quin imò & perfectio entitativa hominis, major est perfectione physica, & entitativa auxilij gratiæ, sive ipsius gratiæ habitualis, ut defendunt Vazquez, Fonleca, Ripalda, Arriaga, pluresque theo-

logi: cum homo, & Angelus possint Deum per fidem; secus gratia habitualis. Exim. aut. Doct. lib. 6. De gratia c. 13. n. 12. ait, rem hanc libere certam esse; cum autem non sit incertum, sed omnino certum, dari ens supernum; non quidem ex perfectione physica, sed ex alio capite eductum est, quid, & quale sit. Ex quo crescit difficultas in decernendo, quid sit natura, intra quod non continetur ens supernum, & quid sit ens supernum, quod continetur extra, & supra naturam.

Pro clara, & solida decisione, innitendo semper doctrinâ Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, iudico distinguendum esse duplex ens supernaturale, alterum Philosophicum, & alterum Theologicum. Ens supernaturale Philosophicum, quod præter naturale vocatur ab Eximio Doctore lib. 8. De Angelis c. 14. n. 48. est illud, quod advenit rei creatæ, aut contra, aut supra naturam exigentiam, in circumstantiis, in quibus effectus per se non conducens ad ordinem gratiæ, specialiter tribuitur causæ primæ, ad eum modum, quo tribuuntur causæ primæ opera miraculosa. Sic restituere visum cæco, vitam mortui, & id genus alia, sunt philosophicè superna. Quinimo cum hæc in duplici differentia sint miraculosa: alia enim sunt miraculosa quoad modum, & alia quoad substantiam; ea de causâ sunt in duplici differentiâ entia supernaturalia philosophicè sumpta; alia quidem superna quoad modum, & alia superna quoad substantiam, ut ex philosophia satis notum suppono. Unde cum effectus, qui posset provenire in aliis circumstantiis a causis secundis applicatis ad operandum, modo ab illis non proveniat, sed specialiter à causâ primâ exinde, quamvis in aliis circumstantiis talis effectus non diceretur supernaturalis philosophicè; in his autem circumstantiis est philosophicè supernus; tum etiam & ipsa approximatio causarum, quotiescunque est miraculosa, est etiam philosophicè superna. Quapropter nunc philosophicè sumpta comprehendit omnes causas creatas, juxta regularem suum modum, communem, vel identicè, ut ipsa visio, & amor beatificus; vel ordinativè, ut auxilia, habitus perfectissimi, actus meritorij, & id genus alia, vel proportionativè; sicut enim ens naturale habet suas proprietas naturales, ita ens supernaturale habet suas proprietas v.g. actus illi connexi cum visione beatifica, tanquam proprietas ipsius, characteres Sacramentales, qui ut veri Sacramentorum effectus, connectuntur ex intrinsicâ cum Sacramento, ut operantibus ad vitam æternam, si ex parte suscipientis non deficiant, unde constat ex toto tractatu De Sacramentis. Unde

ens creatum, quod ex intrinsecis suis non con-
ducit ad vitam æternam, neque identice, neque
ordinative, neque proprietative, non est ens su-
pernaturale Theologicum, sed de constitutivo
naturæ theologicæ sumptæ: natura enim theolo-
gicæ sumpta est aggregatum rerum creaturarum ex
intrinsecis suis non pertinentibus ad intuitivam
visionem, sive ad intimam Dei possessionem.

Ratio fundamentalis est: quia sensus, quem
habent verba Scripturæ, Pontificum, Concilio-
rum, & SS. PP. circa ens supernaturale Theolo-
gicum, eò tendit, ut sciamus, ens supernaturale
Theologicum esse naturæ indebitum, & pertine-
re ex intrinsecis suis ad visionem, sive intimam
Dei possessionem, hoc est ad gloriam, & vitam
æternam: atqui in re dogmatica nobis non licet
sumere voces in alio sensu, quàm in sensu, quem
habent in Scriptura, Conciliis, & SS. PP. ergo
&c. Consequenter, & Min. constat ex 6. Synodo
generali act. 12. dicente: *omnino necesse est, non
solum secundum sensum sequi SS. PP. dogmata,
sed in eadem vocibus uti cum illis, nihilque penitus
innovari.* Maj. verò probatur ex Arausico, can. 7.
definiente, ens supernaturale non posse haberi
per naturæ vigorem, quod his verbis exprimit:
*Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod
ad salutem pertinet vite æternæ, cogitare, ut ex-
pedit, &c. ut habetur n. 377. ubi pro eodem sumi-
tur ens intrinsecè supernaturale, ac intrinsecè
pertinens ad vitam æternam.* Id ipsum explicant
Milevitanum, Moguntinum, & Tridentinum
per ea, quæ repetunt verba, prout oportet, id est,
prout conducit ad vitam æternam, ut notavit
Exim. Doct. disp. 3. de pen. sect. 6. Sic etiam Ful-
gent. de Incar. & grat. c. 21. *Nemo sine gratia ali-
quid boni potest velle, quod pertinet ad vitam æ-
ternam: quod prius jam etiam dixerat c. 16. &
19. Tum etiam Aug. lib. 4. contra Julianum c.
3. Supernaturalia dona explicans, ait: per quæ
solum potest homo ad æternum Dei donum, re-
gnumque perducitur. Et S. Thom. 1.2. q. 109. art. 2.
ad primum, explicans excessum charitatis super-
naturalis à naturali, ait: *Charitas diligit Deum
super omnia eminentius, secundum quod est ob-
jectum beatitudinis, & secundum quod homo ha-
bet, supernaturalem quandam conjunctionem
cum Deo: ergo &c.* Exinde*

Fit tertio: repugnare substantiam creatam in-
tellectivam, aut volitivam intrinsecè, & theo-
logicè supernaturalem. Ratio est, quia substan-
tia creata intellectiva, aut volitiva, si esset in-
trinsecè supernaturalis, ex intrinsecis suis ordi-
naretur ad Dei possessionem, cum conceptus iste
sit de essentia entis supernaturalis, ut constat ex
n. 386. adeoque cum aliunde sit capax possiden-
di Deum per intuitivam visionem, & amorem
beatificum, non esset supra conditionem suæ na-
turæ ita possidere Deum: atqui ita possidere De-
um est supra conditionem cujuscumque naturæ
creatæ: ergo &c. Prob. Min. Quæcumque natu-
ra rationalis creata essentialiter est serva Dei, &
Deus essentialiter est Dominus cujuscumque
creaturæ; visio autem intuitiva Dei est heredi-

tas propria filii, ut constat ex Paulo ad Rom. 8.
*Si autem filii & heredes: heredes quidem Dei,
coheredes autem Christi.* Quam heredi-
tatem in visione intuitiva reponit Aposto-
lus 1. Cor. 13. dicens: *Videmus nunc per
speculum in enigmate, tunc autem facie ad faci-
em: atqui ex ipsis terminis implicat, quod ser-
vus, ut talis ex intrinseca natura sua exigit, &
habeat jus ad possessionem Domini propriam
filii, & quod tale ens non sit supernaturale, sive
supra conditionem servi, ut servi: ergo &c.* Ex
quo præoccupata manent, quæ opponit Ripalda
disp. 23. de supernaturalitate sect. 4. & plures re-
centiores ex ipso: nulla quippe fieri potest pari-
tas ex substantia irrationali, v. g. unione hypo-
statica, quia natura irrationalis, sicuti est inca-
pax servitutis, & amicitiae cum Deo, ita est in-
capax videndi Deum, illumque intuitivè possi-
dendi, adeoque cessat ratio, ob quam rationalis crea-
tura esse non potest intrinsecè supernaturalis.

Confirmatur primò ex Aug. lib. 12. de Civit.
Dei, c. 1. dicente: *Non est creatura rationalis, vel
intellectualis bonum, quo beata sit, nisi Deus. Ita-
que quamvis non omnis beata possit esse creatura:
neque enim hoc munus adipiscuntur, aut cupiunt
feræ, ligna, saxa, & si quid hujusmodi est, ea ta-
men, quæ potest, non ex se ipsa potest, quia ex nihilo
creata est: ergo ipse titulus creaturæ præfert
secum non ordinari ex intrinsecis suis ad possi-
dendum Deum.* Confirmatur secundo ex Cy-
rillo Alex. lib. 1. in Joan. Evang. c. 13. dicente.
*Ascendamus igitur ad supernaturalem dignita-
tem per Christum: non ut propriè sicut ille, sed ut
similitudine illius per gratiam filii Dei simus: ve-
rus enim ille filius Dei Patris est; nos vero misce-
ricordiæ ejus adoptati per gratiam audivimus:
ego dixi: Dii estis. Creatura autem cum serva sit,
natura solum, & voluntate Patris ad supernaturalem
vocatur: ergo ratio servitutis essentialis crea-
turæ rationali impedit, ne ex natura sua ordina-
tur ad ita possidendum Deum, ac proinde ne sit
intrinsecè; & theologicè supernaturalis. Vide
ipsum Cyril. cap. 8. propè medium.*

Confirmatur tertio ex Pio V. & Greg. XIII.
damnantibus has Michaëlis Baji propositiones,
quarum 22. sic habebat: *Humana natura subli-
matio, & exaltatio in consortium Divine naturæ
debita fuit integritati primæ conditionis, & pro-
inde naturalis dicenda est, & non supernaturalis
24. Absurda est sententia eorum, qui dicunt, ho-
minem ab initio dono quodam supernaturali, &
gratuito super conditionem naturæ fuisse exalta-
tum, ut fide, spe, & Charitate Deum supernaturalem
liter coleret: 25. A vanis, & otiosis hominibus
secundum insipientiam Philosophorum excogitata
est sententia: hominem ab initio sic constitutum,
ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate
Conditoris sublimatus, & in Dei filium adopta-
tus: 27. Integritas primæ conditionis non fuit in-
debita humane naturæ exaltatio, sed naturalis
ejus conditio. 34. Distinctio illa duplicis amoris,
naturalis, ut quo Deus amatur, ut author naturæ,
& gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, va-*

na est, & commentitia, & ad illudendum Sacris litteris, & pluribus Veterum testimoniis excogitata. 62. Illa quoque distinctio, quæ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum, quod moraliter bonum appellari consuevit; vel quia est meritorium præmii æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per Spiritum Charitatis, rejicienda putatur. Ex quibus patet, Ens supernaturale theologicum esse naturæ indebitum, & exaltativum illius, conducentem ex intrinsecis suis ad vitam æternam, sive ad intimam Dei possessionem: ergo.

391.

Fit quartò: Ens supernaturale Theologicum excedere appetitum naturæ rationalis innatum, non verò naturalem elicitum effectivè inefficacem; neque connexionem naturæ, in sententia aliquorum, quoad esse possibile; bene verò quoad esse actuale: Ratio eorum est, quia connexio cum termino, præcisè ut possibili, non impedit, ne talis terminus sit donum omnino gratuitum, si conferatur; connexio verò naturæ cum termino, ut actuali, impediret, ne esset donum omnino gratuitum, si naturæ conferretur; adeoque impediret, ne esset supernaturale. Qua de causa Ens supernaturale Theologicum excedit vires inductivas naturæ rationalis tam Physicas, quam morales, sicque apertè est supra naturæ ordinem. Unde si principium supernaturale produceret actum aliquem naturalem, actus non haberet connexionem cum eo principio, sed posset elici ab alio principio purè naturali: actio verò cum eo principio connexa esset supernaturalis, licet connecteretur cum termino naturali; actio enim supernaturalis connecti potest, & exigere ex intrinseca natura sua terminum naturalem, non è contra: Sic unio hypostatica ex natura sua exigit Humanitatem; Humanitas verò ex natura sua nequit exigere unionem hypostaticam. Fit quintò: Ens supernaturale Theologicum comprehendere sub se plura entia creata, secùs prædicata divina: Ratio est, quia vocis significatum extendi non debet ultrà instituentium intentionem: atqui ex Pontificibus, Conciliis, & PP. supra adductis vox ista *supernaturale* in sensu Theologico instituta est ad significandum ea entia, quæ naturales vires, & jura excedunt, naturamque elevant ad certum gradum se habendi, aut vivendi planè gratuitum, simulque sunt dona à Divina Voluntate strictè pendencia, quæ procul sunt à Divinis prædicatis: ergo &c. Videatur Ruiz de Montoya disp. 29. de Provid. sect. 2. n. 22. ubi 50. colligit loquendi modos ad significandam supernaturalitatem Theologicam, ex Conciliis, & PP. enti creato purè convenientibus: v.g. dona Spiritus Sancti, infusio bonorum, promissa pretiosa, inspiratio, illustratio, & id genus alia.

392.

Fit sextò: Deum non vocari Ens supernaturale cum ea restrictione, aut philosophicè, aut theologicè; cum ejusmodi restrictiones contrahant illud ad ens creatum ex dictis: etenim, ut ait Ex. D. Traët. de Angelis c. 28. n. 1. Deus excellentiori modo est supra naturam omnis crea-

turæ, sive absolute absque ulla restrictione pernus. Qua de causa aptius vocatur auctor naturalis, & auctor supernaturalis: naturalis quidem in ordine ad dona naturalia, actusque naturales; Supernaturalis verò in ordine ad donata supernaturalia, & actus supernaturales: cum eadem eadem realis, & virtualis Omnipotentia sit etiam virtus, quæ constituitur auctor naturalis, effectus creati, qui connectuntur cum auctore naturali, connectuntur etiam cum supernaturali; secus autem inter se effectus naturalis cum supernaturali: nam effectus ex intrinsecis suis non conducent ad vitam æternam exitum absque dependentia ab effectu ex intrinsecis ad vitam æternam conducente. Sic visio humana existit absque dependentia ab auditione, &c. è contra; quamvis ab eodem homine utraque pendear, idemque evenit in omnibus effectibus disparatis, ab eodem indivisibili principio procedentibus. Ex quibus omnibus patet, attritionem, seu contritionem sufficientem ad valorem Sacramenti, non solum esse honestam, sed etiam theologicè supernaturalem, cum ex intrinsecis suis conducatur ad justificationem, sive ad intimam visionem, intimamque Dei possessionem.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

§. I.

Objices primò, contra primam Assertionem ex Haereticis. Qui ex metu Gehennæ dolet de peccatis, peccat: ergo attritio ex metu Gehennæ non est actus honestus. Probatur Antecedens ex Augustino dicente, quod si fur delinquit furari, ex eo solum quod videtur, furti esse conscius: ergo similiter qui dolet de peccato, & desinit peccare, ex eo solum, quod timeat Gehennam, peccati conscius est. Confirmatur primò. Attritio pura ex metu Gehennæ est actus, quo quis magis dolet de peccato, quam de culpa: ergo est actus vitiosus. Confirmatur secundò. Attritio pura ex metu Gehennæ includit virtualiter hunc affectum: peccata non desistat, si nulla esset imposita pena: ergo est vitiosa. Confirmatur tertio. Dolor ex timore mundano non est honestus: ergo neque dolor ex timore servilis est Attritio ex metu Gehennæ. Confirmatur quartò. Attritio non est actus virtutis: ergo neque actus honestus.

Respondeo, nego Anteced. ad probationem nego Conseq. Nam D. Aug. dum ait, quod si fur delinquit furari, ex eo quod videtur, peccati esse conscius, supponit, quod talis fur habeat intentionem furandi; & quod retineatur solum à eterna executione ex timore aliorum; ut reus, qui desistatur peccatum propter penas Inferni non retinet amplius voluntatem peccandi ad faciendum enim Infernum coram Deo, qui laxatur corda, non satis est abstinere ab opere eterno, si adest peccatum internum, adeoque Attritio, de qua loquimur, non solum est incompositibilis cum peccato extremo, sed etiam cum

interno, ac proinde excludit omnem voluntatem peccandi, ut ex toto tractatu fati constat, & docet August. cit. n. 372. Ad primam Confirm. disting. Anteced. magis dolet de poenâ appetitativâ, sive præferendo malum poenæ malo culpæ, nego; non appetitativâ, sed per affectum rectum compossibilem cum actu, quo magis doleat de culpa, quàm de poenâ, transeat Anteced. & nego Conseq. quia huiusmodi actus non est vitiosus, sed virtuosus, ut clarè constat ex n. 344. & 348.

395. Ad secundam Confirmationem, nego Antec. Attritio enim excludens omnem voluntatem peccandi, & compossibilis cum contritione perfecta, qualis est ista, de qua agimus, nequaquam præferet illam tendentiam conditionalem peccandi, si non esset poenâ: imò potius illam excludit ex n. 233. Ad tertiam Confirmat. nego Consequ. quia pro timore mundano intelligitur timor creaturæ, cuius affectu non veretur homo offendere Deum; qui quidem timor non tollit affectum peccandi, sed potius est causa peccati, adeoque est malus; timor verò servilis, quem Attritio vera præferet, est timor Dei, què homo timeret offendere metu poenæ, quam Deus peccatis infligit; qui cum peccato, & affectu peccandi impossibilis est, adeoque non est pravus, sed honestus. Ad quartam Confirm. nego Consequ. quia licet attritio se sola non sit actus virtutis exigentis formari charitatem, est actus virtutis disponens ad habendam charitatem, ut constat ex n. 341. adeoque ex intrinsecis suis est naturæ, ut rationali conformis, & exinde virtuosus ex n. 12.

396. Obijciens secundò ex Jansenio, Lupo, & Lovanienfibus: Attritio ex metu Gehennæ retinet inrûs voluntatem peccandi, & solum reprimit ab opere externo ob timorem gehennæ: ergo est vitiosa. Probat. Antec. ex August. tract. 9. in Ep. Joan. ubi peccatores, ita timentes, atque à peccato ita abstinentes, comparat adulteræ, quæ habens animum adulterandi, abstinere solum ab opere, timens, ne à marito deprehendatur, & severè puniatur; vel Lupo invadenti ovile, metuque canum, & pastorem recedenti, sine præda quidem, sed non sine affectu auferendi, si potuisset: ergo talis Attritio de metu gehennæ retinet interiùs voluntatem peccandi. Confirmatur primò ex Augustino, qui timorem servilem distinguit à filiali pænes scèdum animum, quo quis à conspicuis, idest externis peccatis, ob annexi illius mali poenalis metum abstinere; sed timor gehennæ est timor servilis: ergo solum abstinere à peccatis conspicuis, sive externis, scèdus autem ab internis.

397. Confirmatur secundò. Juxta omnes Philosophos: *metus causat involuntarium*: & ea, quæ aguntur purè ex metu, secundum se spectata, sunt involuntaria, esto, prout hic, & nunc aguntur, sint voluntaria, sicque evadunt mixta ex voluntario, & involuntario, adeoque ea, quæ ex puro metu fiunt, hunc sibi actum habent conjunctum: *nollem hoc facere, nisi mali impendentis metu cogere*: ergo, qui proponit servare manda-

ta ex puro metu gehennæ, involuntariè proponit, & hunc animum necessariò habet conjunctum: *Non proponerem, nec mandata servare, si Infernus non esset; vel nisi metus Inferni cogere*, qui quidem actus, ut ex terminis constat, malus est.

Resp. nego Anteced. Ad probat. distin. Antec. 398. Comparat adulteræ peccatores timentes poenam infligendam à Judicè, secreta cordis ignorante, concedo; poenam infligendam à Deo secreta cordis vidente, nego Anteced. & Consequ. Ratio est, quia Augustinus, quando agit de timore servili verè attritionis, quando homo abstinere à peccato, ne incurrat poenam infligendam à Deo secreta cordis vidente, clarè fatetur, illum rectè timere, eumque timorem esse bonum, & excludentem omnem voluntatem peccandi ex n. 372. Quando verò agit de timore servili malo, agit de eo, quo quis abstinere ab opere externo, ne incurrat poenam ab hominibus: cum autem propter peccatum internum talem poenam non incurrat, ea de causa retinet affectum prævium internum, & ille timor est malus. Sed quid exinde ad rem præsentem? Plane huiusmodi argumentatio, non solum contra Augustinum, & contra testimonia Scripturæ, & Conciliorum adducta militat; verum etiam contra ipsum lumen naturæ: timor namque efficax poenæ necessariò apponit media, quibus poena vitatur: adeoque carentiam actionum, ob quas poena incurritur: cum autem vitatio peccati externi sit medium ad non incurrendam poenam infligendam ab homine, scèdus autem vitatio peccati interni: ea de causa talis servilis mundanus timor solum removel peccata externa, scèdus autem interna: ad fugiendam verò poenam infligendam à Deo non solum requiritur vitatio peccati externi, sed etiam interni; adeoque talis timor servilis Dei non solum vult vitare peccata externa, sed etiam interna. Exinde

Ad primam Confirm. dist. Maj. timorem servilem mundanum, omitto: servilem efficacem erga Deum, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. quæ omninò falsa est ex n. superiori. Ad secundam Confir. dist. Antec. causat involuntarium, eumque actum conditionatum aliquando, omitto; semper, aut in nostro casu præstat utrumque, nego Anteced. & Consequ. Explico solutionem. Quando intervenit metus libertatem non evergens, potest homo operari, vel contra metum, vel juxta metum: v. g. potest committere peccatum non obstante metu Inferni, & hoc est operari contra metum, vel potest abstinere ratione metus à peccato, & hoc est operari juxta metum. Aliquando verò evenit, ut intercedente metu velit homo efficaciter id, ad quod inclinat metus, licet habeat volitionem inefficacem oppositam: v. g. quando mercator projicit merces in Mare propter metum submersionis in tempestate, habet volitionem efficacem projiciendi merces, & inefficacem retinendi, & tunc projectio à voluntate efficaci projiciendi dicitur simpliciter voluntaria, & ab inefficaci opposita dicitur scèdus.

cundum quid involuntaria, adeoque mixta ex voluntario, & involuntario. Pariter qui non obstante metu Inferni efficaciter peccat, quamvis ratione metus inefficaciter displiceat in peccato, elicit peccatum simpliciter voluntarium, & secundum quid involuntarium, ac proinde mixtum ex voluntario, & involuntario. Ceterum si volitio illa inefficax sit absolute libera, simulque sit affectus conditionatus faciendi oppositum, si non esset metus, si illud oppositum sit peccatum, talis volitio ipsa est formale peccatum.

400.

Quando verò nulla datur volitio inefficax ad oppositum, sed solum datur volitio efficax operans juxta meritum, sicuti regulariter Christiani dolent de peccato ex solo metu Inferni, absque aliquo actu amoris ad peccatum, & absque actu nolitionis talis doloris, actus attritionis, quem habent, non est ullo modo involuntarius. Sic viri cordati, famæ, ut par est, consulentes, consideratâ sola infamiâ ex furto proveniente, à furto abhorrent, quin tamen foveant in animo affectum ullum furandi, si non esset infamia. Quinimò (quod notare maximè oportet) volitio inefficax merui opposita non causatur ab eo metu, sed ab alio comitante. Sic quando ex metu tempestatis aliquis, ne submergatur, projicit merces in Mare cum voluntate inefficaci, quâ noller projicere, voluntas illa inefficax retinendi, & non projiciendi merces non causatur à metu submerisionis, sed ab alio metu paupertatis, & damni in projiciendo merces. Unde timor pœnæ Inferni non causat involuntarium, sed timor amittendi proprium commodum, & præsentem voluptatem, aut quid simile: Qua de causa cessante alio contrario motivo, potest actus esse omninò voluntarius, absque mixtione involuntarii; sicuti est in illo, qui ex timore infamiæ furari non vult, qui habeat ullam volitionem furandi, si non esset infamia.

401.

Ratio à priori horum omnium est, quia pœna, quæ timeretur, v. g. Infernus, mors, aut infamia, allicit, & impellit voluntatem ad absolutam nolitionem furandi, eò quod malum illud furto incurrat; non autem allicit ad volitionem furandi, si abesset periculum illius mali, nec ad hanc volitionem inducendam haber ullam proportionem: quia actus ille conditionatus, nec necessarius, nec utilis est ad evitandam illam pœnam, adeoque quando elicitur, aliundè provenit, quàm ex eo metu. Unde licet dum voluntas operatur ex metu injusto, vel sibi involuntario impellente, possit esse, & sæpè adfit voluntas in oppositum conditionata, nimirum si proponatur ab intellectu aliud hujus voluntatis motivum: at cum contingens sit, quod hoc aliud motivum proponatur, exindè evidenter apparet, opus non esse, ut sit volitio contraria, eamque, cum adest, non sequi ex eo metu, juxta quem quis operatur, sed ex alia causa, & motivo.

402.

Rursus (quod maximè nota) quando quis efficaciter operatur juxta meritum, nunquam subsequi potest volitio opposita secum asserens ma-

lum, quod efficaciter à voluntate vitaretur; aliter voluntas efficaciter veller illud malum vitare, & efficaciter veller illud malum incurtere, quod in ipsis terminis evidenter implicat. Quapropter cum quis ex timore gehennæ efficaciter desistatur, & fugit pœnam gehennæ, cohibet voluntatem ab omni eo, quo incurritur pœna gehennæ. Cum autem pœna gehennæ incurritur per voluntatem conditionatam, quâ diceretur, si non esset gehenna, peccarem, eà de causa illa volitio efficax ex timore gehennæ cohibet, & excludit omnem voluntatem conditionatam, adeoque excludit omnem voluntatem peccandi, ut constat ex Trid. adducto sess. 14. c. 4. Nec videtur quomodo Adversarii oppositum concipere possint, nisi destituti sint istis principiis lumine tantum notis, in Philosophiâ, & Theologiâ æque familiaribus: laborant enim plures hac ingenti equivocatione, rem rudi Minerva decedentes, & tanquam veritatem per se notam admittentes istam propositionem: *Metus causat involuntarium*, quæ si non explicetur, maximis erroribus viam aperiet.

Quapropter cum aliquis ex metu gehennæ efficaciter fugit pœnam gehennæ, solum potest cum ea volitione efficaci componere oppositum inefficacem volitionem, quâ pœnam illam non mereatur. Sic componi possunt propensio, & affectus indeliberatus erga res illas, quæ ex metu abdicantur: naturalis sensus, & displicentia doloris, qui ab earum reum abdicacione efficiuntur. Hujusmodi enim animi motus indeliberati, cum sint omninò naturales, & in anima sentiente excidentur, sunt omninò, cum culpa, cum laudis expertes: Sic viri Sanctissimi hujusmodi motus citrà omnem culpam in se ipsis expungunt. Quis enim neget, homines penitentes, voluntarias corporis macerationes; Martyres vero, Cruces, patibula, equuleos ex naturali doloris sensu exhorruisse. Quinimò Paulus ipse proficitur ingenuè, Rom. 7. *Videò autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee*. Equidem & Paulo custodia divina legum rebus asperis, & martyribus cruciatus graves, & molesti erant, carnemque, & animam tentationem affligebant. Nemo tamen dixerit, ob eam molestiam animi, & angorem, viris illis Sanctissimis, & fidei defensionem, & in cruciatus perseverandis constantiam non fuisse voluntariam, aut fuisse conjunctam cum voluntate peccandi, nisi majoris mali metus obstatet.

Hujusmodi quidem affectus naturales, & indeliberati erga res, quæ ex metu abdicantur, adeò longè abest, ut impurentur ad culpam, cum & occasio esse soleant, ut penitentia merita augeatur; ad eum modum, quo Theologi communiter asserunt, opera externa occasione esse, ut satisfactionis vis, ac pretium augeatur, quod videlicet, cum voluntas ex metu à rebus iustis abstinere, ad quas magnam habet propensionem; aut cum malum aliquod subit, à quo maximè abhorret, major conatus adhibendus est ad illam propensionem, eumque horrorem co-

tendum, atque ex eo mentis fervore, & voluntatis contentione fit, ut opus Deo magis acceptum existat, ejusque Justitia æquiora præmia solvat. Unde timor ille laudabilis conjungibilis est cum vero Dei amore, & perfectæ charitate. Quinimodò & imperare potest perfectum charitatis actum, ut utilem ad finem suum obtinendum ex dictis à n. 85. adeoque nullam secum afferat voluntatem peccandi ex dictis n. 344. & 349. sed excludit quamcumque peccandi voluntatem, ut requiritur ad veram attritionem, non modò quando est purè voluntaria, verum etiam quando est mixta ex voluntario, & involuntario, ut clarè patet ex dictis.

S. II.

405. **O**bjicies tertio, ex Lupo, aliisque Lovanensibus: qui ex metu operatur, non tam vult operari, quàm fugere malum imminens; ad hoc enim operatur, ut malum illud fugiat: ergo qui ex servili metu operantur, vellent, quòd nulla esset puniatio, nullæ leges verantes, & puni-
406. entes, nulla Justitia pœnarum infligiva, adeoque qui ex metu gehennæ proponit servare mandata, potius vult gehennam fugere, quàm rectè operari, affectumque habet, quòd vellet nullam esse gehennam, nullas leges, nullam Dei Justitiam pœnarum intendentem, quòd malum est. Confirmatur: Attritio ex metu gehennæ, quæ homo vult servare mandata, & Deum non offendere, non quia malum est Deo, sed quia timenti malum, est amor sui, & non Dei: sed amor sui, & non Dei præfert hominem Deo, quòd malum est, eaque de causa amor sui radix est omnium malorum: ergo &c.

Resp. distinguo Anteced. non tam vult operari modo, quo necessarium est ad fugiendum malum, quòd timet, nego; modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Conf. quia ad fugiendum gehennam necesse est fugere non solum opera externa, sed etiam volitiones peccaminosæ internas: cum autem illæ volitiones ab Adversariis adductæ peccaminosæ sint, eas excludit timor, quo operamur ex metu gehennæ, ut constat ex dictis, & est expressa mens August. cit. n. 371. Ad Confirm. dist. Maj. est amor sui inordinatus, nego: ordinatus juxta licitas rationis regulas, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Amor enim, quo aliquis sibi vult ea, quæ juxta rectas rationis regulas velle licet, & timet, quæ ita verè timenda sunt, nec malus, nec inordinatus, nec radix malorum est, sed honestus, & à Deo approbatus, ut constat ex n. 372. tunc quidem est malus, quando aliquis amat sibi, aut timet, quòd juxta rationem rectam, Deique voluntatem, & præcepta amandum, aut timendum non est: talis autem timor quantum distet à vera attritione, nemo est, qui non videat. Imò, ut ajunt illi, qui Lutheri Sermonem de Pœnitentia, & Lypicam disputationem legerunt, hæc omnia argumenta adducebat Lutherus contra Catholicos, ad probandum, attritionem esse vitiosam, ut exinde colligatur, ex qua radice prodeant argumentationes

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

adeò futiles: Videatur Maximilianus Ledent in Opuscul. de attrit. ex metu gehennæ.

Objicies quarto ex Castoriensi: Attritio ex metu gehennæ non odit propriè, neque fugit peccatum, sed solum odit, & fugit gehennam: ergo non est actus honestus impossibilis cum peccato, sed vitiosus, secum asserens affectum ad peccatum. Probatur Antecedens. Illud non propriè odio habetur, quòd non propter se, sed propter aliud odio habetur: Sic homines non propriè odio habentur, dum propter sua vitia odio habentur. Pariter via Lupis infesta non propriè horretur, dum non nisi propter Lupos horretur: ergo horror, quo peccatum propter Infernum exhorrescimus, non propriè peccatum, sed Infernum exhorrescit, adeoque non odit propriè, neque fugit peccatum, sed Infernum, secumque retinet affectum ad peccatum. Resp. nego Antecedens: Ad probationem dist. Antecedens: non propriè odio habetur, modo, quo necessarium est ad finem obtinendum, nego: modo, quo necessarium non est, concedo Antecedens, & nego Conseq. ex n. 402. hæc enim argumentatio magnam patitur æquivocationem, nec capio quomodo efformari possit, nisi ab iis, qui in principiis Theologicis, & Philosophicis claudicare velint: Incipiamus à philosophicis.

Res nota est in Philosophia, quam Tyrōnes, qui eam à limine salutant, non ignorant; duplex nimirum esse objectum, aliud materiale, aliud formale; ita ut materiale verè, & propriè attingatur, quanquam propter formale attingatur: nam licet objectum formale, seu virtus illa, quæ primariò mover ad amorem, aut odium, sit aliquando extra materiale objectum; attamen ita denominat illud vel physicè, vel moraliter ut dignum reddatur, vel amore, vel odio, sive amplexione, vel fuga: Sic ægrotus medicamentum experit propter sanitatem; sanitas verò non est forma Physica, quæ medicamento inheret, sed quæ illud respicitur, & denominatur utile ad finem obtinendum, & consequendam sanitatem: ea autem conveniens denominatio facit, ut desiderium ægroti, simul in medicamentum, & in sanitatem feratur; in sanitatem quidem ut finem; in medicamentum verò, ut medium: adeoque eo modo, quo necesse est ferri in illud ad finem obtinendum: cum autem non sit necessarium ad finem obtinendum, ferri in medicamentum, excludendo voluntatem conditionatam, quæ ægrotus dicat: non sumerem medicamentum, nisi timerem ægritudinem, sufficiatque ad finem obtinendum illud sumere, quamvis sit cum ista volitione conditionata, ea de causa intentio efficax talis finis non excludit eam voluntatem conditionatam.

Pariter qui efficaciter fugit viam, quia Lupis infestam, verè fugit viam, licet retineat illam voluntatem conditionatam, quæ non obstat ad finem intentum obtinendum: Voluntas autem fugiendi viam, in eo casu, solum excludit voluntatem impossibilem cum consequentia finis,

O o o q

nimie

nimirum voluntatem arripiendi viam inter eam partem, quæ adhuc pater Lupis infesta: ex quo apparet evidenter nostra ratio fundamentalis, cur scilicet Attritio ex metu gehennæ excludat non solum peccata externa, sed etiam interna, adeoque & omnem voluntatem conditionatam peccaminosam: nimirum quia ad obtinendum finem fugiendi gehennam, necesse est fugere omne peccatum, cum per quodcumque peccatum incurratur gehenna. Implicat enim, quod ego velim efficaciter gehennam fugere, quam non fugio, si vel unum lethale committam, & simul velim lethale committere, unde excludo omnem voluntatem peccandi, ex n. 402.

410. Nec minus nota est res ista in Theologia. Dogma quidem est in Theologia Christiana Sanctissimum, præter charitatem perfectam, quæ Deus diligitur propter se, genus esse aliud dilectionis (sive spem, sive amorem concupiscentiæ dixeris) quæ Deus propter beneficia nobis collata diligitur. Jam verò si admittatur Adversariorum principium, quod res illa verè non ametur, quæ propter aliud amatur, sequitur omnino, cum Deus Optimus propter sua in nos beneficia diligitur, diligi quidem Dei beneficia, vitam, incolumitatem, æternamque in Cælis beatitudinem; Deum autem verè, & propriè non amari, ac proinde nullam aliam esse Dei dilectionem, quam perfectam charitatem, quæ Deus propter semetipsum diligitur; omnemque aliam dilectionem esse dilectionem Mundi, & peccaminosam, quod damnavit Alexander VIII. in septima ex damnatis ab ipso propositionibus, quæ sic habebat: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel Mundi. Si Dei, Charitas Patris est; Si Mundi, Concupiscentia carnis est, hoc est mala est.*

411. Rursus, si nihil odio haberetur, nisi quod propter se odio haberetur, exinde planè fieret, cum quis, ob allatum sibi nocumentum, proximum, odio capitali prosequitur, non quidem Proximum, sed acceptum ab eo detrimentum averfari, & odio habere: atqui peccatum non est, horere, odio prosequi, & averfari grande aliquod nocumentum: ergo proximum odio prosequi peccatum non est, sive potius odium proximi nunquam verè, ac propriè exercetur, adeoque nec divinà lege vetandum fuit, nec in peccatorum numero reponendum. En quas in angustias, & quos in scopulos abripiat homines, vel una in principiis Philosophicis, & Theologicis æquivocatio. Non indiget sanè Divinus Amor adeo incongruo patrocinio: neque ejus causam agunt, qui ad has angustias homines redigunt.

412. Obijcies quintò, contra secundam Conclusionem ex Janfenio. Attritio ex metu gehennæ non est supernaturalis: ergo vel Attritio non sufficit ad justificationem cum Sacramento, vel non requiritur actus supernaturalis. Probatur Antec. Supposita Fide de gehenna incurrenda propter peccatum, naturalibus voluntatis viribus pullulare potest gehennæ timor: unusquisque enim naturaliter timeret, quod sibi malum proponitur,

sive per cognitionem naturalem, sive per supernam naturalem proponatur: atqui timor, qui naturalibus voluntatis viribus pullulare potest, non est supernaturalis, sed naturalis: ergo &c. Confirmatur: timor de metu gehennæ non est gratia Christi Salvatoris: ergo non est supernaturalis. Probatur Antecedens: Gratia Christi Salvatoris præstat in voluntate affectum calidiori oppositum: est enim inspiratio celestis delectationis, quæ incipit dulcescere Deus quem timebat, quæque dulcedine perfusus anima, jam non formidine penæ, sed Justitiæ delectatione operatur bonum: ergo &c. Hoc argumentum non capio, in quo distinguatur ab argumento Lutheri, ut constabit, n. 439.

Resp. nego Antecedens: ad probat. dist. Maj. pullulare potest gehennæ timor, prout oportet ad salutem, sive ex intrinsicis suis conducens ad intuitivam visionem, & intimam Dei possessionem, nego Maj. prout ita non oportet, cum Maj. & concessa Min. nego Concl. Ratio est, quia timor naturalis nullam ex se habet connexionem cum illustratione superna: idem enim per se severaret, manente naturali objecti cognitione, quantumvis superna deficeret: actus quippe naturalis exigentiam ad supernam nequaquam præferret: est enim ens supernum supra exigentiam Entis naturalis, ut constat à n. 391. & ita in ipso argumento Adversarii: timor autem supernaturalis non ita se habet, sed est affectus voluntatis exigens ad sui eliciendam præviā illustrationem supernam, cum qua connectitur adeoque ad hunc eliciendum est impotens natura suis viribus relicta, indigetque gratia, quæ potens reddatur: cum autem ex motivo gehennæ ita procedit timor, de quo præsens agitur controversia, tunc non est naturalis, sed supernaturalis. Quapropter Alexand. VIII. inter 31 propositiones damnavit 14. quæ sic habebat: *Timor gehennæ non est supernaturalis.* Ex quo apparet, quam destituta maneat patrociniò adversa sententia. Vide à n. 417. Hinc

Ad Confirm. nego Antecedens: ad probat. nego Antecedens: gratia enim per Christum accepta, non solum deservit ad eliciendum purum Dei amorem, quo dulcescit suavitè animus, prout oportet ad salutem, ut constat ex num. superiori, & habet expressè Trident. sess. 6. cap. 6. de modo præparationis ad justificationem, dicens: *Per Redemptionem, quæ est in Christo, & dum peccatores se esse intelligentes, a Deo ne Justitia timore, quo utiliter concitantur ad considerandam Dei misericordiam se commendo.* Pariter August. lib. de Carechizandis Reb. bus cap. 5. dixit: *Rarissime accidit, imitari nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo timore Dei perterritus.* timor autem utilis ad salutem supernaturalis est, neque fieri potest absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti: qui enim contrarium docet, hæretico fallitur Spiritu, ait August. citat. num. 377.

415. **Obijcies sextò, ex Gabriele:** Actus naturalis, quatenus acceptatur à Deo ad salutem, includit totam illam supernaturalitatem, quam Concilia exigunt ad actum salutarem: ergo actus poenitentiae, sive contritio perfecta, sive imperfecta sit, sufficiens ad valorem Sacramenti, potest esse intrinsecè naturalis, & solum extrinsecè supernaturalis ratione acceptationis Divinae. Confirmatur primò ex Cajetano. Non solum actus Contritionis intrinsecè supernaturalis, verum etiam actus intrinsecè naturalis fieri potest per speciale auxilium Dei: sed actus contritionis elicited ex speciali auxilio Dei, sufficit ad valorem Sacramenti: ergo actus contritionis intrinsecè naturalis, dummodò ratione auxilii Dei, à quo procedit, sit extrinsecè supernaturalis, sufficit ad valorem Sacramenti. Confirmatur secundò ex Durando: Actus contritionis naturalis, non solum ab auxilio Dei, à quo procedat, potest denominari extrinsecè supernaturalis, sed etiam ab auxilio, cum quo extrinsecè coniungitur, sive ab occasione bene operandi preparata ex speciali Deo; providentia: sed talis sufficit ad valorem Sacramenti: ergo &c.

416. **Resp. nego Anteced.** quia supernaturalitas, quam exigunt Concilia in actu poenitentiae sufficientis ad valorem Sacramenti, talis est, ut ratione illius requiratur speciale Dei auxilium ad talem actum elicendum, ut constat à num. 375. quòd ita non esset, si actus esset intrinsecè naturalis, ut constat à n. 379. Ad primam Confirm. dist. Maj. per speciale auxilium Dei, sine quo elici non posset, cum solo principio naturali, nego, sine quo posset elici, concedo Maj. & distinctà Min. nego Conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam Confirm. dist. eodem modo Maj. denominari extrinsecè supernaturalis per denominationem, quæ non impedit, ne tota entitas actus eliciatur à principio purè naturali, concedo: quæ requiritur ad sui elicentiam principium intrinsecè supernaturale, nego Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia ut ex Scripturis, Conciliis, & PP. supra adductis clarè constat, eo quòd actus sit supernaturalis, omninò requiritur ad illum producendum principium supernaturale, quòd verum non esset, si supernaturalitas esset extrinseca, & non intrinseca actui: tunc enim actus elici posset absque principio supernaturali, & cum solo principio naturali, neque opus esset ad illius productionem speciale adiutorium Spiritus Sancti.

§. III.

417. **Obijcies septimò.** Actus Contritionis excludens voluntatem peccandi, satis est ad valorem Sacramenti, atqui talis actus potest esse intrinsecè naturalis: ergo &c. Probatur Min. Peccatum esse offensam Dei, ratione naturali cognoscitur, adeoque prout ita cognitum sub ratione universali, peccatum est verè detestabile: atqui detestatio peccati, prout naturaliter cogniti sub ratione universali peccati, est detestatio naturalis excludens voluntatem peccandi: ergo &c. Confirmatur: Actus Attritionis procedens

R. P. Gormaz Tom. II. Theolog.

ex virtute morali universali sufficiens est ad valorem Sacramenti, sed est intrinsecè naturalis: nullæ quippè sunt virtutes per se infusæ morales, à quibus talis actus intrinsecè supernaturalis procedat: ergo &c. **Resp. dist. Maj.** actus contritionis, ad cuius elicentiam requiritur speciale Dei adiutorium, concedo: ad cuius elicentiam non requiritur, nego Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ad probationem dist. Maj. est verè detestabile per detestationem requirentem ad sui elicentiam speciale Dei adiutorium, nego: non requirentem, concedo Maj. & dist. eodem modo Min. nego Conseq. quæ falsa est, ut constat ex num. superiori. Ad Confirm. distinctis pariter præmissis, nego Conf. licet enim à virtutibus naturalibus acquisitis possint procedere actus virtuosus naturales, actus verò virtutum moralium supernaturales, non quidem ab illis, sed ab auxiliis Divinae gratiæ, & ab habitibus per se infusis procedunt, ex Viennensi cit. num. 62.

418. Neque omittendum est maximum, quod ad est discrimen inter contritionem naturalem, & supernaturalem: Contritio enim naturalis cum procedat à voluntate ex illustratione naturali intellectus, quam, & non supernam exigere valet ex viribus naturalibus, secum necessariò præfert inefficaciam quandam in ordine ad propositum, propter quam, ut notavit. Ex. Doctor, Contritio naturalis absolute inefficax dici solet. Homo enim viribus naturæ relictus non potest totam naturæ legem multo tempore implere, adeoque ille actus non potest esse constans, nec diu suis contrariis resistere, cum non possit habere maiorem vim supra eam, quam à suis principiis, & motivis, cum quibus connectitur, desumit. Quapropter si propositum aliquomodo non nitatur, tanquam in prævia dispositione, in spe auxilii Divini naturæ indebiti ex n. 330. non potest omninò absolute ferri in illud obiectum, quod homini secundum se moraliter est impossibile: esset enim magna præsumptio, si aliquis iudicaret, se solis suis viribus omninò efficaciter victurum omnes occasiones peccandi absque auxilio Dei, adeoque talis actus, neque esset honestus, neque vera contritio.

419. Supernaturalis verò Contritio, cum ad sui elicentiam exigit illustrationem supernam, cum qua connectitur, & in spe auxilii Divini nitatur, & productivè procedat à principio superno, quod exigit, procedit omninò absoluta, adeoque omninò absolute excludit voluntatem peccandi: Quinimò ut fatentur, Nominales, Durandus, uterque Hurtadus, Arriaga, & plures alii Theologi. Sicut ex actibus naturalibus voluntatis producit habitus naturalis acquisitus proportionatus cum viribus naturalibus; ita ex actibus supernaturalibus producit habitus supernus acquisitus proportionatus cum viribus supernaturalibus: unde Contritio supernaturalis, & ex parte principii, quod exigit, & ex parte singularis efficaciarum sui modi tendendi, & ex parte effectus ab ipsa relictæ, distinguitur à contritione naturali, adeoque ista non elicitur, ut

oportet ad salutem, bene verò Contritio supernaturalis, ut definit Araus. cit. n. 377. & Trid. cit. n. 374. Quae de causa natura non potest mereri ens supernum; bene verò demereri, quia meritum respicit merentem, ut creditorem, ac proinde affert illi jus ad primum; demeritum verò non respicit demerentem, ut creditorem, sed ut debitorem, adeoque non in demerente, sed in offenso datur jus ad puniendum, absque ulla demerentis exigentia: nullus quippe sui punitionem exigit: Sic per peccatum possumus demereri, quin per bona opera possumus mereri Unionem Hypostaticam.

420.] Obijcies octavo. Repugnat Attritio intrinsecè supernaturalis, cui non correspondeat objectum supernaturale: sed Attritioni elicita à virtutibus moralibus universalibus voluntatis non responderet objectum supernaturale: ergo &c. Probatur Min. inductione: Objectum temperantiae, v.g. est moderatio in cibis, quod absque dubio est objectum naturale: objectum Justitiae est compensare, & dare unicuique, quod suum est, v.g. pecunias Petro, & sic de aliis: ergo &c. Respondent primò Scotus, Molina, Ripalda, Arriaga, aliique, negando Maj. quo tota argumenti vis evanescit. Ratio ferè omnium eorum est, quia actus supernaturalis ex intrinsecis suis habet connexionem cum duobus extremis, nimirum cum principio supernaturali, sive Deo, ut Authore superno operante ad sui elicentiam; & cum objecto, quod attingit: Sic actus Fidei intrinsecè connectitur cum principio superno, si ne quo elici nequit, & cum objecto credito: repugnat enim metaphysicè ex parte actus Fidei tendere in objectum, quod non ita se habeat, ut ab ipso asseritur: ad hoc autem, ut actus sit supernaturalis, non requiritur, quod connectatur cum supernaturalitate ex parte utriusque extremi, sed fat est, quod connectatur cum supernaturalitate ex parte unius, nimirum ex parte principii.

421.] Sic Unio Hypostatica respiciens Humanitatem, & Verbum, supernaturalis est, licet non connectatur cum extremo supernaturali ex parte Humanitatis, sed ex parte Verbi: Sic visio exterior, sensatio interior, apprehensio intellectualis humana, cognitio Angelica intuentes eandem albedinem. Antec. distinguuntur specie, non quidem per diversitatem objecti, cum objectum idem attingant, sed per diversitatem ex modo tendendi actus exigentis diversum principium. Pariter, inquit, actus supernaturalis, cum ex intrinsecis suis exigit principium supernaturale, quod non exigit actus naturalis, quam optimè distinguetur ab actu naturali ex parte Principii, licet ab illo non distinguatur ratione objecti, si uterque actus respiciat idem objectum. Quinimò, ut plures huius sententiae Recentiores defendunt, actus naturalis, cum solum exigit connexionem cum principio naturali, solum arguit connexionem ex intrinsecis suis naturalem cum objecto: licet enim quandoque attingat objectum, quod metaphysicè nequit aliter se habere, quam ut ab actu attingitur, id

non se habet ex formali actus exigentia, sed necessaria exigentia objecti, ita ut si per impossibile objectum aliter se haberet, non existeret naturalis actus deficeret, sicut nec deficeret principium actus, ut patet in actibus attingentibus objectum aliter, ac est, quin ex eo deficiat virtus intentionalis naturalis.

Cæterum in actibus supernaturalibus, extra contingit, cum ex intrinsecis suis exigit principium supernaturale non potens intueri in actum, nisi objectum se habeat modo, quo actu attingitur, propter quod actus supernaturalis attingit majori cum efficacia objectum, quam actus naturalis. Sicuti actus Fidei attingit illud cum majori infallibilitate, quam actus scientie naturalis. Ex quo plurimi Theologi cum Ripalda lib. 3. disp. 45. sect. 5. & Borull disp. 11 de Visione Dei sect. 2. tenent, actum naturalem posse habere objectum formale supernaturale, quamvis ex suo modo tendendi, nullam possit includere cum tali objecto connexionem, adeoque distinguatur ab actu supernaturali, verum circa idem objectum formale, cum actus supernaturalis ex intrinsecis suis asserat connexionem cum suo objecto formali, quia data solutione, nulla manet vis argumenti. Verum, nil aliud, opus non est tanta Doctrina ad argumentum dissolvendum: adhuc enim permittit Maj. latentius teneri intentum adversariorum. Quae causa.

Resp. secundò, omitto Maj. & nego Min. Ad probat. dist. Antec. est objectum naturale, si voluntas feratur in illud, prout conforme dictumini, & legi naturali, concedo; prout conforme dictumini, & legi supernaturali, nego Antec. & Conseq. Ratio est, quia objectum temperantiae, v.g. moderatio in cibis (idem suo modo dicto de aliis) considerari potest, vel ut utile ad vitandam, aut ne homo impediatur ad elidendas actiones naturales honestas: & sic per naturale dictamen representatum, manet secundum modum, & obliquum purè naturale, atque illi correspondet virtus naturalis. Vel considerari potest, ut ex hoc objecto formali ordinabile per dictamen supernum ad Politicam supernaturalem agendam cum Sanctis, & Amicis Dei, quod in sensu dicit in obliquo terminum supernaturalem. Virtus autem supernaturalis moralis attingens objectum suum ita representatum producit actum exigentem eam representationem, pernam ad sui elicentiam: Sicut enim voluntas, ut eliciat actum naturalem, debet illuminari per actum saltem naturalem intellectus; ita ut eliciat actum supernaturalem, debet illuminari per actum intellectus supernaturalem: cum actum denominatio ab ea ordinatione accepta la supernaturalis, eamque attingat actus supernaturalis; exinde attingit saltem in obliquo objectum supernaturale, quod satis est, ut circa illud supernaturalis virtus se exerceat: nam licet illud respectus sit extrinsecus objecto naturali, non est extrinsecus, sed intrinsecus actui attingenti, et intrinsecus, & essentiali suo modo tendendi ob-

jectum illud cum eo respectu. Quæ est expressa mens D. Th. cit. n. 387. & q. 1. de Virtutibus artic. 10. quem variis in locis latè exponit, & sequitur Ex. Doct. & innuit etiam in præsentī, disp. 3. de penitencia sect. 6. n. 9.

S. IV.

424. **O**bjicies non ex Arriaga, & Recentioribus, impugnando illariones doctrinæ nostræ. Non repugnat creatura rationalis intrinsicè supernaturalis: ergo supernaturalitas à nobis explicata nulla est: Probatur Anteced. Non repugnat creatura rationalis ex intrinsicis suis sufficiens ad intuendum Deum: ergo &c. Probatur Antec. Non repugnat in Humanis Servus ex intrinsicis suis sufficiens ad intuendum Dominum: ergo neque repugnat creatura serva Dei ex intrinsicis suis sufficiens ad intuendum Deum. Confirmatur primò à quodam Moderno, ut ipse ait, efficacius: Ratio servitutis non obstat, ne homo, cum gratia & lumine gloriæ, sit sufficiens ad intuendum Deum: ea enim dona hominem non extrahunt à ratione servitutis: ergo neque ratio servitutis obstat, ne homo sine gratia sit sufficiens ad intuendum Deum. Confirmatur secundò ab aliis: Servitus naturalis non impedit, ne creatura rationalis sit potens se sola ad cognitionem Dei naturalem: ergo neque ad visionem intuitivam. Confirmatur tertio. Illa creatura non esset à se, sed dependeret à Deo: atqui creatura, quæ non esset à se, sed quæ dependeret à Deo, non repugnat: ergo &c. Confirmatur quartò. Cuiusque accidenti correspondet substantia, cui tale accidens debeat: sed Visio beatifica est accidens respectu substantiæ rationalis creatæ: ergo correspondet illi substantia rationalis creatæ, cui talis visio debeat.

425. **R**esp. nego Anteced. ad probat. nego Antecedens, ad probat. concedo Antecedens, & nego Conf. Ratio est, quia in humanis per visionem Domini, non habet Servus Beatitudinem, felicitatem, neque possessionem hereditatis Domini, secus autem per Visionem intuitivam Dei, quæ est rota merces, & Beatitudo, ut constat ex Verbis Christi, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: etenim ex vi illius visionis transformatur homo in imaginem supernalem Dei, ut docet Scriptura, 1. Joan. 3. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*, & 2. Cor. 3. *Nos vero omnes revelat à facie gloriæ Domini speculantes in eandem imaginem transformamur. Quo explicatur diversitas Visionis, quæ facies Dei velata aliquando visa est, sicuti vidit Jacob, Gen. 32. Hæc enim dona adeo excedunt Creaturæ rationalis jura, ut non solum ad ea habenda, verum etiam ad ea verè cognoscenda se sola impotens sit, ut ait Augustinus: Queris, utrum possit Deus videri? Respondeo potest: Si quæras, unde sciam? Respondeo, quia in venerabilissima Scriptura legitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Hinc*

426. **A**d primam Confirm. concedo Antecedens, & ergo Conf. quia ratio servitutis non obstat, ne

Dominus pro sua liberalitate conferat beneficia, quæ servo independentè à Domini beneficio non debentur; adeoque non obstat, ne conferat lumen gloriæ, quo reddatur potens ad visionem beatificam: at verò ea servitutis ratio obstat, ne servo ratione sui ea elevatio debeat, quæ est propria filii, adeoque solum haberi potest per beneficium illius, à quo elevatur ad gratiam filiationis: Sic Paulus ad Rom. 8. *Acceptis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba (Pater): ipse enim Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quod sumus Filii Dei. Si autem filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi*. Hæc autem est ratio à priori, propter quam Humanitas creata assumi potest per Unionem Hypostaticam, quin ratio creaturæ ad hanc assumptionem, & elevationem obstat, quamvis eadem ratio creaturæ obstat, ne ipsa Humanitas exigit ex intrinsicis suis talem elevationem: ut videas, quàm inefficax sit hujus Recentioris efficacia, & quantum pugnet, non solum contra auctoritatem Cyrilli supra citati, verum etiam contra ipsam rationem Theologicam. Ad secundam Confirm. concedo Antecedens, & nego Conseq. quia cognitio naturalis, nequaquam secum affert possessionem, & hereditatem Dei, secus autem visio intuitiva.

Ad tertiam Confirm. dist. Maj. dependeret à Deo per prædicatum reale, nego: per prædicatum chymæricum ab arguente confictum, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est, quia sicut quodvis prædicatum est strictè dependens à libera voluntate Creatoris, quoad produci, vel non produci, ita quodvis prædicatum essentialis servitutis ad Deum est strictè dependens à libera voluntate Dei, quoad exaltari ad superna, five ad Domini possessionem, vel non exaltari, ut ex terminis constat, & aiebat Cyril. n. 389. Unde sicut casu, quo fingeretur Creatura sine libertate Dei ad illam producendam, vel non producendam, sed quæ essentialiter exigeret ex intrinsicis suis produci à Deo ab æterno, fingeretur dependens à voluntate Dei, non quidem per prædicatum reale, sed per prædicatum chymæricum, ita si fingeretur creatura rationalis sine libertate Dei ad illam elevandam, vel non elevandam ad superna, sed quæ essentialiter ex intrinsicis suis esset superna, fingeretur dependens à Deo, non quidem per prædicatum reale, sed per prædicatum chymæricum. Ad quartam Confirm. nego Maj. etenim de ratione accidentis, sicuti de ratione modi solum est, quod modus, vel accidens substantiam exigit, non verò, quod substantia exigit tale accidens: Substantia enim solum exigit accidens intra suam lineam, secus autem illud, quod est suæ lineæ exaltativum. Sic Unio Hypostatica Humanitatis humanitatem exigit; humanitas verò non exigit talem unionem. Sic etiam Visio beatifica, utpotè actus vitalis intellectus, & accidens illius exaltativum, intellectum exigit; intellectus verò talem visionem exigere nequit.

Objicies 10. Plura sunt entia supernaturalia, quæ

00003

SECTIO III.

An Attritio generalis Superna, ex metu Gehennae, sit sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti Penitentiae.

§. I.

quæ ut talia agnoscuntur, & admittuntur in Scholis, qualia sunt ea, de quibus diximus num. 383. sed illa non conducunt ex intrinsecis suis ad intuitivam Dei visionem, & possessionem: ergo malè à nobis assignatur iste conceptus pro constitutivo entis superni. Confirmatur: actus naturalis potest attingere ens supernum; sed non potest attingere ens naturæ exaltativum, five conducens ex intrinsecis suis ad intuitivam visionem, five ad intimam Dei possessionem: ergo ut ens sit supernaturale, non requiritur, quod conducatur ex intrinsecis suis ad Dei possessionem. Resp. dist. Maj. quæ admittuntur in Scholis, vel ut supernaturalia Philosophica, vel ut Theologica, concedo: solum, ut Theologica, nego Maj. & dist. Min. Non conducunt, si sint supernaturalia solum philosophicè, concedo: theologicè, nego Min. & Conseq. Ratio est, quia nullum aliud agnoscimus Ens supernum theologicè, nisi quod à Scripturis, Pontificibus, Conciliis, & PP. agnoscitur, quando nobis Catholicam exponunt doctrinam. Cum autem ab his solum proponatur Ens theologicè supernum, quod ex intrinsecis suis hanc habet conducendum, ut constat ex n. 387. solum est theologicè supernum, quod huiusmodi conducendum præferret, adeoque alia, quæ superna vocantur, manent intra lineam supernaturalis philosophi, ut constat ex n. 385.

429. Ad Confirm. dist. Maj. potest attingere, præferendo connexionem cum ente superno, nego, sine connexionem cum ente superno, concedo Maj. & dist. Min. nego Conseq. Ratio est: quia actus naturalis debitus est naturæ illum elicenti, adeoque si ille ex intrinsecis suis afferret secum ens supernaturale, etiam istud deberetur naturæ, quod absolum est, & contra Concilia, & Testimonia adducta à n. 387. Quapropter actus naturalis ita attingit ens supernum, ut ex intrinsecis suis non exigat, quod objectum se habeat, ut ab ipso exprimitur, licet possit objectum ex sua veritate objectiva ita se habere: Sic quando per actum naturalem rusticus dicit: *Datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit*: ille actus ex intrinseca sua expressione non exigat, quod Trinitas ita se habeat, ut ab ipso dicitur: eodem enim modo posset elicere actum, quo diceret: *Non datur Trinitas, quia hic homo doctus dicit*; vel *datur Quaternitas, quia iste dicit*: qui quidem actus, ut per se patet, non dicunt connexionem cum objecto, prout ab ipsis dicitur: actus verò supernaturalis ita attingit objectum supernum, ut cum eo dicat essentiali connexionem, ex quo patet magnum inter utrumque discrimen. Reliqua, quæ hic objici possent, præoccupata jam sunt, ex dictis à n. 385.

§. I. (O) §.

433. Prima sententia negat, docens, necessarium esse perfectam Contritionem: ita Jansenius, & Lovanienſes supra cit. cum paucis aliis Theologis. Secunda ait, sufficere in re Attritionem, debere tamen existimari, & cognoscere contritionem: ita Victoria, & Dominicus Soto. Tertia tenet, sufficere attritionem etiam cognitam, ut talem, ita Ex. Doctor, Vazquez, & nonnulli Theologi post Tridentinum. Vide Eleutherium à n. 446. Assero cum tertia sententia, Attritio generalis superna ex metu gehennae, cum spe veniæ, sufficit ad justificationem cum Sacramento Penitentiae. Probatur primò ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi Conclusionem nostram aperte docet: nam postquam in proximo huius sessionis dixerat, velle in presenti tradere executionem, & plenioris definitionem ad complendos universos errores, quo Catholica veritas perspicua fieret, ut constat ex n. 324. ad hoc minus præstandum in isto c. 4. divitè Contritionem Theologicam universaliter sumptam in perfectam, quæ ex charitate procedit, ut constat à n. 247. & in imperfectam, quæ Attritio dicitur, de qua sic habet Concilium: *Illam vero contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudine peccati consideratur; vel ex Gehennae, & poenarum metu movetur concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem Hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donam Dei esse, & Spiritus Sancti impulsam, non adhuc quidem inhabitantem, sed tractam moventis, quo poenitens ad justitiam suam adiuturam parat. Et quomodo sine Sacramento Penitentiae per se ad Justificationem pervenire peccatorem nequeat: tamen cum ad Dei gratiam Sacramento Penitentiae impetrandam disponit. Quibus verbis duplex inter contritionem, & attritionem discrimen assignat Sancta Synodus. Unum, quod Attritio tendit in peccatum ex motivo inferiori, quam perfecta Contritio, movetur ex motivo turpitudinis peccati, aut metu Gehennae; non autem ex motivo Dei dilecti propter se, quod sæpè supra notavimus. Alterum, quod Contritio perfecta per se sufficit ad Justificationem obtinendam, id est in Sacramento, cum solo illius voto: Attritio vero disponit quidem ad illam in Sacramento impetrandam, sed sine Sacramento re ipsa sufficiens non sufficit: atqui hæc eadem est doctrina de perfectionis nostræ: ergo.*

Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Tridentinum hac sessione intendit tradere executionem, & plenioris doctrinam, ac definitionem, ita ut Catholica veritas perspicua fiat, & illi, qui agunt de requirita dispositione, præ-

pœnitentis ad Justificationem cum Sacramento pœnitentiæ obtinendam, non meminit alterius contritionis, quàm imperfectæ, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, nulla facta mentione contritionis perfectæ, sive amoris Dei propter se dilecti: ergo talis Contritio imperfecta, sive Attritio certè sufficit cum Sacramento pœnitentiæ: aliter Sancta Synodus, nec exactam, nec perspicuam tradidisset doctrinam, ut convellerentur universi errores, sed talem, quæ multos in errorem posset inducere, & de facto induxisset, si Conclusio nostra, ut ajuunt adversarii, esset error intolerandus, & perniciosus: nam in eam inducti sunt ferè omnes Theologi hac tempestate ob auctoritatem Tridentinam, ut constabit à n. 448. ergo &c. Mirum est in quot, & quantos dicendi modos hæc nostra ratio fundamentalis contrarios diviserit.

432.

Respondent primò Adversarii, Concilium ibi non loqui de dispositione ultima sufficiente cum Sacramento, sed de dispositione remota, & insufficienti. Contra primò. Hæc responsio manifestè repugnat Tridentino explicanti in hoc c. 4. præcipuam Sacramenti partem: titulus enim præcedentis c. 3. est iste: *De partibus, & fructu hujus Sacramenti*, in quo hæc habet: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio: Qui quatenus in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem, ac ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentie partes dicuntur.* Ex quo manifestè apparet, Concilium loqui de dispositione proxima ex parte pœnitentis. Deinde sequenti c. 4. hanc contritionem dividit in perfectam, quæ non solum cum Sacramento disponit ad gratiam, sed etiam extra Sacramentum; & in imperfectam, quæ non extra, sed cum Sacramento disponit ad gratiam: ergo loquitur de attritione, tanquam de dispositione proxima. Contra secundò ex Tridentino: aliter Attritio in Sacramento, & aliter extra Sacramentum ad Justificationem disponit: sed extra Sacramentum remotè, & insufficienter disponit, quando aliquis ab illa ad contritionem perfectam ascendit: ergo ex Tridentino in Sacramento proximè, & sufficienter disponit ad Justificationem. Contra terriò: Tridentinum loquitur de Attritione, prout cum Sacramento disponit ad Justificationem, sicut Contritio sine Sacramento; sed Contritio sine Sacramento, non quidem remotè, sed proximè disponit: ergo & attritio cum Sacramento.

433.

Respondent secundò adversarii: Concilium, cum ait, attritionem in Sacramento ad Justificationem disponere, non loqui de illa attritione, quæ ex metu Gehennæ, & pœnarum est, sed de illa contritione, quæ ex charitate procedit, quæ quia non est valde intensa, dicitur Contritio imperfecta. Contra primò: quia hæc responsio appetit contraria est Concilii doctrinæ, & ab ejus mente prorsus aliena: loquitur enim non de il-

la, quæ concipitur ex motivo charitatis, qualis est Contritio minùs intensa, sed de illa, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ut expressè habet Concilium: ergo &c. Contra secundò: de illa contritione loquitur Concilium, de qua ait, non facere hominem hypocritam, sicut docuerat Lutherus: sed Attritio, quam docuerat Lutherus facere hominem hypocritam, non erat illa, quæ ex charitate, sed eaq, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ex n. 370. & 393. & ex verbis etiam ipsius Lutheri constabit n. 439. ergo &c. Contra terriò: Tridentinum loquitur de ea attritione, quæ est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed animam moventis; atqui per contritionem ex motivo Charitatis Spiritus Sanctus jam inhabitat, ex n. 350. ergo &c. Contra quartò. Loquitur de attritione, ex n. 430. sed ad hoc opus est, ut habeat distinctum motivum à motivo Charitatis, ex n. 247. ergo &c.

434.

Contra quintò. Postquam Concilium definiit, attritionem esse actum bonum ex impulsu Spiritus Sancti conceptum, atque ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponere, in fine ejusdem Capituli contra Lutherum, ejusque sequaces, sic concludit: *Quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit: atqui Hæretici ex eo occasionem caprunt ita calumniandi Catholicos Scriptores, quòd existimarent, attritionem, quæ est ex metu gehennæ, & pœnarum non esse actum bonum, sed malum, atque reddere hominem hypocritam: ergo de attritione ex metu gehennæ, & pœnarum concepta, docet Concilium, disponere ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam. Undè Sancta Synodus sic tacitè argumentatur: attritio concepta ex metu gehennæ, utpote ex impulsu Spiritus Sancti elicit, est actus bonus: ergo quando Catholici Scriptores dicunt, in Sacramento Pœnitentiæ conferri gratiam cum sola attritione, ex metu gehennæ concepta, nunquam docent, conferri gratiam absque bono motu suscipientis, adeoque impostura est, & calumnia, id illis tribuere. Certè cum hæretici nunquam negaverint, amorem charitatis erga Deum, quantumvis remissum, esse actum bonum, si talis charitatis actus requireretur ad Justificationem in Sacramento Pœnitentiæ, opus non erat, quòd Concilium contra Hæreticos probaret, & definiret, esse actum bonum, adeoque nunquam conferri gratiam in Sacramento Pœnitentiæ absque bono motu suscipientis, quæ ratio mihi irrefragabilis apparet.*

435.

Respondent terriò Lupus, alique Lovanienses cum ipso: Concilium ibi non meminisse amoris Dei super omnia, quia id necesse non fuit, cum per se manifestum sit, in omni pœnitentia debere reperiri amorem Dei super omnia. Contra tamen primò: quia id gratis dicitur, nec hoc, sed

sed oppositum à Tridentino supponitur, & approbatur, ut constat ex numero superiori; ubi Tridentinum defendit Catholicos Scriptores, qui cum Rossensi docebant contra Lutherum, sufficere attritionem ad gratiam conferendam in Sacramento Pœnitentiæ: ergo &c. Contra secundò. Si juxta mentem Tridentini, hæc Attritio etiam cognita, ut talis, certò non sufficeret ad gratiam conferendam in Sacramento Pœnitentiæ, sententia Catholicorum id asserens esset unus ex præcipuis erroribus, & maximè perniciosus animarum salutem, quem errorem refellere deberet Sancta Synodus, cum dicat, se vellet convellere universos errores, qui ea ætate erant, circa Sacramentum Pœnitentiæ; adeoque Lutherus non falsò calumniatus esset Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre: atqui Concilium nullo loco, nullo Canone hunc errorem demonstrat, aut convellit, imò potius, ex n. 430. nostram sententiam aperte tradit, defendendæ Catholicos Scriptores à calumnia, & impostura Lutheri, ut constat ex numero superiori: ergo &c.

436. Respondent quarto Lupus, ejusque sequaces: Illa Tridentini verba de contritione imperfecta: *Quoniam ex gehenna, & penarum metu committitur concipitur*, debere intelligi, non quidem de ipsi actu, qui quis ex puro metu gehennæ peccata deservit, sed de alio actu charitatis distincto: non ille actus timoris est initium Sapientie, sed charitatis, in actu charitatis introducit per timorem, sicut finem per legem, quæ ratione in primum, et deinde, sicut actus in deum, ut explicat Augustinus. Unde quid sit motus introducit charitatem, in deum actus, sive finis, sive successus, unus est per timorem, aliter charitatis per motum à bene Deum, propter se dilectionem: hic actus posterior actus, qui hic motus procedit timore, vocatur concipitur: et timor, timor vero vocatur concipitur. Cuiusmodi, cum sit Tridentinum, contritionem imperfectam concipitur ex metu gehennæ disponere ad justificationem cum Sacramento, non debet intelligi de primo actu timoris, sed de secundo actu charitatis, qui, quia ex timore procedit, vocatur à Sancta Synodo ex timore concipitur, & sufficiens ad justificationem in Pœnitentiæ Sacramento. Unde Attritio ex timore gehennæ nunquam dicitur à Tridentino, disponere ad justificationem cum Sacramento. Hæc autem responsio, quantum distat à mente Augustini, à veritate, & à pura Tridentini doctrina, facile apparet ex dictis. Ex quibus

437. Contra primò Tridentinum eo c. 4. contrahit contritionem, que sufficit ad justificationem etiam extra Sacramentum, ab ea, que non sufficit, nisi cum Sacramento, ut constat ex illis verbis: *Et quamvis sine Sacramento pœnitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*: atqui quævis Contritio charitate perfecta, sive

ex motivo charitatis procedens, sufficit ex Tridentino ad justificationem, etiam extra Sacramentum, ut constat à num. 352. ergo Contritio imperfecta, quæ ex Tridentino est dispositiva cum Sacramento, non est actus charitatis, sed Attritio ex timore gehennæ. Contra secundò Tridentinum, postquam definit, requirit Contritionem universaliter sumptam, quod est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, dicitur perfectam ab imperfecta, ex eo quod perfectior procedit ex motivo charitatis, imperfecta vero ex alio motivo, ex n. 247. & 430. & expresse habetur illis Concilii verbis: *Attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudine peccati concupitione, vel ex gehenna, & penarum metu committitur concipitur*: ergo non loquitur de illa actus charitatis ab adversariis excogitato.

Contra tertio: quando homo doli effugit de peccato per veram attritionem, & volenter peccati deletionem, potest id contingere, vel volendo deletionem fieri, vel volendo efficaciter deletionem posse; sicut possumus efficaciter velle sedere stans, vel sedere in primum ad domum accedamus: atqui quando volitio delendi peccatum posset, non contingitur cum deletionem peccati illa animi, hoc atque elicitur deinde: cum possit à homine contrariam volitionem revocari, non potest cum necessarii deletionem peccati potest addeque atque perfectam concipitur: ergo attritio qui attritionem concipitur decessari Contritionem perfectam: unde illam attritio, qui ad illam animi, animi hinc hinc extra Sacramentum extinguitur, statim peccatum debet per veram contritionem, cum timore facienti, quod debet de peccato deinde peritiam; per particulam, & non adhuc Augustinus concipitur non debet, statim statim, dicitur: *Contritionem faciem in quantum, statim in anima de deletionem subverti*. Sed quid sit actus voluntum, in quibus dicit Augustinus: *Sacramentum*: Tunc enim metu, de timore metu gehennæ, charitatis actus non debet atque Tridentinum contrahit Contritionem perfectam, que sufficit ad justificationem etiam extra Sacramentum, ad justificationem, que non sufficit, nisi cum Sacramento, unde loquitur decessari nostro, in contritionem non superant ego &c. Contra quartò. Si Attritio non sufficit ad justificationem, sed dispositiva ad Sacramentum in actu assignat, sed dispositiva, & extra Sacramentum semper contritionem inducere, sicut acie filium in primum, & que sufficit ratione gratiam impetrat, quod est unum mania ad charitatem, tandem quod extra Sacramentum gratiam obvenit, cum ubique, ut ajunt Adversarii, vim habeat ad charitatem, adeoque disponendi ad gratiam: sed hæc explicatio manifestè pugnat contra mentem Tridentini, dicentis, attritionem disponere ad gratiam cum Sacramento, sicut sine illo: ergo de

439

Contra quintò, & explicatur ulterius verus Tridentini sensus. Eam Attritionem approbat Tridentinum sufficientem cum Sacramento, quam reprobabat Lutherus, calumniando Catholicos Scriptores, ex n. 434. atqui Lutherus reprobabat attritionem conceptam, non quidem ex motivo charitatis, sed ex motivo gehennæ: ergo &c. Probatur Min. verbis ipsius Lutheri Sermone secundo de Pœnitentia, quæ sic habent: *Contritio, sic enim capit vocari pœnitentia interior, duplici via paratur. Primo per discussionem, collectionem, dejectionem peccatorum, quæ quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine anime sue, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem, deinde amissionem æternæ Beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, & alia, quæ possunt tristitiam, & dolorem excitare, Spe satisfaciendi per bona opera.* Hæc autem contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem, quia solum timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indigne absoluntur, & communicantur. Et si liberè deberent (remoto præcepto, & minis poenarum) confiteri, certè deberent dicere, certè dicerent, sibi non displicere eam vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri: imò quò magis timore poenæ, & dolore damni sic conteruntur, eò magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt, odissi. Et hæc est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam; alii vocant attritionem proximè disponentem ad contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego judico. Secundò paratur per intuitum, & contemplationem speciosissimæ justitiæ, quæ quis in pulchritudine, & Specie Justitiæ meditatus in eam ardescit, & rapitur, incipitque cum Salomone fieri amator Sapientie, cujus pulchritudinem viderat, & facit verè pœnitentem, quia amore Justitiæ id facit, & hi sunt digni absolutione, Hucusque Lutherus, ubi manifestè reprobatur, non quidem contritionem conceptam ex motivo charitatis, sed attritionem ex metu gehennæ conceptam: ergo &c.

S. II.

440

Probatur secundo Conclusio. Sacramentum pœnitentiæ est Sacramentum mortuorum, adeoque institutum à Christo ad conferendam per se gratiam peccatorum remissionem, ita ut absolutio Sacramentalis non sit nudum Ministerium declarandi, peccata jam fuisse remissa, sed actio judicialis, quæ per se peccata verè deletur, & remittuntur peccatori accedenti, si apponat actus, ad quos ex Christi institutione tenetur in hoc Sacramento. Licet enim homo possit accedere ad Sacramentum pœnitentiæ, quando jam sunt ei omnia lethalia remissa, adeoque quando nullum actu remittitur, confertur autem augmentum gratiæ remissionis per se peccatorum, si inveniretur. Quòd autem non inveniat, valde per accidens se habet institutioni hujus Sacramenti, quod per se institutum est à Christo ad delenda peccata; atqui si non sufficeret attritio, sed requireretur contritio, ut hoc

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

mo accederet ad Sacramentum pœnitentiæ, non esset hoc Sacramentum per se mortuorum remissivum, neque absolutio esset actus judicialis per se remissivus peccatorum, sed esset purum Ministerium declarandi, peccata jam fuisse per contritionem remissa: ergo ad fructum, & valorem Sacramenti pœnitentiæ ex Christi Domini institutione sufficit attritio, adeoque nequaquam requiri potest, ut necessaria, contritio. Consequentia tenet, & Min. constat: nam quæcumque contritio, sive magis, sive minus intensa, sive multum, sive parum temporis durans, sufficiens est ad remissionem mortuorum, ex numero 284. eà quippe elicità, statim confertur gratia ex Tridentini, & Summorum Pontificum doctrina, ex num. 350. adeoque si ad suscipiendam absolutionem peccator debeas contritionem elicere, deberet esse in gratia ad absolutionem suscipiendam, & exindè Absolutio nunquam posset ex Christi institutione peccata remittere, aut peccatorem cum Deo reconciliari, solumque esset nudum ministerium declarandi, ea peccata jam fuisse per contritionem remissa.

Maj. verò primi Syllogismi adeò certa est apud Theologos, ut nullus possit impune dubitare. Cæterum, quia in quodam Recentiore, quæ de hac re aureum opusculum edidit anno 1694. lego, circa veritatem Majoris, aliquos alicubi nullitare, ut suam sententiam de necessitate perfectæ contritionis in hoc Sacramento defendat, operæ pretium erit breviter influare testimonia, quæ veritatem Majoris clarè demonstrant. Legatur Trid. sess. 14. c. 6. ubi hæc habet: *Quamvis autem absolutio Sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio; tamen non est solum nudum ministerium, vel enunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso, velut à Judice, sententia pronuntiatur, atque ideo non debet poenitens adeò sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiam nulla illi adsit contritio, aut Sacerdoti animus serio agendi, & verè absolvendi desit: putet tamen se propter suam solam fidem, verè, & coram Deo esse absolutum, & Can. 9. Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata, constanti, anathema sit.* Videatur Bellarm. lib. 3. de pœnitentia, ubi contra Hæreticos hanc veritatem demonstrat ex Scripturis, Conciliis, & PP. primorum sæculorum.

Quinimò verba Christi Domini instituentis hujus Sacramenti ministros, adeò clara sunt, ut expositione non indigeant. Ait enim Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus sexta Synodus generalis Can. 102. Oportet autem eos, qui solvendi, & ligandi potestate à Deo accipere peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccavit ad eam conversationem promptum studium, & sic morbo convenientem asferre medicinam. Si enim jam liber esset, non opus esset medicina,

PPP R

& re

& remedio, ex quo absolutio cum reliquis partibus constituens Sacramentum est causa moralis gratiae per se peccatorum remissivae, Deum movens ad delendam peccati maculam, hominemque pristinam in gratiam statim recipiendum. Quo in sensu iudicium Sacerdotis prioritate naturae praestitit iudicium Dei. Sic Hilarius Can. 16. in Matth. de Petro Sacerdotum principe, ait: *O Beatus Celi janitor, cuius terrestre iudicium praedicta auctoritas sit in Celo.* Et Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramento poenitentiae c. 8. *Sententiam Petri non praecedit, sed subsequitur sententia Caeli.* Videatur Trident. sess. 14. c. 1. 2. & 3. tum etiam Can. 5.

443.

Ratio autem Theologica idipsum demonstrat, quam ad hunc syllogismum reduco: Certissima est Augustini regula lib. 1. de Doctrina Christiana ab ipsis Heretodoxis Sacramentorum hostibus impense laudata, nimirum Christo loquenti, utpotè Sapientissimo Legislatore eam reverentiam deberi, ut ejus verba in proprio, ac naturali sensu accipiantur, nisi necessitas cogat ea ad metaphoram, aut aliam aliquam sententiam detorquere; puta si hujusmodi verba, absque metaphora exposta, res inter se pugnant, aut rationi, ac bonis moribus contrarias continere videantur; atqui neque cum bonis moribus, neque cum ratione ullatenus pugnat, quod Christus numero superiori Joan. 20. loquens uni homini potestatem dederit alterius hominis peccata suo nomine condonandi: ergo verba, quibus dicitur, Christum Sacerdoti potestatem contulisse delictorum veniam petentibus indulgendi in germana, & naturali significatione intelligenda planè sunt, adeoque cum verbis illis perspicue significetur, concessam Sacerdoti potestatem, non declarandi remissa, sed verè remittendi peccata, omnino consequitur, potestatem hanc condonandi peccata Sacerdoti fuisse collatam.

Confirmatur ad homines contra eos Catholicos innuentes, esse meram potestatem declarandi, peccata jam esse remissa: minùs quippe concurreret Sacerdos ad remittenda peccata, si solum declararet, jam esse remissa, quam concionator excitans fidem, quā solā auditorum peccata deleberentur: sed ex illis verbis Christi Domini, habetur contra Lutheranos, potestatem à Christo Sacerdotibus datam esse ad remittenda peccata, non ad excitandam fidem, quā sola peccata remittantur: ergo ex eisdem verbis non minùs perspicue habetur, talem potestatem non conferri ad declaranda peccata esse remissa, sed ad ea verè remittenda. Qua de causa Tridentinum testimonio citat. n. 441. ex Christi verbis, utriusque sententiae falsitatem damnavit. Exinde Universitas Sorbonica censurā notavit duas propositiones Segvenori, nimirum eam, quae dicit, non sufficere attritionem cum Sacramento, & illam, quae asserit, absolutionem solum esse declarationem juridicam peccati jam remissi. Sic enim habet ejus decretum promulgatum, die 2. Julii anno 1638, *qua tradite Auctor de Contritionis*

in sufficientia, & Contritione ex perfecta charitate, absoluta necessitate ad Sacramentum Poenitentiae recipiendum; & quae addit, & approbat de absolutione, quod nihil aliud sit, quam declaratio juridica peccati jam remissi, damnetur quoque facultas, & censuit, hanc propositionem quietis animorum perturbativam, communem, & omnem tuta, praxi Ecclesiae contrariam, efficaciam Sacramenti Poenitentiae imminutivam, & infirmam temerarias, & erroneas. Ut videas, quam immerito adversarii dicant, nunquam contra hanc sententiam Universitates reclamasse. Videat. n. 448.

Probatur tertio Conclusio. Onus legis Evangelicae suavius, & facilius est onere legis antiquae ex illo Christi. Matth. 11. *Yugum meum suave est, & onus meum leve;* sed si in lege Evangelica ad reconciliationem peccatorum cum Deo non sufficeret attritio cum Sacramento, & requireretur adhuc cum Sacramento contritio, onus legis Evangelicae gravius, & difficilius esset onere legis antiquae: ergo &c. Probatur Minus, quia Sacramentum poenitentiae adest in lege Evangelica onus confessionis omnium peccatorum mortalium post Baptismum commissorum secundum speciem, & numerum, & circumstantias saltem mutante speciem, quod onus nullum in lege nova gravius, ac difficilius esset plerisque Christianorum; in veteri autem lege hoc onus non erat, sed sufficiebat sola contritio, ad obtinendam remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo: ergo si ultra confessionem requireretur in lege Evangelica etiam contritio, esset onus gravius onere legis antiquae. Confirmatur. Speciale beneficium Sacramenti poenitentiae, juxta commune Theologorum axioma, est, quod facit ex attrito, contritum, quatenus attritio cum Sacramento equivalet contritioni, & tam bene confert gratiam, & remissionem peccati, quam ipsa contritio; atqui si requireretur Contritio, beneficium in hoc nulum esset, falsumque esset Theologorum axioma: ergo &c.

Respondent adversarii. Contritionem perfectam requisitam cum Sacramento non esse adeo intentam, ut se sola possit sine Sacramento gratiam causare, adeoque esse speciale beneficium, quod eam causet cum Sacramento. Contra tria primò; quia in lege veteri nulla unquam assignata fuit distinctio inter contritum, minùs intentum, & magis intentum, sed quaecumque ex illis ad remissionem peccati satis erat: ergo etiam in lege Evangelica quaecumque contritio perfecta, five magis, five minùs intentam, se sola sufficiens est ad justificationem obtinendam. Contra iterò. Illa dispositio sufficiens est ad justificationem extra Sacramentum obtinendam, quae posita Deus in hac Providentia justificationem promittit; atqui posita extra Sacramentum contritio perfecta, absque exceptione ullatenus magis, & minùs perfectam, Deus promittit justificationem, ut ex Tridentino, & SS. PP. constat ex dictis a num. 284. & 359. ergo &c.

Contra tertio: actus, quo Deus super omnia appetitur, sufficiens dispositio est ad justificationem extra Sacramentum ex n. 287. sed ita se habet actus Charitatis, live perfectae contritionis, quantumvis remissus, ut constat ex ibi dictis, & pater ex S. Th. 3. par. qu. 70. art. 4. in corp. dicente: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas nimia auri, & argenti: ergo &c.* Ex dictis plurimae inferri possunt illationes, non modo utiles, verum etiam omnino necessariae pro praxi. Objectiones, quae fieri hic possent, commodius dissolvuntur infra, a n. 470. Nunc pro praxi sit.

SECTIO IV.

Prolegomenon pro praxi Ecclesiae investiganda.

444. **D**uplicem in amore magnitudinem, intensivam videlicet, & appetitivam, tum Philosophi, tum Theologi agnoscunt, ex di. 8. n. 281. Discrimen autem inter utramque maximum si quis ignoret, minime poterit praesentis controversiae statum agnoscere: quamobrem necesse est accuratius in praesenti terminos explicare. *Appetitio* enim est de actus essentia, adeo ut si actus in gradu remisso suum non appetit objectum super omnia, illud certe nunquam super omnia appetire possit, ad intensissimum licet usque gradum se protrahat. *Intensio* vero est id, ex quo actus additamentum illud, ac deitamentum, live *magis* & *minus* suscipit, eodem tamen semper tendendo, live appetitive, live alia prorsus tendat via. Unde plane consequitur, actum, qui ex se perfectae charitatis formam non inducit semel, illam induere nunquam, quacumque demum intendatur vehementia. Quae porro est ratio D. Th. in supplemento qu. 1. art. 3. docentis, Attritionem nunquam posse fieri contritionem. Actus autem remissus (quis inficietur?) fieri potest intensus.

Ceterum cum actus perfectae charitatis non possit non esse appetitio Dei super omnia, ut docet Catechismus Romanus in primam petitionem Dominicam dicens: *Nec vero ex animo, & unice potest amari Deus, nisi rebus, ac naturis omnibus ejus honor, & gloria proponatur; cumque appetitio Dei super omnia maximus sit erga Deum amor, idcirco ex se ille valde vehementis, acer, & incensus erga Deum sit amor, oportet: non aliter, ac profanus amor pluris creaturam faciens, quam Deum, amor ex se valde vehementis, acer & incensus erga creaturam appellatur.* Quod ipsissimum Augustinus tom. 8. Enarratione in Pl. 121. in hunc plane modum asseruit: *Sicut amor immundus inflamat animam, & ad terrena concupiscenda, & peritura sectanda vocat perituram, & in ima precipitat, atque in profunda demergit; sic amor Sanctus ad superha elevat, & ad aeterna inflamat: duobus praescriptis dilectionis Dei, & proximi volat. Quo nisi*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

ad Deum ascendit volando, qui ascendit amando. His accinit D. Thomas in supplemento qu. 1. art. 2. *Sicut inflammatio propria voluntatis ad malum faciendum importat, quantum est ex se, malum ex genere, ita illius voluntatis annihilatio, & comminutio quadam de se importat donum ex genere, quia hoc est detestari propriam voluntatem, quae peccatum est commissum. Et ideo Contritio, quae hoc significat, importat aliquam reformationem voluntatis.*

Exinde facile noveris, cum contritio tantopere sibi displiceat in malo, quantum placuerat peccatum, esse nullum actum posse, aut perfectam charitatem, aut contritionem, nisi Deum rebus omnibus praehabuerit. Sic D. Th. in Supplemento qu. 3. art. 1. in corpore: *Respondendum dicendum, quod sicut supra dictum est, in contritione est duplex dolor, unus est in ipsa voluntate, qui est essentialiter ipsa contritio [non ait intensiva, sed essentialiter] quia nihil aliud est, quam dissolventia praeteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores, quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus dissolvitur. Finis autem super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderantur. Quibus profecto verbis S. Th. apertissime fateatur, contritionem, quod aliis major confurgat doloribus, non ex sui intensione, sed ex essentia sua hoc plane habere; exindeque dolorem valde vehementem, valde acrem, valde incensum à Theologis passim perhiberi, quin ulla indigeat intensione, cum id habeat ex essentia sua: non minus quam minima scintilla ignis Inferni, adeo vehementis, acris, & incensa est, ut quaecumque nostri ignis intensiorem exsuperet.*

Hujusmodi autem dolor tantus est, excellensque adeo nobilitatis, ut vel cum in humili, omniumque maxime remisso gradu se continet, ad ipsius aspectum non auit peccatum accedere, minimeque possit cum ipso conjungi. Statim quippe gratissima gratiae formam inducendo, acerrimam illam exercet, impacabilemque cum peccato inimicitiam. Ut laudatus D. Th. in Supplemento qu. 5. art. 3. 5. *Sed contra* concludit: *Qualibet gratia gratum faciens delet omnem culpam mortalem, quae simul stare cum ea non potest: sed qualibet contritio est gratia gratum faciens informata: ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam.* Quapropter Magister Prado Tomo de Poenitentia qu. 1. de contritione dubio 3. §. 2. folio 494. D. Thomae vestigiis inherens, ita habet: *Afferendum est in omni eventu contritionem quamlibet perfectam quantumvis minimo charitatis actu, afferre secum statim, & semper remissionem peccatorum, & oppositam sententiam non solum esse periculosam, & parum in fidem salutem, sed & temerariam, & scandalosam.* Ex his se se ultro profert, aperitque illud discriminis, quod nuper admonebam, contritionem himiarum esse valde vehementem, acrem & incensam, sibi quae ex se hoc omnino deberi, ut ipsa sibi constet; aut esse valde intensam, quod quidem ipsi, tanquam extremum quoddam

PPP P 4

addi,

additamentum accidit, atque jam constituta supervenis. Unde quando Catechismus Romanus titulo de Pœnitentiæ Sacramento, ait: *Ut enim hoc concedamus, contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, incensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æuari, conferrique possit?* Valdè immutata quidem fertur ab illis, qui hæc Catechismi verba afferendo, particulam *incensam* omittunt, illiusque loco substituunt *intensam*. Quare Synodus Agathensis celebrata Anno 1681. ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino D. Jacobo Cirio à Monte Regali, & impressa Romæ in Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ, c. 10. de Pœnitentiâ, sic ait: *Et sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licet dolor non sit ita intensus, ut alicujus mali temporalis.*

446.

Verum enim verò, ut hæc veritas clarioribus adhuc insignita votis appareat, simulque constet, quam conformis sit Ecclesiæ praxi Assertio nostra, quam præcedenti sectione docuimus propugnantes, non requiri ad fructum Sacramenti pœnitentiæ contritionem perfectam, sive magis, sive minus intensam, sed sufficere supernaturalem Attritionem ex alio motivo conceptam, cum spe veniæ; illam à Tridentini Concilii publicatione, ad hæc nostra usque tempora in Ecclesiæ praxi fuisse ostendimus, utque verum imitari non possit, quod omnibus verum, vel ferè omnibus visum fuit, Elenchum in hac sectione subnecto ex toto Orbe Christiano collectum, Authorum, Universitatum, Facultatum, Synodaliū, Catechismorum, & id genus aliorum, quin possit ex adverso à Tridentini publicatione usque ad annum 1640. longus Authorum syllabus reponi, qui hac de re, vel dubitaverint.

Moneo tamen, Censuras latis adversus contrariam opinionem ab aliquibus Authoribus, quos hinc inde refero, verba ipsorum adducendo, nequaquam à me adduci animo censurandi, à quo maxime abstinere, nec intendo ullo modo censurâ inurere sententiam contrariam: quod quidem prohibitum est jure merito ab Alexand. VII. Tantum ergo refero, ne omittantur Authores, qui à publicatione Concilii Tridentini, usque ad Alexandri VII. decretum scripsere, utque constet, qualis per hæc omnia tempora fuerit Authorum sensus. Catalogum subtexo ordine Alphabetico, quem jam subijcio.

A

Adamus Tannerus Societatis Jesu tom. 4. disp. 6. de pœnitentiâ quæst. 6. dub. 4. *Ad valorem, & effectum hujus Sacramenti non requiritur perfecta Contritio, aut re ipsâ existens, aut existimata, sed sufficit Attritio etiam cognita: ita habet nunc communis, & quæstionum doctorum sententia.*

Ægidius de Coninck Societatis Jesu tom. 1. de sac. quæst. 62. art. 1. dub. 2. postquam exposuit Attritionem ex alterutro ex his motivis conceptam, ita habet. *Ad gratiam per Bap-*

tismum, vel pœnitentiâ suscipiendam peccatum mortale commissum, tam ex parte mediæ, quam præcepti sufficit perfecta Contritio, etiam cognita talis.

Ægidius Estrix Societatis Jesu in lib. cœnclius Decretatio historico-theologica pro mœre Concilii Tridentini de vi attritionis sue amore amicitia in Sacramento: & in altero, cuius titulus: *Confutatio suppositæ veritatis, & claritatis: doctrinam nostram, ut certam, & tam omnino defendit post Tridentinum.*

Alexander Madernus Barnabita 3. par. tit. 4. q. 2. art. 16. n. 1. pag. 519. ita habet. *Januarius vero, quem sequuntur Janseniani, voluit, non sufficere Attritionem ex metu gehennæ, sed requiri Contritionem ex amore procedentem: communis tamen vera, & certa sententia docet, sufficere Attritionem ex metu gehennæ.*

Alphonfus Mendoza Ordinis Eremit. S. Augustini Salmanticensis Doctor in relectione regno Christi quæst. 2. q. 8. de hac attritione ait: *Esse actum sufficientem, ut gratia justificationis per Sacramentum peccatorum conferatur.*

Alphonfus Salmeron Societatis Jesu, Theologus ad Concilium Tridentinum à Summo Pontifice missus, tom. 11. tract. 22. de attritione, quæ non habetur ex charitate, sed ex timore justitiæ Dei, ita pronunciat: *Hic dolor, etsi per se sit imperfectus, in Sacramento tamen conjunctus remissionem efficit peccatorum.*

Alphonfus Antonius de S. S. Societatis Jesu, tom. 2. cui titulus: *Arts semper gaudendi* tract. 14. §. 2. sic asserit. *Attritio sola sufficiens est dispositio ad justificationem, & remissionem peccatorum in Sacramento pœnitentiæ recipiendam. Actus autem charitatis inefficax, qui præterea à quibusdam requiritur, merum est figmentum, & quidem Novitium.*

Alphonfus Vega in summa Hispana hæc in Latinum conversa habet. *Attritio est dolor imperfectus ex metu gehennæ, & penarum inferni conceptus juxta Concilium: alterum est, quod Theologi communiter dicunt, nimirum quod intercedente Sacramento pœnitentiæ, qui suscipit illud, sit de Attritio contritus. Attritio fit Contritio, non intrinsecè, hoc est ratione objecti, sed extrinsecè, hoc est ratione gratiæ perveniens.*

Angelus Maria de Vericelli in quæst. moral. tom. 1. tract. 2. quæst. 38. num. 8. ait: *oppositum esse falsum, temerarium, & erroneum.*

S. Antonius Archiepisc. Florent. Ord. Præd. 3. parte tit. 14. cap. 19. §. 5. *Attritio credit ad confessionem, ex quo ibi fit contritus, ex quo fugatur scilicet, & sic non habet dubium, quia & Sacramentum suscipit, & effectum reus, scilicet remissionem peccatorum, unde non tenetur iterare, sit similiter, imo: fortius, si accedit contritus.*

Antoninus Diana Clericus Regularis, 1. parte

summae editae Lugduni 1644. verbo *Attritio* n. 3. Ecclesia in Tridentino docet, ad salutem sufficere *Attritionem* cognitam cum Sacramento: & n. 8. Certum autem est, *Attritionem* ad Sacramentum Confessionis sufficere.

Antonius Bonettus Societatis Jesu in Tract. de Timore Poenitente integrum Librum impendit, probans doctrinam nostram esse rectam in praxi.

Antonius de la Parra Ordinis Clericorum Minorum Tom. de Sacram. tract. 2. disp. 3. qu. 2. artic. 1. de nostra sententia ait: *Sibi videri jam definitam in Tridentino.*

Antonius de Escobar Societatis Jesu lib. 14. de Sacramen. Poenit. sect. 1. cap. 5. n. 52. *Attritio cum Sacramento peccatorem justificat.*

Antonius de Litteratis, in summa Compendiosa Sacramen. Ecclesiae, parte 1. c. 32. *Hec tamen Attritio non est mala, quia timor iste servilis comparatur seta Suoris, quae solum introduct, ut dicitur de Poenit. dist. 2. cap. Si cut seta, ut inquit Sorus in 4. sentent. dist. 14. quæst. 2. artic. 5. & hanc Attritionem, inquit Concilium Tridentinum, esse donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens ad justitiam sibi ad justificationem parat, modo duo concurrant: primum, quod hic timor excludat voluntatem peccandi: secundum, ut sit cum spe veniæ, nam tunc adjuncto Sacramento sufficit ad veniam peccati.*

Antonius Fernandez de Moure, in Examine Theologiae Moralis par. 3. c. 6. §. 5. *Quid est Attritio? Respondeo: difficillima est in hac questione resolutio, recte tamen sic potest constitui, Attritio est dolor, per quem nobis displicet peccatum à nobis commissum super omne odibile cum proposito vitandi illud supra omne vitabile propter aliquod motivum supernaturale, quod non sit Deus ipse, quatenus est summè bonus, a quo peccatum averit, quem dolorem appellant Theologi imperfectum, quia per eum non statim justificatur attritus, ut justificatur per contritionem, perfectum dolorem: hæc est descriptio, per quam melius declaratur essentia attritionis, quavis alia descriptione: circa ea multa sunt adnotanda certa, & indubitanter asserenda. Primum est, hanc Contritionem esse dispositionem ad gratiam: ita Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. *Quid est hoc motivum supernaturale Attritionis? Respondeo. Duplex; nimirum metus gehennæ, & fœditas peccati: ita Concil. Trident. sess. 14. c. 4.**

Antonius à Spiritu Sancto ex Ordine Carmelit. Discalc. Episc. Angolensis Tract. 5. Directorii disp. 3. sect. 2. affirmat: *Contrariam sententiam, saltem post Tridentinum, non esse probabilem.*

Antonius Corduba, qui Concilio Trident. interfuit, lib. 1. Quæst. Theolog. qu. 2. opinione 3. postquâ doctrinam nostram ex Trid. sess. 14. c. 4. probaverat, ita infert: *igitur taliter attritus, utiliter, & fructuose conficitur, & virtute Sacramenti justificatur, nam non potest decretum hoc aliter intelligi, cum in ultimis verbis*

expresse dicat, quod in Sacramento, & non extra, illa Attritio ad gratiam obtinendam dissonat. Armaldus Joannes S. R. E. Cardinalis de Riche-
lieu, in tract. de Perfectione Christiana, c. 10. ex Gallico in Latinum, sic habet: *Contritio perfecta habet Deum pro unico, seu ad minus pro principali objecto: talis dolor non est absolute necessarius ad obtinendam remissionem peccatorum cum Sacramento Poenitentia, quia ex se ipsa contritio peccata remittit. ... Tertia est Attritio, quæ est media inter perfectissimâ, & invalidam, est illa, quæ est necessaria, & sufficiens ad obtinendam remissionem peccatorum in Sacramento Poenitentia. iste dolor communiter concipitur ex apprehensione gehennæ, privationis celestis Paradisi, & turpitudinis peccati.*

S. Augustinus Hipponensis Episc. quamvis exigat Contritionem perfectam ad justificationem extra Sacramentum, sive ad obtinendam gratiam per poenitentiam, quam agimus, solum exigat attritionem ad Sacramen. Poenit. quod suscipimus: cum nullam aliam exigat ad obtinendam gratiam per Sacramentum mortuorum: ait enim Tom. 4. lib. de Carechizandis rudibus c. 17. non esse Christianum verum (id est bonum, ut patet ex contextu) qui ex motivo temporalis commodi accedit ad Baptismum; bene verò qui ex motivo gloriæ promissæ, & timore gehennæ Baptismum suscipit: en ejus verba: *Sunt enim qui propter ea volunt esse Christiani, ut, aut promoveantur homines, à quibus temporalia comoda expectant, aut quia offendere nolunt, quos timent, sed isti reprobi sunt: ... qui autem propter Beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo, sed in Regnum æternum intret cum Christo, verè ipse Christianus est: En attritionem cum spe veniæ, absque motivo charitatis sufficientem ex Augustino ad Sacramentum Baptismi fructuose recipiendum, ac proinde sufficientem ad conferendam gratiam cum Sacramento Poenitentia, cum eadem utrobique ratio militet.*

B.

Bartholomæus Mastrius Ord. Min. tom. 4. in 4. disp. 5. de Poenit. q. 6. art. 1. n. 137. *Attritionis duplex: assignat motivum Tridentinum ex turpitudinis peccati consideratione, alterum ex pænæ, & gehennarum metu, & q. 15. n. 413. Dicendum est, & Attritionem in Confessione Sacramentali necessariam, & sufficientem esse debere supernaturalem, & ex duobus motivis à Concilio Tridentino assignatis loco citato.*

Bartholomæus de Medina Ord. Prædic. in Instructione, c. 2. p. 5. ex Hispano in Latinum conversa hæc habet: *Quamvis poenitens accedat in peccato, cum sola attritione, recipit virtutem Sacramenti, gratiam, & remissionem, ut definit Sacrum Concilium Trid. sess. 14. c. 4.*

Benedictus Pereyra Societatis Jesu in Promptuario Theologico-Morali, tr. 39. sect. 2. q. 3. n. 1149. *Attritio verò est quavis alia honesta, &*

ppp p 3

super

supernaturalis detestatio ex motivo inferiori, scilicet peccati, quæ opponitur beatitudini æternæ, vel honestati virtutum: statimque subiungit: Dicendum tamen est, supernaturalem, & integram attritionem peccatorum mortalium, absolute loquendo, sufficere ad valorem, & effectum Sacramenti Penitentia.

Concilium Diocesenum Agathense, ab Illustrissimo & Reverendissimo D. Jacobo Cirio à Monte Regali, Romæ ex Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ, Anno MDCLXXXII. de Sacram. Pœnit. tit. 26. c. 10. sic habet: Peccatum contritum, confessum, & satisfactioni expositum, est materia proxima huius Sacramenti; est autem contritio, præteriti peccati, ut est Dei offensæ, voluntaria super omnia detestatio, cum proposito futura vitandi, & commissæ confitendi: Contritio proprie non est tristitia, aut dolor sed ætus, cuius comes dolor, ex quo nollit homo peccasse: sed considerans, non posse non esse factum, sit tristitia in sensu, & prorumpitur in lacrymas, & sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licet dolor non sit ita intensus, ut alicuius mali temporalis, & non aufert contritio totam pœnam, sed posset esse tanta, & talis, ut auferret, nec est necessaria singulorum mortalium particularis Contritio, sat est una generalis: non tenetur quis conteri magis de uno, quam de alio peccato, & cum in memoriam subit peccatû, non tenetur quis conteri, sat est in ipso non se complacere, & contritio de per se, etiam sine Sacram. remittit peccatum mortale, dat gratiâ, & si contritio moriatur, salvabitur: quando autem ætus non est perfectus, dicitur Attritio ut si peccatû detetur alio fine, quam Dei offensæ, vel non super omnia.

Concilium Diocesenum Alexandrinum, Anno 1602. sub Illustriss. & Reverend. D. Petro Georgio Odescalco Episcopo Alexandrino, postquam Tit. de Pœnit. dixit, interrogandos esse pœnitentes, an doleant de peccatis, quia Dei offensæ sunt, subdit: Quod si perfecta huiusmodi displicentia in eo excitari minime possit, ea saltem sit, ut Sacramenti virtute accedente, beneficium Absolutionis impendi ei possit.

Concilium Diocesenum Placentinum celebratum 1589. sub Illustrissimo & Reverendissimo D. Philippo Sega Episc. Placentino tit. de Pœnit. circa initium, hæc habet: Ut contritio, contemptis aliis Pœnitentia partibus, non delet peccatum, ita quamvis adsint aliæ partes, sine cordis contritione, vel saltem competendi Attritione, non adimitur peccatum.

Catechismus, cui titulus Praxis Catechistica, à Jacobo Marchant in communem fidelium utilitatem deprompta, Veneriis, Ao. 1667. agens de Pœnit. Sacram. lectione 3. & 4. hæc habet: I. Quid si quis doleat propter pœnas Inferni, quas timet? Resp. tunc est solum Attritio I. Poterit ne talis justificari? Resp. Poterit cum Sacram. Absolutionis, si verè proponat emendationem.

Catechismus Romanus cap. de Pœnit. Sacram.

post definitam contrit. in communi, dicitur ita contritionem perfectam: Perfecta Contritio est charitatis ætus, quæ ab eo timore, qui filius est, proficitur: & post pauca: Quamquam si ita minus consequi nobis liceat, ut perfecta sit, vera tamen, & efficax contritio esse potest. En contritionem, & quidem efficax, & partem Sacramenti, quæ non est Contritio perfecta, hoc est: Quæ non est charitatis ætus, quæ ab eo timore, qui filiorum est, proficitur. Neque enim fugium est in illis oculis, si minus, cum latine locuti sint Authores, testi leomonis viri. Idem quippe illis fuit, si minus, si non, quod & contextus ipse hoc loco dicitur. Idem habet in quintam Petitionem: Dimitte nobis &c. sic exponens: Hæc fides minus movent rupta fœdera charitatis, movent certe calamitates, & ærumna, in quas per peccatum incidimus. Continuo calamitates illas copiosè explicat, & subiungit: Sed ne peccatorum pravitate deterritus populus, veniam impetrare posse desperet, ipsum ad spem vocat: Peccati debetis, his rationibus, quod & Ecclesia (hæc Dominus potestati dedit ad remissionem peccati, Catechismus Compilatus à Petro Antonii Canonico, & Vicario Generali Subiaci, quæque Abbatiæ Romæ editus, Ao. 1667. habet sub hoc titulo: Il Giovine addestrato, per con brevi, e semplici risposte s'ingegnerà quello si ha da credere, sperare, & operare in Cristiano. Ridotto in questa forma secondo la directione del Catechismo Romano. Explicata Attritionem, & quartum Ecclesiæ Sacram. ita habet: P. Se uno haveffe questo dolore per peccato dell' Inferno? G. Non saria contrit. ma attritio. P. (Chè effetto fa l'attritione? G. Unica con il Sacramento della penitenza, rimette li peccati, Catechismus ad Parochianos, & Scholares Scholarum Piarum, compilatus à Rever. P. Philippo Angelini Ordinis Prædic. Patrobo S. Mariæ supra Minervam, in editione Romana Anno 1627. sub hoc titulo: Avvicinamento al sacramento Santo della Confessione &c. ubi per interrogaciones Magistri, & Discipuli Responsiones, Ecclesiæ paxim ostendit, titulo autem de Contritione hæc habet: M. Ma chi del peccato commesso si dolere, ed il proposito di non più peccare, cui grando non potesse haveve, e se pure l'haveffe, non s'è per l'addio, cioè perche il peccato è offesa di Dio, ma si dolesse per la bruttezza di esso, e per la paura dell' Inferno, e delle pene sue, senza questo dolore alla Confessione sufficiente? G. Così del peccato si duole, o per la bruttezza del peccato, o per la paura dell' Inferno, delle pene, e non si ferma qui, ma fa un proposito di non più peccare, ed anche esclude la volontà di più peccare, con speranza del perdono, questo si fatto dolore da Dottori chiamato attritione, che è come afferma il Concilio Sacro di Trento, don dello Spirito Santo, non per gratia habita, ma movente alla gratia, saria bastante alla Confessione, ed non al penitente nell'atto dell' confessione.

lutione di attrito diventaria contrito, cioè che in virtù delle chiavi della Chiesa, cioè dell'assoluzione riceveria la gratia: lo Spirito Santo, che era movente, si faria per gratia habitante in lui, come negl' altri giusti. Quid quæso clariùs dici poterat, ad ostendendam in ipsa Romana Curia praxim Ecclesiæ.

Catechismus Joannis à S. Thoma, Ord. Præd. ex Hispano idiomate in Italicum traductus à quodam ejusdem Ord. Religioso, & Romæ, & Todi edito, per Vincentium Galatii, Anno 1678. c. 10. fol. 66. ita habet: D. Basta per il perdono del peccato qualsivoglia sentimento? A. La vera contritione (che non è senza lacrima) anche avanti di ricevere il Sacramento, è per se sola sufficiente al perdono de' peccati, con desiderio però, & obbligo di confessarlo, ma la attritione non basta senza il Sacramento.

Catechismus compolitus à D. Joanne Laurenzio Guadagno Neapol. Theologo, editus Venetiis, Anno 1690. sub hoc titulo: Tesoro della Dottrina di Christo Nostro Signore: ubi explicando Confessionem Sacramentalem, hæc habet: Uno si pensa veramente essere attrito, & non se, se pecca, e se riceve la gratia, andandosi a confessare? Rispondo. Colui non pecca per la buona credenza, con la quale si pensa essere attrito, ma non riceve la gratia, perche non ha la disposizione, che si ricerca per ricevere questo Sacramento, che è la vera attritione.

S. Carolus Borromæus in Sacramentali Ambrosiano eandem Ecclesiæ praxim supponit, dum sub eo titulo, *Que in ministrante Sacramento Parochus, & Confessarius observet*, sic præscribit: Quod si penitens nullam Contritionem, nec veram saltem attritionem, aut neque propositum abstinendi in posterum ab aliquo mortali peccato ostendat, cum minimè Confessor absolvet: quibus in verbis manifestè supponit praxim absolvendi, si penitens accedat cum attritione licet non accedat cum contritione.

Concilium, sive Synodus Catanensis, celebrata anno 1668. die 11. 12. & 13. Maj. ab Illustrissimo, & Reverendissimo Michaeli Angelo Bonadies Episcopo Catanensi Comite Mascalarum Regio Consiliario less. i. decreto 6. de Sacram. penitentia sub titulo, *Materia proxima*, n. 5. fol. 117. post pauca. Si vero angor ille ob patrata crimina ex inferiori motivo nempe, vel ex gehenna, & poenarum metu, vel æternæ gloriæ jactura, aut ipsius peccati turpitudine oriatur, erit imperfecta contritio reputanda, atque attritio communiori voce dicenda, quæ quidem, & sine actuali Sacramenti suspensione, hominem per se justificare nequit, nihilominus si peccandi voluntatem excludat, veniæque spem obtinenda adnexa habeat, illum ad Dei gratiam in Sacramento penitentia impetrandam disponit, & quidem dispositione ultimâ, & proximâ; unde illud vulgare emanavit effatum: homo Sacramentali confessione ex attrito fit contritus.

Concilium, sive Synodus Parmensis 1690. &

promulgata 1691. primò decreto de Sacram. poenit. hæc habet. *Actus odii in peccatum propter summam charitatem erga Deum, vel ob timorem gehennæ, & turpitudinem culpe illicitos, si cum absolutione Sacerdotis conjungantur, ad dignitatem Sacramenti producentis infallibiliter gratiam Jesus Christus in Novo Testamento elevavit.*

Concilium, sive Synodus insignis Abbatia Sublacensis, nullius Dioeceseos celebrata per Eminentissimum, & Reverendissimum D. D. Carolum Barberinum S. R. E. Cardinal. 1674. sub titulo de Sacram. poenit. c. 11. hæc habet. *Quos animi sensus, si confessarius penitentem, nec habere, nec in eo excitari animadvertat, cum iterum, atque iterum opportune, & importune arguat, obsecret, increpet, in omni patientia, & doctrina, donec aut contritionem, aut certe attritionem eliciat, sed si frustra laborare se idem confessarius agnoscat, caveat ne impoenitentibus beneficium Absolutionis, etiam in ipso mortis articulo, impertiat. Quod idem omnino repetit in Synodo Dioecæsana Farsensis, c. 11. de Sacram. poenit. Quid intelligat nomine Attritionis? constat ex Catechismo ejusdem Abbatia superius adducto.*

Christophorus Haunoldus Societatis Jesu lib. 4. Theol. specul. tom. 4. n. 986. Dico ad Sacramentum penitentia sufficere Attritionem, ejus ne quidem partiale motivum sit, motivum charitatis, ade. que sufficere dolorem ex metâ inferni, vel amore præmii, advertendo ad honestatem objectivam talis motivi.

Curus Salmanticensis PP. Discalc. tract. 6. de Poenit. c. 1. puncto 4. Attritio Christiana dici solet, & est desectatio, & dolor imperfectus de peccato, qui non attingit ad fructum charitatis: : : : disponens tamen ad gratiam remotè, & insufficienter ex se sola, proximè, & sufficienter, cum Sacramento Penitentia.

D

Decretum Gratiani, emendatum, & Notationibus illustratum unâ cum glossis, Gregorii XIII. Pontif. Max. jussu editum: Romæ in ædibus Populi Romani Ao. MDCXXXII. cum Bulla ejusdem Gregorii XIII. *Ad futuram rei memoriam*, quæ incipit: *Cum promunere Pastoralis*, in qua præcipit, ut Romæ typis detur, ut hoc juris Canonici corpus fideliter, & incorruptè: : : : imprimi possit. In secunda autem parte hujus Decreti xxxii. quæst. 111. quæ est Distinctio prima de Poenitentia, cui titulus: *Utrum solâ cordis contritione, & secretâ satisfactione, absque oris confessione, quisque possit Deo satisfacere* &c. ad hanc Glossam: Dic, quod, nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur, sed tantum gratia Dei: superaddita fuit jussu Pontificis Maximi in emendatione, hæc altera Glossa marginalis: *Id est solus Deus peccata dimittit: sed per meritum Christi, & Ministerium Sacerdotis, atque in penitente requirit contritionem (aut saltem attritionem).*

qua

qua deinde virtute clavium fit contritio) confessionem, & satisfactionem &c. Rursus ibidem ad illam ultimam tituli Glossam: Si tamen subtiliter intueamur gratia Dei, non contritioni est attribuenda remissio peccatorum, ut dixi &c. Haec altera marginalis Glossa ad iuncta fuit. Adde, multo tutius hominem sibi posse persuadere, post confessionem se esse contritum, & in ipsa confessione, & absolutione collatam sibi esse gratiam, quam antea, nam saepe virtute clavium ex attrito fit contritus: Vide S. Thomam 4. dist. 17. q. 2. art. 1. qu. 1. ad 3. Quibus ex Glossis, & quidem iussu Gregor. XIII. Pontif. Max. superadditis perspicuum fit, non solum accedentem ad Sacramentum Poenit. cum contritione; verum etiam accedentem cum attritione suscipere gratiam.

Didacus de la Fuente Hurtado, Societatis Jesu, in Theologia Reformata, in qua exponit propositiones ab Innoc. XI. damnatas dissent. 6. c. 4. n. 32. de Attritione non includente dilectionem ex charitate, ait: Posita vera attritione non requiri, quod illa existimetur vera contritio ad valorem, aut fructum Sacramenti, & hoc est, quod ex Concilio efficaciter colligitur.

Didacus de Oropega in lib. cui titulus: Confutatio libelli Anonymi, toto c. 2. de attritione, ut certam in praxi hanc Assertionem defendit: In Sacramentis mortuorum sufficere attritionem etiam ob penas peccati à Deo infligendas.

Duran à Sancto Portiano Ord. Præd. in 4. dist. 17. q. 1. explicat attritionem distinctam ratione motivi à contritione, quia ex motivo poenae concipitur, quo præmissa dist. 18. qu. 2. ita asserit: In Poenitente, antequam actualiter suscipiat Sacramentum Poenitentiae, quandoque praecedat sufficiens dispositio, delevit culpam, & conferens gratiam, & tunc Sacramentum superveniens culpam non aufert, quia non inventi, nec gratiam confert, sed prius collatam auget; quandoque vero non praecedat sufficiens contritio, qua culpam delevit, sed attritio, qua superveniente Sacramento, virtute clavium efficitur sufficiens, & tunc per Sacramentum Poenitentiae actu susceptum, & deletur culpa, & confertur gratia.

E

Manuel Rodriguez Ordinis Minorum in summa casuum, approbata anno 1592. cap. 50. Ad recipiendum hoc Sacramentum sufficit attritio agnita pro tali. sic enim dicunt Canus, Medina; quæ & videtur approbata à Concilio Tridentino, ob quod debet teneri.

F

Florimondus Plessæus Doctor Pictaviensis lib. cui titulus Veteres Theologi, p. 220. magna eruditione probat ex veteribus theologis sufficientiam attritionis ad gratiam causandam in Sacramento poenitentiae.

Facultas Sorbonica Anno 1638. has duas sequentes propositiones damnavit, his verbis: Quæ tradit Author de attritionis insufficiencia, & contritionis ex perfecta charitate ab-

soluta necessitate, ad recipiendum Sacramentum Poenitentiae, & quæ addit, & approbat de absolutione, quid nihil aliud sit, quam declaratio juridica peccati jam remissi, damnavit quoque Facultas. & censuit, hæc propositiones esse quietis animarum perturbativas, communi, & omni tute praxi Ecclesiae contrarias, & efficacia Sacramenti poenitentiae immunitatem, & insuper temerarias, & erroneas.

Franciscus Amicus Societatis Jesu disput. 3. de Attrit. sect. n. 31. Sola attritio supernaturalis, quoad substantiam, est sufficiens dispositio cum Sacramento ad justificationem, ex Tridentino, c. 4. & disp. 6. de Sacramen. sect. 4. de Baptismo, & Poenitentia, ait: Dico secundo: non est necessaria contritio, sed sufficit attritio ad effectum horum Sacramentorum consequendum, ita puto, ex Tridentino manifeste deduci, ut positum nequeat hoc tempore sine nota de traditione.

Franciscus Araujus Episcopus Segobitensis Ordinis Præd. in disput. Moralibus, disp. 5. de statu Civili assert. 3. n. 1. ait: Quod contraria opinioni videtur adversari Concilio Tridentino.

Franciscus de Lugo Societatis Jesu lib. 1. de Sacramen. c. 1. qu. 4. fol. 53. Licetum est, utrum praesertim post Trid. recipere poenitentiam Sacramentum cum attritione cogita, quæ sententia negans, illam sufficere, jam improbabilis est, & communiter rejicitur.

Franciscus Ortiz Ordinis S. Francisci, c. 13. de Poenit. n. 32. Paraque la attritio dispone a el Sacramento a la gracia, ha de tener un querer eficaz, y proposito firme, y ha de ser libre de todos los peccados, acordados, y olvidados: dixit que la tal attritio (a por poco sobra naturales, que nos dice la fe.

Franciscus Annatus Societatis Jesu, Tom. 2. cui titulus: Augustinus à Bejanis vindicatus abest est Janfenianis, lib. 2. cap. 2. de timore poenitentiae, quaerens quam sit attritio sufficiens ad Sacramentum, ita habet: Ex verbis, in Lutheri, tum Tridentini manifestum est, illam sufficere attritionem à Tridentino adstrui, quam Lutherus impugnat: atqui est etiam evidenti- mum, Lutherum impugnasse attritionem ex solo metu poenarum, aut ex peccati impudencia, non vero ex amore justitiae conceptam: ergo illa est, quam Tridentinum adstruit.

Franciscus Pinthereau Societatis Jesu: Opusculum de sufficientia attritionis, per totum Librum doctrinam nostram late propugnat, & contra pariter pro ipsa Auctores adducit.

Franciscus Suarez Societatis Jesu tom. 4. innotatam partem, disp. 20. sect. 1. n. 10. de nota sententia ait: Hanc Conclusionem expresse hoc tempore, adeo certam, ut non possit, adque- rere negari.

Franciscus Tolerus, S.R.E. Cardinalis, Societatis Jesu, in summa edita, Romæ Anno 1661. lib. 3. c. 11. Si sit vera detestatio culpæ poenitentiae, & propositum cavendi ob quam inferni puto, quod licet sciat homo, se esse attritum, &

vera confessio, & accedentibus hoc modo, absolutio dat gratiam, ut colligitur, ex Concil. Trident. sess. 14. c. 4. Omitto plura alia ipsius testimonio, quae habentur in scriptis illius originalibus in hoc nostro Collegio Romano servatis.

Franciscus à Victoria, Ordinis Praedicatorum in summa Sacramenti, postquam dixit, partes Sacramenti Penitentiae esse contritionem, Confessionem, & satisfactionem, accedit ad explicandam contritionem, & titulo de Contritione, paginam mihi 140. haec habet: Potest tamen esse, quod ex voluntate non sit alius actus, quam iste: doleo, quia offendi Deum, qui nec est elicitus, nec imperatus à charitate, & iste talis actus sine alia dilectione sufficit ad remissionem peccatorum.

G

Abriel Vazquez Societatis Jesu tom. 4. in tertiam partem, quaest. 92. artic. 1. dub. 2. n. 2. agens de contraria sententia, ait: Haec sententia quam sit periculosa, satis ostendimus, eo Artic. 3. ex ea enim probavimus, tolli efficaciam clavium, quam secundum fidem tenemur concedere.

Gabriel à Sancto Vincentio Carmelit. Discreta. disp. 2. qu. 7. de Sacramenti Penitent. editionis Romanae anno 1657. *Attritio*, quae est dolor de peccatis propter penas, v. g. Inferni primo, & secundo loco explicata, est alius bonus, & laudabilis, & sufficiens simul cum Sacramento, ad peccata quaecumque etiam ingentia delenda: Haec conclusio est Catholicorum sensus adversus nostri temporis hereticos, qui volunt, talem attritionem hypocritam esse, & peccatum.

Gaspar Hurtados Societatis Jesu, Tract. de Penitentia, disput. 6. diff. 2. ait: Ad percipiendum fructum Sacramenti Penitentiae, non praerequiri contritionem perfectam, sed sufficere imperfectam, seu attritionem, quod efficaciter deducitur ex Trident.

Gaspar Sanchez Societatis Jesu, Conc. 5. ser. 4. post Dom. 1. Quadrages. commendata vehementer charitate, ita subiungit: Fortasse dicit aliquis, dolor ille, qui ab animo proficiscitur, ex metu scilicet gehennae, vel consideratione beatitudinis &c. .... nonne bonus est? Deoque pergratus? Ita sane: inficiari non possum, cum Concilium Trident. id satis esse declarat ad peccatorum veniam à Domino per Confessionem impetrandam.

Georgius Gothardus, in Tract. de Confessione, Omnis *Attritio*, siue habeatur *Contritio*, siue non, sufficit ad assequendam gratiam, una cum Sacramento: dummodo habeat omnes conditiones: .... conditiones autem haec sunt. Primo talis dolor debet proficisci à turpitudine peccati, vel à metu interitus sempiterni. Secundo debet esse incusus à Deo. Tercio debet habere spem veniae, & desiderium perfectae contritionis.

Georgius Rhodes Societatis Jesu: de Penitentia, disput. 2. quaest. 3. sect. 2. §. 1. ait: *Attritionem* etiam cognitam omnino ad Sacramentum Penitentiae sufficere, & citatis auctoribus P. Gormaz Theolog. Tom. II.

thoribus addit: Post Tridentinum, communissima voce, ferè omnes. Postea citatis verbis Tridentini sess. 14. cap. 4. subiungit: Quae verba tam perspicue rem definiunt, ut merito neget Suarez, contrariam asseri posse sine errore.

Gregorius de Valentia Societatis Jesu, tom. 4. disput. 7. q. 8. de Contritione, puncto 4. Concilium autem illam attritionem, etiam si nulum aliud obiectum formale habeat, praeterquam peccatum, ut turpe, aut quatenus inducens poenam reatum, asserit sufficere in Sacramento ad gratiam impetrandam.

Gregorius XIII. Pontif. Max. huius nostri Romani Collegii, ejusque Academiae fundator, totiusque Societatis Jesu optimus Parens in Decreto Gratiani, sententiam nostram, ut tuam in praxi, satis indicavit: Vide supra verbo *Decretum Gratiani*.

Gregorius XV. in Lib. cui titulus: *Memoriale sciendorum à Confessariis*, quod est *Appendix ad Memoriale sciendorum à Clericis*. Iussu Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Alexandri Cardinalis Ludovisi, Archi: Bon. & Principis, qui postea fuit Papa Gregor. XV. editum, & indicat omnia scienda à Confessariis, ac praesertim Centum casus obligantes ad restitutionem. Firmi anno 1624. pag. mihi 180. cap. 3. de Contritione. Sic habet: De Contritione, quae est prima pars materiae proxima, & propria Sacramenti penitentiae, scire debet Confessarius praecipue duo: Primo quid sit: Secundo quotuplex sit, atque utrumque discendum in primis est, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. Non omittis tamen his, quae utilia ad praxim adduntur à gravioribus DD. docet autem Concilium, contritionem esse dolorem, ac detestationem de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cetero: esse verò duplicem, unam charitate perfectam, quae delet peccata etiam ante Confessionem, non tamen absque voto, seu proposito confitendi, (& haec sola absolute Contritio dici solet, & ita deinceps à nobis dicitur) alteram imperfectam, quae attritio vocatur, & concipitur ex turpitudine peccati consideratione, vel ex gehenna, ac poenarum metu, & haec quidem ante Confessionem non justificat, ut facit Contritio, sufficit tamen cum Sacramento ad justificandum, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae. Haec omnia docet Concil. Trident. citatum.

H

Hieronymus Llamas Ordin. S. Bernardi in methodo Curationis Animarum par. 2. c. 2. §. 6. Colligitur secundo, quid quavis attritio secundum sententiam Philosophicam, & Theologicam, nequeat fieri contritio, cum sint dolores specie diversi, sicut homo nequit equum fieri, tamen virtute Sacramenti, attritus homo fit contritus, ad quod parum facit, aut nihil, quod attritus sciatur, vel cognoscat, vel suspicietur se attritum.

Henricus Henriquez, Societatis Jesu lib. 1. de Sacramenti Penit. c. 26. nostram sententiam ex Trident. sess. 14. c. 4. approbat, Scripserunt

Q999

bus

busque permultis citatis, sic adnotat: Quod in publicis actibus Salmantici. Penna, & postea Gallo, Sancius, & alii doctissimi reputarunt, ita certum, ut sine temeritate, vel errore negari non possit, & idem planè fatetur Scotus distinct. 14. quest. 2.

Henricus de Villalobos Ordinis Minorum, in summa par. 1. Tract. 9. de Sacramen. Penit. difficult. 23. ex Hispano in Latinum, sic habet: An Attritio cognita, ut talis sufficiat ad Sacramentum Penitentiae? Conclusio est affirmativa, eamque defendunt S. Thomas, Scotus, Antoninus, Sylvester, Canus, Capreolus.

Henricus Wagnereck Societatis Jesu, in Comentario Exegetico SS. Canonum, lib. 4. tr. 7. Controvers. 2. n. 986. Dico, ad Sacramentum Penitentiae sufficere attritionem, cuius ne quidem partiale motivum sit motivum charitatis.

I

Jacobus Illsüng Societatis Jesu in theologia practica tract. 6. disp. 6. qu. 3. art. 2. Ad valorem Sacramenti, neque requiritur dolor nixus motivo perfecte charitatis, adequate movente ad detestationem peccatorum, neque etiam tantum inadéquatè movente . . . sed sufficit mera attritio etiam cognita, ut talis. Ita in editione facta Dilingae anno 1693.

Jacobus Laromns in tract. de secura confessione pag. 107. Ante confessionem non requiritur charitas, neque contritionem tibi credas, futuram inutilem, nisi prius gratuitam Dei dilectionem, & procedentem ex ea peccati dolorem adeptus fueris, & pag. 108. col. 2. Igitur qui firmi propostiti est abstinendi a peccatis, & de praeteritis dolet, eo dolore, quem attritionem diximus, & accedat cum fiducia, & reverentia ad penitentiae Sacramentum per puram, & integram Confessionem, tamquam ad vasa gratiae divinitus constituta, ad humana fragilitatis subsidium, & penuria supplementum: hac enim ratione non tam gravis, quam amabilis peccatori debet videri confessio, cui certa via ad gratiam, veniam, & Absolutionem pertingendi.

Inquisitio generalis Hispana, ut habet Richardus Arsdekin tom. 2. par. 2. tract. 1. cap. 3. q. 21. hanc propositionem damnavit. Confessio ex solo poenarum metu facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeoque iteranda. Eadem generalis Inquisitio, ut habet Didacus de Oropenga cap. 2. de attritione sub interminatione excommunicationis &c. prohibuit, quae sequuntur: Potest statui duplex genus attritionis, unum, quo peccatum displicet, super omne odibile quidem, & propter Deum summè dilectum, sed cum remisso, ac debili voluntatis conatu, & huius generis Attritio proprie dicta contritio censeri potest, & imperfecta, sufficiens ad hominem Deo reconciliandum, accedente Sacramento. Alterum genus est, quo peccator, etsi peccatum detestetur, non tamen propter Deum, sed tantum propter poenas, aut propter Deum quidem, sed non summè dilectum,

cujusmodi Attritionem supra notavimus, esse sufficientem ad hominem reconciliandum, ne quidem accedente Sacramento.

Joannes Azor Societatis Jesu par. 1. institutio num moralium lib. 2. c. 12. Cujus oppositum alii opinantes, dixerunt sufficere solum Attritionem, etiamsi peccator, eam Attritionem cognoscat, dummodo tamen talis sit, quae omni peccandi voluntatem, & praevium affectum excludat, qualis est peccatorum dolor conceptus ex metu gehennae, aut desiderio, & studio vitae aeternae, aut odio turpitudinis peccatorum ex Spiritus Sancti dono, cum ipse venit impetrare de. Hoc tradit Canus de penitentia par. 5. articulo Deinde etiam attritio efficax, Primum non est dubium, tutius esse; tamen secunda judicare, & eligere possumus, citra alium animae periculum.

Joannes Henrico Manigart Leodius S. Theol. Lovanii Licent. Pastor S. Remigii Leodij, Exam. Synodalis, in praxi Pastoralis par. 1. c. 5. de Sacramen. Penit. hac habet: Attritio in Sacramento semper fit contritum, quia infunditur gratia sanctificans, & habet charitatis, & sic equivalenter quasi, & quoad ad idem Contritionis effectum fit contritum, quia remissionem peccati, & iustitiam consequitur.

Joannes Benedicti Seraphici Ordinis eruditissimus scriptor, in summa de peccatis ex Gallico in Latinum sic de Attritione loquitur. Non procedit ex charitate, neque ex timore filiali, sed ex timore servili, tamen dicit Sacramentum Contritionis Tridentinum, bona est, & habet donum a Deo . . . qua Attritione peccator ad ipsam disponit ad justificationem, cum ipsa ex se sufficiens non sit ad illam impetrandam, ut Contritio, nisi juncta cum Sacramento confessionis.

Joannes Caramuel Episcopus Vigevantinus Ordinis S. Benedicti in Theologia fundamentali an. 1619. In lege natura debet, De peccato contritionis lacrymas, seu dolorem, & modè satisfacit, si confessionem cum attritione parat.

Joannes de Cardenas Societatis Jesu, como post humo crisis theologicæ disser. 2. qu. 1. n. 64. de nostra sententia ait: Respondet, non sufficiens ea opinione Lovaniensium, nostram doctrinam esse certam, & omnino tutam.

Joannes de la Cruz Ord. Praed. in directio conscientiae par. 2. q. 3. de confessione. Ait: Dolor attritionis est perfectus, & efficax, excludens omnino affectum peccati, & inducens voluntatem absolutam vitandi omnia peccata: ipse dolor, non solum est pars constitutiva Sacramenti validum, ut prior: sed etiam est dispositio ad effectum gratiae in Sacramento.

Joannes de Dicastillo Societatis Jesu de Penitentia disp. 6. n. 34. Post Tridentinum oppositam sententiam non esse probabilem, quod etiam mihi placet . . . & n. 142. Res tam clara est (ex Tridentino) ut quavis non sit res de fide, non relinquat locum prudenti dubitationi: quam moralem certitudinem fatentur Salas, & Ceninck.

Joannes

Joannes Duns Scotus, Doctor subtilis Ordin. Minorum in quartum dist. 14. quæst. 4. art. 3. de homine absque contritione, cum sola attritione accedente ad Sacramentum penitentiae, ait: *Recipit non ex merito, sed ex pacto divino effectus istius Sacramenti: quare Doctorem suum intelligunt in sensu à nobis expolito Scotista, ex quibus solis longissimus, & gravissimus Auctorum Catalogus efformari posset pro nostra sententia.*

Joannes Henriquez Ord. Eremit. S. August. *St. definitio nel Concilio di Trento.*

Joannes de Lugo S. R. E. Cardin. Societatis Jesu tom. de penit. disp. 4. sect. 9. num. 137. *Supposita ergo doctrina certâ, & communi, quod Attritio ex illis motivis positis à Tridentino sufficiat ad justificationem in Sacramento, etiamsi non adsit dolor propter Deum summe dilectum,*

Joannes Præpositus Societatis Jesu de penit. quæst. 2. de contritione n. 56. *Respondeo nihilominus licere, quia ut ex dictis facile patet, nostra sententia ita videtur certa, ut moraliter loquendo, non super sit solida ratio, quæ offendar, contrarium esse vel tenuiter probabiliter: ex hac autem morali certitudine possumus ad praxim procedere.*

Joannes Puteanus Ordin. Eremit. S. August. in Commentariis par. 1. in supplemento, dubio 1. *Concors est omnium sententia, Attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem impii.*

Joannes Martiun Societatis Jesu, disp. 22. de Sacramen. sect. 8. n. 101. *quarto certum esse quoque debere censere: Attritionem supernaturalem perfectam, id est excludentem peccandi voluntatem, cum spe, & desiderio veniæ, sufficere ad justificationem obtinendam, per Sacramentum Baptismi, & Penitentiae.*

Joannes à S. Thoma de Sacramen. Penitent. quæst. 84. disp. 23. artic. 4. §. 1. *Oportet, Ministrum esse valde vigilantem, presertim cum hominibus rudibus, ut accedant cum dolore supernaturali, hoc est regulato per fidem, seu concepto ex motivis, quæ docet fides, ut ex timore Inferni, turpitudine peccati, amore ipsius Dei, & virtutis.*

Joannes Baptista Biziozero, in tract. de septem Ecclesiæ Sacramentis, par. 5. cap. 8. num. 8. *Ultimo Contritio semper constituit hominem in gratia, & propterea nunquam potest esse informis, id est sine gratia. Attritio vero non constituit hominem in gratia, & propterea, si illi non addatur Sacramentum, quod facit de attrito, contritum, potest esse informis.*

Joannes Baptista Corradus Ordin. Prædicat. in Responsionibus editis Anno 1603. q. 58. *An ad Justitiam, & remissionem peccatorum in Sacramento Penitentiae, satis sit habere attritionem cognitam, etiamsi penitens non existimet probabiliter, eam esse contritionem? Respondetur Affirmative.*

Joannes Baptista Gonet Ord. Prædic. tom. 5. R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

disput. 7. de Contritione artic. 2. num. 30. ita de contraria sententia pronuntiat: *Verum post Tridentinum communiter rejicitur à Theologis, qui unanimi fere consensu docent, attritionem ex metu gehennæ, non solum esse actum bonum, & honestum, sed etiam ad Dei gratiam, in Sacramento Penitentiae impetrandam, disponere, eique sententia videtur aperte favere Concilium sess. 14. cap. 4.*

Joannes Gabriel Boyvin. Ordin. Minorum, in Theologia Quadripartita Scoti, Tract. de Sacramen. quæst. 3. *Ad remissionem peccati sufficit attritio cum Sacramento; unde homo attritus potest recipere fructuose absolutionem à peccatis: sic Concilium Trident. sess. 14. c. 4.*

Joannes Martinez de Ripalda, Societatis Jesu, disput. 17. de Spe, totam sectionem decimam impendit, probans, contra Michaëlem Bajum, Conclusionem nostram, quam sub hoc titulo apponit: *Refutatur Bajana sententia, quia Attritio non elicitur ex Charitate, sed ex metu gehennæ concepta, confert cum Sacramento gratiam.*

Josephus Maria Requesenus Societatis Jesu, in opusculis Theologicis, opusc. 2. de Attritione & Contritione, disp. 2. sect. 4. *An Attritio supernaturalis sufficiat ad valorem Sacramenti Penitentiae? Partem affirmativam amplector, ad cujus evidentem probationem, &c. & infra sic concludit: Hinc infero, attritionem supernaturalem non necessario indigere consortio amoris formalis, ut sit sufficiens ad causandam gratiam in Sacramento.*

L

Leander à Sanctissimo Sacramento, Ordin. à Sanctissimæ Trinitatis. Tomo in septem Ecclesiæ Sacramenta, par. 1. tract. 5. de Sacramento Penitentiae disp. 7. quæst. 8. *An ad recipiendum effectum Sacramenti Penitentiae, sufficiat habere Attritionem? Sed jam certissime Respondeo sufficere, quia sic clare colligitur ex Tridentino ::::: & jam communis omnium, ut dicunt Bonacina, Aegydius, & Layman relati à Palao Tomo 4. tract. 23. puncto 3. num. 2.*

Laelius Zecchus, Tract. de Peniten. cap. 7. *Attritio, accedente Sacramento, verè justificat.*

Leonardus Lessius Societatis Jesu, in Additionibus ad D. Thomam, quæst. 1. num. 13. de Attritione, vel ex metu gehennæ, vel extirpitudine peccati concepta, ait: *Certum est, eam Attritionem sufficere cum Sacramento Penitentiae.*

Ludovicus Abelly Doctor Parisinus, & Episcopus Ruthenensis, in Medulla Theologiæ, ex Sacris Scripturis: Concil. PP. &c. par. 2. cap. 5. de Sacramento Penit. sect. 10. *Quid vero sufficiat Attritio quinto modo sumpta, id est quatenus per auxilium gratia concipitur ex motivo aliquo bono supernaturali, quod cumque illud sit; evidens est, tum ex verbis Concilii Tridentini, tum ex rationibus.*

Ludovicus Granatensis Ord. Prædic. Tom. 2. Concionum de Tempore, Conc. 2. de Pœnitentia par. 2. puncto 3. *Sunt quidam, qui magis suppliciorum metu concutiuntur, quam Dei amore alliciantur: num igitur istos à spe salutis, & consequendæ veniæ excludemus? Nequaquam: horum enim solatio Tridentina Synodus providisse videtur, quæ sic ait: Illam verò Contritionem imperfectam &c. ex quibus virtus Sacramenti Confessionis aperte colligitur, quæ ex attrito contritum hominem facit.*

Ludovicus Molina Societatis Jesu, quæst. 14. artic. 13. disput. 45. de Attritione ex timore servili orta, §. *Quod si quis?* hæc habet: *Eo autem timore liberum arbitrium adjutum, & excitatum elicere potest dolorem supernaturalem de peccatis ex Dei timore, ac gehennæ; qui dolor est Attritio supernaturalis, cum Sacramento sufficiens ad gratiam justificationis comparandam.*

Ludovicus Bail Abbavillæus Doctor Theologus, ac Propenitentiarius Parisiensis, in lib. cui titulus *de Triplici Examine Ordinandorum Confessoriorum, & Pœnitentium* par. 3. pag. mihi 727. Ut omnino certam supponit sententiam docentem, sufficere Attritionem ex metu gehennæ conceptam ad cauendam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ. Sic enim ait: *Definitum est siquidem à Facultate Parisiensi in Comitibus ordinariis, quibus aderam, habitis die 3. Maji Anno 1638. in Aula Collegii Sorbonæ, contra Librum inscriptum: De la Sainte Virginité: non necessario requiri contritionem perfectam, ut quis particeps efficiatur Sacramenti; & concludit, apponendo censuram supra à nobis adductam.*

M

Martinus Becanus Societatis Jesu, Tom. 1. cap. 35. de Sacramentis in specie, quæst. 6. *Omnes fatentur, Contritionem non esse necessariam in Sacramen. Pœnitentiæ, quia ibi sufficit attritio.*

Martinus Bonacina, disputat. 5. de Sacramen. Pœnitentiæ, quæst. 3. sect. 5. puncto 3. Tertia Propositio: *Non qualibet Attritio sufficiens est ad gratiam, & ad fructum in Sacramento Pœnitentiæ suscipiendum, sed requiritur, & sufficit attritio supernaturalis, & efficax.*

Martinus de Esparza Societatis Jesu, Tom. 2. lib. 10. quæst. 89. artic. 8. ait: *Apparet itaque, quod præcipue intentum est, per omnia, quæ hucusque præmissa sunt, non solum repugnare Concilio Tridentino, sed etiam dissonare optimæ rationi Theologica necessitatem formalis dilectionis Dei, conceptæ immediate ex motivo charitatis, & insufficientiam pure attritionis honestæ, ac laudabiliter conceptæ ex solo metu poenarum, vel ex sola consideratione*

turpitudinis peccati, ad valorem, & efficiam hujus Sacramenti.

Marthæus de Moya Societatis Jesu, in questionibus Moralibus selectis, Tract. 3. de Sacramen. Pœnitent. disp. 5. quæst. 1. *Supponimus ex communi Theologorum: Attritionem sufficere ad valorem Sacramenti, & distinguimus à Contritione per ordinem ad diversam activam; contritio enim est dolor de peccato propter Deum summe dilectum. Attritio vero est dolor de peccato propter ejus turpitudinem vel ex metu gehennæ, & poenarum, seu amissionis beatitudinis conceptus. Qui in eadem disputat. plurimos pro hac sententia citat auctores. Nimirum Cardin. de Lugo dicentem, Oppositum esse Inprobabile. Joannem Martínez de Prado asserentem quod, Oppositum non sit opinabile. Vincenium Baroniem asserentem, Oppositum esse apud Theologos improbabile. Verricelli, qui oppositum vocat, summum temerarium, & erroneum: & tandem, 7. ita concludit: *Hæc est communis Doctorum sententia, quam cum D. Thoma, Capreolo, Durando, Antonino, & Sylvestro, tenent Suarez, Vazquez, & alii, quos citatus sequitur Leander.**

Mauritius Philippy, Ordin. Minorum, in دستور Conficientiæ, quæst. 3. de Pœnitentiæ Conclus. 2. *Attritio cum Sacramento Pœnitentiæ est proxima dispositio ad justificationem, D. Thomas 3. par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Patet ex Concilio Tridentino.*

Maurus Antonius Bérardulus, S. Th. Doctor, in libro, cui titulus, *Summa Corona*, &c. edita Neapoli, Anno 1581. cap. 3. fol. 44. *Satis quandoque dolor est sufficiensissimus: non tamen est propter Deum, id est, quia Deum magis offendendus, ut requiritur ad veram contritionem: sed dolet de præteritis, etiam cum proposito abstinendi in futurum, vel quia peccata sunt contra bonum vivitum, vel propter poenas temporales, quas incurrit propter peccata, scilicet in Bonis, corpore, aut infamia, vel propter poenas inferni, vel denique propter amissionem beatitudinis. Iste dolor per se non est sufficiens ad deletionem peccatorum; cum absolutione tamen sufficit, quæ tunc accedente Absolutione, Attritio Sacramenti pœnitens ex attrito fit contritio.*

Melchior Zambranus in decisione Censuræ Conficientiæ, cap. 6. de Pœnitentiæ. dub. 1. ita habet: *Dico tertio: extra articulum mortalem non est peccatum mortale absolvere poenitentem cum sola attritione, etiam cognita, nisi accet propter metum gehennæ, vel amissionis poenæ, vel gratiæ, hoc enim sonat in Tridentino, cap. 14. de Pœnitentiæ, cap. 4. Turpitudinem peccati est macula, quæ est privatio gratiæ.*

Maximilianus le Dent. Societatis Jesu, pluribus in Opusculis, & præsertim in Lib. cui titulus: *Ad Epistolam Familiarem, &c.* in articulo cui titulus: *De Attritione ex metu gehennæ nostram sententiam descendit, utrumque, &*

pro ea citat Joannem Fischerum Episcopum Rossensem, Tilmannum (Segerbergensem), Paulum Cortellum, Cunerum Petri, Thomam Stapletonum, Meccerum, Guidum de Monte Rocherii, & alios.

Melchior Canus Ordinis Prædicat. de Pœnitentia, par. 5. versiculo Deinde etiam Attritio efficax, nostram sententiam nervosè probat, & defendit, dicens, *Communis Ecclesie sensus id confirmat*. Michael de Palacio, Tom. 2. in 4. dist. 17. disp. 1. Attritio fruens Sacramento pœnitentie, sufficit homini justificando, juxta decretum Concilii Tridentini sess. 14. cap. 4.

N

Nicolaus Ysambertus Doctor Sorbonicus, Tom. 3. disp. 14. de Pœnitentia, art. 4. & sequentibus, fusissimè, ac doctissimè ostendit, nostram sententiam ex Tridentino clarè deduci.

P

Paulus Layman Societatis Jesu, Tract. 6. de Pœnitentia, c. 1. num. 2. Non est necessaria vera contritio homini suscipienti Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentie, sed sufficit attritio etiam cognita.

Paulus Mezger Ordinis S. Benedicti, Tom. 4. edito Dilingæ, Anno 1695. tract. 15. disput. 46. artic. 2. §. 1. Attritio absque motivo dilectionis Dei est sufficiens dispositio ad conquirendam gratiam justificationis intra Sacramentum: ita Authores prius citati, & censet Amicus hic disputat. 12. post Concilium Tridentinum non posse in dubium revocari.

Paulus de Palacio, Enarratione in cap. 16. Matthæi: Certissima sententia est, Petrum absolvere eum, qui vinculis peccatorum ligatus venit, modo dolorem quandam adducat, quem Theologi dicunt Attritionem, & super hac re jam opinari non licet: est enim definita à Concilio Tridentino, ubi habetur, eum, qui dolet de peccato, vel propter peccati turpitudinem, vel propter gehennam metum, vel propter pœnarum timorem, quem Ninivitarum habuerunt, si voluntatem peccandi excludat, & à sacerdote absolvatur, absolutum coram Deo esse.

Paulus Segneri Societatis Jesu, in Lib. cui titulus: Il Penitente istrutto à ben confessarsi, c. 6. Del dolore richiesto nel Penitente, ita habet: Che se l'Anima in ritornare à Dio, si lascia guidare, non dall'amore, ma d'alla speranza de' beni promessi à buoni, o dal timore de' mali minacciati à i cattivi, o veramente dalla bruttezza, che porta seco il peccato, e per questi motivi detesta le sue colpe; all' hora si dice avere Attritione, cioè una contritione imperfetta, e un dolore imperfetto de' suoi peccati, ma per motivo soprannaturale, la quale dispone l'Anima à ricevere la gratia per mezzo della Confessione, ma essenza la Confessione non la conferisce.

Paulus Rosmer Societatis Jesu, disput. de dolore Sacramentali, artic. 2. fol. 64. Infero secundum hoc Sacramentum conferre gratiam homini

attrito immediate, neque ideo justificare hominem, quatenus disponit illum ad habendum novum actum contritionis, ut ejus justificetur: hoc clarè patet ex dictis.

Petrus Arcudius, in Concordia Ecclesie Occidentalis, & Orientalis: Porro circa materiam hujus Sacramenti nulla prosumus est difficultas; consentitur enim pœnitentes singillatim sua peccata, à quibus requiritur contritio, sed saltem attritio.

Petrus Binsfeldius, par. 1. c. 9. §. 4. Quæ est ista salutaria attritio, virtute cujus, accedente Sacramento, homo ex attrito sit contritus secundum probatam Doctorum sententiam, & Concilii Tridentini? Sic describi potest ex dicto Concilio sess. 14. cap. 4. Est dolor minus perfectus ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu communiter conceptus.

Petrus de Comitibus Ordinis Eremitæ S. Augustini, in Cursu Theologico. Tract. de Pœnitentia, disp. 7. de Contritione, art. 3. Attritio, hoc est dolor de peccatis, proveniens ex metu gehennæ, & amissionis gloriæ, non solum est actus in se bonus, & laudabilis, sed etiam est esse sufficiens ad valorem Sacramenti, & artic. 4. alit. Attritio, ut formaliter sufficiens Sacramento Pœnitentie, non necessario involvit dilectionem Dei.

Petrus du Fay Ordinis Præd. de Pœnitentia, qu. 9. artic. 1. disp. 3. Prima Conclusio: Ut Sacramentum Pœnitentie conferat gratiam, sufficit attritio perfecta, & cognita. Tertia Conclusio: Præter motivum Fidei, & Spei supernaturalis, requiritur, quod Attritio sit supernaturalis oblectivè, videlicet, quod quis doleat propter pœnas Inferni, aut alias cognitæ lumine supernaturali.

Petrus à Sancto Joseph Congregationis Fulienfis in summis casuum c. 2. de secundo Ecclesie præcepto, art. 3. Etsi peccator, cum accedit ad Confessionem, debeat conari ad concipiendam veram contritionem peccatorum, valebit tamen illius Confessio, effectumque obtinebit, si accedat cum vera Attritione supernaturali per fidem concepta ex metu gehennæ, vel ex amore celestis beatitudinis: ille enim est communis Ecclesie sensus, ut aperte sumitur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.

Petrus de Ledesma Ordinis Prædicat. Tract. de Sacramentis Pœnitentie, cap. 7. de hac nostra doctrina ait: Hanc Conclusionem docent omnes Theologi moderni, & maxime Thomistæ: Et sanè quod ad secundum Attritionis modum attinet, illud expressè definit Concilium Tridentinum, ubi supra.

Petrus Marchant Ordinis S. Francisci, in Tribunali Sacramentali, Tract. 4. tit. 2. qu. 4. Attritio est actus supernaturalis hominis pœnitentis, quo dolet, & detestatur peccatum contra legem Dei commissum, non ex motivo dilectionis Dei super omnia, sed ex alio supernaturali, & salutari, excludens omnem voluntatem peccandi.

candi, cum spe venia, & proposito firmo de cetero non peccandi. Ex dictis patet, minus bene expendere naturam Attritionis, qui eam à sufficienti medio cum Sacramento ad remissionem peccatorum excludunt: est enim medium sufficiens: & §. 3. Attritio non ab amore, sed à turpitudine peccati, vel à timore, & metu penarum oritur propter Deum iustum iudicem &c.

R

Raymundus Capisucchi S. R. E. Cardinalis Ordinis Prædicat. apud Didacum de Oropæga, c. 2. de Attritione, consultus à Sebastianiano du Pasquier S. T. Doctore, ita respondit: Ad gratiam in Sacramento Penitentia obtinendam requiritur, & sufficit amor erga Deum, qui dicitur Concupiscentia, quo scilicet homo Deum, ut bonum ipsius hominis, amat. En clarè sententiam nostram.

Raphael Averfa Clericus Minorum, de Penitentia, qu. 11. sect. 5. de Attritione, quæ habet penas Inferni pro motivo, ait: *Constans tamen esse debet, hunc modum attritionis, & doloris sufficere, stante, quod Attritio sufficiat, ut dictum est.*

Richardus Ardekin Societatis Jesu, Tom. 2. par. 2. Tract. 1. c. 3. qu. 21. de sententia nostra, ita loquitur: Nam si tam pauci ante Tridentinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen post cognitum Concilii decreta teste Alexandro VII. cepit illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etià Synodo interfuerunt, necessarium profecto est, illos, ex actis Concilii, omnino collegisse, pro Attritionis formidolose sufficientia in eo absolute pronunciatum fuisse.

Robertus Bellarminus S. R. E. Cardinalis, Societatis Jesu, lib. 2. de Penitentia, c. 18. Una quidem adhuc questio tractari potuisset: An videlicet Attritio, sive imperfecta Contritio, quam certum est, sine Sacramento non sufficere ad justificationem, sufficiat cum Sacramento, ita ut poenitens ex attritio, virtute absolutionis, fiat contritus, & justificetur. Lutherus enim id aliquando negavit, ut perspicuum est ex ejus responsione ad Dialogum Sylvestri Prieratis, ubi de Conclusionem sextam loquens: Error est, inquit, quod attritus fiat contritus virtute Clavium: Discipuli ejus, qui contritionem in terroribus constituunt, & soli fidei, ex verbo absolutionis concepta, quæ terrores illos consequitur, justificationem adscribunt, nullo modo negare possunt, quin Attritio sola non sufficiat, & cum absolutione sufficiat, ut in Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. declaratum est. Idem in additionibus ad c. 4. sess. 14. Concilii Tridentini, ita loquitur: Illud certum videtur, Attritionem hanc, de qua in textu (nimirum ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & penarum metu conceptam) sufficere ad gratiam consequendam cum Sacramento Penitentia.

Rodericus Arriaga, de Poenitentia, disp. 11. sect. 7. subsect. 2. n. 41. Si verò justificatio ea intra Sacramentum Penitentia contingat, sufficere, si

post illum timorem, aut amorem beatitudinis, & odium peccati, ob aliquod ex illis motibus confiteatur suum peccatum, & accipiat absolutionem, eo enim ipso sine ulteriori alia sufficiat.

Ruardus Tapperus Doctor Lovaniensis, p. 111. col. 1. Attritio verò ex timore penarum, seu naturalium idemque dispositio est ad Sacramentum Baptismi, & Penitentia gratiam percipiendam, ut cum quis detestatur omnia peccata mortalia, & propterea confitetur, ne peccatum excludatur à gloria, vel ne in lapsum ignis sempiterni conjiciatur. Cui adungi possent plures alii, & Antiquiores, & moderniores idem sentientes, ut Fulcherius Roffensis, Joannes à Daventria, Tilmanus Segebergensis, Paulus Corneus, Jacobus Letomus, Gabriel Biel, Petrus Guereus, Dominicus Soto, Ambrosius Catharina, Libanus, Cunerus Petri, Ludovicus Lopez, Spletorus, Henricus de Cef, S. Theologus Doctor in Universitate Duacena, & alii non pauci.

S

Seraphinus à Conceptione Ordinis Camelle Discalceat. de Poenitent. lib. 2. disp. 4. dub. 1. n. 251. *Secunda Conclusio: Ad effectum huius Sacramenti consequendum, non requiritur formalis contritio perfecta, sed sufficit attritio: hanc Conclusionem puto certissimam, eandemque communiter docent Doctores.*

Sylvester de Prieras, Ordinis Prædicat. verbo Confessio, §. 21. Sufficit, si quis vult haberi à sufficientiam, & à Deo gratiam caveri in peccatis: quia talis est attritus virtualis, id est sufficientiam habens: cum nulli placeat dissipientia rei placita, & habet etiam voluntatem cavendi, licet imperfectam: nulla in confessione virtute clavium justificatur, nisi animam ponat, quia de attritio facimus certum secundum doctrinam Sanctorum; & axioma S. Thomæ.

Stephanus Fagundez Societatis Jesu, Tract. in secundum Ecclesiæ præceptum lib. 2. c. 5. n. 11. Dicendum tamen est, in his duobus Sacramentis, Baptismo videlicet, & Penitentia, notam attritionem esse debitam dispositum, ut peccatores per ejusmodi Sacramenta fructum gratia recipiant, & postquam plures Authores citaverat, addit: & patet ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.

S. Thomas de Aquino, Doctor Angelicus, in Squartum dist. 6. qu. 1. artic. 3. questionem 1. ad quintum, agens de Baptismo, de quo eodem est ratio, ac de Penitentia, sic habet: Ad hoc, quod homo præparet se ad gratiam in Baptismo percipiendam, prærequiritur fides; & non charitas, quia sufficit Attritio præcedens. Quod etiam de Penitentia tradit, ibidem dist. 17. qu. 3. art. 5. Quæstion. 1. in Corp. & dist. 22. qu. 2. art. 1. & 3. Par. qu. 80. art. 4. ad 2. dum ait: Baptismi, & Penitentia sunt, quæ

Medicina purgative, que dantur ad tollendam febrem peccati. Quam perspicua sit auctoritas D. Thomæ, agnoscunt Adversarii, eaque de causa D. Egidius de Witte, cum ei obiceretur Doctoris Angelici auctoritas, responsum paucis absolvit, se non jurare in verba S. Thomæ. Exinde ferè omnes Discipuli S. Thomæ, & ferè omnes Scholæ hanc doctrinam sequuntur. Quamobrem Marcus Serra, Ordinis Prædicat. in 3. par. S. Thomæ, quæst. 69. art. 9. hæc habet: Dicendum est secundo: sufficere ad prædictum effectum, Attritionem supernaturalem, etiam cognitam. Docent hoc communiter Theologi asserentes, hanc Attritionem sufficere ad Sacramenta mortuorum, & eorum effectum suscipiendum.

Theophylus Raynaudus, Societatis Jesu, Tom. 2. Heteroc. Spir. puncto 8. num. 21. Contraria sententia, que agnoscit, absque contritione perfecta singula peccata distincte recogitata ex motivo charitatis detestante, imò cum sola attritione cognita Sacramentum penitentiae posse esse validum, certa est. Quod etiam late ostendit, Tom. 18. Theol. Polemicæ à pag. 250.

Thomas Hurtado Ordinis Cleric. Minorum, Tom. 2. Resolut. Moral. Tract. ultimo: Sufficienciam Attritionis ad causandam gratiam cum Sacramento late defendit.

Thomas Comptonus, Societatis Jesu, disp. 37. de dolore ad hoc Sacramentum requisito, sect. 1. de Attritione ex metu gehennæ concepta, ait: Hic actus non est dilectio Dei, sed ex longe inferiori motivo conceptus; ergo ad Sacramentum penitentiae, non requiritur actus, vel Contritionis, vel dilectionis Dei, sed alius sufficit substantialiter multo his inferior.

Thomas Tamburinus, Societatis Jesu, in Opusculis, lib. 1. cap. de dolore, §. 1. Dolor ad Sacramentum penitentiae requisitus, vel esse Contritio potest, vel Attritio etiam cognita.

Thomas Zerola Episcopus Minoren. in Praxi Sacramenti Penitentiae, cap. 6. de Attritione à nobis explicata, ait: Cum hac ergo accedens penitens ad suorum peccatorum integram Confessionem, sit de Attrito Contritus virtute absolutionis: ista patent ex communi sententia D. Thomæ, &c.

Thyrus Gonzalez de Santalla, Societatis Jesu Generalis, Tom. 3. Selectarum Disputat. 41. sect. 3. num. 19. Concilium nomine Contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, que dolet de peccatis propter Deum summè dilectum, & essentialiter distinguitur ab Attritione, penes motivum: sed intelligere Contritionem quandam communem Contritioni perfectæ, & Attritioni, que intra Sacramentum sufficit ad causandam gratiam, ad illamque sufficienter disponit.

Vincentius Baronus Ordinis Prædicat. 1. par. Theologiæ Moralis, Disputat. 2. sect. 1. artic. 3. ait, oppositum, post Tridentinum esse apud Theologos improbabile.

Vincentius Filliucius Societatis Jesu, tom. 1. quæstio: Moral. tract. 7. de Confess. cap. 6. Quarto quæro, an Attritio cognita sit sufficiens medium ad effectum Confessionis? Respondeo Affirmativè ex Doctoribus citatis, & est præterea certa ex Suavio disput. 20. num. 20.

Vincentius Candidus Ordinis Prædicat. Sacri Palatii Magister, in Compendio Disquisitionum Moralium, Disquirit, 31. de Dolore requisito in Confessione Sacramentali artic. 3. An ad recipiendum Sacramentum penitentiae, & ejus effectum consequendum sufficiat Attritio? Respondeo sic, quia licet ex se sola non sufficiat, sufficit cum Sacramento: ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. & D. Thomas 3. par. in Addit. quæst. 1. art. 1. & 3. par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. & in 4. dist. 27. quæst. 3. artic. 1. quæstion. 1.

Vincentius Justinianus Ordinis Prædicat. Anno 1575. in Academia Valentina, teste Navarro, Sacræ Theologiæ Gymnaastes egregius, reprehendit: Navarrum, ut ipse in summa fatetur, vel hoc nomine, quod docuisset, non sufficere in Sacramento Attritionem cognitam, contendente Justiniano ex decreto Concilii Tridentini sess. 14. cap. 4. eam ipsam sufficere, quæ esset expertis amoris, ut intelligatur ex Responsionibus Navarri.

2

Zacharias Pasqualigus, Clericus Regul. in Sacra Morali doctrina disputat. 80. sect. 6. Secunda sententia asserit, sufficere veram attritionem. Ita D. Thomas, 3. Par. quæst. 80. artic. 4. ad 2. Scotus in 4. distinct. 14. quæst. 4. artic. 3. Capreolus, Artic. 3. ad 4. Durandus, & alii communiter: Dicendum est, ad validitatem, & effectum hujus Sacramenti sufficere veram Attritionem: ita determinatum est in Tridentino sess. 14. c. 4.

SECTIO V.

Illationes doctrinæ nostræ.

§. I.

Fit primò, ex dictis: Assertionem nostram datam n. 430. posse privatis Authoribus esse certam certitudine Theologicâ privatâ, quamvis certa non sit certitudine Theologica authentica. Ratio est: quia, ut esset certa certitudine authentica; requirebatur, quod opposita non posset publicè, absque digna censurâ no-

tâ, defendi: in nostro autem casu, absque digna censurâ notâ, defendi potest opposita, in quem finem, ad extinguendas lites, & pacem fovendam, expedit decretum Alexander VII. die 5. Maji 1667. in quo facta partibus potestate sentiendi, quod vellent; prohibuit, ne altera alteri ullam contumeliâ notam inureret, hanc ibi rationem assignans: *Enixe cupiens pacis vinculum inter fideles servari, omnem scissurâ fomite extingui* (idque præcipit) *donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.* Unde opinio requirens aliquam dilectionem Dei super omnia ad valorem Sacramenti non est authenticè falsa; adeoque neque opinio negans est authenticè vera, ex quo, absque ullâ censurâ nota, manet utrique parti potestas sentiendi, quod velit.

448.

Veruntamen, ut doctrina nostra certa sit privatis Doctoribus certitudine privata theologica, satis est, quod per privatum discursum ex infallibili Ecclesiæ doctrina, hanc colligant veritatem, clarè dissolvendo quæcumque in oppositum objici possent, simulque probando, stare non posse verum sensum principiorum illorum infallibilem, quin Conclusio ex illis descendat. Quod majorem planè vim obinebit, si talem esse demonstretur communem totius Ecclesiæ sensum. In re autem nostra, utrumque, ni fallor, mihi præstium esse videtur. Indagavimus enim genuinum Tridentini sensum, ex quo Conclusionem nostram inulimus: expendimus omnia argumenta, quæ huc usque ab adversariis tanto labore, & ingenio conquisita sunt. Sanctorum Patrum, & præcipue D. Thomæ doctrinam pro nobis stare, demonstratum esse, non ambigo: nec dubito, nostrum esse communem totius Ecclesiæ sensum, ut ex tota sectione superiori satis constat.

Quin potius, etsi authenticè loquamur, dubitare minimè possumus, sententiam nostram inter omnes probabiles probabilissimam esse: idque satis in suo decreto insinuavit Alexander VII. dum eam ad praxim deduci in Ecclesia permisit: non enim permisisset, cum periculo frustrationis Sacramentis, sciens sententiam nostram esse apud Doctores, eo tempore, communem: ait enim, *quæ hodie inter Scholasticos communior videtur.* Suadet hoc ipsum Concilii Tridentini doctrina huc usque exposita, & Ecclesiæ praxis allata: sed certum est, posse nos uti opinione practicè probabili inter omnes probabiles probabilissima, ut constat ex Alexandro VIII. inter triginta unam propositiones, damnanter tertiam, quæ sic habebat: *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam:* ergo certum est, posse nos practicè sententiam nostram licitè sequi. Rursus quod nequaquam aliter, nisi recurriendo ad solutionem nostram, adversarii possint impunè defendere, sufficere amorem Dei super omnia, sive attritionem cum eo amore conjunctam, ut Sacramentum penitentiae validè conficiatur, ex eo patet, quia plures Doctores negant id sufficere. Ludolphus enim, Raymundus, & Sylvester citati num. 99.

requirunt ad valorem Sacramenti actum, qui procedat ex motivo omnium virtutum, cum nullum agnoscant actum proprium Penitentiae, qui ex tali motivo non procedat. Canus autem; Richardus, & alii citati num. 102. requirunt ad verum actum penitentiae, quando oportunitas adest, tot detestationes, quot sunt peccata commissa.

Cajetanus verò, & alii citati num. 107. hoc omnino exigunt ex præcepto ad Sacramentalem Confessionem. Tannerus citatus, n. 312. exigit ad actum verum penitentiae, aique adeo sufficientem ad penitentiae Sacramentum, dolorem procedentem, non quidem ex sola charitate, aut alia quavis virtute, nisi ex speciali præ alii virtute morali penitentiae. Alii citati num. 81. de Penitentiae Sacramento detrahunt, satis non esse dolorem subsequentem confessionem, quantumvis ex perfecta charitate eliciatur, sed necessariò requiri dolorem procedentem, à quo confessio sit dolorosa. Modò sic Adversarii docentes, sufficere Contritionem perfectam ex motivo divinæ Bonitatis elicitam, non possunt certò procedere certitudine authentica, cum contrariæ sententiæ ab Authoribus Catholicis defendantur, nec ab Ecclesia Catholica, huc usque damnatæ sint: ergo solum possunt certò procedere certitudine privata, vel certitudine ex communi Ecclesiæ praxi delumpta, prout expositum est à nobis. Sin autem, quæso ab ipsis, quanam alia via secure possint incedere?

Qua de causa quamvis aliqua principia ab Adversariis assumpta defendi amplius non possint post Alexandrum VIII. ex n. 345. ex quo sententiæ nostræ robustiores vires accrescunt, nihilominus ob reverentiam Sedi Apostolicæ debitam, nulla censurâ huc usque dignam oppositam sententiam arbitramur, quamvis nostram certam esse non dubitemus: sed totum judicium nostrum, infallibili Sedi Apostolicæ decisionem libenter submittimus. Quo in sensu Censetur cum Cardenas supra propositiones ab Innocentio XI. damnatas dissentat. 2. num. 64. ubi

Hæc habet: *Respondeo: non obstante ea opinionione Lovaniensium, nostram doctrinam esse certam, & omnino tutam propter supra dicta. Quod autem Pontifex jussit, neutram quævis partem censurari, aut injuriâ affici, non probat, illam esse probabilem, quia solum intendit Pontifex compescere dissidia, quæ violant charitatem, & pacem, ut constat ex illis verbis decreti: enixe cupiens pacis vinculum inter fideles servari, &c. Ex quo minime inferitur, nostram doctrinam esse incertam, sed solum voluisse Pontificem consilium paci fidelium, & relinquere hanc materiam sub judice. Cum hoc tamen stat, quid privati Doctores habeant principia certa ab intrinseco: Huc usque Cardenas, qui n. 61. benè notaverat, decretum Innocentii XI. prohibentis, in administratione Sacramentorum ulum opinionis probabilis, etiam tutiori, solum tendere contra opiniones minus probabiles; secus autem contra certas, sive certitudine privata, sive certitudine authentica.*

etiam opiniones merè probabiles, quantumvis illae, quae verè sunt, quia res ita se habet, ut ab ipsis dicitur, adeoque sunt objectivè tutae; nihilominus non sunt formaliter tutae, sive quoad nos: quo in casu tenemur tutiorem eligere, nimirum & objectivè, & formaliter tutam quoad nos.

451. Alià incedit viâ quidam Recentior in opusculo cui titulus Timor poenitens, ut ostendat, nequaquam pugnare privatam certitudinem cum decreto Alexandri VII. nam in illo decreto nulla habetur mentio de dilectione Dei super omnia, tanquàm necessaria ad Sacramentum, sed de aliqua dilectione Dei, quam aliqui Theologi, Tridentini sensum exponentes, & cum ipsius definitionibus ab ipso traditis comparantes, necessariam autumant cum attritione; sive dilectio illa spectet ad charitatem; sive ad spem pertineat. Hæc autem sententia, licet inter Theologos non sit communior, neque ab hoc Recentiore defendatur; apparet tamen verior, si doctrina tradita sess. 6. cum ea, quæ traditur sess. 14. rectè comparatur, & expendatur: cum autem hæc opinio nequaquam sit censurâ digna, quia probabilis est, ait ille recentior (etiam addere debuisset, quia absolute verisimilior, & probabilior apparet, ex num. 330.) ea de causâ decretum Alexandri VII. nequaquam faver adversariis, dilectionem Dei super omnia cum Sacramento exigentibus. Quid autem iste sit verus decreti sensus, patet ex ipsius Decreti verbis. Quid enim ibi prohibet Pontifex censurâ? En verba. Alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodiè inter Scholasticos communior videtur; sive asserentem. Ad hoc autem, ut sit aliqualis Dei dilectio sufficit, quod talis sit, vel in re, vel in voto, quam admittunt omnes, qui generaliter attritionem cum Sacramento requirunt. Rursus, ut sit formalis, sufficit, quod talis sit, vel ex charitate, vel ex spe, quam admittimus, cum pluribus Recentioribus, ex n. 330. adeoque huic sententiæ faver Pontifex; secus autem exigenti dilectionem Dei super omnia, de qua decretum non loquitur.

452. Quidquid tamen de hoc sit, certum est, non licere censurâ iniungere sententiam oppositam ex decreto Innocentii XI. publicato 3. Martii 1679. ubi post damnatas 65. propositiones concludit per hæc verba: Tandem ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abtineant; & ut paci, & charitati consulatur, idem Sanctissimus, in virtute Sanctæ Obedientia, eis præcipit, ut tam in Libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, dissertationibus, ac predicationibus, caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos, hinc inde, controversantur; donec à Sancta Sede recognita, super eisdem propositionibus iudicium proferatur. Quapropter nihil detrahare intendimus sententiæ

R. P. Gormaz Tom. II. Theolog.

oppositæ, neque illam, ut authenticè falsam rejicimus; sed ut nobis licet, intendimus certitudinem privatam nostræ sententiæ per privatum discursum inferri.

§. II.

453. Fit secundò: attritionem ex peccati turpitudine conceptam sufficere ad valorem Sacramenti, eadem certitudine, ac sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ, & poenarum; cum utrumque eodem modo constet ex Tridentino citato num. 430. Fit terriò: attritionem conceptam ex metu poenæ temporalis, ut ab hominibus infligendæ, sufficientem non esse. Ratio est: quia timor poenæ, ut ab hominibus infligendæ, licet satis sit ad fugienda peccata externa, est insufficiens ad fugienda interna, ex n. 398. adeoque non excludit voluntatem peccandi: sed attritio sufficiens cum Sacramento excludit voluntatem peccandi, ut constat ex Tridentino sæpè citato: ergo &c. Quapropter in contraria opinione non invenio fundam. adhuc speculativam probabilitatem, sicut neque in illa, quam cum Soto, Cano, Durando, Capreolo, pluribusque aliis, defendebat Thomas Hurtado tom. 2. variarum Resolut. tract. ult. à n. 504. quæ docebat, sufficere attritionem naturalem. Ratio est: quia Innocentius XI. non solum damnavit ulum, verum etiam opinionem dicentem, probabile esse, sufficere attritionem naturalem, ex numero 381. ergo talis opinio, non solum practicè, verum neque speculativè est probabilis.

454. Fit quartò: opinionem docentem, attritionem conceptam ex metu poenarum temporalium, ut à Deo infligendarum, sufficere ad justificationem cum Sacramento poenitentiae, esse verè speculativè probabilem; non autem practicè. Ratio est, quia ut aliqua sententia sit practicè probabilis in consecutione Sacramentorum, adeò certa esse debet, ut non exponat Sacramentum frustrationi, juxta dicta à num. 302. de Sacramentis; sed ista opinio non nititur principio infallibiliter certo, sed solum probabilis, neque ut certa, sed ut probabilis à suis Authoribus reputatur: docent quidem plures Doctores, eam non sufficere; neque ex timore poenæ temporalis concipi dolorem supernaturalem: ergo talis opinio non est practicè probabilis. Cæterum cum aliis gravissimis Doctores probabilissimè doceant, eam posse esse supernaturalem propter rationes insinuatâs à numero 420. idque valdè probabiliter colligatur ex Tridentino insinuantem, motivum gehennæ contradistinctum esse à motivo poenarum; cum ibi in exemplum adducatur poenitentiam Ninivitarum, quæ concepta fuit ex metu suæ Urbis excidii, quod Deus comminatus fuerat, quod exemplum solum asserri potest in ordine ad attritionem, de qua ibi agit Concilium; secus in ordine ad contritionem, ad quam postea progressi sunt: nam ista justificatio extra Sacramentum, non verò cum Sacramento, quod

R x x f

quod postea institutum fuit ad faciendum de attritione, habitualiter contritum, quæ quidem attritio excludit omnem voluntatem peccandi, licet non sit concepta ex metu poenarum æternarum damni. & sensus, sed ex metu poenarum temporalium, ut à Deo infligendarum, ex num. 398. adeoque sententia docens, sufficere huiusmodi attritionem, est verè speculativè probabilis, & ut talem eam defendunt Exim. Doctor disputat. 5. de poenitentia sect. 2. Lessius, Granado, Reginaldus, Lugo, Leander, & alii quamplures, quos sequitur P. Matthæus de Moya disp. 9. quæst. 4. n. 5.

455.

Quapropter huiusmodi opinio, sicut & aliæ verè speculativè probabiles, pluribus in casibus deservire possunt, juxta plures Doctores, ad praxim; non quidem, ut aliquis scienter accedat ad Sacramentum, defendendo, licitum esse, cum ea, ut tali cognita, accedere: tunc enim peccaret, cum scienter exponeret frustrationi Sacramentum: deserviet tamen ad hoc, quod si bona fide inculpabiliter confessus est cum ea sola attritione, non teneatur postea iterum declarare peccata, nec repetere eam confessionem: quia quando est verè probabile, fecisse bonam Confessionem, non teneatur eam repetere: Quod maximè notare debent Confessarii, ne obligent ad reperendas confessiones, quas poenitens repetere non teneatur. Ex quo Cardenas differt. 2. c. 6. à n. 74. docet, non teneri ad repetendam confessionem illum, qui bonâ fide confessus est sola venialia, sine explicito, & cum solo implicito supernaturali dolore incluso in voluntate confitendi ea peccata, licet ita confiteri cum sola probabilitate cognita illius doloris, sit peccatum mortale; sicuti in aliis pluribus casibus, quos illi afferunt; unde sententia dicens, licitum esse facere advenienter confessionem venialium, absque aliquo dolore explicito, incurreret damnationem comprehensam in prima ex propositionibus damnatis ab Innocentio XI. ac proinde non est practicè probabilis: sententia verò docens, non esse obligationem reperendi eas confessiones inculpabiliter factas, damnationem illam non incurrit, quia est verè speculativè probabilis. Verùm de his agemus latius in tractatu de Sacramento, & ex professo in tractatu de Conscientia.

456.

Fir quintò, cum Exim. Doctore, Vazquez, & aliis, quos citat, & sequitur Lugo disp. 14. num. 70. contra Durandum, Sylvestrum, Navarrum, & alios, quos citat Exim. Doctor disp. 20. sect. 4. n. 3. & Quintanaduennas tom. 2. singularium, tract. 3. singulari 26. non sufficere ad valorem Sacramenti attritionem existimaram, quæ verè attritio non sit. Ratio est, quia nullum Compositum existere potest, absque suis partibus essentialibus: sed una ex partibus Sacramenti poenitentiae, est vera saltem Attritio, sive animi dolor, ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero, ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ergo &c. Confirmatur: quando dicit Concilium, contritionem Chari-

tate perfectam iustificare extra Sacramentum non potest intelligi de contritione existimata; neque quando dicit, per Absolutionem remitti peccata, intelligi potest de absolutione existimata: ergo quando dicit, attritionem dispendere ad Iustificationem cum Sacramento, non potest intelligi de attritione existimata; aliter liceret viro Theologo impunè discurrere, eodem libertate dici potest, sufficere ad Baptismum aquam existimaram, & ad consecrationem Panem triticeum existimatum, vini quoque existimatum de vite, quod absurdissimum est.

Fir sextò, contra Auctores secundæ sententiæ citatæ num. 430. sufficere ad valorem, & fructum Sacramenti poenitentiae attritionem cognitam, ut talem, quin opus sit necessitate Sacramenti, ut existimetur contritio. Ratio est, quia ad valorem, & fructum Sacramenti poenitentiae sufficit dispositio à Christo instituta, & requisita ad valorem, & effectum Sacramenti, atque dispositio à Christo instituta, & requisita est, non solum Contritio, sed etiam Attritio, ut satis constat ex dictis: ergo &c. Confirmatur ex Exim. Doctore disput. 20. sect. 1. à num. 20. Existimatio illa, quæ quis iudicaret, se habere Contritionem, quando re vera non habet nisi attritionem, non potest esse necessaria, ut dea sufficientiam, & efficaciam attritioni: cum enim sit existimatio falsa, nullam dare possit sufficientiam, aut virtutem attritioni, quam illa vel ex se, vel ex Christi institutione non habeat, solumque posset deservire ad vitandum peccatum, si esset præceptum accedendi cum Contritione. Deinde nullibi constat de tali præcepto accedendi cum Contritione, neque in Scriptura, neque in Conciliis, neque in Sanctorum Patribus, neque in Ecclesiæ traditione; imò potius oppositum constat ex dictis cum Tridentino: ergo ex nullo capite est necessarium, quod attritio existimetur Contritio, adeoque Attritio, ut talis existimata (extra casum moribundi, de quo à n. 459.) sufficiens est ad valorem, & fructum Sacramenti, & sententia id docens est practica certa, ut ait Exim. Doctor, ubi supra, ideoque contrariam post Tridentinum improbabilem appellavit, numero 13.

Ratio autem doctrinæ nostræ est, quia existimatio illa falsa non est necessaria ad dandum valorem attritioni, ut constat ex numero superiori. Rursus, ut ibi diximus, necessaria non est ratio præcepti; imò potius, licet esset probabile, extra re præceptum de illa elicienda; id non obstat certitudini practicæ nostræ doctrinæ: nam cum illud præceptum non tendat ad valorem, sed ad licitum usum, quomodocumque homo excedat à transgressionem præcepti, apponendo attritionem cognitam, ut talem, apponit actum requisitum ad valorem: à transgressionem autem præcepti excusatur per principia sententiæ nostræ, quæ est valde probabilior oppositæ, ut potè immutata, in eo quod Sancta Sanctæ tractanda sunt. Ex quo malè inferitur, debere peccatorem prout existeret existimare, se habere Contritionem, quando

quando accedit ad Sacramentum poenitentiae, ut excusetur a Praecepti transgressione; ad hoc enim ut Sancta Sancte tractentur, satis est, ut tractentur sancte, vel praesuppositivè, vel concomitantè, juxta Sacramenti naturam; adeoque ut homo licet accedat ad Sacramentum vivorum, debet prudenter judicare, se esse in gratia praesuppositivè: ut autem accedat ad Sacramentum mortuorum, satis est, quod prudenter judicet, se apponere quicquid debet, ut concomitantè maneat in gratia virtute Sacramenti, quod suscipit. Quapropter Corduba praecipuus sententiae adversae patronus lib. 1. quaest. Theologicarum quaest. 2. bene notavit, quacumque ratione homo excusetur ab actuali peccato, sive per ignorantiam facti, ut quia putat se esse contritum, vel per ignorantiam Juris, ut quia invincibiliter credit, se licet accedere cum sola attritione, consequi effectum Sacramenti: ergo in nostra sententia, cum attritione, ut tali, certissimè consequetur homo effectum Sacramenti. Exinde

S. III.

459. **F**it septimò: (quod notandum est quam maxime) esse duo toto Caelo diversa in suspensione, vel confessione Sacramentorum, requiri aliquid necessitate sola praeccepti, vel necessitate Sacramenti. Ratio est, quia quando aliquid requiritur sola necessitate praeccepti, quomodo cumque inculpabiliter omittatur, non impedit fructum, & valorem Sacramenti; si verò requiratur necessitate Sacramenti, impeditur valor, & fructus Sacramenti, quantumvis inculpabiliter omittatur: v. g. ad conficiendum Sacramentum Eucharistiae, requiritur necessitate Sacramenti panis triticeus; ad conficiendum hoc Sacramentum non requiritur necessitate Sacramenti, sed necessitate praeccepti, quod homo jejunus accedat. Exinde si aliquis non jejunus invincibiliter oblitus, & judicans, se jejunum esse, accederet ad conficiendum Eucharistiam; & conficeret Sacramentum validum; & illud recipiendo, reciperet fructum Sacramenti. Si verò invincibiliter judicaret, se consecrare hostiam triticeam, quando non habet, nisi hordeaceam, neque quando susciperet illam hostiam, reciperet fructum Sacramenti. Quod suo modo dicendum est de dispositionibus requisitis, vel necessitate medii, vel sola necessitate praeccepti. Ex quo facile decidemus difficilem illam questionem de contritione requisita ad veram confessionem moribundi, quam plurimi minus rectè decidunt judicantes, moribundum non conficere veram confessionem, absque contritione perfecta; citantes, tanquam praecipuum hujus sententiae Patronum, Exim. Doctorem, quem inter alios citat Caramuel in Theologia fundamentali, à num. 524. & Diana 3. parte, tractatu 4. resolut. 78. immeritò tamen, quia Exim. Doctor nunquam exigit contritio-

nem necessitate Sacramenti, sed necessitate praeccepti, quod ad amorem Dei super omnia praefertim obligat in articulo mortis.

Neque agnoscit Exim. Doctor, ut probabilem sententiam contrariam, ut constat, ex num. 449. licet ut probabiliorem agnoscat eam, quae ex praeccepto contritionem requirit ad confessionem in articulo mortis, quae erat, apud antiquos, sententia communis, & contraria eo tempore, nec valde antiqua, nec multum communis erat, ut ait disputat. 15. sect. 4. num. 17. adeoque tunc facile generans morale dubium: cum autem ille, qui cum morali dubio de sua obligatione, nollet praecceptum implere, peccaret; exinde validam confessionem non efficeret. Si verò ab actuali peccato excusaretur in omissione contritionis, vel per sententiam verò probabilem, vel per ignorantiam juris, aut facti, salvaretur moribundus, ut habet ibi num. 20. rationem reddens per haec verba: *Quia tunc necessitas talis actus non est necessitas medii in re ipsa omnino requisita, sed praeccepti, à cuius transgressione tunc excusabitur propter aliquam ex dictis circumstantiis.* Si autem haec notassent Lovanienses, non allegarent pro se Exim. Doctorem. Quod autem Exim. Doctor ibi solum exigat contritionem ex praeccepto, & in moribundo; sectus autem ex necessitate Sacramenti, patet evidenter: quia quando agit infra de attritione requisita ex necessitate Sacramenti, eodem tomo disputat. 20. sect. 1. num. 10. Sententiam requirentem solam attritionem vocat, adeò certam, ut non possit eo tempore, absque errore negari: ergo, quando supra de praeccepto dixit, sententiam negantem requiri contritionem, non esse eo tempore valde communem, non loquebatur de necessitate Sacramenti, sed de necessitate praeccepti in moribundo propter ingentes rationes, quas attingemus, agentes de praeccepto poenitentiae, & numero sequenti aliquid insinuabimus. Videatur Cardenas 2. pars Crisis Theologicae disputat. 49. num. 7. Exim. Doctorem defendens contra eos, qui sensum illius traducere volunt ad sententiam oppositam. Exinde

4618. **F**it octavò: moribundum accedentem ad confessionem cum sola attritione cognita, ut tali, habere actum poenitentiae sufficientem ad valorem Sacramenti. Ex praeccepto tamen Charitatis teneri ad dilectionem perfectam, adeoque si hanc culpabiliter elicere nolit, quando confitetur, neque elicitorum tunc attritionem, neque validè suscepturum Poenitentiae Sacramentum; bene verò, si eam tunc, ut contingere potest, omittat inculpabiliter. Ratio est, quia ex necessitate Sacramenti, solum tenetur homo ad actum à Christo institutos ad valorem, & fructum Sacramenti, sed ad hoc instituta est attritio cum Sacramento, neque requiritur perfecta contritio, ut satis constat ex dictis: ergo moribundus ex necessitate Sacramenti non tenetur ad perfectam contritionem, sed sat est, quod cum Sacramento eliciat attritionem.

Rursus certum est, teneri nos ex præcepto charitatis, sæpè Deum super omnia diligere: etenim Innocent. XI. inter 75. illas propositiones damnavit quintam, quæ sic habebat: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei, semel tantum in vita, eliceret, condemnare non audemus.* Sextam. *Probabile est, ne singulis quidem rigore quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum: & septimam. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possimus.* Ex quibus omnibus patet, frequenter in via teneri nos elicere actum dilectionis Dei super omnia.

462.

Si autem in aliquo tempore vitæ tenemur, maxime in articulo mortis, cum hoc sit tempus opportunissimum ad actum charitatis eliciendum; & præsertim pro eo tempore obliget præceptum charitatis erga nos, ad securitatem nostræ salutis procurandam, ob rationes inlinuatas, num. 303. ut docent Theologi in tractatu de Charitate: ergo si instet obligatio gravis eliciendi actum charitatis pro tempore, quo moribundus confitetur, vel quia antea non elicit, vel quia prudentissimè timet, ne statim post susceptam absolutionem moriatur, aut rapiatur extra sensus, vel incidat in amentiam, aut propter aliam quamcumque similem rationem, & culpabiliter perfectam Dei dilectionem omitat, peccabit; ac proinde cum non possint, simul cum actuali peccato, stare vera attritio, neque vera confessio; ille moribundus non suscipiet validam poenitentiae Sacramentum. Si autem moribundus ante plures dies eliciisset contritionem perfectam, ad satisfaciendum huic præcepto in illo articulo, & postea confiteretur cum sola Attritione; tunc inculpabiliter omitteret contritionem, & reciperet validum Sacramentum, nec teneretur ad contritionem repetendam, quando prudentissimè iudicat, se illam eliciisse. Secunda enim contritio non est medium securius, quàm prima; nec obligant præcepta, nisi ad illorum prudentem adimplentionem: aliter peccarent illi, qui non essent in continuo contritionis exercitio: quod quàm absurdum sit, nemo est, qui non videat.

463.

Fit nonò: neque ad fructum, neque ad valorem Sacramenti poenitentiae, sufficere solum dolorem ex motivo particulari de solis lethalibus, quæ menti occurrunt post diligens examèn, quando propositum est etiam particulare, sed requiri saltem, vel dolorem ex motivo universali, qui est virtuale propositum sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti, ex dictis à num. 223. vel simul cum illo particulari dolore, propositum universale, quod tunc, eò quòd dolorose procedat, sit dolor virtualiter de omnibus lethalibus commissis, ex dictis n. 230. ita ut non exeret valor Sacramenti absque dolore, vel formali, vel saltem virtuali de omnibus commissis. Ita cum pluribus Doctoribus Elparza qu. 89. dicens, hanc esse communem sententiam. Ratio est, quia actus poenitentiae à Tridentino requisitus ad valorem Sacramenti, debet esse animi

dolor, ac detestatio de peccato commissio, cum propositum non peccandi de cætero; adeoque propositum illud non solum tendit contra peccata non commissæ, de quibus homo non dolet, sed etiam contra peccata commissæ, de quibus homo dolet: etiam ut sit propositum universale, se debet extendere non solum, ad non committenda ea, quæ homo, nondum commisit; verum etiam ad non committenda ea, quæ jam commisit: de quibus dolet, ex quo propositum ad Sacramentum requisitum, dolorose procedit; autem non possit dolorose procedere, ex motivo universali, quin sit virtualiter dolor, de omnibus commissis, etiam de obliis, quæ memoria non occurrunt; exinde propositum dolorose procedens, est virtualis dolor de omnibus aliis peccatis: Sicuti dolor formalis, de omnibus peccatis commissis, quæ memoriæ occurrunt, & virtualis dolor de illis, quæ non occurrunt, ut qui si dolor, simul & propositum conciperetur, ex motivo particulari non daretur virtualis dolor de omnibus commissis, adeoque neque illud quod exigit Tridentinum, ad valorem Sacramenti: ergo &c.

Confirmatur primò, Tridentinum sess. 14. cap. 4. de Contritione præscindente à peccato, & imperfecta, quæ est pars Sacramenti poenitentiae, hæc habet: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, & inebriationem, sed veteris, etiam odium continere, juxta illud præcipite à vobis omnes iniquitates vestras, in quantum prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum*: ergo non solum ad fructum, verum neque ad valorem hujus Sacramenti sufficit, solum odium, & detestatio peccatorum, quæ menti occurrunt, sed etiam omnium commissorum, quæ menti non occurrunt, cum etiam ista peccata sint iniquitates nostræ, in quibus prævaricati sumus, adeoque si dolor sit particularis non se extendens, ad ea peccata detestanda, necessarium erit propositum virtuale dolorose procedens, quo poenitens ea peccata detestatur, ut detur actus poenitentiae sufficiens, juxta doctrinam Tridentinam, ad valorem Sacramenti.

Confirmatur secundò, juxta adversarios, & omnes Theologos, ad fructum Sacramenti poenitentiae, five ad effectum remissionis peccatorum non sufficit dolor, de solis expolis in confessione, sed requiritur etiam dolor, virtualis de obliis: atqui idem dolor, qui requiritur ad effectum remissionis in Sacramento poenitentiae, requiritur etiam ad valorem tanquam Sacramenti pars, ex Christi Domini institutione: ergo &c. Probatum Min. ex Tridentino sess. 14. cap. 3. de actibus poenitentis dicente: *Qui quatenus poenitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione poenitentia partes dicuntur; atqui requiritur, ut partes*

partes ea ratione, qua requiruntur ad peccatorum remissionem, est requiri ad effectum remissionis ea ratione, qua requiruntur ad valorem, cum repugnet Sacramenti valor sine suis partibus: ergo &c. Confirmatur tertio. Quotiescumque confessarius faciendo ex se, quod facere debet, impetratur Absolutionem, poenitens per se loquendo recipit gratiam, nisi velit ipse ea fraudari, & Spiritui Sancto resistere: atqui si posset per se poenitens apponere actus sufficientes ad valorem, & non sufficientes ad remissionem peccatorum, contingeret quandoque in casu apposito, quod poenitens non reciperet gratiam, quin se ipsum veller ea fraudare, aut Spiritui Sancto resistere: ergo &c. consequentia tenet; & Min. est Adversarium: Maj. vero constat, ex testimoniis Tridentini adductis, ex quibus, Cathelicus Rom. titulo de Sacramentis, haec habet: *Hi quidem Ministri quoniam in sacra illa functione non suam, sed Christi personam gerunt, hinc fit, ut si bene, si bene mali sint, modo & forma, & materia mutantur, quam ex Christi institutione semper Ecclesia Catholica servavit, idque facere proponant, quod Ecclesia in ea administratione facit, verè Sacramenta conficiant, & conferant, ita ut gratia fructum, nulla res impedire possit, nisi qui ea suscipiunt, se ipsos tanto bono fraudare, & Spiritui Sancto velint obistere: ergo &c.*

466. Confirmatur quarto: ex Tridentino sess. 14. cap. 5. dicente: *Constat enim, nihil aliud in Ecclesia a poenitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligenter se excusserit, & conscientia sua sine omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: atqui non possunt intelligi inclusa in ipsa confessione, nisi per dolorem virtutalem de illis: ergo, si ratione propositi universalis, dolorose procedentis, siue ratione doloris ex motivo universalis concepti, requiritur dolor virtualis se extendens ad peccata oblita, ut detur valor Sacramenti. Probat Min. examen conscientiae, & manifestatio, specifica & numerica omnium peccatorum requiruntur, ex divino praeepto, adeoque homo illud transgrediens nequit elicere veram attritionem, cum ista impossibilis sit cum actuali peccato: Si autem homo inculpabiliter omittat diligens illud examen, & specialem singulorum peccatorum manifestationem, ut contingere saepe solet in moribundo, qui non habet tempus ad examen conficiendum, sed ad manifestandum se peccasse, & eliciendum contritionem generalem, siue perfectam, siue imperfectam; tunc quidem omnia sua peccata in illa confessione comprehenduntur; non autem ratione diligentis examinis, cum illud non potuerit conficere; non ratione confessionis verbalis, cum jam loqui non possit, nec numerum peccatorum definire, sed ratione contritionis generalis ad om-*

nia peccata se extendentis, manifestatae per signa, quibus petit absolutionem: ergo &c. Confirmatur quinto; qui confitetur peccata expressè, siue expresso dolore peccat, & non facit validum Sacramentum: ergo, qui ea confitetur virtualiter siue virtuali dolore, peccat, & non facit validum Sacramentum: Exinde

§. IV.

Fit decimo: propositum universale elicitum ab eo, qui expressè dolo de peccatis, quae memoriae occurrunt, esse dolorem virtutalem de oblitis. Ratio est, quia quando aliquis proponit, non iterum facere ea, de quibus dolo, tale propositum, utpote dolorose procedens, est dolor expressus de his, quae memoriae occurrunt, ex num. 218. atqui dolor expressus de peccatis, quae memoriae occurrunt, si attingat illa, ex motivo universalis, se extendente ad omnia peccata commissa, quae memoriae non occurrunt, est etiam dolor virtualis de oblitis. ergo &c. Min. patet, quia hoc intelligunt Theologi nomine doloris virtualis: sic enim peccatorem, qui tria peccata commisit, & post diligentissimum conscientiae examen, solum recordatur duorum, quae confitetur, si ex generali motivo, se extendente ad omnia peccata, eliciat dolorem formalem de illis duobus, ex vi talis actus facerent omnes habere virtutalem dolorem de peccato oblito: ergo, idem dicendum est, de proposito dolorose procedenti, ex motivo universalis. Ex quo clarius apparet, quare Tridentinum, non solum exigat, ad valorem Sacramenti, iuxta Christi institutionem dolorem utcumque, sed poenitentiam, quae sit dolor de peccatis commissis, cum proposito, nunquam peccandi de cetero: siue qua, siue per unum, siue per duos actus constituitur, ex num. 18. non datur Sacramentum Poenitentiae validum. Quando autem duo actus concurrunt, etsi physice duo sint, constitunt tamen eundem poenitentiae actum adaequatè sumptum in consideratione Theologica, ut dicemus agentes de Sacramento, & constat, factis ex dictis.

Fit undecimo. Propositum formale ex universalis motivo dolorose procedens, perinde se habere, quam dolorem formalem ex motivo universalis procedentem. Unde cum ille dolor sufficiens sit, ad reviviscentiam Baptismi validi, & informis, ita & huiusmodi propositum sufficiens erit. Quinimò ille dolor virtualis, etsi philosophice solum dicatur virtuale propositum; in consideratione Theologica acceptus vocari potest formale propositum. Ratio est, quia nomine propositi intelligitur à Tridentino actus excludens omnem voluntatem peccandi, ut constat, ex num. 223. sed talis dolor, ut ex ibi dictis, constat, excludit omnem voluntatem peccandi: ergo &c. Quapropter Authores requirentes ad valorem, ex necessitate Sacramenti formale propositum intelligendi sunt, de proposito Theologicè sumpto,

469.

secus philosophicè accepto. Unde Soto, qua in quartum dixerat esse perniciosum errorem docere, non requiri necessitate Sacramenti formale propositum, se postea explicans lect. 17. de Pœnitentia, ait illud intelligi, quando dolor non est universalis: nam quando est universalis, est etiam sufficiens propositum. Quod etiam fecit Adrianus in quartum quaest. 1. de pœnitentia exponens, quod dixerat Quodlibeto 5. artic. 3. Pariter etiam se explicavit Medina codice de Pœnitentia tract. 1. quaest. 3. cum id satis non declarasset, codice de Confessione, quaestione de Confessione facta iteranda. Videatur Exim. Doctor disp. 4. de pœnitentia sect. 3. num. 2.

Quo in sensu intelligendus est etiam Bellarmin. lib. 2. de pœnitentia cap. 6. Requirit enim formale propositum Theologicè sumptum, prout excludit omnem voluntatem peccandi, sive prout contradistinguitur à dolore particulari. Dolor quidem particularis, licet inseparabilis sit à proposito non committendi ea peccata, non tamen est inseparabilis, à proposito non committendi alia: adeoque non secum affert debitum propositum, quod Concilia exigunt. Quando ergo dolor, est particularis, debet addi universale propositum; aliter frustra exegissent Concilia propositum non peccandi de cætero, si sufficeret propositum particulare inclusum in eo particulari dolore, & ab eo inseparabile. Quod autem ista, sit mens Bellarmini apparet, ex ejus fundamentali ratione, quæ ita se habet: *Nam cum propositum implicetur à peccati detestatione nullo modo separari possit; sine causa Concilia addidissent illa verba, cum proposito non peccandi de cætero.* Evidens enim est propositum non peccandi de cætero separabile esse à detestatione particulari peccati, adeoque quando docet non sufficere, illud propositum virtuale, clarè loquitur de proposito incluso in particulari detestatione, quod sanè insufficiente est, ut contra aliquos Recentiores, diximus à n. 152. Hæc autem est ratio, quare Bellarminus in Tridentino, adeo versatus non objicit contra se Textum Tridentini dicentis, sufficere attritionem, si voluntatem peccandi excludat; nam talis attritio, jam dicitur propositum formale Theologicè sumptum, contra quod ipse non pugnat. Quinimò, si inadvertentia non adsit, statim oritur ex illa attritione formale propositum, ut diximus, num. 224. quod etiam notat ipse Bellarminus cap. 7. ad tertiam object. dicens: *Dico igitur non posse fieri, ut verus sit animi dolor de peccatis admissis, quin continuo oriatur etiam propositum vitandi peccata futura.* Quod si autores in genuino sensu explicentur, vix aut ne vix quidem invenies, qui sententiam nostram tanquam veram non supponat. Exinde facilis est via ad opposita argumenta dissolvenda, Pro quo sit.

* * *

Objicies primò. Supernaturalis attritio et metu gehennæ concepta non est materia certa Sacramenti pœnitentiae: atqui post damnatam ab Innocentio XI. primam illam propositionem: *Non est illicitum in Sacramento confiteri, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore, tenetur apponere materiam certam: ergo licitum non est accedere ad Sacramentum Pœnitentiae, cum sola attritione.* Confirmatur præoccupando nostram ex Conciliis solutionem: Concilia Oecumenica, quæ à Spiritu Sancto diriguntur, statuerunt nihil possunt, quod Dei Verbo scripto, aut tradito adversetur: atqui necessitatem Divini amoris super omnia, ad veram pœnitentiam, & multa Scripturæ loca, & traditio ipsa confirmat: ergo &c. Probatum Min. ea quæ à Chilo, & Apostolis accepta unanimi ad nos concilio Patres, ac Theologi transmiserunt, dicuntur habita, traditione: atqui homini in veterum Scriptorum lectione versato, liquidò constabit, Patres, ac Theologos, ferè omnes, quia prima Ecclesiæ temporibus medium sæculum 14. perseverant aperitissime docuisse, nemini, abaque Dei dilectione super omnia, peccata in Sacramento pœnitentiae condonari: ergo &c. Probatum Min. adducendo longum catalogum Sanctorum Patrum, ac Theologorum, qui videntur huic sententiæ fivere, ut demonstrat Joan. Lanojus supra 40. testimonia numerans, quorum plura dissolvimus à num. 202. Altera præcipua hæc sunt.

Ex primò, quidem sæculo Ignatius Martyr hæc habet: *Omnibus pœnitentibus remittit Deus, si pœniteant in unitatem Dei.* Ex secundo sæculo Justinus Philosophus, ac Martyr: *Qui diligit Dominum Deum, ex toto corde, & proximum sicut se ipsum, is demum vere iustus fuerit, tum licetis: Iustus autem, & agnus, & in dilectione perseverantibus; quibusdam quidem ab initio, quibusdam ex pœnitentia vitam donant.* Ex tertio sæculo Clemens Presbyter Alexandrinus: *Absque charitate nihil gratum est Deo.* Tertium & Tertullianus: *Pœniteat errorum, reperta veritate, pœniteat amasse, quæ Deum non amant.* Demum Origenes ad illa Christi Verba: *Peccata datur novum de vobis: ita habet: Peccata autem, & charitatis fœdera non servaverunt Evangelica veterascunt.* Ex tertio, & quarto sæculo Hilarius in Evangelium Matthæi: *Quia Charitas plurimum peccatorum remittit.* Quia plurimum peccatorum remittit, ipsius aliquantorum criminum culpa remanet. Tum etiam Ambrosius ier. 46. sic de pœnitentia Petri dicens: *Qui enim Dominum terram negaverat, tertio confitetur, & quævis culpa dei*

linguendo contraxerat, toties gratiam diligendo conquirat: atqui in istis, aliisque similibus testimoniis, clarè docemur, non haberi poenitentiam sufficientem ad justificationem, absque dilectione Dei super omnia: ergo attritio ex metu gehennæ, absque dilectione Dei super omnia, insufficientis est ad justificationem, cum Sacramento Poenitentiae.

472. Respondeo distingo Maj. Non est materia certa, certitudine authenticâ, concedo: certitudine privatâ, nego Maj. & dist. Min. nego Conf. Ratio est, quia pro sufficientia attritionis habemus privatam certitudinem, quæ satis est, ad suscipiendum valide, & licitè Sacramentum, ex num. 447. Cæterum quamvis, quæ ibi dicta sunt, satis superque sint ad clarè, & solidè dissolvendum argumentum, operæ pretium erit, breviter ostendere ipsos adversarios teneri, velint, nolint solutionem nostram approbare, ipsosque potius contrarie, quàm contra nos, sua ipsorum arma, ut se vulnerent, retorquere. Etiam tutius est, ad valorem Sacramenti elicere intensam dilectionem Dei super omnia, quàm dilectionem, minus intensam. Querimus modò, an ad Sacramentum poenitentiae adhibenda sit contritio charitate perfecta ea scilicet, quæ seorsim à Sacramento hominem potest cum Deo reconciliare? an sufficiens sit tenuis illa dilectio Dei super omnia? Respondent: sufficere istam tenuem, & neutquam requiri aliam. Modò sic: Sententia requirens illam aliam contritionem perfectam ruzior est, cum etiam charitas perfecta certior est poenitentiae materia, quàm tenue illud charitatis initium. Undè igitur Adversariis cerò constat, charitatem tenuem, inchoatam, remissam sufficere, esseque certam, ac idoneam materiam Sacramenti? id enim nullo Tridentini, aut alterius Concilii decreto authenticè sancitur, neque ab ipsis Adversariis, clarè & evidenter explicari potest, quæ sit natura huiusmodi charitatis inchoatæ, quæ habeat vim in Sacramento obtinendi veniam peccatorum, non tamen extra Sacramentum, imò latè probavimus, à n. 350. nullam talem extare dilectionem, in præsentique Providentia esse chimæram. Undè ergo constat ipsis, cerò extare? Undè cerò cum Sacramento sufficere? non quidem authenticè, cum talis certitudo extare nequeat cum decreto Alexandri Septimi citato, num. 447. adeoque ad summum [quod ipsi nunquam probabunt] constare ipsis potest certitudine privata: dum autem dicant, hanc privatam certitudinem sufficientem illis esse, ad non exponendum frustrationi Sacramentum, jam ipsorum arma contra ipsos retorta esse, nemo est, qui non videat. Hæc insinuasse sufficiat, quæ quisque facillè potest, si velit ex dictis, longè latèque amplificare. Vide n. 448.

473. Ad Confirmationem, Concedo Maj. & nego Min. Ad probat. concedo Maj. & nego Min. Ad probat. concedo Maj. quæ continet testimonia Sanctorum Patrum, & dist. Min. non haberi poenitentiam sufficientem, ad justificationem,

absque dilectione Dei super omnia, si sit poenitentia, solum quam agimus, concedo, quam suscipimus, nego Min. & Conseq. Ratio est, quia ut constat, ex Tridentino sæpè citato sess. 14. ca. 4. duplex est poenitentia, sufficiens ad justificationem; alia quidem quam agimus, & hæc est contritio charitate perfecta sufficiens ad justificationem, antequam Poenitentiae Sacramentum suscipiamus: altera verò quam suscipimus, nimirum Poenitentiae Sacramentum, hæc autem ita includit, ut partem poenitentiam, quam agimus, ut sine poenitentia, quam suscipimus, non satis sit, ad justificationem ex necessitate Sacramenti, ut ibidem habet ipsum Concilium. Et de qua loquitur Augustinus tom. 10. homil. 41. probans hominem debere abstinere à peccatis, rationem istam assignans: *Quia si ad ultimum vitæ steterit, nescit, si ipsam poenitentiam accipere, ac Deo & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit.* Quando verò Sancti PP. exigunt amorem Dei super omnia, ad justificationem per poenitentiam, loquuntur de poenitentia, quam agimus, ut & loquitur ipsum Tridentinum, & adnotavimus, num. 254. Quando autem dicunt, utilem esse poenitentiam habitam per timorem ex metu poenarum, uti habetur, à num. 371. loquuntur de utilitate ad justificationem, cum Sacramento, sive cum poenitentia, quam suscipimus; sicuti & loquitur ipsum Concilium: Nulla quippè melior, aptior, & dignior Sanctorum Patrum expositio excogitari potest, quàm quæ verum Oecumenici Concilii sensum tecum admittit, Pontificiisque definitionibus aptè conformatur: neque enim quærendus est sensus, quo definitiones Ecclesiæ conformentur Testimoniis PP. quasi Ecclesiæ sensui prævalentibus, sed è converso. Quapropter Alexander VIII. inter supradictas propositiones damnavit tertiam, quæ sic habebat: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam?*

Cæterum quod mirandum est, inter tot, & tanta testimonia, adeò laboriosè ab adversariis conquisita, nullum reperiri testimonium, quod speciem difficultatis contra distinctionem nostram, à Tridentino traditam præferat. Quorsum verò tendat tam improbus labor, planè notā capio, quamvis sciam præclarum esse industria specimen, quo exigua opuscula, dum tot, & tanta coagulantur Patrum testimonia, magno laboris impendio in molem ingentem excreascent. Sic conquestus est Augustinus contra Julianum Pelagianum tom. 7. lib. 3. cap. 104. *Per Scripturarum testimonia conaris ostendere, & laboras inaniter, non ut respondeas nobis, sed ut libros possis implere.* At quis nescit libros æstimandos non esse molis ponderis, sed pondere rationis. Planè si eandem eruditionis pompam amaremus, facillè nobis esset recensere majorem numerum PP. & Theologorum, qui salutarem poenarum timorem impensè commendant, hominibus quo

que in scelus omne ruentes hac Inferorum im-
gine, velut injecto fræno coercerent. Verum
quid ad rem præsentem juvaret tantus utrorum-
que conatus? neque enim agitur de præstan-
tia, & utilitate, seu Dei dilectionis, seu timo-
ris; sed solum quæritur, quid juvent hujusmo-
di actus ad Sacramentum poenitentiae, an scili-
cet perfecta Dei dilectio ita necessaria sit, ut ea
deficiente, etiam si maximè adsit poenarum me-
tus, Sacramentum frustrationi exponatur. Hoc
autem non modò non probant, sed nec arin-
gunt quidem Patrum loca tanto apparatu, tan-
toque studio conquisita. Quod ut omnibus
perspicuum fiat, expendamus breviter sua spe-
ciosiora testimonia, num. 471. ab adversariis
adducta.

475. Etenim Ignatius Martyr citatus pro primo
saeculo, neque de poenitentibus in Sacramento
sine Charitate, neque de dilectione Dei super
omnia, sine Sacramento ullam facit mentio-
nem, sed de poenitentia in unitatem Dei, quæ
unitas habetur per gratiam. Si ergo hæc gratia
acquiratur per attritionem cum Sacramento,
jam acquiratur illa unitas. Quomodo ergo ex
ea unitate probatur, necessitas dilectionis Dei
super omnia, cum Sacramento? Planè parvuli
baptizati verè filii Dei sunt, illamque habent
unionem cum Deo ratione gratiæ sanctifican-
tis; sicuti & iusti dormientes: ergo Deum super
omnia diligunt? En absurdam consequentiam,
ex ipso adversariorum ratiocinio deductam.
Ut quid ergo citant pro se Ignatium Martyrem?
Nec minùs incongruè citant pro se Justinum,
& Irenæum, ex secundo saeculo: Illa enim te-
stimonia si ad Sacramentum poenitentiae trans-
ferantur, ex iis conficeretur, Justinum non mo-
dò Dei dilectionem, sed etiam charitatem erga
proximum requisivisse ad Sacramentum, quod
& ipsi adversarii dicere non audebunt, nec ulli
hactenus venit in mentem. Pariter fieret, Ire-
næum dilectionem actualem, & habitualem
exegisse, hoc est, perpetuam in gratia perman-
sionem, quam perseverantiam vocant; quod
quidem naturam everteret Sacramenti Poeni-
tentiae, utpotè divinitus per se instituti, non ad
eorum salutem, qui in gratia perseverant, sed
eorum, qui in peccatum lethale prolapsi, à San-
ctitate, & gratia exciderunt. Ut quid ergo
pompa hæc testimoniorum extra rem, quam
agimus?

476. In tertio autem saeculo Clemens loquitur de
opere elicito ab homine, quo fit gratus amica-
biliter Deo; secùs de opere, quod Deo infra
amicitiam placeat, aut simul cum Sacramento
suscepto deserviat, ad amicitiam obtinendam:
dicere enim, nullum opus placere Deo nisi sit ex
motivo charitatis, damnatum jam est ab Alex-
andro VIII. in decima propositione adducta,
num. 344. Quod autem Tertullianus, & Ori-
genes commendent poenitentiam, & reprehen-
dant peccatorem divinæ amicitiae fœdera dis-
rumpentem, quomodo adducitur ad casum no-
strum; quandoquidem de Sacramento Poeni-

tentiae, sive de poenitentia, quam suscipimus,
mirum est utrobique silentium? At quid mi-
rum, quòd hæc afferantur, si ex tertio ad quar-
tum saeculum assertur Hilarius loquens de
charitate fraterna, ut manifestè probant Petri
Apostoli verba (1. Petr. 4.) ad quæ Sapien-
tissimus hic Pater alludit: *Ante omnia autem mu-
tuam in vobis metipsis charitatem continuan-
tes, quia charitas operet multitudinem rec-
torum.* Tandem Ambrosius non loquitur
de confessione Sacramentali, sed de confes-
sione fidei conjuncta, cum dilectione perfecta,
quæ Petrus amissam gratiam obtinuit, & auxi-
lium. Sed quid exindè deducitur ad probandum ne-
cessitatem dilectionis Dei super omnia, ut ob-
tineatur gratia simul cum Sacramento Poeni-
tentiae? Ex his unusquisque videre potest, quam
debilia sint testimonia contra nos conquisita.

Obijcies secundò: Alexander VII. citatus in
447. permittit, ut defenderetur sententia exi-
gens dilectionem Dei super omnia, simul cum
Sacramento Poenitentiae: ergo nostra sententia
negant ejus dilectionis necessitatem non electa,
adhuc certitudine privata, ac privata, ne-
que in praxi tuta. Resp. Antecedens dubium
esse, ut constat, ex num. 451. eo tamen peni-
tens, nego Consequentiam, quia permittit
ab Alexandro VII. eò tendebat, ut nullus
sura inureret alterutram sententiam, referen-
do sibi controversiæ decisionem authenticam,
& diligentius examen. Propositiones autem,
quæ ita relinquuntur, nullam accipiant à Sancta
Sede approbationem, sed relinquuntur in
quam habent, vel non habent, intrinseca pro-
babilitate. Quod ut omnibus clarius constet,
Alexander VIII. post damnatas 31. propo-
sitiones in suo decreto, hæc addidit: *Non interdi-
tamen Sanctitas Sua, per hoc decretum aliarum
propositiones in majori numero ultra prædictas 31.
jam exhibitas, & in hoc decreto non expressè ap-
probare. Quapropter unicuique licet senten-
tiam suam, absque injuria alterius, promovere.*

S. II.

Obijcies tertio: præcipue contra illationem.
Ex D. Thom. quæst. 9. supplem. artic. 1.
ut habetur in quartum dist. 17. qu. 3. art. 4. quæ-
stione 1. ubi ait: *Confessio potest esse, etiam in eo
qui non est contritus, quia potest peccata sua con-
fiteri Sacerdoti, & clavibus Ecclesiæ se subicere,
& quamvis tunc non percipiat absolutam frim-
tum, tamen recedente scissione percipere incipit
& sic etiam in aliis Sacramentis. Unde non
tur iterare confessionem, qui filius accessit ad
netur postmodum scissionem suam confiteri: er-
go Sacramentum poenitentiae potest esse ve-
lidum, & informe, quamvis poenitentia non
dat, absque vero dolore, & absque generali
contritione, sive perfecta, sive imperfecta,
cùm D. Thom. de hac contritione à perfe-
cta, & imperfecta prædicente, perip-
tue loquatur. Propter hoc argumentum
dictum.*

defendunt communiter Thomistae, Sacramentum Pœnitentiæ, validum & informe, pluresque ex illis, quos impugnavimus in illationibus, docebant, non requiri necessitate Sacramenti supernaturalem dolorem, sed sufficere displicentiam, sive dolorem naturalem, aut nullum, cum ex S. Thoma maneat, sine contritione sacramentum validè constitutum. Cæterum hæc parùm urgent, quia D. Thom. sententiam illam retractavit. Quapropter.

479.

Resp. cum Vazquez quæst. 92. artic. 2. n. 13. nego Conseq. quia D. Thom. infra in eodem tomo distin. 23. quæst. 1. num. 4. in corp. sententiam illam retractavit, docens contritionem esse de essentia Sacramenti pœnitentiæ. Quin imò mirati satis non possum Thomistas sic arguentes, quandoque fidem Sacramentò se obstringunt, ad defendendam quàm judicant D. Thom. doctrinam. Constans autem apud ipsos doctrina D. Thom. est, quæ habetur in partibus summæ Theologicæ, quàm confecit post expositos Libros sententiarum, adeoque tenentur, hanc defendere rejectâ contrariâ, quandocumque in Libris sententiarum reperitur. In summa autem Theologica 3. par. qu. 85. art. 3. in corp. expressè docet, actum pœnitentiæ Theologicæ elici ex motivo universali, sive esse dolorem de peccato commissio, in quantum est offensa Dei, ut constat ex num. 76. Rursus ibi quæst. 90. artic. 2. in corp. docet, actum pœnitentiæ esse partem essentialem Sacramenti, per hæc verba: *Dicendum quod duplex est pars, ut dicitur in quinto metaphysicæ, scilicet pars essentia, & pars quantitatis. Partes essentia sunt, naturaliter, quidem forma, & materia, Logicè autem est genus, & differentia. Hoc autem modo quodlibet Sacramentum distinguitur, in materiam, & formam, sicut in partes essentia: Unde, & supra dictum est, quod Sacramenta consistunt in rebus, & verbis: Sed quia quantitas se tenet ex parte materiae, partes quantitatis sunt partes materiae, & hoc modo Sacramento pœnitentiæ specialiter assignantur partes (ut dictum est) quantum ad actus pœnitentis, qui sunt materia hujus Sacramenti.* Supra quæ verba optimè notat Cajetanus non excludi ab essentia Sacramenti contritionem intentionem, quæ, utpotè materia, est pars essentialis Sacramenti, ut ait D. Thom. sed operæ externa, quæ in satisfactionem intenduntur, & dicuntur partes quantitatis virtuteque clavium specialem hauriunt valorem, quod à Concionatoribus sæpè repetendum, & prædicandum est, inquit, ibi Cajetanus. Ex quo D. Thom. nostram sententiam expressè tenet, & retractat, quæ in quartum dixerat; Sicut etiam eadem 3. par. qu. 70. artic. 4. in corpore, ait se ibi retractare sententiam contrariam, quæ prius ipsi placuerat.

480.

Objicies quartò: Juxta traditam numero superiori D. Thomæ requiritur ad valorem sacramenti pœnitentiæ contritio perfecta ex charitate: ergo insufficiens est sola attritio. Pro-

R. P. Gormaz, Theolog. Tom. II.

batur Anteced. dolor peccati debet proportionari cum accusatione peccati, ut eadem tendat viâ pœnitentiæ oris, & cordis: sed accusatio, utpotè de offensa Dei, procedit ex charitate: ergo dolor, qui etiam ex D. Thom. est de offensa Dei procedit ex charitate. Confirmatur peccator in hoc sacramento sit de attrito contritus; sed non sit contritus, nisi per contritionem: ergo requiritur contritio. Resp. nego Anteced. Ad prob. omitto Maj. & dist. Min. procedit ex charitate si sit de offensa Dei, ut Deo mala, Concedo; ut mala pœnitenti, nego Min. & Conseq. quia liberum est peccatori elicere verum actum pœnitentiæ ad sacramentum suscipiendum sive contritionis, sive attritionis, adeoque liberum illi est, dolere de offensa Dei prout Deo mala; quod pertinet ad charitatem; vel prout mala pœnitenti, quod pertinet ad virtutem distinctam à charitate ex num. 128. & 135. Ad conf. dist. Maj. sic de attrito contritus actualiter nego: habitualiter conced. Maj. & dist. Min. nego Conseq. Cujus falsitas clarè constat ex num. 256.

Objicies quinto: præsertim contra necessitatem doloris superni, & doctrinam nostrarum illationum. Voluntas suscipiendi sacramentum pœnitentiæ, utpotè peccatorum destructivum, est in peccatore voluntas destruendi peccata: sed voluntas destruendi peccata sufficiens est ad valorem sacramenti pœnitentiæ: ergo voluntas suscipiendi sacramentum pœnitentiæ absque ullo alio dolore sufficiens est ad valorem sacramenti. Confirmatur primò: Per dolorem naturalem tollitur obex, sive peccatoria adhæsiō ad peccata præcedentia: atqui sacramenta ex Trident. sess. 7. Can. 6. conferunt gratiam non ponentibus obicem: ergo dolor naturalis sufficiens est ad valorem, & fructum sacramenti pœnitentiæ. Confirmatur secundò: dolor est pars sacramenti pœnitentiæ quatenus redditur sensibilis per confessionem vocalem, aut alia signa externa pœnitentis: sed confessio vocalis aliaque signa externa non magis significant dolorem naturalem quàm supernaturalem: ergo non minùs sufficit dolor naturalis, quàm supernaturalis. Confirmatur tertio: Ad valorem baptismi nullus ex parte pœnitentis requiritur actus supernaturalis, adeoque & potest esse validus, & informis: ergo neque ad valorem sacramenti pœnitentiæ requiritur ex parte pœnitentis ullus actus supernaturalis.

481.

Resp. omitto Maj. & dist. Min. Voluntas destruendi peccata sufficiens est, qualis est à Christo instituta, concedo: Voluntas qualis à Christo instituta non est, nego Min. & Conseq. Nam voluntas à Christo instituta est supernaturalis ex num. 375. & 381. adeoque debet esse honesta, & quæ ad sui elicentiam exigat prævenientem inspirationem Spiritus Sancti, ejusque adjutorium, firmitatemque ex parte morali, quod longè abest à voluntate naturali ex-

482.

nuffi.

S s s

num. 418. Quin imo voluntas naturalis suscipiendi poenitentiam potest esse peccaminosa, ut patet in voluntate, qua peccator vult hodie peccare, & crastina die confiteri, peccataque destruere: cum autem talis voluntas destruendi peccatum sufficiens non sit ad valorem sacramenti poenitentiae, ut & adversarii ipsi negare non possunt, exinde apparet manifeste non sufficere ad valorem sacramenti poenitentiae quamcumque voluntatem destruendi peccatum, sed requiri voluntatem, qualem Christus instituit.

483. Ad primam Confirmationem dist. Maj. tollitur obex adhaesionis actualis ad peccata praeterita, conc. tollitur obex adhaesionis habitualis nego Maj. & dist. Min. nego Conseq. nam absque poenitentia saluari, live supernaturali nullum peccatum personale remittitur peccatori adulto in hac providentia, ut constat ex Tridentino cit. num. 377. Ad secundam confirmationem dist. Maj. dolor à Christo institutus Conc. non institutus nego Maj. & dist. Min. non magis significat in circumstantiis, in quibus Sacerdos prudenter absolvit nego; seclusis illis circumstantiis permitto Min. & nego Conseq. quia in illis circumstantiis, tenetur peccator elicere actum poenitentiae supernaturalem, & confessarius discurrens ex notis ad ignora prudenter iudicat illum facere, quod debet ad talem actum eliciendum. Cum autem Deus facienti, quod est ex se, non deneger gratiam, prudenter discurret habere gratiam, quae eliciat talem actum supernaturalem. Si autem iudicaret poenitentem non esse ita paratum, deberet illum instruere, nec posset licite aliter absolutionem impendere.

484. Ad tertiam Confirm. conc. Anteced. & nego Conseq. quia actus poenitentiae non est pars constitutiva sacramenti baptismi, adeoque potest dari totum essentiale constitutivum baptismi absque supernaturali actu poenitentiae, validum, & informe: voluntas enim suscipiendi sacramentum (quae voluntas est purus terminus, sine quo baptismus in adulto non esset validus ex tractatu de sacramentis à num. 102.) solum requiritur, ut susceptio sit ipsi voluntaria, ad quem finem satis est voluntas naturalis, etsi ex alio capite peccaminosa: tunc enim daretur baptismus validus, & non conferret gratiam peccatori adulto ex defectu poenitentiae salutaris, quam elicitur saluari poenitentia, postea conferret, & baptismus revivisceret, ut constat à n. 215. de baptismo. At verò actus poenitentiae salutaris est pars sacramenti poenitentiae, ex numero 463. adeoque eo actu deficiente nequit dari sacramentum validum, repugnat enim totum constitutum deficiente parte constitutiva. Quin imò actus poenitentiae salutaris est dispositio ad gratiam ex num. 381. adeoque intrinsece superna, secus autem confessio vocalis, aut materiae aliorum sacramentorum; quae non sunt dispositio, sed res instituta constituentes solum impetratorium cum Christi institutione,

ut constat à num. 193. de sacramentis adeoque entitative possunt esse naturales.

§. III.

Objicis sexto: Dolor requisitus ad confessionem venialium non debet excludere omnem voluntatem peccandi venialiter: ergo dolor requisitus ad confessionem mortalium non debet excludere voluntatem peccandi mortaliter: ac proinde non erit necessarius neque formalitate propositi dolor universalis, & torqueo argumentum, Venialia non sunt materia necessaria confessionis: ergo neque mortalia. Resp. deinde negando Conseq. quia valorem sacramenti poenitentiae requiritur contritio live perfecta, live imperfecta; sine qua nullum mortale in hoc sacramento remitti potest. Insuper cum nullum peccatum remitti possit sine dolore, & ad valorem hujus sacramenti requiratur ex Tridentino citato num. 465. de Virt. idem dolor ad valorem, qui requiritur ad fructum remissionis; exinde patet fit, contritionem ad hoc sacramentum requiritam debere esse universale de omnibus mortalibus: cumque non possit dari hoc sacramentum quin dentur per se partes à Christo Domino requisitae, semper debet dari voluntas excludendi omnem mortalem, ut detur valor sacramenti, quod ex Christi institutione semper est per se mortalium remissivum: nec adhuc per accidens potest illi deficere talis virtus, etsi possit per accidens non apponi mortalia non remissa, sed potius sola jam remissa, aut sola venialia. Unde qui sine huiusmodi voluntate accederet ad hoc sacramentum, faceret illud irritum, & peccaret, adeoque siue confessio sit de mortalibus jam remissis, siue de solis venialibus, semper debet elici hic actus poenitentiae universalis, nempe dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero ex Trid. sess. 14. cap. 4.

Ceterum cum unum veniale remitti possit sine alio, qui confiteretur sola venialia non teneretur supra illum actum à nobis expositum elicere alium actum doloris, & propositi universalis circa omnia venialia, sed satis est, ut haberet circa aliquod: sine dolore quippe, & poenitentia peccati, nequit in hoc sacramento peccatum remitti, ut constans est graviorum Theologorum sententia cum Augustino cap. Nonnumquam de poeniten. distinctione prima, dicens: *Neminem ab errore ad veritatem, vel à peccato cumque, seu magno, seu parvo peccato ad innocentiam sine poenitentia posse transire*; & sequitur de qui sola venialia confiteretur, sine ullo dolore peccaret mortaliter, eo quod frustraretur sacramentum; si autem haberet dolorem de uno cum voluntate excludiva omnis mortalis, illi dolor jam esset propositum vitandi illud veniale, & cum haberet voluntatem simul excludivam omnis mortalis jam apponeret materiam sufficientem sacramenti, adeoque & valorem, & sic.

& fructum sacramenti reciperet: haberet quidem dolorem de peccato commisso, & propositum illud non committendi cum voluntate non peccandi mortaliter de cætero: quod satis est propenitentia à Christo instituta in materia hujus sacramenti. Quin imo illud propositum universale, utpote dolorose procedens satis esset ad finem per se intentum ab hoc sacramento ex numero 463. ille verò efficax dolor de veniali, cum sit etiam propositum saltem non committendi illud peccatum, jam esset penitentia sufficiens ad remissionem venialis, cum sit materia libera, possitque unum veniale absque alio remitti.

487. Non desunt tamen aliqui Authores, qui affirmant esse mortale, accedere ad sacramentum penitentiae sine attritione omnium venialium, saltem quæ clavibus subijciuntur. Verum de hoc, omnibusque pertinentibus ad remissionem venialium, agemus suo loco. Insinuo modò ea solum, quæ ex ratione fundamentali Authorum istius sententiae possunt cum tractatu de sacramento aliqualem habere connexionem. Responsio igitur eorum Authorum est, quia qui non dolet de omnibus venialibus à se confectis, proponet pro materia sacramenti aliquod, quod non potest esse materia. Undè si cur graviter peccaret ille, qui hostiam papyraceam proponeret cum triticeis ad consecrandum; sic ille, qui proponit in confessione aliqua venialia, de quibus non dolet, peccat mortaliter. Verum hæc sententia, ait Gonetius disputatione 7. articulo 4. num. 77. videtur nimis rigida, adeoque improbabilis. Planè in hoc autore majorem claritatem desideratam, simulque omninò necessariam distinctionem pro praxi inter requisita necessitate præcepti, vel necessitate sacramenti. Etenim si loquamur de sententia requirente ex necessitate præcepti dolorem omnium venialium, non est quare censetur improbabilis: eam enim defendunt plures, quos inter Castro Palao tomò 4. tract. 23. disp. unic. punct. 7.

488. Opinio igitur docens requiri attritionem omnium venialium, intelligenda est de necessitate præcepti, secus autem de necessitate sacramenti. Ratio est: quia ille, qui confitendo plura venialia efficaciter, & bonâ fide dolet de uno, & non de aliis, jam apponeret unum peccatum veniale cum attritione; quod est materia sufficiens ad sacramentum. Ut si quis adhibeat consecrationi unam hostiam triticeam, & aliam papyraceam, validum esset sacramentum circa hostiam triticeam. Pariter si confiteretur mortale, de quo dolet cum venialibus, de quibus dolorem non concipit, esset validum sacramentum, cum esset materia sufficiens certa absolutionis. Quapropter nostra sententia est tuta in praxi. Sic Cardenas dissert. 2. cap. 6. quæst. 5. num. 83. dicens: *Dicendum tamen est eam secundam opinionem non subjacere huic damnationi. Ratio est clara, quia si penitens confitatur unum peccatum veniale cum attritione, & reliqua sine illa, præbet sufficientem materiam ad absolutionem, & si accedat bonâ fide per hanc secundam opinionem, quæ probabilis est etiam apud autores prioris sententiae, sacramentum est certò validum. Non ergo versatur questio circa valorem sacramenti, atque adeò ea secunda opinio non est minus tuta circa valorem.* Hæc Cardenas.

Quòd autem per principia nostræ sententiae possit aliquis absque transgressione alicujus præcepti manifestare confessario plura venialia cum efficaci dolore unius, & non alterius, constabit alibi latè, & inferitur satis ex num. 486. ubi habetur ratio fundamentalis communis sententiae Theologorum, quos citat, & sequitur Lugo disputat. 14. num. 118. & Arriaga disputat. 31. lect. 7. num. 53. ex qua fundamentali ratione conficitur, quòd sicut non tenemur peccata venialia confiteri, ita ea possumus, sine debito dolore Sacerdoti manifestare, non quidem ad petendam absolutionem de illis, sed ad majorem nostri confusionem, & erubescenciam, dummodò ad validitatem sacramenti de aliquo sufficientem dolorem asseramus juxta dicta n. 486. illi enim qui ita confitentur sua venialia, planè non id faciunt ex fine obinendi absolutionem ab illis, de quibus non dolent, ut praxis, & usus demonstrat, adeoque ea non apponunt ipsi pro materia Sacramenti, nec de illis propriè confitentur, sed potius illa inter confitendum exponunt, quòd licet facere possunt ad sui confusionem, humiliationem, & ad majorem sui notitiam confessario dandam. Sicut etiam possunt habitus suos vitiosos, propensiones naturales, & peccandi occasionem, & tentationes sibi occurrentes, aliæque multa, quæ peccata non sunt, nec materia absolutionis exponere licet, & laudabiliter.

Confessio enim non solum refertur ad absolutionem à peccatis, sed etiam tendit ad mendandum infirmitatibus penitentis, ad regimen conscientiae, novæque vitæ custodiam, ut ex Ecclesiae praxi patet, & supponit satis apertè Tridentinum sessione 14. capite 8. dicens: *Habeant autem, præ oculis. ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novam vitam custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad prævitiarum peccatorum vindictam, & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed etiam ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres, & credunt, & dicunt.* Undè aliqua peccata venialia declarare possunt, quæ non proponuntur, ut materia Sacramenti Penitentiae; ac proinde, licet penitens de ipsis non doleat, non peccat mortaliter, dummodò arteratur, & doleat de aliis, ne frustreretur Sacramentum, quòd pro materia habet dolorem, seu peccata cum attritione vel contritione confessa: ex quo patet disparitas ad exemplum, quòd adducebant adversarii, de consecratione, numero

487. Nam consecratio Eucharistiæ refertur solum ad transubstantiationem, & effectum Sacramenti. Unde non potest proponi aliquid ut consecrandum, quod materia consecrationis non est, adeoque nec hostia papyracea, cum triticeis misceri, & ad consecrandum offerri. E' contra verò, cum confessio non solum referatur ad absolutionem à peccatis, sed etiam tendat ad medendum infirmitatibus poenitentis, ad regimen conscientiae, & novae vitae custodiam, licet in confessione exponere, quae ad hunc finem conducunt, licet non exponantur pro materia, neque ad finem absolutionis.

491. Neque opus est, ut poenitens, qui certam materiam Sacramento apponit, anxius sit in explicando veniali, circa quod habet dolorem: Nam absolutio Sacramentalis ex Christi institutione cadit supra illam, & non supra aliam materiam: sensus enim illius est: Absolvo te à peccatis, quantum est ex me secundum Christi institutionem, id est à peccatis, quae rite confessus es, cum sufficienti dolore, & proposito, sive quae in ipsa confessione directe, aut indirecte rite includuntur. Sicut enim, quando confessio est de mortalibus, ex eo quod non possint remitti, quae manifestantur, quin etiam remittantur indirecte alia, si sunt inculpabiliter oblita, absolutionis vi remittuntur, non solum

directe ea, quae manifestantur, sed etiam indirecte ea, quae oblita sunt. E' converso, quando confessio est de solis venialibus, cum non sine aliis remitti possit, non extenditur necessario absolutio ad omnia, quae manifestantur, sed ad ea, quae rite, & proprie confessi sunt, cum ad illud in eo casu, & ad hoc in isto se extendat Christi institutio, à qua Sacramentalis absolutio vim habet.

Casu autem, quo poenitens non declarat, quae nam sint ea venialia, de quibus dolo, poenitentem omnibus, ad aliquem saltem finem obtinendum ex enumeratis. Quapropter Sacramentum ex nulla parte est irritum, cum nihil desit, quod necessarium sit ad illius valorem. Quod autem non habeat tantam efficaciam, quantum habere posset, si dolor fuisset universalis, id non est contra reverentiam debitam Sacramento, neque per se malum, cum non teneamur accedere ad Sacramenta, cum dispositione ad habendam efficaciam, quantum habere possunt. Sic non tenemur accedere ad Eucharistiam cum summa dispositione, ut conferat gratiam, quantum conferre potest, neque ad poenitentiam, cum dilectione Dei super omnia. Ex quibus praecipua manent, quae contra nostram doctrinam possunt adduci.

